

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

α ν τ ι

Περίοδος Β', τεύχος τεύχος 104, Σάββατο 29 Ιούλη 1978

δρχ. 20

ΚΩΝ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ:

Μιά σταδιοδρομία
μέ πολλές φάσεις

ΧΑΝΙΑ:

0 7 SEP. 2005

ΕΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΦΙΛΙΠ ΑΙΤΖΗ:

CIA: ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΜΥΘΟΙ

ANEK

ΕΔΡΑ: ΧΑΝΙΑ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε. ΣΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Ε/Γ – Ο/Γ ΚΥΔΩΝ Α΄ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΤΟΠΛΟΪΑΣ 1972

ΑΠΟ ΣΟΥΔΑ:
Κυριακή 6 μ.μ. Δευτέρα 9 μ.μ.
Τετάρτη και Παρασκευή 7 μ.μ.
ΑΠΟ ΠΕΙΡΑΙΑ:
Δευτέρα 9 π.μ.
Τρίτη, Πέμπτη, Σάββατο 7 μ.μ.

Ε/Γ – Ο/Γ ΚΡΗΤΗ ΤΟ ΝΕΩΤΕΡΟ ΚΑΙ ΤΑΧΥΤΕΡΟ ΠΛΟΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΚΤΟΠΛΟΪΑΣ

ΑΠΟ ΠΕΙΡΑΙΑ:
Δευτέρα και Τετάρτη 7 μ.μ.
ΑΠΟ ΣΟΥΔΑ:
Τρίτη και Πέμπτη 7 μ.μ.
ΕΚΑΣΤΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ: 7 μ.μ.
'Από Πειραιά προς 'Ηράκλειον- Ρόδο
ΕΚΑΣΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ: 11 π.μ.
'Από Ρόδο προς Κώ- Λέρον- Πειραιά.

Ε/Γ – Ο/Γ ΚΑΝΤΙΑ ΤΑΧΥΤΗΣ – ΑΝΕΣΙΣ – ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΑΠΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ:
Καθημερινώς 7 μ.μ.
ΑΠΟ ΠΕΙΡΑΙΑ:
Καθημερινώς 7 μ.μ.

Ε/Γ – Ο/Γ ΡΕΘΥΜΝΟΝ ΤΑΧΥΤΗΣ – ΑΝΕΣΙΣ – ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΑΠΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ:
Καθημερινώς 7 μ.μ.
ΑΠΟ ΠΕΙΡΑΙΑ:
Καθημερινώς 7 μ.μ.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ: ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΟΦΟΚΛΗ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΤΗΛ. 22812-23636-25656
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ: 25ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 33 ΤΗΛ. 223067-222481-222482
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΡΟΔΟΥ: ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ «ΚΟΥΡΟΣ» ΓΑΛΛΙΑΣ 5 ΤΗΛ 24377-24340
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ: ΑΚΤΗ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ 32 ΤΗΛ 4110430-4125666-4125977-4175863- 4179807

Περίοδος Β'
Χρόνος 5ος
Τεύχος

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ Δημοχάρους 60,
Αθήνα 601. Τηλ. 732-713 - 732-819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ρεπορτάζ	4
ΑΝΤΙ - θέσεις	5
ΠΛ. ΣΕΡΒΑ: Τό Κυπριακό	6
ΜΠΟΣΤ: Ή Δύσις τής Άντολής	7
Φ. ΑΙΗΤΖΗ: CIA «μύθος και έρευνα»	8
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Ό τοπάρχης τών Χα- νιών	11

Συγκέντρωση στην πλατεία του Σαντιθανιού.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ στά ΧΑΝΙΑ	15-36
ΑΝΤ. ΜΑΡΗ, Δήμαρχου Χανίων: Χαι- ρετισμός	15
Γ. ΚΑΤΣΑΝΕΒΑΚΗ: Συνέντευξη	16
ΠΩΛΙΝΑΣ ΛΑΜΨΑ: Άμερικανικές θάσεις και λαϊκές κινητοποιήσεις ..	18
ΣΤΡ. ΠΑΠΑΜΑΝΟΥΣΑΚΗ: Ή «Κρη- τική Πολιτεία»	20
ΣΤΡ. ΠΑΠΑΜΑΝΟΥΣΑΚΗ: Τό έργα- τικό κίνημα	24
ΜΙΧ. ΓΡΗΓΟΡΑΚΗ: Ό «Σολωμός» και ό «Φαφλατάς»	26
ΑΛ. ΚΥΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Περίπατος στά Χανιά	28
ΜΑΡΙΑΣ ΒΑΣΙΛΑΚΗ - ΜΑΥΡΑΚΑΚΗ: Ήστορικό διάγραμμα -Ή πολεοδο- μική εξέλιξη τής πόλης	30
Δ. ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ: Τό έμπόριο στά Χανιά τόν 17ο αιώνα	34
ΣΠ. ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ: Συζή- τηση μέ τόν καθηγητή Ρ. Σθατζεν- μπεργκ	38
ΝΤ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ - ΡΟΓΚΑΝ: Είκα- στικό Χρονικό	45
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51

Η ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΙΚΙΕΣ

ΑΠΟ ΤΑ έρεείλια τής Θεσσαλονίκης δέν βγαίνει μόνο τό τραγικό
συναίσθημα τής καταστροφής. Καθώς οι μέρες περνάνε τό τραγικό
ξάφνιασμα ύποχωρεί και στη θέση του μπαίνουν τά δδύνηρά προ-
βλήματα πού έφοροϋν στην πλειονότητά τους, όχι μόνο τή ζωή
στη συμπρωτεύουσα, αλλά γενικά τήν ποιότητα ζωής όλων μας -
κατοίκων αϋτής τής χώρας, είτε τής μητροπόλης, είτε τής περι-
φέρειας.

ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ πάλι συσκέψεις αρμοδίων παραγόντων μέ προεδρεύον-
τα τόν κ.Καραμαγλή και δηλώσεις του τύπου " όλα τά προβλήματα
τής πόλης τής Αθήνας πού έχουν συσσωρευθεϊ χρόνια τώρα, θα
πρέπει να λυθουν ριζικά ", δείχνουν ότι έχει γίνει συνεδίαση
ότι τό πρόβλημα δέν παύγει άλλο.

Η ΠΟΛΗ-ΚΡΑΤΟΣ στην όποια έχει μεταβληθεϊ ή Αθήνα από καιρό εξ
αίτίας τής παράλογης υπερσυγκέντρωσης λειτουργιών και πληθυσμού,
στές μέρες μας έχει γίνει πόλη - τέρας.

ΜΕΣΑ σ' αϋτήν, προβλήματα βασικά, όπως τό συγκοινωνιακό, τής κατοικίας,
τής μόλυνσης του περιβάλλοντος, τής ποιότητας τής ζωής έχουν πάρει
διαστάσεις τέτοιες πού ή λύση τους μοιάζει να 'ναι έργο τύπου "Οβ
ΐθλοι του Έρακλέους ". Κι' αϋτό γιατί τό ούσιαστικό πρόβλημα, βρ-
σκειται άλλοθι " στη συνεξέταση δηλαδή όλου του έλληνικού χώρου μέ
τά προβλήματα τής ύδροκεφαλής Αθήνας, αλλά και όλων των άλλων με-
κροτερων άστικων κέντρων. Ή τόνωση τής ζωής στην περιφέρεια, ή ού-
σιαστική απόκέντρωση πού θα πραγματοποιηθεϊ μόνο μέσα από διαδικα-
σίες αναπτυξιακής οικονομικής και διοικητικής πολιτικής, είναι
δροι - προϋποθέσεις για τήν άρχή έκλυσης προβλημάτων τής Αθήνας.

ΜΕ ΤΕΤΟΙΑ ριζική και ούσιαστική αντιμετώπιση και παράλληλη εξει-
δίκευση σε κάθε χώρο μπορεί κάτι να θεμελιωθεϊ - κάτι πού να μη
μᾶς αποξενώνει άλλο από τό χώρο μας και να μη μᾶς οδηγεί σε σκέ-
ψεις ότι " Μιά πόλις άλλη θα βρεθεϊ καλύτερη απ' αϋτή ", αλλά σε
ένεργητική συμμετοχή όλων μας στην αλλαγή.

«Ένός άνδρος άρχή», σχέδιο και άντισχέδια.

ΤΗΝ ΕΝΤΥΠΩΣΗ εντεχνος - και καταξωμένου από τά πράγματα - άνθρώπου, έδινε, τήν περασμένη Δευτέρα, ο πρωθυπουργός κ. Καραμανλής, στή δεξίωση του προέδρου της Δημοκρατίας, γιά τήν τέταρτη επέτειο της άλλαγής της 23.7.74: «Θά πρέπει νά σκεφτεί κανείς, είπε, ποιά θά ήταν ή εξέλιξη της πολιτικής ή μάλλον της έθνικης μας ζωής, άν δέν είχε άσκηθει ή πολιτική πού άσκηθηκε κατά τή διάρκεια αυτής της τετραετίας».

Είκοσι ώρες πριν, οι λογής φασιστοειδείς της χώρας, υπογράμμιζαν, μέ 13 άλλουδιωτές εκρήξεις στο κέντρο της Αθήνας και του Πειραιά, τά επίχειρα της πολιτικής αυτής... Και είκοσι ώρες θραδύτερα, ο φίλος μας ο Γκένσερ, από μέρους των «έν-νέα», ο φίλος μας ο Λούντ, από μέρους των έταίρων του ΝΑΤΟ, έρχαν τó θάρους τους, γιά νά καταγάγει ο Κάστερ τήν «προσωπική νίκη» πού κατήγαγε, στή γερουσία, μέ τό αποτέλεσμα της ψηφοφορίας γιά τό εμπάργκο...

Αλλά θά άντιλεχθεί ίσως πώς πρόκειται άνπλώς γιά δυό άτυχείς συγκυρίες. Και πώς, είδικά, στο θέμα της προάσπισης των δημοκρατικών θεσμών, εκείνο πού έχει σημασία είναι ή διαβεβαίωση του κ. πρωθυπουργού πώς «κανείς πλέον δέν μπορεί ν' άπειλήσει τήν Έλληνική Δημοκρατία», υπό τόν όρο, φυσικά, ότι θά συμβάλουν και τά πολιτικά κόμματα της χώρας.

Και τά μέν πολιτικά κόμματα είναι φυσικό νά θέλουν νά συμβάλουν, μιά και οι δυνάμεις της έκτροπής σημαδεύουν πάντα - άνάμεσα στ' άλλα - τόν πολιτικό και κοινοβουλευτικό βίο της χώρας. Τό ερώτημα είναι ποιά ρόλο διαδραματίζουν στήν προάσπιση (ή στήν ύπνόμευση της δημοκρατίας), οι Μπάλκο ή οι Καραθανάσηδες ή οι άστéρες του νεοχουντισμού - όλοι αυτοί πού, εν όνόματι μιας θεωρίας περί «άφομοιώσεως», κλπ, ένωματώθηκαν στον κρατικό μηχανισμό και «λειτουργούν» από θέσεις-κλειδιά. Τό ερώτημα είναι σέ ποιά βαθμό ο κ. Καραμανλής πολεμά τίς τάσεις γιά «άυτονομοποίηση» των ένόπλων δυνάμεων ή των σωμάτων ασφαλείας, σέ ποιά βαθμό έλέγχει λ.χ. τόν κ. Αβέρωφ ή τόν κ. Βαροβιτσιώτη ή τόν κ. Αάσαρη, πού οικοδομούν, μέσα στους κόλπους του ύπουργικού συμβουλίου, τά δικά τους «τμήματα» (κατά τήν όρολογία του Ίνγκράο...), ο ένας γιά νά στεγανοποιήσει τό στρατό, ο δεύτερος γιά νά «άμβλύνει» τήν εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, ο τρίτος γιά νά καταργήσει τήν... πάλι των τάξεων! Τό ερώτημα, προπαντός, είναι σέ ποιά βαθμό ο άρχηγός της «Νέας Δημοκρατίας», μέ τήν πολιτική και τά έργα του, μπορεί νά έξουδετερώσει τους έσωτερικούς μοχλούς ή τίς προσοβάσεις πού διαθέτουν οι Άμερικανοί στήν οικονομία, στίς ένοπλες δυνάμεις ή στήν πολιτική ζωή του τόπου. Γιατί έγινε πιά κοινή συνείδηση ότι οι ΗΠΑ επείγονται νά προωθήσουν τήν πολιτική τους, στή νευραλγική περιοχή της νότιας πτέρυγας του ΝΑΤΟ. Νά κάμψουν και, άν χρειασθεί, ν' άνατρέψουν τήν κυδέρνηση Καραμανλή.

Οι άυταπάτες έξακολουθούν

Μπρός σ' αυτές τίς καταστάσεις, ο κ. Καραμανλής έξακολουθεί νά τρέφει άυταπάτες.

Πιστεύει λ.χ., πώς μέ τή διαβόητη «διεύρυνση» και μέ τήν, εκ των πραγμάτων, πόλωση του πολιτικού βίου, ενισχύει τή θέση του, μιά και ενισχύεται και «διευρύνεται» ή «Νέα Δημοκρατία». Από τήν πλευρά αυτή, παρουσιάζουν ενδιαφέρον οι νέες «όριοθετήσεις», όπως καθορίζονται από τήν κοινή δήλωση των δύο κεντρικών βουλευτών και 20 πολιτευτών πού προσχώρησαν, τήν περασμένη έβδομάδα, στο κυβερνητικό κόμμα: Μέ τήν προσχώρησή μας - είπαν -, μέ τήν έξαφάνιση, δηλαδή, ενός κεντρικού πολιτικού οργανισμού, θά παύσει ή «τριχοτόμηση»

των κομματικών δυνάμεων της χώρας. Διότι, άπ' εδώ και μπρός, άνάμεσα στα δυό άκρα - τή φασιστική «Έθνική Παράταξη» και τή «δογματική, άντιευρωπαϊκή, μαρξιστική παράταξη» (τό ΠΑΣΟΚ και τό ΚΚΕ) - θά ύπάρχει μόνο ή «Νέα Δημοκρατία», σύν όλίγο κέντρο, πού θά εκφράζουν τήν πολιτική και κοινωνική δημοκρατία, στα πλαίσια της «Ένωμένης Εύρώπης».

Ό,τι δέν φαίνεται νά άπασχολεί τόν κ. Καραμανλή είναι οι έσωτερικοί κραδασμοί - άλλα και άντιφάσεις - πού δημιουργεί ή διεύρυνση αυτή, μέσα στους κόλπους του κυβερνητικού κόμματος. Οι «22» λ.χ., στήν κοινή δήλωσή τους, μιλούν - άνάμεσα στα άλλα - πώς ή υπό διαμόρφωση νέα παράταξη («Νέα Δημοκρατία» σύν όλίγο κέντρο...) άποδέχεται τήν άρχή της «διευθυνομένης οικονομίας». Αλλά οι παροικούντες τήν Ίερουσαλήμ, θυμούνται μέ τί μένος τά άκροδεξιά στοιχεία της «Νέας Δημοκρατίας» είχαν καταπολεμήσει κάποιες ιδέες εκσυγχρονισμού - στα άστικά πλαίσια - της ελληνικής οικονομίας. Οι κ.κ. Καραμανλής και Παπαληγούρας είχαν κατηγορηθεί γιά «σοσιαλμανία», διότι, εν έτει 1975-76 είχαν διανοηθεί νά διευρύνουν τό ρόλο του δημόσιου τομέα της οικονομίας. Και είναι γνωστό, πώς, από τότε, ο κ. Καραμανλής άνέκρουσε πρώταν και πώς μέ ύπουργό Συντονισμού τόν κ. Μητσοτάκη, διαβεβαιώνει σήμερα πώς τό κράτος θά παρεμβαίνει όσο λιγότερο μπορεί, γιά ν' αφήνει έλεύθερο τό πεδίο στήν «ιδιωτική πρωτοβουλία»!

Άλλο τόσο, ο κ. Καραμανλής πιστεύει πώς άποδεχόμενος φασιστικά και άλλα άκροδεξιά στοιχεία στους κόλπους του κόμματός του και τοποθετώντας τα σέ θέσεις-κλειδιά του κρατικού μηχανισμού, έξασφαλίζει τόν ταξικό άντιδραστικό χαρακτήρα του μηχανισμού αυτού! Ο κ. άρχηγός της «Ν.Δ.» πιστεύει πώς ενεργώντας έτσι, έξευμενίζει τήν άκροδεξιά και πώς, σέ κάθε περίπτωση, είναι προτιμότερο νά συνεργάζεται μέ άκροδεξιούς, άντιδραστικούς, νεοχουντικούς, σάρκα από τή σάρκα της ΕΡΕ ή της «Ν.Δ.», παρά νά επιχειρεί όποιαδήποτε «άνοίγματα» πού θά μπορούσαν νά καταστήσουν τόν κρατικό μηχανισμό ευέπιφορο σέ λαϊκές έπιρροές!

Κάτω από τήν ίδια λογική πιστεύει πώς μέ «μικρές παραχωρήσεις» (έτσι άποκαλεί λ.χ. τό άλλα από τήν «όριστική έξοδο» στίς «είδικές σχέσεις» μέ τό ΝΑΤΟ), θά μπορέσει νά δαμάσει τους Άμερικανούς, νά τους συγκρατήσει από τήν εφαρμογή των σχεδίων τους. Κάποτε, βέβαια, συνειδητοποιεί πώς ή Ελλάδα χρησιμοποιεί «έπιχειρήματα ήθικης», ενώ αυτοί - οι μεγάλοι σύμμαχοι - επικαλούνται λόγους στρατηγικών και άλλων συμφερόντων... Αυτό όμως, δέν τόν έμποδίζει νά έχει άκόμα άυταπάτες, ως προς τήν ποιότητα μιας συμμαχίας, στήν όποία, μέ πείσμα είδωλόλατρη, έξακολουθεί νά κρατεί δέσμια τή χώρα.

Φυσικά, θά μπορούσε, άν ήθελε, νά στηριχθεί στον «άλλο πόλο» - τό λαό - πού μπορεί ν' άντιρωπήσει και τους Μπάλκους, και τους Καραθανάσηδες, και τήν άκροδεξιά, και τά μονοπώλια και τους ξένους. Αλλά, κλεισμένος στον έαυτό του, και περικυκλωμένος από παράγοντες πού τρέμουν τό λαό, είναι φυσικό νά μήν άξιοποιεί τή λαϊκή δύναμη - όσο και άν αναφέρεται, από καιρό σέ καιρό, στήν άνάγκη «έθνικης ένότητας», κλπ.

Αποτέλεσμα: Τέσσερα χρόνια μετά τήν κατάρρευση της δικτατορίας, ο άρχηγός της «Ν.Δ.» νά παραδέρνει μέσα στίς άντιφάσεις και τά άδιέξοδα πού ο ίδιος, κατά βάση, δημιούργησε. Και ο κίνδυνος της έκτροπής - έστω και άν, τή φορά αυτή, θά έπαιρνε ίσως τή μορφή «νομότυπης» ύπόσκαψης του σημερινού συντηρητικού δημοκρατικού καθεστώτος, παραμένει άπτός. Οι πόρτες έξακολουθούν νά παραμένουν άφύλακτες γιά τους έπιήλτες!

ΙΟΥΛΙΑΝΟ (I)

Ίούλιος. Μήνας φορτωμένος με έπετειούς: Πραξικόπημα και εισβολή στην Κύπρο, μεταπολίτευση... Και αρχή πάντων: η ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ. Είναι χρήσιμο το σκάλισμα της μνήμης και έγινε τις μέρες αυτές από τον τύπο. Άλλά την καλύτερη υπενθύμιση αποτέλεσε η πρόσφατη προσχώρηση στη «Ν.Δ.» των κ.κ. Μπίρη και Παπαχρήστου – αλλά και άλλων παραγόντων και πολιτευτών του «Δημοκρατικού Κέντρου». Ο ρυθμός των προσχωρήσεων κατά κύματα, θύμισε τό καλοκαίρι του '65. Όπως και τότε, σαν πρόσχημα προβάλλεται η διάσωση της Δημοκρατίας από ανεξιχνίαστους μπαμπούλες. Και φυσικά, λησμονούν οι κύριοι αυτοί ότι εκλέχτηκαν σείοντας αντικυβερνητικά λάθαρα. Η δεοντολογία μιας συνεπούς συμπεριφοράς δεν σημαίνει τίποτα γι' αυτούς. Ούτε τάχα τούς παρακίνησε ο λούφες στο διάθημά τους. Τό τόσο θιαστικό διάθημά τους. Δέν περιμέναν τουλάχιστον να περάσει αυτός ο μήνας, ο ΙΟΥΛΙΟΣ...

ΙΟΥΛΙΑΝΟ (II)

Η άλλη έπετειος του Ίουλίου: η μεταπολίτευση... Κακός μπτελάς κι' αυτός. Η κυβέρνηση συνορτάζει, ο κ. Καραμανλής επέστρεψε τέτοιες μέρες! Βέβαια η τετραετία αυτή είχε τά γόνιμα, επί μέρους, αποτελέσματα της – δλοι τό δημολογούν.

Έλυσε όμως τό κύριο άναμενόμενο από τον Έλληνικό λαό, αίτημα για μία πραγματική αλλαγή σ' αυτόν τον τόπο; Η τετραετία πάντως βοήθησε στη συνειδητοποίηση αυτού του αίτήματος. Η διαπίστωση της άτολμίας και της άνικανότητας της Δεξιάς να ξεκολλήσει τούς τροχούς από τό θάλτο της συντήρησης και της στασιμότητας, έχει άποσαφηνιστεί. Θά μπορούσαν όμως, χωρίς παλινοδρομήσεις και σέ άναπόκριση προς τό λαϊκό αίτημα, να προχωρήσουν τά δημοκρατικά πολιτικά κόμματα, στην πραγματοποίηση της ένότητάς και στην άνατροπή της συντηρητικής και έξαρτημένης πολιτικής της «Ν.Δ.»;

Θά μπορούσαν να πραγματοποιήσουν όσα δέν έγιναν μετά την μεταπολίτευση του '74 ή θά τροφοδοτούν άπλά τις τάξεις και την πολιτική της «Νέας Δημοκρατίας»;

Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΟΧΗΣ

Έφεδροι άξιωματικοί πληροφορόρησαν «άφελή» άρθρογράφο της Παρισινής «Φιγκαρό», για τό «δράμα» των εγκλειστων του Κορυδαλλού και την Ίδια στιγμή ένορχηστρωμένοι κάποιοι δραστήριοι έλληνοαμερικάνοι θαυμαστές τους, κινήθηκαν για την έννημέρωση της κοινής γνώμης των ΗΠΑ και την πρόταση άμνήστευσής τους. Στο έξωτερικό της χώρας οι νοσταλγοί του φασισμού έχουν άποθρασυνθεί και οι φυλλάδες τους γίνονται τιμητές του δημοκρατικού κόσμου.

Η σκηνοθεσία της έντασης και της άποσταθεροποίησης – με την «άναποτελεσματικότητα» των όργάνων του κ. Χί! χί! χί!, άποδίδει... και έχουν περάσει μόλις τέσσερα χρόνια από τις μέρες πού οι εγκλειστοί του Κορυδαλλού ξεπουλούσαν την Κύπρο – κατάληξη της έφτάχρονης τυραννίας σέ θάρος του Έλληνικού λαού.

Η λογική της άνοχής και του συμβιασμού με τό φασισμό, έχει τις συνέπειες της και τις μαύρες προοπτικές της...

Η δημοσίευση του «ΒΗΜΑΤΟΣ» (23.7.78) για τά παρασκήνια και τις άνομολόγητες προθέσεις γύρω από την προβοκατόρικη υπόθεση μιας δήθεν έπιτροπής του Συμβουλίου της Εύρώπης για τά έλληνικά πτυχία, άποκαλύπτει πόσο επικίνδυνη αρχίζει να γίνεται η παρουσία όρισμένων «σταγονιδίων» (παράδειγμα, του γενικού διευθυντή Έκπαίδευσης καθηγητή Λυσ. Μαυρίδη) στον χώρο της Παιδείας.

Φυσικά, θά ήταν άφέλεια να πιστεύει κανείς ότι η Κυβέρνηση δέν είχε γνώση όλης αυτής της παραπλανητικής έξστρατείας για τον δήθεν επικείμενο ύποθιασμό των έλληνικών πτυχίων, πού ένορχηστρωνε στα παρασκήνια ο πολυθεοίτης Κ. Τσιρόπουλος και ο Λυσ. Μαυρίδης και έκτελούσε στο προσκήνιο ο πρύτανης του Πανεπιστημίου Άθηνών κ. Εύαγ. Μουσαόπουλος.

Άν μέχρι τώρα δηλ αυτή η υπόθεση κατόρθωσε να οδηγήσει σέ κάποιους ψυχολογικούς έκθιασμούς και σπασμωδικά μέτρα (κατάργηση της τρίτης περιόδου) είναι καιρός, όλοι οι δημοκρατικοί φορείς του πανεπιστημιακού χώρου να δώσουν την άπάντησή τους στα «σταγονίδια» του Ύπουργείου Παιδείας και τούς προστάτες τους.

ΤΟ ΤΡΟΜΕΡΟ ΠΑΙΔΙ

Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές στα έλληνικά σχολαρχεία, τά γυμνάσια, τά παρθεναγωγεία ή τά λύκεια παραινοούνται από συσάσεως εκπαιδευτικών ίδρυμάτων ότι αντιμετώπιζουν ένα πάγιο πρόβλημα. Οι μαθητές έχουν επίδοση είτε στα φιλολογικά μαθήματα, είτε στα μαθηματικά. Φυσικά υπάρχουν και μερικές έξαιρέσεις: Τά τρομερά παιδιά πού είναι άριστα και στα δύο μαθήματα. Όπως υπάρχουν και οι σκράπες πού δέν τά καταφέρνουν πουθενά. Για τον κ. Μπάλοκο είχαμε δείγματα των επιδόσεων του στα φιλολογικά μαθήματα. Άλλά πρόσφατα με τις βόμβες πού «γιόρτασαν» τη μεταπολίτευση είχαμε την όδυνηρή έκπληξη ότι τό – κατά τά άλλα – τρομερό παιδί – άποδείχθηκε πολύ άδύνατο στα μαθηματικά, τη στατιστική και την τεχνική των προβλέψεων. Πόσο τρομερό είναι αυτό τό παιδί, λοιπόν;

Χι! χι! χι!

Τό ΑΝΤΙ δημοσιεύοντας σέ συνέχειες άποσπάσματα από τά λογοτεχνικά πονήματα του ύπουργού Δημοσίας Τάξεως κ. Μπάλκου, έδωσε την άφορμή για να του προσκολληθεί τό παρατσούκλι ο κ. «Χι! χι! χι!». Πολλά και ποικίλα σχόλια έγιναν και η εύθυμη πλευρά της «Ιστορίας Μπάλκου» έδωσε και πήρε. Και ως εδώ καλά! Άλλά η εύθυμη – σέ διάφορους τόνους και βαθμούς – συμπεριφορά ενός «πολιτικού άνδρός» έχει τά όριά της. Ύπάρχει όμως και η άλλη όψη, εκτός από τη φαιδρή, του νομίσματος. Ο κ. «Χι! χι! χι!» είναι σήμερα ύπουργός Δημοσίας Τάξεως, αλλά και επί 4 περίπου χρόνια ήταν ο Ίθύνων νους στο Ίδιο ύπουργείο, πού κρατούσε – σά γενικός γραμματέας – όλα τά νήματα... Όλοι θυμόμαστε, και ο τύπος κατ' επανάληψη είχε τονίσει, τό «άστοχο» – για να χρησιμοποιήσουμε τον πιό άνώδυνο όρο – πληθώρας ενεργειών των όργάνων του.

Άλλά από τότε ως σήμερα ο κ. «Χι! Χι! χι!» εκάφευε ή μάλλον άκουγε τις επικρίσεις και Ίσως-Ίσως άναφωνούσε από τό γραφείο του, τότε και τώρα, για όλους έμάς: Χι! χι! χι!

Σχίτσα του Θόδωγου

άικου νάρβει ο κ. Ίσχυρος σεισμογράφος...

Ἡ συνωμοσία, τό ΝΑΤΟ καί ἡ κυπριακή ἡγεσία

Τοῦ Πλουτῆ Σέρβα

ΑΝ ὁ Κύπριος Πρόεδρος δέν ἦταν «πεισματάρης» (ὁ χαρακτηρισμός διατυπώθηκε ἄμεσα ἀπό τόν Τζίμμου Κάρτερ) ἀσφαλῶς δέν θά ἀντιμετωπίζαμε τήν ὀργάνωση μιᾶς νέας συνωμοσίας στήν Κύπρο. Ἀπαρχῆς, δόγμα τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ εἶναι: Ἡ δέχεσαι νά διαπραγματευτεῖς μέ βάση τά τετελεσμένα, ἢ θά πέσεις. Κι' αὐτό, ἔστω καί ἂν εἶναι διαμετρικά ἀντίθετες οἱ ἀποφάσεις τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, στίς ὁποῖες, ὑποκριτικά συμφωνοῦνε ὁμόφωνα.

ΑΠΟ ΤΟΝ περασμένο Μάρτη, ὅπως ὁ Κύπριος πρόεδρος ὑπογράμμισε στό τελευταῖο διάγγελμά του, «ἄρχισε νά ἐξυφάνεται ἡ νέα συνωμοσία γιά νά ἐκδηλωθεῖ μέ τόν τρόπο πού ἐκδηλώθηκε». Ἀκριβῶς, ἀπό τότε πού εἶχαν ἀρχίσει νά μαγειρεῖν οἱ τουρκικές προτάσεις. Γιατί, ἦταν φανερό ὅτι γιά τήν κυπριακή ἡγεσία, πού στηρίζεται σ' ἕναν ἀδάμαστο λαό, οἱ τέτοιες προτάσεις μέ βάση τά τετελεσμένα, θά ἦταν ἀπαράδεκτες. Καί ἡ ἐναντίωση θά προβαλλόταν.

ΕΙΝΑΙ συνηθισμένο γιά τούς ἱμπεριαλιστές νά συνυφαίνουν τήν ὑποχθόνια συνωμοσία, μέ τίς ἄλλες διεργασίες πού συντελοῦνται στήν ἐπιφάνεια καλλιεργώντας τό κατάλληλο ἔδαφος γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τους. Προβάλλουν τίς «μοιραίες πραγματικότητες». Ἐξαγγιίζουν τά σινηθήματα καί τά ὄργανά τους. Στηλιτεύουν τούς ... «ἀδιάλλα-

κτους». Ἀντιστρέφουν τίς ἐννοίες τῆς λογικῆς. Σπείρουν τήν ἀπογοήτευση καί προκαλοῦν τή σύγχυση. Ὑποδαυλίζουν τό κύρος τῆς αἰρετῆς λαϊκῆς ἡγεσίας. Παγιδεύουν καί ἐπιστρατεύουν τούς ἀντιπολιτευόμενους. Διαθέτουν, φυσικά, ἀνυπολόγιστα ποσά σάν ἀργύρια προδοσίας. Τελικά καταφεύγουν στίς ἀπειλές καί τούς ἐκδιασμούς, ἐνῶ ἡ συνωμοσία συντελεῖ τό ὑποχθόνιο ἔργο της.

ΟΛΑ αὐτά, στό πεντάμηνο πού πέρασε, προγραμματίστηκαν τόσο ἀπροκάλυπτα, ἔτσι πού ὁ καθένας διαισθανόταν, πῶς οἱ ἱμπεριαλιστές ἐπιφύλασαν καί πάλι νέα ἀναταραχή γιά τήν ἀγωνιζόμενη Κύπρο. Εἶχαν ἀρχίσει μέ κείνα τά πομπώδη σινηθήματα τοῦ Μπουλέντ Ἐτσεβίτ, πού διαδήλωναν τή δημιουργία «κλίματος ἀλλαγῆς». Μέ κείνη τήν ἀσυγκράτητη ἀνυπομονησία του γιά νά συναντήσῃ τό ταχύτερο τόν Ἕλληνα συνάδελφό του, γιά νά διατρανώσει τό πιστεύω του ὅτι τάχα: «Μέ καλή θέληση καί γειτονική ἐγκαρδιότητα, ὅλες οἱ διαφορές μπορούσαν νά διευθετηθοῦν καί τά προβλήματα νά λυθοῦν». Στό Μοντρέ ἔγινε ἡ συνάντηση. Οἱ ἐναγκαλισμοί πλεόνασαν. Οἱ ὑποσχέσεις δόθηκαν. Ἀλλά οἱ προθέσεις δέν ἀποκαλύφθηκαν.

ΤΟ ΠΡΟΠΕΤΑΣΜΑ τοῦ καπνοῦ δέν ἄργησε νά διαλυθεῖ. Εἶναι οἱ ἀπαράδεκτες προτάσεις τοῦ Μπουλέντ Ἐτσεβίτ, πού τό διάλυσαν. Ὅμως, οἱ νατοϊκοί ἡγέτες παρὰ τήν ἀπογοήτευση τοῦ Βάλντχαμ, πίστευαν ὅτι τό παιχνίδι μπορούσε καί ἔπρεπε νά συνεχιστεῖ, ἐφόσον ὁ Τοῦρκος πρῶθυπουργός προφασίζόταν πῶς ἦταν ἔτοιμος νά πέσει στήν ἀγκαλιά τοῦ Κρεμλίνου. Κλήθηκε τότε ἡ μεγάλη σύνοδος τοῦ ΝΑΤΟ στήν ἀμερικανική πρωτεύουσα. Παρόντες ὅλοι οἱ ἐπιτελεῖς. Καί ὁ Μπουλέντ Ἐτσεβίτ συνεχίζει, ὑποδασταζόμενος κυρίως ἀπό τόν Τζίμμου Κάρτερ, τό σατανικό νατοϊκό παιχνίδι, μέ τέτοιο τρόπο, ἔτσι πού ὁ Ἕλληνας Πρῶθυπουργός νά τρομοκρατηθεῖ καί νά συμβουλευθεῖ τόν Κύπριο Πρόεδρο νά καθίσει στήν τράπεζα τῶν διαπραγματεύσεων, μέ ἀντικείμενο τίς ἀπαράδεκτες διχοτομικές τουρκικές προτάσεις. Ὁ «σώφρων» Καραμανλῆς τελικά δέν πείθεται. Κι' οὔτε πού μπορούσε νά πειστεῖ γιατί τά ὕψιστα ἐθνικά συμφέροντα τά περιφρουροῦσε τό σύνολο τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ὁ Κύπριος Πρόεδρος, ἀπό τηλεφώνου, «στιγματίζεται» ἀπό τόν πρῶτο, «τή τάξει» νατοϊκό ἡγέτη, σάν «πεισματάρης».

ΣΤΗ δευτέρα φάση του, τό νατοϊκό παιχνίδι ἀφοῦ κατόρθωσε νά σκορπίσει τήν ἀπογοήτευση (ἐκεῖ πού μπορούσε) περνᾷ στήν ἄλλη μέθοδο, τήν σύγχυση. Ἐπιστρατεύεται τό παλιό σχέδιο τοῦ Ἄτσεσον γιά διπλή ἔνωση. Μέ ὑπουλόγητα πλάσασάρεται ἀπό ἕναν «ἀφελέστατο» Ἀθηναῖο δημοσιογράφο. Ἀλλά καί πάλι τζίφος. Οἱ Ἕλληνες, πλάι στοῦς μαχόμενους ἑλληνοκύπριους (πού σκληρά βάλλουν ἐνάντια στόν ὑπαναχω-

ρήσαντα, σχετικά μέ τό ἐμπάργκο Πρόεδρο τους) ξεμασκαρεύουν τά τεκταινόμενα. Καί ὁ «ἀφελέστατος» πληρώνει τά σπασμένα.

ΕΤΣΙ, ἀρχίζει ἡ τρίτη φάση τοῦ παιχνιδιοῦ, μέ τούς διχοτομιστές χωρίς προκάλυμμα. Ἀπό τή σύγχυση, στόν ἐκφοβισμό. Εἶναι ὁ Ὑπουργός Ἀμύνης τῆς Ἀμερικῆς, ὁ μίστερ Μπράουν, πού κλήθηκε νά πρωταγωνιστήσῃ. μέ κείνο τό θρασύτατο: «Ἐφόσον οἱ ἑλληνική κυβέρνηση δέν εἶναι διατεθειμένη νά συμβάλλει στήν ἐξομάλυνση, ἔχει ἡ Κυβέρνησή μας (δηλ. ἡ ἀμερικανική) τά σχέδια καί τούς τρόπους τῆς γιά τή διασφάλιση τῆς ἐξομάλυνσης».

ΑΛΛΑ καί πάλι οἱ ἐκφοβισμοί δέν ἔπιασαν. Ἀντίθετα ἄναφαν τόν ἀντι-ἀμερικανισμό στίς στήλες τοῦ ἑλληνικοῦ καί τοῦ κυπριακοῦ τύπου. Γιά νά ἐξαναγκαστεῖ τελικά ὁ ἀμερικανός κυβερνητικός ἐκπρόσωπος, προσπαθώντας νά καλᾷρε τίς διαμαρτυρίες, νά δηλώνει ὅτι «ἄλλα ἐννοοῦσε ὁ ὑπουργός ἀμύνης καί ἄλλα οἱ Ἕλληνες ἀντελήφθησαν». Ἡ δήλωσή του καθόλου... δέν ἀφοροῦσε τήν Ἑλλάδα. Δυστυχῶς τήν τέτοια διευκρίνιση τήν διακήρυξε καί ὁ Ἕλληνας ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, χωρίς λαϊκό ὑπόβαθρο, ἡ ὀργανωμένη ἀπό τό Μάρτη συνωμοσία προχωροῦσε στό ἔργο τῆς ἀσταμάτητα γιά νά συμβαδίξει μέ τίς ἄλλες πλεκτάνες. Ὅμως οἱ διακινήσεις τῆς, τελικά καί ἐγκαιρα, σύμφωνα μέ τίς ἐπίσημες δηλώσεις τῆς Κυπριακῆς κυβέρνησης, ἀποκαλύφθηκαν. Καί ὁ κίνδυνος πρὸς τό παρόν, ἀποσοβήθηκε. Οἱ Γερμανοί πράκτορες τοῦ Στράους, ἐνεργώντας σύμφωνα μέ νατοϊκές ἐντολές, ἔχουν ἤδη ἀποκαλυφθεῖ καί ἔσπευσαν νά ἐγκαταλείψουν τήν Κύπρο. Μερικοὶ Κύπριοι, πού στρατολογήθηκαν στή συνωμοσία, ἔχουν ἤδη συλληφθεῖ καί παραπέμφθηκαν στόν εἰσαγγελεῖ. Ποιοὶ ἄλλοι ἑλληνοκύπριοι, ἢ ἑλλαδίτες ἐνέχονται, εἶναι ζήτημα μιᾶς παραπέρα ἔρευνας.

ΕΛΠΙΖΟΥΜΕ ὅτι σύντομα ὁ ἑλληνισμός καί ὅλοι οἱ φίλοι του, θά δοῦν μέ ἱκανοποίηση νά ξεδιπλώνεται τό φάσμα τῆς συνωμοσίας, σ' ὅλο τό πλάτος καί τό βάθος του. Καί θά ἐπαρρησπνοῦν, καθοδηγούμενοι ἀπό μιᾶ πραγματικά σώφρονα καί ρωμαλέα ἡγεσία, πού θά ἐμμένει στό σκληρό ἀγῶνα τῆς γιά μιᾶ δίκαιη λύση.

ΚΑΙ ΑΝ κανεὶς κρῖνει ἀπό τίς δηλώσεις τοῦ Ντενκιάς, πού ἡ ἑλληνική γη-λεόραση ἐξαγγέλλει τῆ στιγμῆ πού γράφονται οἱ γραμμές αὐτές, ὅτι δηλαδή ἡ τουρκική ἡγεσία εἶναι διατεθειμένη νά θέσει τήν πόλη τῆς Ἀμμοχώστου, κάτω ἀπό τήν διοίκηση καί τήν ἐποπτεία τῶν Ἐνωμένων Ἐθνῶν ἔτσι πού νά διευκολυνθοῦν οἱ διαπραγματεύσεις, τότε δέν τοῦ εἶναι καθόλου δύσκολο νά ἀντιληφθεῖ τήν ὀρθότητα τῆς «πεισματάρικης» θέσης τοῦ Κύπριου προέδρου καί τοῦ συνόλου τοῦ λαοῦ.

‘Η Δύσις τῆς ‘Ανατολῆς

ΟΙΚΙΑ

Μέ τήν Πανσέλινον, εἶχα τρομάξῃ πάρα πολλή. Ἦσαν κέ οἱ ἀφοτηροί λόγοι τοῦ μυτροπολίτου Διονυσίου ἐν σχέσει μέ τούς σεισμούς πού ἐπροκάλεσεν ὁ Θεός, ὁ ὅπιος ἐφνιδίως κέ διά δύο λεπτά ἐσήκωσεν τό βλέμα του ἀπό τήν Θεσσαλονίκην ἐξ ἐτίας τῆς ἀσελγίας μας κέ τῆς διαφθοράς τῶν νέων, πού λησμονοῦντες τόν σοστόν δρόμον ἀρέσκοντε εἰς ἀνθεθικά κηρίγματα, κέ ὄλα ἀφτά ὅπος ἦτο φησικόν, Μοῦ ἐπροκάλεσαν ἕναν μέγαν ἐκνεθρισμόν, κέ τήν παραμονήν τῆς Πανσέληνου, ἤμου ἐἰς κατάστασιν Σουδανοῦ πού ἐργάζεστε εἰς μάχην εἰς πλουσειαν κηρίαν. Οἱ σοφοί λόγοι τοῦ ἀρχιερέως, μέ κατεδίοκον καθ’ ὄλην τήν ἡμέραν ὡς ζέβγος μπουλντῶκ κέ δέν Μοῦ ἀφηνᾶν στιγμῆν ἡσηχίας.

Ἀπό ἑνορίς τήν ἀποφράδα ἐκείνην 20ῆν Ἰουλίου, ἔκανα πᾶν τό δηνατόν διά νά καθηστερίσο τήν ἐπερχομένην πανσέλινον πού θά ἐπροκάλει προτοφανῆς καταστροφάς εἰς τήν ἀγαπημένην Μοῦ Θεσσαλονίκην κέ ἐφθασα εἰς τό σημίον ὄχι μόνον νά βάλο κέ τό ὁρολόγιόν Μοῦ πίσσο κατά δύο ὥρας, ἀλλά κέ διά νά μήν ἐπισύρο ζημίας ἢ ρωγμάς εἰς τήν περιοχῆν ὅπου διαμένο, ἀγόρασα ἀπό προίτας κέ ἐδιάβαζα τόν «Ἐλέφθερον Κόσμον» ὅστε εἰς περίπτωσιν κέ ὁ Πανάγαθος ἐριπτεν τό βλέμα του πρός ἐμέ, νά ἔβλεπεν ἕνα ἐθνικόφρονα μελετητήν βαδίζοντα τόν σοστόν δρόμον. Κέ ἐφηχός, μέ ἀφτά τά μέτρα πού εἶχον τήν πρόνοιαν νά λάβω, ὁ Θεός ἐπανεφέρεν τό βλέμμα Του ἀμέσος πρός Βορᾶν, τό ἐστήλωσεν πάλιν εἰς τήν νύμφην τοῦ Θερμαϊκοῦ κί ἔτσι ἡ Θεο/νίκη ἐσόθη.

Ἀφτά δέν τά γράφο διά νά ζητήσο ἐφχαριστίας. Ἀπλῶς ἀναφέρο ποῖα μέτρα ἔκρινα ἀναγκέον νά ἀκολουθίσο διά νά μήν καταστρέψω μίαν πόλιν κέ νά δικοιολογηθῶ ἔναντι ἐκείνων πού ἐκαφτηρίασαν τήν ἀπουσίαν Μοῦ ἀπό τόν συμβᾶντα χορόν τῆς πλατίας Ἀριστοτέλους.

Ἡ ψηχική Μοῦ ἡρεμία ἐπανῆλθε, μόλις ἡ δῆσις τῆς Πανσέληνου ἔλαθεν αἴσιον τέλος πρός τήν κατέφθηνσιν τῆς Δήσεως, ὅπου κέ ἐμεῖς ἀνήκομεν.

Μέ ἀνησηχίαν παρατηρῶ, ὅτη εἰς τό ζήτημα τῆς Πολεμικῆς Ἀρετῆς τῶν Ἑλλήνων, χολένομαι ἐπικινδύνος. Τήν ἀρχέαν ἐποχῆν, ἐστέλαμε τόν Λεονίδα με ἀφστηράς διαταγᾶς νά ἀναχετίσῃ τόν ἐχθρόν εἰς τās θερμοπήλας κέ ἀφτός ἀνελάμβανεν τό ἔργον τῆς ἀποκρούσεως 300.000 Περσῶν με 300 Σπαρτιάτας,

ὑπολογίζων διά λόγους λιτότιτος ὅτι ἐπαρκεῖ ἕνας Ἑλληνας διά τήν πάταξιν χιλίων ἀνθεθνικῶς σκεπτομένων. Σήμερον, ἐπί τῶν ἡμερῶν τοῦ κηρίου Μπάλκου πού οἱ ἀφτοί λόγοι λιτότιτος ὑπάρχουν, προβένομαι δησιχός εἰς πρῶτοφανεῖς σπατάλας κέ ἀποστελομαι 200 ἀσπρηνομικούς μ’ ἕναν εἰσαγγελέα κέ 3 ἀσπρηνομικούς διεφθηντάς, ἦτοι μίαν δῆναμιν 204 ἀνδρῶν γιά τήν σῆληψιν κέ κατατρόποσιν ἑνός μόνο ἱατροῦ. Βεθέος ἡ κάμψις μας εἶχεν ἐπισημανθεῖ εἰς τήν ἄλοσιν τῆς Κων/πόλεως, ὅπου ὁ Ἀφροκράτορ Παλεολόγος παρῆταξεν 7.000 μαχητάς ἔναντι τῶν 350.000 Ὀθωμανῶν τοῦ Μοάμεθ, ὑπολογίζων ὅτη λόγον ἰσοσιτισμοῦ, ἕνας Ἑλληνας μόνον με 500 ἐχθρούς ἡμπορεῖ νά πάλεσῃ.

Δησιχός, ὅμος, εἶνε ἀπαράδεκτον εἰς ἡμέρας ὅπου κέ καλῶς σιτίζοντε κέ καλῶς μισθοδοτοῦντε τά σώματά μας, νά εἶναι τόσο μικρᾶς μαχητικῆς ἀποδόσεως κέ νά χριά-

ζοντε 204 ἀποφασιστικοί ἄνδρες διά νά κάμψουν τήν ἀντίστασιν ἑνός.

Τά γράφο ἀφτά διά νά μήν κάνομαι τό σφάλμα κέ φτιάξομε κανέν ἡρῳικόν πανῶ κατά τās ἑορτάς τοῦ Σταδίου, διότι τό ἠθικόν τοῦ Λαοῦ θά καταπέσῃ εἰς ἀφτήν τήν κρίσιμον περίοδον. Νομίζο δέ ὅτη δέν θά εἶνε κέ Ἑθνικός σκόπιμον νά κάνομαι κέ ἀναπαράστασιν τῆς ἐπιθέσεως με κάπνογόνα, διότι ἡπάρχει κίνδηνος νά ἀνέλθομαι κέ τόν τιμάρημον ὑπό τήν παροῦσαν λεπτήν οἰκονομικήν κατάστασιν.

Ἐδιάβασα εἰς μίαν προῖνήν ἐφημερίδα ὅτι εἰς τήν Οὐρουγουάην, πού ἔχει κεντρῶν κηθέρνισιν ὅπος κέ ἡ Ἀργεντινῆ, οἱ συλαμβανόμενοι κέ καταδικαζόμενοι εἶναι ὑποχρεωμένοι νά πληρῶνουν κέ ἐνοίκιον εἰς τό Κράτος – Ἰδιοκτήτη διά τήν φηλακήν ὅπου μένου. Ἡ καλή ὅμος ἀφτή ἐφημερίς δέν Μοῦ ἐξήγησεν τί συμβένει ὅταν ἕνας κρατούμενος ἀρνεῖται νά πληρῶσῃ τό ὑψηλό ἐνοίκιον. Ὁ Ἰδιοκτήτης τόν πετάει ἔξω; Διότι, κατά τήν γνώμην Μοῦ νά τιμοριθῆ με διπλασιασμόν ποινῆς, ἀποκλιεταί. Ἀφῶσον δύστροπος ἐνοικιαστής ἀποδεικνύεται με τήν πρῶτοβάθμιον ἀπόφασιν, δύστροπος θά παραμείνῃ κέ με μίαν νέαν ἀπόφασιν τοῦ ἐφετείου.

ΒΑΧ!

Δέν ξέβρο ἐάν θά Μοῦ σταλή πρόσκλησις διά τούς γάμους τῆς Χριστίνας, πάντος ἐγῶ ἀπό τόρα φροντίζο διά τήν ἐφτηχίαν τοῦ ζέβγους κέ νηχθημερόν με ἀπασχολεῖ τό πρόβλημα τοῦ δόρου πού πρέπει νά στείλω εἰς τήν Μόσχαν. Νομίζο δέ ὅτη τό καλύτερον κέ πλέον πρακτικόν δόρον διά δύο νεόνυμφους πού ἀσχολοῦντε με ἐπιχειρήσεις, εἶνε μῖα δορεάν συμβουλή οἰκονομικῆς φήσεως διά τόν διπλασιασμόν ἢ κέ τόν τριπλασιασμόν ἀκόμη τῶν κεφαλέων τῆς Χριστίνας εἰς βραχῶ χρόνικόν διάστημα. Κέ ἂν ἡ Χριστίνα ὡς Ἑλληνίς διαβάσῃ τās γραμάς ἀφτάς κέ τās μεταφράσῃ εἰς τόν σῆζηγόν Της εἶμε βέθεος ὅτη ἡ πρότασίς Μοῦ θά τύχῃ τῆς ἐγκρίσεός Του κέ ὁ Ρῶσος γαμβρός θά θελήσῃ νά ἔλθῃ εἰς ἐπαφήν κέ μαζή Μοῦ διά περετέρω ἀφῆσιν τῶν ἐργασιῶν. Ἐάν λάβομαι ὑπ’ ὄψιν ὅτι τά εἰς χήρας τῆς κόρης Ὠνάση δολάρεια ἀνέρχοντε εἰς 400 ἑκατομήρια, κέ ὅτη εἰς τήν μάθρην ἀγοράν τῆς Μόσχας ἕκαστον δολάριον ἀνταλάσεται με διπλᾶ ρούβλια ἀπ’ ὅσα δίδῃ ἡ Τράπεζα, δῆνατε ἡ Χριστίνα ὁ σῆζηγός Της κέ ἡ μέλων πεθερά Της πού τήν ὑπεραγαπᾶ νά ἐξέρχοντε ἐκάστην προῖαν εἰς τήν Ἐρυθρᾶν πλατεῖαν κέ νά ἀνταλάσουν μικρόν ἀριθμόν δολαρίων. Κέ ἂν τοῦτο γίνεται ἀνελιπός κέ με σῆσιμα τά 400 ἑκατομήρια πού θά μεταφέρῃ ἡ Χριστίνα ἐκεῖ, ἡμπορεῖ νά γίνουν ὀκτακόσια με ἐλάχιστον κόπον, χωρίς νά ἐπισήρουν ὑποφειας τῆς ἀσπινομείας. Θέλει βεθέος κάποιαν προσοχῆν τās πρότας ἡμέρας τοῦ γάμου, ἀλ’ ἀργότερον ἡμπορεῖ εἰς τό δῆσκολον ἀφτό ἔργον νά τούς βοηθίσουν μερικοί ἔμπιστοι συγκενεῖς τοῦ γαμβροῦ ὅστε τό ποσό νά ρεφστοποιηθῇ σῆντομα. Ἐάν δέ ἡ πεθερά ἀπό ἐνωρίς ἐτοιμάζῃ τά δολάρεια εἰς πακέτα κέ ἡ Χριστίνα εἰς ἄλο δομάτειον τακτοποιεῖ κέ καταγράφῃ τās εἰσπράξεις πού ὁ σῆζηγός Της θά μεταφέρει τό μεσημέρι, τό ἀπόγευμα θά ἔχουν ἐλέφθερον ὄλον τόν κερῶν νά ἐπισκεπτοντε Μουσεῖα κέ ἄλλα ἀξιοθέατα τοῦ Κρεμλίνου με πλήρη ἀνεσιν.

Μωοβδ.

Τό άρθρο πού ακολουθεί είναι μιá ελάχιστα παραλλαγμένη μορφή τής εισαγωγής στό βιβλίο «Βρωμοδουλειά: Ή CIA στήν Δυτική Εύρώπη» τών Φίλιπ Αϊητζη καί Λούις Γούλφ, πού μόλις κυκλοφόρησε καί τό ANTI έξασφάλισε τήν αποκλειστικότητα του.

ΣΗΜΕΡΑ όλόκληρη ή άνθρωπότητα γνωρίζει καλύτερα από ποτέ, πώς ή Κυβέρνηση καί οι οργανισμοί τών ΗΠΑ επενέβαιναν μυστικά στή μιá χώρα μετά τήν άλλη γιά νά διαφθείρουν πολιτικούς καί νά έντεινουν τήν πολιτική καταπίεση. Ό κατακλυσμός από άποκαλύψεις στά μέσα του 1970, ειδικά εκείνες πού άφορούν τήν ΣΙΑ άποδείχνουν μιá πολιτική μυστικών έπέμβάσεων πού είναι πολύ έκλεπτισμένη καί συνεχώς έφαρμοζόμενη.

Ο ΠΡΩΗΝ Πρόεδρος Ford καί οι διάφοροι εκπρόσωποι τής κυβέρνησης, πάντοτε τόνιζαν τήν ανάγκη γιά περισσότερα κονδύλια στή ΣΙΑ γιά νά τήν χρησιμοποιούν, όταν είναι άπαραίτητο, σέ διάφορες έπιχειρήσεις όπως αυτές πού έφεραν τελικά τήν χούντα τής Χιλής στήν έξουσία. Ό Φόρντ ειπε κάποτε δημόσια ότι πίστευε πώς τά γεγονότα τής Χιλής έγιναν «γιά τό συμφέρον του Χιλιανού λαού». Καί παρ' τήν καμπάνια του Προέδρου Κάρτερ γιά τά ανθρώπινα δικαιώματα, δέν υπάρχει κανένα στοιχείο πού νά δείχνει ότι ή ΣΙΑ περιώρισε ή σταμάτησε τήν βοήθειά της σέ καταπιεστικά δικτατορικά καθεστώτα όπως στό Ίράν, τήν Ίνδουνησία, τήν Ν. Κορέα, τήν Βραζιλία καί τίς ύπόλοιπες περιοχές του «ελεύθερου κόσμου».

ΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ αυτές, όμως, δέν έχουν άπλως εκθέσει τίς έπιχειρήσεις τής ΣΙΑ, αλλά έπίσης καί τήν ταυτότητα όνόματα, διευθύνσεις καί μυστικές ιστορίες-πολλών από εκείνους πού ένεργητικά δουλεύουν γιά τή ΣΙΑ. Έπιπλέον, σύμφωνα μέ όλες τίς πρόσφατες ένδείξεις, πολλοί φαίνονται νά πιστεύουν άκόμα τούς μύθους πού συνήθιζαν νά δικαιώνουν αυτή τή μυστική πολιτική άστυνομική δύναμη. Μερικοί από τούς μύθους αυτούς, φυσικά, ένισχύονται άπ' τούς πρώην πράκτορες τής ΣΙΑ, ένώ καί άλλοι προέρχονται από τούς φιλελεύθερους έπικριτές της. Άλλά όποιαδήποτε καί νά είναι ή πηγή, όσο αφήνουμε αυτούς τούς μύθους νά παραμένουν, θά συνεχίζουν νά θολώνουν τά νερά καί νά αφήνουν άνενόχλητη τή ΣΙΑ γιά νά προχωρεί στίς δολοφονικές έπιχειρήσεις της.

CIA: ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ

Του Φίλιπ Αϊητζη

ΜΥΘΟΣ ΠΡΩΤΟΣ:

Ή ΣΙΑ έχει σάν σάν βασικό της σκοπό νά συλλέγει πληροφορίες ένάντια στή Σοβιετική Ένωση.

ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ό «μακράς διαρκείας» μύθος τής ΣΙΑ. Ξεκινά από τήν δημιουργία της τό 1947 καί τήν εκλογή του ίδιου του όνόματός της. Όπως οι ύποστηρικτές τής ΣΙΑ έξηγοΰσαν τήν ιδέα στό άμερικάνικο Κογκρέσο, φοβούμενοι σ' εκείνες τίς πρώτες έποχές νά περιπλακούν σέ άνεπιθύμητες έξωτερικές περιπέτειες, ή ΣΙΑ χρειαζόταν, γιά νά άποκαλύπτει τά σχέδια ενός πιθανού έχθρου καί νά προστατεύει έτσι τίς ΗΠΑ από μιá άπρόσμενη επίθεση. Οι Άμερικανοί τής έποχής εκείνης, είχαν άκόμη ζωντανή στή μνήμη τους τήν άπροσδόκητη επίθεση τών Γιαπωνέζων στό Πέρλ Χάρμπορ. Μέ τήν πιθανότητα ότι ό καινούριος έχθρός- ή Σοβιετική Ένωση- σύντομα θά άποκτούσε άτομικές βόμβες, κανένας δέν άμφέβαλε γιά τήν ανάγκη νά γνωρίζει, εάν καί πότε, θά πραγματοποιόταν μιá επίθεση.

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ έπιτυχία στήν παρακολούθηση τών σοβιετικών πραγματοποιήθηκε από τεχνολογικά έπιτεύγματα όπως τό κατασκοπευτικό άεροπλάνο U-2, καί τούς κατασκοπευτικούς ιπτάμενους δορυφόρους. Έτσι ή δουλειά τής στρατηγικής κατασκοπείας έμπέπει άναγκαστικά στίς άρμοδιότητες της, τεχνικά τέλεια έξοπλισμένη, NSA (National Security Agency). Ή ΣΙΑ παίζει καί αυτή θέβαια ένα ρόλο καί προσφέρει μιá διαδικασία συγκεντρωτικής ταξινόμησης τών διαφόρων πληροφοριών καί στοιχείων. Άλλά στίς έπιχειρήσεις της ή CIA κυρίως δίνει έμφαση στήν καλυμμένη δράση, χρηματοδοτώντας «φίλους», πολιτικούς, δολοφόνους, ύποπτους έχθρους καί στήνοντας πραξικοπήματα.

ΑΥΤΟ όμως άναμινύει τή ΣΙΑ στήν έξωτερική πολιτική χωρών πού βρίσκονται στήν Δ. Εύρώπη, τήν Άσία, τήν Άφρική, τήν Μέση

Άνατολή, τή Λατινική Άμερική, αλλά καί στό Άνατολικό μπλόκ. Άκόμα κι όταν οι πράκτορες τής Ψια λειτουργούν σάν κατάσκοποι, μόνο γιά νά άποσπάσουν πληροφορίες, χρησιμοποιούν συστηματικά τίς πληροφορίες αυτές γιά νά τελειοποιούν τά προγράμματα δράσης τους.

Οι πράκτορες τής ΣΙΑ ισχυρίζονται θέβαια ότι γιά νά άποκαλυφθούν οι σκοποί τής Σοβιετικής καί τών άλλων κυβερνήσεων πρέπει νά υπάρχουν κατάσκοποι πού νά εργάζονται σέ μέρη όπως τό Κρεμλίνο, καί ότι ή ΣΙΑ υπάρχει γιά νά μισθοδοτεί αυτούς τούς κατασκόπους καί γιά νά προστατεύει τή ζωή καί τήν «εργασία» τους. Έτσι, ένας-δύο Penkovsky πρέπει πάντα νά υπάρχουν γιά νά είναι ή Άμερική άσφαλής από τούς ρωσικούς τυχοδιωκτισμούς. Αυτό τό έπιχείρημα μπορεί νά έπηρεάσει κάποιους, γιάτί θεωρητικά οι δορυφόροι- κατάσκοποι καί τά άλλα μηχανικά μέσα δέν μπορούν νά δώσουν παρ' μόνο μιá προειδοποίηση όλίγων λεπτών, ένώ ένα άτομο εύρισκόμενο στήν καίρια θέση μπορεί νά μεταφέρει άκόμα καί άποφάσεις άμέσως μόλις ληφθούν κι έτσι νά μās προειδοποιεί έβδομάδες ή μέρες πριν. Ένας τέτοιος κατάσκοπος μπορεί έπίσης νά άποδείχθει πολύτιμος γιά τήν κανονική εξέλιξη τών σχέσεων σέ περίπτωση, διαπραγματεύσεων, συνεργασίας ή πολέμου.

ΑΛΛΑ ή προσπάθεια τής ΣΙΑ γιά νά στρατολογήσει σημαντικούς άξιωματούχους στό Σοβιετικό Ύπουργείο Έξωτερικών, στό Ύπουργείο Άμύνης ή τήν KGB, δέν είχε ποτέ μεγάλη έπιτυχία. Ύπήρξαν θέβαια μερικές άποστασίες, αλλά αυτές δέν έχουν καμιά σχέση μέ τίς τελειοποιημένες παγίδες πού στήνει ή ΣΙΑ σ' όλο τόν κόσμο. Αυτές είναι συνέπειες τών διαφόρων ψυχολογικών πιέσεων πού έγιναν στους άξιωματούχους πού άποστάτησαν. Μ' αυτή τή συλλογιστική, ή ένδυνάμωση τών καταπιεστικών μέτρων στό έξωτερικό, άπαραίτητων γιά νά καλύπτονται οι πράκτορες (παρακολούθηση τηλεφώνων, έλεγχος μετακινήσεων, ομάδες παρακολού-

θησης κλπ.) μόλις και μπορεί να δικαιολογηθεί από την, σχεδόν άποτυχία, της στρατολόγησης αξιωματούχων.

ΣΗΜΕΡΑ παρ' όλες τις τελευταίες μεταρρυθμίσεις ή ΣΙΑ παραμένει κυρίως μία υπηρεσία δράσης και όχι μόνο παρακολούθησης. Έπεμβαίνει στο σκοτεινό χώρο της καλυμμένης διπλωματίας και ο στόχος της σ' όλες τις χώρες είναι πάντα ο ίδιος: οι κυβερνήσεις, τα κόμματα, η στρατιωτική αστυνομία, οι μυστικές υπηρεσίες, τα συνδικάτα, οι νεολογιστικές οργανώσεις, τα πολιτιστικά σωματεία και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Σ' όλα αυτά η ΣΙΑ εξακολουθεί να προωθεί τους φίλους της και να χτυπά τους εχθρούς της, γιατί σκοπός της είναι να επεκτείνει την αμερικανική ηγεμονία. Έτσι θα μπορούσαν οι αμερικανικές πολυεθνικές εταιρίες να επεκτείνουν την εκμετάλλευσή του φυσικού πλούτου και των εργατικών χεριών στα ξένα κράτη.

ΟΛ' ΑΥΤΑ βέβαια, λίγη σχέση έχουν με την κατασκοπεία για στρατηγικούς σκοπούς και την άποφυγη ενός Πέρλ Χάρμπορ, έχουν όμως μεγάλη σχέση με την έδρευση μερικών προνομιούχων ομάδων στις ΗΠΑ και σε μερικές ξένες, φιλικές τους χώρες. Η ΣΙΑ διαδίδει τον μύθο της συλλογής άπορητων πληροφοριών για να καλύπτει τις πραγματικές της δραστηριότητες.

ΜΥΘΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ:

Τό κύριο πρόβλημα είναι ή έλλειψη έλέγχου και ή ΣΙΑ είναι ένας «πονηρός έλέφαντας».

Ο μύθος αυτός δεν προέρχεται από τη ΣΙΑ αλλά από τους φιλελεύθερους επικριτές της. Πολλοί απ' αυτούς φαίνεται να πιστεύουν ότι όλα θα λειτουργούσαν καλά, αν τό Κογκρέσο ή ο Πρόεδρος, μπορούσαν να άσκησουν ένα στενότερο έλεγχο. Άλλα νομίζω ότι τώρα πιά είναι προφανές και κυρίως μετά τις τελευταίες «ιστορίες τρόμου» σχετικά με τη ΣΙΑ, ότι δεν υπάρχει ή πρόθεση από την πλειοψηφία του Κογκρέσου, να κρατήσουν την ευθύνη του έλέγχου. Έξέχοντες παράγοντες πάντως, σωστά τονίζουν ότι σχεδόν όλες οι καλυμμένες έπιχειρήσεις της ΣΙΑ, έγιναν ύστερα από έντολη των διαφόρων Προέδρων ΗΠΑ και των Έθνικών Συμβουλίων Άσφαλείας. Αυτό εξάλλου τό είχε έπιβεβαιώσει και ο Κίσινγκερ όταν ρωτήθηκε από την έπιτροπή για την υπόθεση Πάικ: «Κάθε έπιχείρηση έχει πάρει την έγκριση του Προέδρου». Και ή έπιτροπή πού έρευνούσε την υπόθεση Πάικ κατέληγε στην έπισημη αναφορά της: «κάθε στοιχείο πού έχουμε μάς προσανατολίζει στην άποψη ότι όχι μόνον δεν δρ ά χωρίς έλεγχο ή ΣΙΑ αλλά αντίθετα δρ ά μόνον σύμφωνα με τις όδηγιες του Προέδρου».

Έτσι τό πρόβλημα τίθεται τώρα στους Προέδρους, Δημοκρατικούς και Ρεπουμπλικάνους, πού έδώ και τριάντα χρόνια έδωσαν τό πράσινο φώς σε πολλές μυστικές έπιχειρήσεις. Άλλά τό ζήτημα είναι κατά πόσο αυτές οι έπιχειρήσεις ήταν αναγκαίες και γιατί έπρεπε να κρατηθούν μυστικές. Οι έπιχειρήσεις έπρεπε να είναι μυστικές έπειδή είχαν σχέση με δωροδοκίες πολιτικών, χρηματοδοτήσεις άντικομμουνιστικών έντύπων, ή στρατολόγησις μικρών στρατών και έπειδή είχαν σχέση είτε με κυβερνητικό έλεγχο έξωκυβερνητικών «ιδρυμάτων», είτε με καταπάτηση συμφωνιών. Μ' άλλα λόγια είχαν σχέση με την ύποκρισία και τη διαφθορά. Για να ανατρέψει ή αμερικανική κυβέρνηση έλεύθερους, δημοκρατικούς και φιλελεύθερους θεσμούς, έπρεπε να ενεργήσει μυστικά.

ΥΠΑΡΧΕΙ όμως κι ένας άλλος βασικός λόγος γι' αυτή τη μυστικότητα και για την διατήρηση της ΣΙΑ. Πολλές κυβερνήσεις μαζί με διάφορες αμερικανικές πολυεθνικές εταιρίες ζητούσαν να άνοιξουν, όσο τό δυνατόν περισσότερες, ξένες αγορές για τό αμερικανικά προϊόντα. Για να ένισχύσουν αυτή την έκστρατεια «των άνοκτων θυρών» οι Πρόεδροι χρησιμοποίησαν τη ΣΙΑ για να δυνάμωσουν στις ξένες χώρες, εκείνες τις οργανώσεις πού έξυπηρετούσαν αυτό τόν σκοπό και για να έξουδετερώσουν όσες άντιστέκονταν. Αυτό έγινε κυρίως σε χώρες όπως ή Χιλή του Άλλιέντε, ή ή Περσία πριν είκοσι χρόνια, όπου έθνικιστικά κινήματα έπεδίωκαν να εγκαθιδρύσουν κάποια μορφή σοσιαλισμού και να έξασφαλίσουν τόν έθνικό έλεγχο των οικονομικών πόρων.

ΟΙ ΜΥΣΤΙΚΕΣ έπιχειρήσεις της ΣΙΑ στο έξωτερικό, δεν είναι ξεκάρφωτες. Γίνονται γιατί άναποκρίνονται σ' ένα έξωτερικό αίτημα της αμερικανικής κοινωνίας. Και δεν μπορούμε να τό άποψύγουμε αυτό από την ξαφνική πρωτοβουλία ενός φωτισμένου Προέδρου ή Κογκρέσου πού θά ήθελε να σταματήσει την άνάμιξη της Άμερικής στους ξένους θεσμούς. Δεν είναι περίεργο πού ή Άμερικανική Γερουσία άπέριψε με πολύ μεγάλη πλειοψηφία ένα νομοσχέδιο πού πρόβλεπε την άπαγόρευση κάθε μυστικής έπιχείρησης της ΣΙΑ.

ΜΟΝΟ μία ριζική άλλαγή, μέσα στις ΗΠΑ, άλλαγή πού θά σταματούσε τη διαδικασία της συσσώρευσης της άξίας της ξένης έργα-

σίας και των ξένων πηγών πλούτου θά σταματούσε και τις μυστικές έπεμβάσεις στο έξωτερικό. Μέχρι τότε πρέπει να περιμένουμε περισσότερες έπεμβάσεις της ΣΙΑ και των πολυεθνικών – και όχι λιγώτερες. Πρέπει να περιμένουμε επίσης ότι θά άυξηθούν οι κατασταλτικές ικανότητες των «άδελφών» υπηρεσιών της CIA στο έξωτερικό.

ΜΥΘΟΣ ΤΡΙΤΟΣ:

Ή έξασθένηση της ΣΙΑ άνοίγει τις πόρτες στην Σοβιετική επέκταση και κυριαρχία σ' όλον τόν κόσμο.

Ο ΜΥΘΟΣ αυτός άναπτύσσεται κυρίως την έποχή πού τα κινήματα άπελευθέρωσης πετυχαίνουν μερικές σοβαρές νίκες. Ο πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ Φόρντ και ο πρώην ύπουργός Έξωτερικών Κίσινγκερ τόν χρησιμοποίησαν συχνά στην διάρκεια της άτυχης έπέμβασης της ΣΙΑ στην Άγκόλα. Έξακολουθούμε όμως να τόν άκούμε όσο τα άπελευθερωτικά κινήματα ζητούν τη άσθήθεια των Σοβιετικών και των Κουβανέζων στόν άγώνα τους ενάντια στη ρατσιστική πολιτική των λευκών της Ρωδεσίας και της Ν. Άφρικής.

Τό πρόβλημα της Άμερικής πάντως δεν είναι ο Σοβιετικός επεκτατισμός παρ' όλη την άντικομμουνιστική προπαγάνδα πού μάς έμποτίζουν από την κούνια. Τό πρόβλημα είναι μάλλον ότι ή Άμερικανική κυβέρνηση και κυρίως ή ΣΙΑ, έξακολουθούν να έπεμβαίνουν στο πλευρό «φίλων» τους, των οποίων ή ιδιοκτησία και τα προνόμια βασίζονται στα λείψανα αρχαϊκών κοινωνικών συστημάτων, πού από καιρό είναι άναξιόπιστα. Η πολιτική καταπίεση πού φροντίζει να διατηρήσει τα παλιά κατεστημένα, έξαρτάται από την Άμερική και τό άλλα Δυτικά στριγγίματα. ΆΛΛ' αυτό καταλήγει, τελείως φυσικά, στό να πείθει καθένα, όλο και περισσότερο, στην άποδοκιμασία των ΗΠΑ, πολύ πιά άποτελεσματικά μάλιστα απ' όλες τις μηχανογραφίες πού θά μπορούσε να οργανώσει ή ΚGB. Ένδεικτική είναι μία συνέντευξη του γερουσιαστή Frank Church στη Βρετανική τηλεόραση, όπου μεταξύ άλλων έξηγουσε: «Πιστεύω ότι οι Ρώσοι θά κάνουν έπιλογή καλύτερη από τη δική μας 9 φορές στις 10. Έτσι κι άλλίως έμεις είμαστε 200 χρόνια πίσω απ' τη δική μας επανάσταση. Είμαστε μιά πολύ συντηρητική χώρα».

ΜΥΘΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ:

Αυτοί πού μάχονται την ΣΙΑ και ειδικά αυτοί πού δούλεψαν κάποτε στις μυστικές υπηρεσίες, είναι προδότες, όπορτουμιστές ή πράκτορες της ΚGB.

ΑΥΤΗ ήτιν ή βασική κατηγορία της ΣΙΑ άπέναντι στο άτομό μου και, σίγουρος ότι ο φόβος τους μήπως άποκτήσουν αυτήν την τύχη είναι ο λόγος πού πολλοί πρώην πράκτορες της ΣΙΑ δεν εκδηλώνουν την αντίθεση τους. Άλλά όπως και στις προηγούμενες προσπάθειές της να θρει κάποιο «ξένο δάκτυλο» στο άντιπολεμικό κίνημα των ΗΠΑ, έτσι και στο να θρει όποιαδήποτε άποδειξη ότι άμερικανοί ή Ευρωπαίοι επικριτές της, άνήκουν στην ύπηρεσία ξένων δυνάμεων, ή ΣΙΑ άπέτυχε.

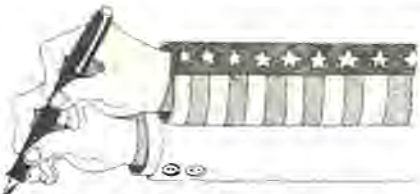
ΜΕΡΙΚΟΙ «Μεταρρυθμιστές» της ΣΙΑ έχουν επίσης άνακαλύψει τό έξησι σχετικά με τό πώς αυτή αντίδρα στις κριτικές. Συμφωνά με τόν βουλευτή Πάικ, ο ειδικός σύμβουλος της CIA προσπάθησε να καταστρέψει την πολιτική του «μερα» σε μία συζήτηση με ένα απ' τα λαγωνικά του Πάικ ο ειδικός σύμβουλος άναφέρεται ότι είπε τό έξησι: «Ο Πάικ θά τό πληρώσει αυτό (τό ότι ύποστήριζε την ύπερψήφισή της άναφοράς της έπιτροπής πάνω στη ΣΙΑ). Περιμένα και θά δεις. Μιλάω σοβαρά. Θά ύπάρξουν πολιτικά αντίποινα. Ότι πολιτικές φιλοδοξίες είχε ο Πάικ στην Ν. Ύορκη τέλειωσαν. Θά τις καταστρέψουμε γι' αυτό πού μάς έκανε».

ΟΙ ΠΡΩΗΝ πράκτορες της ΣΙΑ δεν πρέπει να δειλιάσουν μπρός τις ψεύτικες και άστηρικτες συκοφαντίες. Έμεις έχουμε μία ειδικότερη ευθύνη για να κατορθώσουμε να έξασθενίσουμε αυτή την οργανώση. Άν θεσούμε τώρα στην ύπηρεσία αυτών πού κάποτε καταπίεσαμε, ή πείρα μας σχετικά με τόν πραγματικό τρόπο λειτουργίας της ΣΙΑ, μπορεί να βοηθήσει στο να σταματήσουν οι δραστηριότητες της. Και παρ' όλο πού ή ΣΙΑ θά μάς καταγγέλει σαν προδότες, άνθρωποι απ' όλον τό κόσμο και τις ΗΠΑ, θά ανταποκριθούν, όπως ήδη έχουμε παραδείγματα, με ένθουσιασμό και άποτελεσματική συμπάρσταση.

ΜΥΘΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ:

Τό να κατανομάζονται άτομα πού ύπηρετούν τη ΣΙΑ δεν βοηθά στην άλλαγή και άπλως θέτει άθώους στόν κίνδυνο να δολοφονηθούν.

ΤΙΠΟΤΑ ο όλο τον άγώνα ενάντια στην ΣΙΑ δεν έξασήκαμε περιο-

σότερη άργη άπ' τήν δημοσίευση τών όνομάτων και τών διευθύνσεων τών πρακτόρων τής ΣΙΑ. Έφημερίδες σάν τήν «Washington Post» διάστηκαν νά κατηγορήσουν έμένα και τό περιοδικό «Counter-spy» ότι ύποδειξαμε τόν Γουέλς γιά έκτέλεση, μέ τό έπιχείρημα ότι ή δημοσίευση τών όνομάτων του ήταν ούσιαστικά μία άνοιχτή πρόσκληση γιά φόνο. Η CIA προσπάθησε επίσης νά εκμεταλλευτεί τόν θάνατο του Γουέλς γιά νά δυσφημίσει και νά αποδυναμώσει τά φιλελεύθερα πνεύματα στό Κογκρέσο, πού τό μόνο πού θέλησαν ήταν νά περιορίσουν μερικές άπ' τίς πιό χτυπητές καταχρήσεις της. Η διερεύνηση τής ύπόθεσης όπως γίνεται στό «Dirty work» δείχνει καθαρά ότι τό Counterspy δέν έχει καμμιά σχέση μέ τή δολοφονία του Γουέλς.

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ τών μηχανογραφιών τής ΣΙΑδέν είναι δύσκολο νά μαντευτεί. Η ΣΙΑ παρ' όλες τίς άμαρτίες της, βγήκε μετά τίς τελευταίες έρευνες πιά δ υ ν α τ ή λόγω τών μεταρρυθμίσεων του Φόρντ, ενώ τό Κογκρέσο προσπαθεί νά περάσει ένα νομοσχέδιο (γιά τά κρατικά άπόρρητα) πού θά άποπειραθεί νά όρίσει σάν έγκλημα, κάθε άπόπειρα νά δοθούν στή δημοσιότητα άπόρρητοι φάκελοι. Αυτό σημαίνει όχι πιά έγγραφα του Πενταγώνου, όχι πιά άποκαλύψεις του στυλ Γουώτεργκαϊτ, όχι πιά ήμερολόγια τής ΣΙΑ.

ΠΑΡ' ΟΛΑ αυτά οί καταγγελίες συνεχίζονται. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι τής ΣΙΑ μπορούν πιά νά θεωρηθούν προσωπικά υπεύθυνοι γιά όλο τό κακό πού έκαναν στόν κόσμο. Τά στρατιωτικά τους πραξικοπήματα, δημοσίωγρσαν άνειπίτω νόνο και ή βοήθειά τους στίς πολυεθνικές εταιρείες και τίς τοπικές ολιγαρχίες, όδήγησαν εκατομμύρια ανθρώπους στήν λιμακτονία. Οί άνθρωποι αυτοί είναι ή Γκεστάπο και οί SS τής έποχής μας και, όπως στίς δίκες τής Νυρεμβέργης και τόν πόλεμο του Βιετνάμ δέν μπορούν νά άρνηθούν τήν προσωπική τους εύθύνη άπλώς έπειδή άκολουθούσαν τίς διαταγές άνωτέρων τους.

ΜΑ ΚΑΙ άσχετα άπ' τό πρόβλημα τής προσωπικής εύθύνης ή ΣΙΑ παραμένει μία μυστική πολιτική άστυνομία και ή γνωστοποίηση τών μυστικών έπιχειρήσεων της και τών μυστικών πρακτόρων της, παραμένει ό μόνος άποτελεσματικός τρόπος γιά νά μειώνουμε, όσα κακά προκαλεί. Ηδη μερικοί δημοσιογράφοι και πρώην πράκτορες, κατάρθρωσαν ν' άποκαλύψουν τά όνόματα και τίς διευθύνσεις εκατοντάδων πρακτόρων τής ΣΙΑ. Ακόμα και ή έφημερίδα «Washington Post» πού μάς καταδίκασε γι' αυτό, παραδέχτηκε ότι οί προσπάθειες μας βοήθησαν πολύ στό νά όξυνθεί ή άπαίδοδοξία πού έχει καταλάβει τήν ΣΙΑ. Έχουμε επίσης παρατηρήσει μετά από έρευνες μας, ότι ή ΣΙΑ, άναγκάστηκε νά αύξήσει τά μέτρα άσφαλείας της και νά μεταθέσει πολλά άτομα άπ' αυτά πού καταγγέλλθηκαν, σέ άλλα πόστα. Όλ' αυτά κοστίζουν, άδιοργανώνουν τήν ΣΙΑ κι καθιστούν πιά δύσκολη τήν καταστρεπτική της έπέμβαση.

ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ πολλοί άνθρωποι θά φωνάζουν πάντα ότι «προσπαθούμε νά δολοφονηθούν μερικοί». Αλλά, άν και χρησιμοποιείται μερικές φορές, ή βία δέν χρειάζεται πραγματικά. Μέ τό νά ξεσκεπάσουμε άπ' τήν άνωμυμία μερικούς πράκτορες, κάνουμε δύσκολη τήν έπιβίωση τους στίς ξένες χώρες όπου είναι τοποθετημένοι. (Σ.Σ. του «ΑΝΤΙ»: Αυτό δέν φάνηκε έδώ στήν Έλλάδα παρ' όλες τίς άποκαλύψεις του Φιλίπ Αιητζή πού έγιναν άπό τίς στήλες του περιοδικού!)

ΕΛΠΙΖΟΥΜΕ ότι ή ΣΙΑ διαθέτει τήν κοινή λογική γιά νά τούς ρεματφέρει στόν πολύ περιορισμένο αριθμό τών σίγουρων πόστων, κατά πρότίμηση σέ κάποιο γραφείο στό άρχηγείο της στό Langley τής Βιρτζίνια. Μ' αυτόν τόν τρόπο θά προστατεύσει ή ΣΙΑ τούς πράκτορες πού κατόνομάστηκαν και τίς ζωές τών πιθανών θυμάτων.

ΑΠ' ΤΟ παλιό γνωστό τραγουδάκι γιά τή «σύναξη» τών πρακτόρων» μέχρι τή διακήρυξη ότι «αυτοί πού έκθέτουν τούς άλλους είναι δολοφόνοι», οί πέντε μύθοι πού άφηγηθήκαμε ήδη δέν θά έξαλειφθούν εύκολα. Η ΣΙΑ και ή σύμμαχός της θά συνεχίσουν νά προπαγανδίζουν αυτά τά παραμύθια αλλά και οί έπικριτές της πρέπει νά συνεχίσουν νά άπαντούν. Πρέπει όπωσδήποτε νά ξεσκεπάσουμε αυτούς τούς μύθους και τά έγκλήματα πού καλύπτουν.

ΑΛΛΑ και πέρα άπ' τίς συζητήσεις μπορούμε νά κάνουμε πολύ περισσότερα, κυρίως έπεκτείνοντας τήν άποκάλυψη τής CIA και τών πρακτόρων της. Η ΣΙΑ δέν πρέπει νά έχει περισσότερους άπό 5.000 πράκτορες, εμπειρους στό νά έκτελούν παράνομες έπιχειρήσεις. Είναι δυνατόν νά έπισμόνουμε όλους όσους έχουν έργαστεί μέ διπλωματική κάλυψη σέ κάποια φάση τής καριέρας τους. Τό «Dirty work» άναφέρει κυρίως αυτούς πού ήταν πράκτορες τής ΣΙΑ στήν Ευρώπη. Έλπίζουμε νά δημοσιευτούν κι' άλλοι τόμοι

μέ τά όνόματα τών πρακτόρων τής ΣΙΑ και σ' άλλα μέρη του κόσμου. Τό μόνο πού χρειάζεται είναι μία συνεχής προσπάθεια και μία νέα μορφή διεθνούς άλληλεγγύης. Νά πώς μπορεί νά γίνει αυτό:

1. Σέ κάθε χώρα μία ομάδα άπό ένδιαφερομένους, πού νά περιλαμβάνει και δημοσιογράφους, πρέπει νά κατορθώσει νά πάρει έναν κατάλογο μέ τούς Άμερικανούς πού δουλεύουν στήν έπίσημη άμερικάνικη άποστολή: δηλαδή Πρεσβεία, Προξενείο, κι' άλλες άμερικάνικες εγκαταστάσεις. Αυτός ό κατάλογος μπορεί νά άποκτηθεί μέσω ενός φίλου πού έργάζεται στό ντόπιο Υπουργείο Έξωτερικών, στή Άμερικάνικη Πρεσβεία ή άλλου.

2. Η ομάδα πρέπει τότε άπαραίτητα νά βρει παλιές εκδόσεις μέ δημόσια έγγραφα. Κατάλογοι μέ τίς άμερικάνικες άποστολές στό έξωτερικό και βιογραφικά στοιχεία πού και τά δυό δημοσιεύονται άπό τό State Department) καθώς και έναν κατάλογο τών διπλωμάτων και τών προξένων πού εκδίδονται τακτικά άπό τό Υπουργείο Έξωτερικών τής χώρας τους. Ο κατάλογος τών διπλωμάτων και τών προξένων, περιέχει τά όνόματα και τίς διευθύνσεις τών άνωτέρων, ιεραρχικά, μελών τής έπίσημης άποστολής καθώς και τά όνόματα μερικών πρακτόρων τής ΣΙΑ.

3. Θα πρέπει νά άκολουθήσει ό έλεγχος τών όνομάτων μέ τόν τρόπον πού παρουσιάζονται σέ διάφορα άρθρα του «Dirty Work» και κυρίως στό άρθρο του J. Marks «Πώς νά σταμπάρετε έναν κατάσκοπο». Προσέξτε ιδιαίτερα τά πρόσωπα πού υπάρχουν στούς διπλωματικούς και προξενικούς καταλόγους του Υπουργείου Έξωτερικών τής χώρας σας και τά όποια λείπουν άπό τούς τελευταίους βιογραφικούς καταλόγους και τούς καταλόγους Άποστόλων του έξωτερικού. Οί περισσότεροι άπ' αυτούς, είναι άνθρωποι τής ΣΙΑ πού έχουν παραλειφθεί έσκεμμένα άπ' τούς καταλόγους του State Department.

4. Άφου περιοριστεί ό κατάλογος τών πιθανών ύπόπτων έλέγξατέ τον μαζί μας ή μέ άλλες παρόμοιες ομάδες. Τό περιοδικό Covert Action Information θά ύποστηρίζει κάθε τέτοιο άγώνα και θά δημοσιεύει κάθε πληροφορία πού μπορεί νά έπιβεβαιώσει.

5. Άφου θά έχετε έλέγξει τή λίστα, δημοσιεύστε την. Και τότε οργανώστε διαδηλώσεις ενάντια σ' αυτούς πού κατονομάσατε, μπροστά άπ' τήν Άμερικάνικη Πρεσβεία και μπροστά άπ' τά σπίτια τους, κι' όπου είναι δυνατόν πιέστε τήν Κυβέρνηση νά τούς άπελάσει. Μέ τήν ειρηνική διαμαρτυρία, θά πετύχετε τόν σκοπό σας. Κι' άν δέν τόν πετύχετε μ' αυτόν τόν τρόπο, αυτοί πού θά έχουν περισσότερο καταπιεστεί άπ' τή ΣΙΑ θά βρουν άλλους τρόπους νά άγωνιστούν.

ΦΥΣΙΚΑ καθώς νέοι άνθρωποι τής ΣΙΑ άντικαθιστούν τούς παλιούς θά χρειαστεί νά έπαναλάβετε τή διαδικασία, πολύ συχνά και καθώς αυτός ό άγώνας θά φουντώνει, και ή ΣΙΑ θά μαθαίνει νά κομψοφάρει τά πιό φανερά φεγγάδια της, χρησιμοποιώντας τή κάλυψη του State Department, θά πρέπει νά βρούμε νέους τρόπους γιά νά έντοπίσουμε τούς πράκτορες. Ηδη ή ΣΙΑ πίεσε τό State Department νά περιορίσει τήν κυκλοφορία του σημαντικού βιογραφικού καταλόγου και είναι πιθανό ότι ή διοίκηση θά τοποθετήσει στό μέλλον όλο και περισσότερους πράκτορες μέ τήν κάλυψη του Άμυντικού Τμήματος (π.χ. σέ στρατιωτικές βάσεις) και τών πολυεθνικών εταιρειών.

ΣΕ ΣΠΑΝΙΕΣ περιπτώσεις, ή ΣΙΑ θά αλλάξει ίσως και τίς ταυτότητες μερικών πρακτόρων της. Αλλά παρ' όλα αυτά, ή ΣΙΑ θά χρειάζεται πάντα μία σίγουρη βάση στίς Πρεσβείες και τά Προξενεία γιά νά έχει όρισμένους διευκολύνσεις και εκεί υπάρχουν πολλοί τρόποι τοποθετούνται σ' αυτές τίς άποστολές χωρίς νά φαίνονται στά δημόσια έγγραφα.

Ο ΛΑΟΣ τών ΗΠΑ μπορεί νά βοηθήσει αυτήν τήν έκστρατεία ύποστηρίζοντας τίς ομάδες πού παλεύουν γιά νά σταματήσουν οί καλυμμένες έπεμβάσεις στό έξωτερικό. Υπάρχει επίσης ή άναγκαιότητα του νά συνεχίσουμε τίς έρευνες γιά τίς κύριες έπιχειρήσεις τής CIA και γιά τά νέα προγράμμάτα της, και γιά νά έντοπίσουμε όλους τούς ειδικούς πράκτορες και πληροφοριοδότες του FBI καθώς και τούς στρατιωτικούς πράκτορες. Άνθρωποι άπό διάφορες ένθνικότητες μπορούν όλοι μαζί, άσχετα άπό τά πολιτικά τους πιστεύω, νά συνεργαστούν γιά νά αποδυναμώσουν τήν ΣΙΑ και τίς άλλες μυστικές ύπηρεσίες, χτυπώντας έτσι και τήν πολιτική καταπίεση και τήν οικονομική άνισότητα. Η ΣΙΑ μπορεί νά ήττηθεί κι' άπόδειξη γι' αυτό άποτελεί τό Βιετνάμ και ή Άνγκόλα καθώς και άλλες οί άλλες χώρες όπου δυναμώνει τά άπελευθερωτικά κινήματα. Μπορούμε όλοι νά βοηθήσουμε σ' αυτόν τόν άγώνα μαζί μέ τήν πάλη γιά τή νίκη του σοσιαλισμού στίς ΗΠΑ.

Ο τοπάρχης των Χανίων καί ἡ ποικιλία στά ἀδιέξοδά του

Ἡ μόνη διέξοδος στά ἀδιέξοδα

«**Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ** βρίσκεται πάλι σέ κίνδυνο στόν τόπο μας, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀδιεξόδου στό ὁποῖο ἔχει ὀδηγηθεῖ ἡ πολιτική μας ζωή» – δήλωνε τόν Μάιο τοῦ '77 ὁ «ἀρχιδούξ τῶν Χανίων», σημερινός ὑπουργός Συντονισμοῦ κ. Κ. Μητσοτάκης... Ἦταν ἡ πρώτη του δημοσία ἐμφάνιση, μετά τίς ἐκλογές τοῦ 1974, ἡ πρώτη συνέντευξη τύπου μέ Ἕλληνες καί ξένους δημοσιογράφους.

Γιά τό «ἀδιέξοδο τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς» ἐφταιγαν – εἶπε – πολλοί: Πρώτος καί καλύτερος ὁ ἀρχηγός τῆς «Νέας Δημοκρατίας» κ. Καραμανλῆς, πού ἀντί νά δημιουργήσει, ὅπως ὀφείλε, ἕνα νέο κομματικό ὄργανο, πού νά καλύψει «ὄλο τόν πολιτικό χῶρο, ἀπό τή δημοκρατική συντηρητική παράταξη μέχρι τή μαρξιστική ἀριστερά», ἀνέστησε ὀπλῶς τήν παλιά ΕΡΕ... Ἐφταιγε ὁμοίως καί ἡ κεντρῶα παράταξη, ὁ Α. Παπανδρέου, καί ὁ Γ. Μαῦρος, πού ἐνῶ μπορούσαν νά συνεννοηθοῦν μαζί του, γιά ν' ἀνασυγκροτήσουν τήν παράταξη πού ἔδωσε, στά 1964, τό 53%, προτίμησαν τήν ὀργανωτική καί ἰδεολογική διχοστασία.

Αὐτά, τόν Μάιο τοῦ '77, στήν Ἀθήνα. Ἐνα μήνα ἀργότερα, σέ πολιτική συγκέντρωση φίλων του, στό Ἡράκλειο – πού ἦταν, ὅπως τήν χαρακτήρισε ὁ ἴδιος «ἡ ἐναρξη τῆς πολιτικῆς του ἐπικοινωνίας μέ τό λαό» – κατηγοροῦσε ἀνοιχτά τόν ἀρχηγό τῆς ΕΔΗΚ, κ. Γ. Μαῦρο ὅτι, μέ τά ἔργα καί τήν πολιτεία του, γίνεται, γιά μιᾶ ἀκόμα φορά, «ὁ αἰμοδότης τῆς δεξιᾶς!» Ὅσο γιά τόν πρόεδρο τοῦ ΠΑΣΟΚ, κ. Ἀ. Παπανδρέου, ὑπονομεύει καί αὐτός, ὅπως καί ὁ κ. Γ. Μαῦρος, «τήν ἐνότητα τῆς δημοκρατικῆς παράτα-

ξεως», ἐφ' ὅσον δέν δίνει συνέχεια στίς ἐκκλήσεις Μητσοτάκη...

Ἀπό τό Ἡράκλειο, ὁ «Κωστής τῶν Χανίων» θά μεταβεῖ στή Θεσσαλονίκη – «δευτερο σταθμό τῆς πανελληνίας ἐξόρμησής του», γιά τή διαφώτιση τῆς κοινῆς γνώμης. Ἡ γραμμή παραμένει ἡ ἴδια: Ἐπίθεση – ἀλλά καί «ἀνοιγμα»... – τόσο πρὸς τήν κυβέρνηση, ὅσο καί πρὸς τήν ΕΔΗΚ. «Ὁ κ. Μητσοτάκης, δήλωνε ἀνταποκριτῆς ξένου εἰδησιογραφικοῦ πρακτορείου, ποντάρει πάντοτε σέ δύο ταμπλά»...

«Ἡ φθορά τῆς κυβερνήσεως – θά πει – εἶναι ραγδαία, ὅσο καί ἂν δέν βαδίζει παράλληλα μέ τή φθορά τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς. (Οἱ συνδαιτημόνες τοῦ «Ἡλέκτρα Πάλας», στή Θεσσαλονίκη, ὅπου ἡ συνεστίαση τῶν φίλων τοῦ κ. Μητσοτάκη, θά προσέξουν ἀπό τότε αὐτή τή διάκριση φθορᾶς!) Στήν ἐξουσία, τρία σχεδόν χρόνια μετά τίς ἐκλογές τοῦ 1974, παραμένουν οἱ ἴδιοι ἀποτυχημένοι, κουρασμένοι καί ἐξαντλημένοι ἄνθρωποι», κλπ. «Ὅσο γιά τήν κεντρῶα παράταξή μας – ὁ κ. Μητσοτάκης μιλά σάν τίποτε νά μή συνέβη κάποιον Ἰούλιο τοῦ 1965... – δέν ἀνήκει σέ κανέναν ἀπό μᾶς. Ἀνήκει στούς ὀπαδούς τῆς καί αὐτοί θά ὀρίζαν (σέ κάποιον ἐνωτικό συνέδριο...) ποιός θά ἡγεῖται καί ποιός θά ἔπεται»...

Ὁ οἰκοδόμος τοῦ 2000...

Ἡ συνεστίαση στό «Ἡλέκτρα Πάλας» στή Θεσσαλονίκη, γίνεται στίς ἀρχές Ἰουλίου. Ἀλλά ὁ σταυροφόρος τῆς ἀποστασίας Ἰουλίου τοῦ '65 ἀδύνατος. Τί γίνεται, ἐπιτέλους; Τόσο ἄλλοι, ἐν ἀποστασία ἀδελφοί, ἔχουν τακτοποιηθεῖ μέσα στίς γραμμές τῆς «Νέας Δημοκρατίας» (Κ. Στεφανάκης, Δ. Παπασπύρου κλπ, κλπ.), ἐκεῖνος ὄχι. Καί τό πολιτικό αἰσθητήριό του τόν βεβαιώνει ὅτι οἱ ἐκλογές δέν ἀπέχουν πολύ... Ἀπό τήν

ἄλλη, δέν ἔχει καμία ἐνδειξη ὅτι οἱ βουλευτές καί τά στελέχη τῆς ΕΔΗΚ, εἶναι ἔτοιμοι νά σφαγιαστοῦν τόν κ. Μαῦρο, χάριν τοῦ «ἀρχαιοστούτη Μητσοτάκη». Πρέπει νά διασθεῖ. «Στή μεταδιχτατορική Ἑλλάδα, λέει, ὄλοι μιλοῦν γιά δημοκρατία, ὄλοι τήν ἐπικαλοῦνται, ἀλλά λίγοι τήν ἐφαρμόζουν». Ὁ «Κωστής τῶν Χανίων» ὁμοίως, εἶναι ἀποφασισμένος νά τήν ἐφαρμόσει: «Ἐμεῖς θ' ἀγωνισθοῦμε – βεβαιώνει – γιά μιᾶ ἀνοιχτή δημοκρατία, πού δημιουργεῖ τίς προϋποθέσεις γιά ζωντανό διάλογο, γιά ἴσες ἐνκαιρίες ζωῆς».

Στίς 5 Σεπτεμβρίου, ὁ κ. Μητσοτάκης θά ἐξαγγεῖλει τήν ἴδρυση τοῦ Κόμματος τῶν Νεοφιλελευθέρων. Θά προτιμοῦσε βέβαια, τήν ἐπωνυμία «Κόμμα Φιλελευθέρων», ἀλλά τή σφραγίδα τήν κρατεῖ ὁ Νικήτας Βενιζέλος... Ἄλλωστε καί ὁ Σοφοκλῆς Βενιζέλος, εἶχε κάποτε προσφύγει σέ ἀνάλογη μικρή παραλλαγή τοῦ τίτλου, ὅταν σάν ὑπαρχηγός τοῦ Κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, ἀποσπάται καί ἰδρύει, τό 1946, τό Κόμμα τῶν Βενιζελικών Φιλελευθέρων.

Τί ὁμοίως, ἀκριβῶς, εἶναι αὐτό τό Κόμμα τῶν Νεοφιλελευθέρων; «Τό κόμμα τῶν Νεοφιλελευθέρων φιλοδοξεῖ νά ἐκφράσει τίς προοδευτικές δυνάμεις τοῦ τόπου. Ὅλες τίς δυνάμεις τῆς ἀλλαγῆς πού ἐπιθυμοῦν, μέ μεταρρυθμίσεις (Σημ. «ΑΝΤΙ»: καί ὄχι μέ ἐπαναστάσεις...) νά χτίσουν τήν Ἑλλάδα τοῦ 2000... Φιλοδοξεῖ νά γίνῃ ἕνα κόμμα πού θά ρίξει στόν πολιτικό στίβο τίς γενιές, γιά νά φτιάξουν αὐτές τήν Ἑλλάδα στήν ὁποία θά ζήσουν»...

Ὁ ἀρχηγός τοῦ Κόμματος τῶν Νεοφιλελευθέρων, εἶχε ὀρθά προβλέψει ὅτι οἱ ἐκλογές ἐπέρχονταν. Μέχρι τό Νοέμβριο, ὑπολείπονταν τέσσερις μήνες. Μόλις πρόφτανε νά ὀργώσει τήν Κρήτη – μοιράζοντας ἀφειδῶς προεκλογικῆς ἵπο-

Ο οικόδομος του 2006 μ.Χ.

Οι πληροφορίες των τελευταίων ημερών, που φέρνουν τον ύπουρο Συντονισμό να προωθεί την ιδέα της επιστροφής των αστικών συγκοινωνιών στους λεωφορειούχους, δέν φαίνεται να προσκομίζουν κανένα στοιχείο πρωτοτυπίας. Γιατί, είναι γνωστό ποιές αντιλήψεις έχει ο κ. Μητσotάκης, για την λεγόμενη ιδιωτική πρωτοβουλία και τα συμφέροντά της, στο τομέα των συγκοινωνιών.

Συγκεκριμένα τον καιρό της αποστασίας με το ΒΔ 862/10-10-66, που εκδόθηκε μετά από πρόταση του κ. Μητσotάκη, (και των υπουργών της αποστασίας φίλων του Γιαμά και Μελά), είκοσι (!) χρόνια πριν λήξει η σύμβαση του 'Ολυμπιακή' παρατάθηκε έτσι θετικά ή σύμβαση για άλλα είκοσι χρόνια. Δηλαδή μέχρι το έτος 2006 μ.χ.

Είναι φανερό τί όωρο μεγάλο αποτέλεσε αυτή η ανανέωση της σύμβασης για τον μεγαλοφορτιστή 'Ονάση, που με την εύκαιρία πέτυχε και μία σειρά νέων εύεργετικών όρων. 'Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί, ότι η 'Υπηρεσία Πολιτικής 'Αεροπορίας είχε αντίταχτεί σ' αυτές τις ειδικές παραχωρήσεις προς τον 'Ονάση και συνιστούσε την σύσταση αρμοδιού κρατικού φορέα, για τις αεροπορικές συγκοινωνίες που όμως με την ενέργεια του κ. Μητσotάκη θά μονοπωλούσε ο 'Ονάσης μέχρι το 2006 μ.χ.

Ποιά ιλιγγιώδη κέρδη αποκόμιζε ο 'Ονάσης από την «'Ολυμπιακή» χάρις στην αναθεώρηση της σύμβασης από τον κ. Μητσotάκη, φαίνεται από τό γεγονός ότι και μετά την κρατικοποίηση τό 1975 και παρά την διοικητική κακοδαιμονία που τή μαστίζει, κατορθώνει να έχει κέρδη εκατοντάδων εκατομμυρίων. Τά κέρδη αυτά φυσικά μέχρι τότε, και ιδιαίτερα από τό 1966 και σε όλη την περίοδο της δικτατορίας, προσποριζόταν ο στενός φίλος του κ. Μητσotάκη, 'Αριστοτέλης 'Ονάσης.

Ίσως να μή μπορεί κανείς να μιλήσει για σκάνδαλο στην περίπτωση αυτή, αφού φαίνεται να ήταν στο χέρι του κ. Μητσotάκη να προασπίσει έτσι τά κρατικά συμφέροντα από τό ύπουργικό πόστο, που κρατούσε επί άποστασίας. Και πού τό ίδιο άκριβώς κρατά και σήμερα.

Μπορεί όμως να μιλήσει για την ιστορία που επαναλαμβάνεται και τις ύπουργικές προθέσεις άπέναντι στο μεγάλο κεφάλαιο και τις παχυλές συμβάσεις που δέν φαίνεται να είναι ένα κακό παρελθόν. 'Ο πολιτικός που καλούσε κάποτε τις πολιτικές δυνάμεις να οικοδομήσουν την 'Ελλάδα του 2000 μ.χ., έκανε ο,τι περνούσε από τό χέρι του για να προχωρήσει τις ύποθέσεις των φίλων του λίγο πιό μακριά: Μέχρι τό 2006 μ.χ.

σχέσεις – μόλις πρόφταινε να δαπανήσει μερικά εκατομμύρια, για κάποιες τεράστιες άφισοκολήσεις στην 'Αθήνα και τή Θεσσαλονίκη: «ΚΟΜΜΑ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ: 'Η διέξοδος στα άδιέξοδα»...

Όσο για τή γραμμή πλεύσεως στις εκλογές, ήταν λίγο-πολύ δεδομένη: Κέντρο δάρους, ή Κρήτη, ειδικότερα τά Χανιά: 'Εδώ τό οικονομικό και κοινωνικό κατεστημένο, εκφράζεται – λόγω βενιζελισμού – από τό κέντρο (άπό ένα συντηρητικό, θέβαια κέντρο), ενώ στη ύπόλοιπη 'Ελλάδα από τή δεξιά. Συνεπώς, στην Κρήτη, τό Κόμμα των Νεοφιλελευθέρων, θά έπρεπε να έμφανιστεί σάν φιλελεύθερο-κεντρώο, ενώ στην άλλη 'Ελλάδα σάν ένα «προοδευτικό κόμμα», στα άριστερά της «'Νέας Δημοκρατίας» και στα δεξιά της ΕΔΗΚ!

Και ο αίμοδότης της δεξιάς

Τά αποτελέσματα των εκλογών, σε σχέση με τό Κόμμα των Νεοφιλελευθέρων, είναι γνωστά. Στη 'Νέα Βουλή, καταλαμβάνει δυό μόνο έδρες (Μητσotάκης, Βαρδινογιάννης). 'Ο άρχηγός, εκπληκτος, διαπιστώνει τή φοβερή άνοδο του ΠΑΣΟΚ, ενώ από τή άλλη, σημειώνει – χωρίς έκπληξη, είναι αλήθεια – τήν κατακόρυφη πτώση της ΕΔΗΚ. Ποιά ή περαιτέρω πορεία;

Φυσικά, ο άρχηγός θά μπορούσε να επιμείνει στο δρόμο που χάραξε: Να χτίσει τήν 'Ελλάδα του... 2000! Ν' αποδείξει πώς σε αντίθεση με τόν Καραμανλή, τήν ΕΔΗΚ, τό ΠΑΣΟΚ και τά δυό Κομμουνιστικά Κόμματα, που «μιλούν και επικαλούνται τή δημοκρατία», αυτός και τό κόμμα του, είναι αποφασισμένοι ν' άγωνισθούν για τήν εφαρμογή της! Κάτι σεμνότερο: Θά μπερούσε ν' αποδείξει – έρωγ – ότι πιστεύει στις δημοκρατικές διαδικασίες και ότι έκείνη ή άποστασία του 1965 – ή τόσο «παρεξηγημένη»... ένα και μόνο στόχο είχε: Πώς ν' άποτρέψει τή δικτατορία και όχι, όπως τόν κατηγορούν οι αντίπαλοί του, να ύπονομεύσει τήν κεντρώα παράταξη, για να έπαναφέρει τή δεξιά στην έξουσία!

'Ο άρχηγός του Κόμματος των Νεοφιλελευθέρων όμως, δέν φαίνεται να έχει

συνειδησιακούς άντιπερισπασμούς. Τί κι αν κατηγορήσει τόν Γ. Μαύρο ότι ήταν, στην τριετία 1974-77, ο «αίμοδότης της δεξιάς». Αίμοδότης, θά μπορούσε να γίνει τώρα ο ίδιος! 'Αλλωστε, τώρα, μετά τήν άποσύνθεση της ΕΔΗΚ, όλες οι ένδειξεις λένε ότι έπέστη ή στιγμή για τό «μεγαλο, νέο κομματικό όργανισμο» που θά καλύψει «όλο τόν πολιτικό χώρο από τή δημοκρατική συντηρητική παράταξη (διάβαζε τή δεξιά), μέχρι τή μαρξιστική άριστερά»...

Προτού άποφασίσει τό πέρασμα στη «'Νέα Δημοκρατία», ο κ. Μητσotάκης θά ζυγίσει τά πράγματα άπ' όλες τις πλευρές: 'Από τούς τρεις «δελφίνους», ο Π. Παπαληγούρας, είναι ένας «κουρασμένος και έξαντλημένος» ύπουργός Συντονισμού. Μπορεί θαυμάσια έτσι να τόν άντικαταστήσει! 'Ο δεύτερος, ο Γ. Ράλλης, μόλις και μετά βίας, μπόρεσε να θγει βουλευτής. 'Η δεξιά, ή άκραιφνης και συνεπής δεξιά, τόν τιμώρησε για έκείνα τά «επιτόλαια» άνοιγμά του που λέγονται εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, καθιέρωση της δημοτικής, κ.ά. 'Η έξουδετέρωση, συνεπώς, του Γ. Ράλλη, δέν πρέπει να παρουσιάζει μεγάλες δυσχέρειες. 'Απομένει ο Εύαγ. 'Αβέρωφ, έθνικόφρων, με έρείσματα στο στρατό και στους άμερικανούς συμμάχους. Με αυτόν, εν άνάγκη, θ' αναμετρηθεί! Οι οίωνοί, συνεπώς, ήταν καλοί, άκόμη και για τήν κατάκτηση της ήγεσίας της «'Νέας Δημοκρατίας», πολιτικά και ιδεολογικά «διευρυμένης». 'Η προσχώρηση στη «'Νέα Δημοκρατία» διευκολυνόταν, έλλωστε, και από τή δήλωση του άρχηγού της που είπε ότι τό κόμμα αυτό, άφου ξεπέρασε τά σύνορα της δεξιάς, καλύπτει τώρα και τό χώρο του «παραδοσιακού κέντρου». Κανείς, ως εκ τούτου, δέν θά μπορούσε να κατηγορήσει τόν άρχηγό των Νεοφιλελευθέρων για δεύτερη άποστασία. «Παραδοσιακά κεντρώος» ο ίδιος, προσχωρούσε σ' ένα κομματικό όργανισμό που κάλυπτε «και τό παραδοσιακό κέντρο».

'Αποτέλεσμα: 'Ενα άκριβώς χρόνο, μετά τήν πρώτη έκείνη δημόσια εμφάνισή του, στους 'Ελληνες και ξένους δημοσιογράφους, ο κ. Μητσotάκης θά όρκιστεί ύπουργός Συντονισμού της «'Νέας Δημοκρατίας», δίδοντας σάρκα και όστά

στήν περιφέρη «διεύρυνση».

‘Η τεχνητή γονιμοποίηση

Γιά τή «διεύρυνση» αὐτή πολλά γράφθηκαν καί πολλά ἀκόμα, ἀσφαλῶς, θά γραφοῦν. Γεγονός παραμένει ἕνα: Πῶς τά δῆθεν «ἀνοίγματα» τῆς «Νέας Δημοκρατίας» πρὸς τό προοδευτικό κέντρο, καθόλου δέν ἐναρμονίζονται μέ τίς πράξεις τῆς, μέ τά ἡμιολογούμενα «φακελώματα» τῶν πολιτῶν, μέ τή σκληρυνση στόν τομέα τῆς παιδείας, μέ τόν αὐταρχισμό, τή μονομερή λιτότητα, τή σχεδόν αὐτοτέλεια τῶν ὑπηρεσιῶν ἀσφαλείας, μέ τόν κ. Μπάλκο ἐπικεφαλῆς τοῦ ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως καί τόν ἀντιπρόεδρο κ. Παπακωνσταντίνου ν’ ἀνταλλάσσει ἐγκάρδιες χειραψίες μί τοὺς βουλευτές τοῦ νεοχουντικού κόμματος.

‘Η διεύρυνση – ἔλεγε πρόσφατα ἐκπρόσωπος δυτικῆς πρεσβείας σέ στενό κύκλο φίλων του – εἶναι «ἕνα εἶδος τεχνητῆς γονιμοποίησης, στό μαλακό ὑπογάστριο τῆς «Νέας Δημοκρατίας». Καί ὁ κ. Μητσοτάκης, ὑπῆρξε ὁ πρῶτος δό-

της! ‘Ο ἴδιος ἐκπρόσωπος, παραδεχόταν πῶς στήν Κρήτη παραμένει διάχυτη ἡ ὑπόψια πῶς ὁ κ. Μητσοτάκης «εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῶν Γερμανῶν» – πλὴν ὁμως, πρόσθετε ὁ ἴδιος διπλωμάτης, «αὐτό δέν εἶναι ὀρθό». (Οἱ παλιότεροι θυμοῦνται ὅτι, στά χρόνια τῆς κατοχῆς, ὁ σημερινός ὑπουργός Συντονισμοῦ εἶχε συλληφθεῖ ἀπό τοὺς Γερμανοὺς καί ὅτι, μαζί μέ ‘Αγγλους ἀξιωματικούς, εἶχε ἀνταλλαγεῖ, ἐναντί Γερμανῶν ἀξιωματικῶν).

Γεγονός παραμένει ἀκόμα πῶς, παρὰ τήν προσχώρησή του στή «Νέα Δημοκρατία» καί τήν ὑπουργοποίησή του, ὁ κ. Μητσοτάκης ἐπιμένει νά διατηρεῖ τὰ γραφεῖα τοῦ... Κόμματος τῶν Νεοφιλελευθέρων στήν πλατεία Κάνιγγος, ἴσως γιατί πιστεύει στόν «ἀδαμάντινο νόμο τῶν ἐφεδρειῶν», ἴσως γιατί δέν ἔπαυσε – ὅπως ὑποστήριζε ἐκεῖνος ὁ ἀνταποκριτῆς τοῦ ξένου πρακτορείου, – νά «ποντάρει σέ δύο ταμπλά». (*Il mise toujours sur deux tableaux*). Αὐτό μιά ἐφημερίδα τοῦ ‘Ηρακλείου, ἡ «Φλόγα», τό εἶχε ἀποκαλέσει «διπλό παιχνίδι», διευκρινίζοντας πῶς ὁ ἀρχηγός τοῦ Κόμματος τῶν Νεοφιλελευθέρων δέν ἔχει ἀποσύρει τόν τίτλο τοῦ κόμματός του, πού ἔχει ἀναγνωσισθεῖ μέ τήν ὑπ. ἀρ. 4579/77 ἀπόφαση τοῦ ‘Αρείου Πάγου.

‘Η ὑπουργοποίηση καί τά Χανιά

Τί σημαίνει ὁμως γιά τήν Κρήτη, καί

εἰδικότερα γιά τά Χανιά ἡ ὑπουργοποίηση Μητσοτάκη; Σημαίνει ὅτι τό κατεστημένο Μητσοτάκη – πού, βέβαια, ὑπῆρχε καί πρὶν ἀπὸ τήν ὑπουργοποίηση – ἔγινε ἀπὸ ἰσχυρό, ἰσχυρότερο. Καί σύμφωνα μέ τήν ἐπιγραμματικὴ δὴλωσι τοπικοῦ ἐπιχειρηματία: «‘Όποια οἰκονομικὴ μονάδα σηκώσῃς ἐδῶ στά Χανιά, θά βρεῖς ἀπὸ κάτω τὸν Κωστή! ‘Ο Κωστής ἐδῶ, ὁ Κωστής ἐκεῖ, παντοῦ ὁ Κωστής!

Παράλληλα, μέ τήν ὑπουργοποίηση, ἦταν φυσικό νά ἐνταθεῖ ἡ διομηχανία τῶν ρουσφετιῶν, τῶν «ἐκδουλεύσεων», τῶν «ἐξυπηρετήσεων», κλπ. Σήμερα, κάθε διορισμός στή ΔΕΗ, στόν ΟΤΕ, στίς τράπεζες, ὄχι μόνο στά Χανιά, ἀλλά καί στήν ‘Αθήνα, περνᾷ μέσα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Κ. Μητσοτάκη. Μέ ἀντιπαροχή, βέβαια, ὅταν ἔλθει ἡ ὥρα, τήν ψήφο! Σ’ αὐτά, θά πρέπει νά προστεθεῖ ὁ ἔλεγχος πού, μέχρι πρὶν λίγο καιρὸ, ἀσκούσε τό κατεστημένο Μητσοτάκη σ’ ὅλα σχεδόν τὰ ἐπαγγελματικὰ σωματεία. ‘Η εἰκόνα, ἔχει, βέβαια, ἀλλάξει τελευταία, μέ τήν ἀνοδο τοῦ ΠΑΣΟΚ καί τῆς ἀριστερᾶς, γενικότερα. ‘Αλλά οἱ ρίζες, οἱ καταβολές, μένουν. ‘Απὸ τήν ἄλλη, ἡ κάμψη Νικητᾶ Βενιζέλου (στίς τελευταίες ἐκλογές, ὅσους ψήφους ἔχασε ὁ Νικητᾶς, τίς πήρε ὁ Κωστής...), ἦταν φυσικό νά διευρύνει τό πεδίο δραστηριότητος τοῦ σημερινοῦ ὑπουργοῦ.

Τό πεδίο αὐτό, ἐκτείνεται τώρα πιά σέ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ

Γεννήθηκε στά Χανιά τό 1918. Εἶναι παντρεμένος μέ τήν Μαρίκα Γιαννοῦκου καί ἔχει τρεῖς κόρες καί ἕνα γιό. Σπούδασε Νομικά καί Πολιτικές ‘Επιστήμες στό Πανεπιστήμιο ‘Αθηνῶν.

‘Επάγγελμα: Δικηγόρος.

Πολιτικὴ σταδιοδρομία: Βουλευτῆς Χανίων 1946, 1950, 1951, 1952, 1956, 1958 (Κ.Φ.), 1961, 1963, 1964 (Ε.Κ.), 1977 (Ν.Φ.).

‘Υπουργός Οικονομικῶν Νοέμ. – Δεκεμ. 1963 καί ἀπὸ Φέβρ. 1964 (κυβέρνηση Παπανδρέου), ὑπουργός Οικονομικῶν 1951, ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί Δημοσιῶν ‘Εργῶν, ὑπουργός Συντονισμοῦ ‘Ιουλ. 1965 – Δεκεμ. 1966 καί ἀπὸ τόν Μάιο φέτος, πάλι ὑπουργός Συντονισμοῦ στήν Κυβέρνηση τῆς «Νέας Δημοκρατίας» τοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ

Μέ τίς σελίδες πού ἀφιερώνουμε στά ΧΑΝΙΑ δίνουμε σήμερα στή δημόσιότητα ἕνα ἐγγράφο τῆς χουντικῆς ΚΥΠ πρὸ ὑπογράφου ὁ ἀντισυνταγματάρχης Χωροφυλακῆς ‘Ιωάννης Χαϊδεμένος – εἶναι μιά «ἄκρω ἀπόρρητος – εἰδικοῦ χειρισμοῦ» κατάσταση πού καταγράφει ὅλα τὰ «ἐπικίνδυνα καί ἀναρχικά ἄτομα» τῶν Χανίων γιά νά παρακολουθοῦνται ἀγρυπνα μήπως καί ἀποπειραθοῦν νά ἀνατρέψουν τό ἔθνοσωτήριο καθεστῶς. ‘Οπαδοὶ ὄλων τῶν πολιτικῶν παρατάξεων ὑφίστανται, χωρὶς διάκριση, τήν παρακολούθηση καί, όταν χρειαστεῖ, τὸν διωγμό. ‘Ενα φασιστικό καθεστῶς δέν ἐνδιαφέρεται γιά τίς «λεπτές» διακρίσεις. ‘Ο μόνος πολιτικός χώρος πού δέν μνημονεύεται στήν εἰδικὴ αὐτὴ κατάσταση εἶναι ἡ παλιά Ε.Ρ.Ε. τοῦ κ. Καραμανλῆ. Τό νά εἶναι κανεὶς δεξιός κάνει πάντα τὴ ζωὴ πῶς ἐύκολη σ’ αὐτὸν τὸν τόπο. ‘Εταί σήμερα μοποροῦμε νά δεβαιώσουμε πῶς οἱ ὄπαδοὶ τῆς «Νέας Δημοκρατίας» καί μάλιστα τῆς... διευρυμένης, δέν μοποροῦν νά ἀποτελοῦν στόχο γιά ὅποιες ἀνάλογες φακελοποιήσεις συντελοῦνται σήμερα ἀπὸ τὰ ὄργανα τοῦ κ. Μπάλκου – γνωστοῦ πῶς πολὺ σάν κ. «Χί! Χί! Χί!...

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΧΩΡ/ΚΗΣ ΧΑΝΙΩΝ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΧΕΙΡΙΣΜΟΥ

ΠΙΝΑΞ «Γ»

‘Ονομαστικὴ προσώπων δυναμένων νά ἠγηθῶσιν ἀναρχικῶν ἐκδηλώσεων

α/α	Όνοματεπώνυμον	Πατρώνυμον	Έτος γενν.	τόπος γεννήσεως	Δ/νων κατακλιος	Έπαγγελμα	Πολιτ. παράταξις πρὸ τῆς 21-4-67	Παρατηρήσεις.
1	ΑΡΕΤΑΚΗΣ	Έμμανουήλ	1915	Μελισουργιό-Κισσάμ.	7η π.άρ.Κισσάμου 4	Τέως Ταγμ. έ.δ.	Φιλελεύθερος	
2	ΒΑΛΑΔΑΚΗΣ	Ματθαῖος	1909	Χανιά	‘Ε. Βενιζέλου 37	Ταβ.αρχ. έ.α.	Φιλελεύθερος	
3	ΒΑΛΥΡΑΚΗΣ	‘Ανδρέας	1945	Χανιά	‘Ηγ. Γαβριήλ 25	Φοιτητής	Πρόεδρος ΕΔΗΝ Χα- νίων-υἱός τέως Βουλευτοῦ Ε.Κ.	Φοιτητῆς Θεσσαλον.
4	ΒΑΛΥΡΑΚΗΣ	Γεώργιος	1949	Χανιά	‘Ηγ. Γαβριήλ 25	Φοιτητής	Υἱός Βουλευτοῦ Ε.Κ.	Φοιτ. Πανεπ. Πατρῶν
5	ΓΚΑΖΗΣ	‘Αντώνιος	1942	Χανιά	Ι. Σφακιανός 21	Δικηγόρος	‘Αριστ. Πτέρυξ Ε.Κ. (Παπανδρέϊκό)	
6	ΓΡΥΛΛΑΚΗΣ	‘Αναστάσιος	1926	Μουρί-‘Αποκορώνου	Οικιστέδα Καντάρα	‘Εμπορος	Ε.Κ. (Μητσοτάκης)	
7	ΤΖΑΝΑΚΑΚΗΣ	‘Η						
8	ΔΡΟΣΣΕΡΟΣ	Νικόλαος	1927	Χανιά	Σελίνου 13	Αὐτοκ/σπῆς	Ε.Κ. (Πολυχρονίδη)	
	ΚΑΡΚΑΝΗΣ	‘Αρτέμιος	1923	‘Ασκούφο Σφακιῶν	‘Ελ. Βενιζέλου 100	Κτηνοτρόφ.	Ε.Κ. (Μητσοτάκη)	Πρόεδρος ‘Εθνικῆς Ἀντιστάσεως
9	ΚΛΑΔΟΣ	Παναγιώτης	1942	‘Ασκούφο Σφακιῶν	Χρυσοπηγῆ	Φοιτητής	Φιλελεύθερος	
10	ΜΑΣΤΟΡΑΚΗΣ	‘Ιωάννης	1938	Κουρνά-‘Αποκορώνου	Κορνάρου 2	Πολιτικός Βιβλιοπλάτης	Ε.Κ. (Πολυχρονίδη)	
11	ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ	Μανουῆλος	1917	Χανιά	‘Ε. Βενιζέλου 96	Πολ. Μηχαν.	Ε.Κ. (Μητσοτάκη)	
12	ΜΑΥΡΩΔΑΚΗΣ	Ευστράτιος	1914	Χανιά	Πρίγκ. Γεωργ. 48	Μηχανοργ.	Ε.Κ. (Μητσοτάκη)	
13	ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ	‘Ελευθέριος	1926	Χανιά	‘Ακρατηρίου 18	‘Ιατρός	Ε.Κ. (Μητσοτάκη)	‘Αδελφός τ. ‘Υπουργοῦ

‘Εν Χανίοις τῇ 12ῃ Σεπτεμβρίου 1972
‘Ο Διοικητῆς τῆς Διοικησεως
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΪΔΕΜΕΝΟΣ
Αντιτάρχης

πανελλαδική κλίμακα. Ο ύπουργός Συντονισμού, είναι ο «πρώτος τῆ τάξει» ύπουργός. Καί αυτό βοηθά γιά νά γίνεις από «άρχων τῶν Χανίων», ἄρχων τῆς χώρας. Ο κ. Μητσotάκης, δέν κρύβει τούς συλλογισμούς καί τούς σχεδιασμούς του ἀπό τό στενό κύκλο τῶν φίλων του: Μέ ἐξαίρεση τόν κ. Κ. Καραμανλή, πού ἔχει «τῆ στόφα πραγματικοῦ ἡγέτη» - λέει - ὄλοι οἱ ἄλλοι, πού προαλείφονται σάν ἐπίδοξοι διάδοχοί του, εἶναι ἄνθρωποι κάτω τοῦ μετροῦ. Συνεπῶς, ὁ δρόμος πρὸς τὴν ἡγεσία τοῦ κόμματος, δέν εἶναι δυσχερής. Καί ἂν ὁ σημερινός ύπουργός Ἐθνικῆς Ἀμόνης, ἀρνηθεῖ ν' ἀναγνωρίσει τόν κ. Μητσotάκη σάν ἀρχηγό τοῦ κόμματος;

Στό σημεῖο αὐτό, ὁ δούξ τῶν Χανίων ὑπομειδιά, ἀλλά δέν λέει τί ἀκριβῶς θά γίνει. Τό λένε ὅμως, στίς χαμηλόφωνες συζητήσεις τους, οἱ ἄνθρωποι τῶν ξένων προσβειῶν, πού πάντα εἶναι καλά πληροφορημένοι γιά τό τί γίνεται ἢ τί πρόκειται νά γίνει στόν τόπο μας: Στὴν περίπτωση αὐτή - λένε - ὁ κ. Ἀβέρωφ θ' ἀποχωρήσει ἀπό τὴ «Νέα Δημοκρατία» καί θά προσπαθήσει νά συμπῆξει τό δικό του κόμμα, προσεταιριζόμενος ἴσως καί τὴ στελέχη τῆς «Ἐθνικῆς Παρατάξεως». Θά εἶναι ὅμως ἓνα κόμμα μικρό, δεξιό, ἀνάμνηση τῆς σημερινῆς «Νέας Δημοκρατίας»... Τό ἄλλο κόμμα, θά εἶναι

κόμμα τοῦ κ. Μητσotάκη, πού θά ἐνώσει τό μεγαλύτερο μέρος τῆς σημερινῆς «Νέας Δημοκρατίας» μέ ὄλους ὄσους, στό μεταξύ, θά προσχωρήσουν στό κυβερνητικό κόμμα, γιά νά τό «διευρύνουν».

Γιά τὴν πραγμάτωση αὐτῆς τῆς προοπτικῆς, ὁ κ. Μητσotάκης ἐργάζεται μέ σύστημα. Ὁ ἄνθρωπος πού ἦταν ἐτοιμος, τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1977 νά προσφύγει στά ... Ἠνωμένα Ἐθνη, γιά νά καταγγεῖλει τὴν ἀντιδημοκρατικότητα τῆς «Νέας Δημοκρατίας», διότι δέν τόν εἶχε καλέσει νά πάρει μέρος στὴ διακομματικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ προεκλογικοῦ ἀγῶνα (!), προαλείφεται τώρα γιά ἡγέτης τῆς. Ὁ «κεντρῶς» πού τό Μάιο τοῦ 1977 ζητοῦσε τὴν ἀνασυγκρότηση τῆς παράταξης «πού ἔδωσε τό 1964 τό 53%», ἔκανε τό πᾶν γιά νά δώσει τὴ χαρακτηριστικὴ βολὴ στὴν ΕΔΗΚ. Ἰκανός; Ὅπωςδὴποτε, ναί. Ἀδιστακτος; Ἐπίσης ναί. Καί μέσα ἀπό τὰ δικά του «ναί», τό «ΟΧΙ» τῶν Κρητῶν, τῶν Ἑλλήνων. Πού ἀρνοῦνται νά συμφωνήσουν μέ ὁποιοσδήποτε φθοροποιές διεργασίες στό χωρὸ τῆς πολιτικῆς. Πολύ περισσότερο, μέ τὴ θεωρία ὅτι οἱ ἰδεολογικὲς ἀντιθέσεις γεφυρώνονται μέ καλὴ θέληση καί τὴ συγκρότηση κάποιου σχήματος κεντροδεξιᾶς!

**ΑΠΑΝΤΑ ΕΛΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΑΠΟ ΙΟΥΛΗ ΕΩΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΗ**

1. Σκληροὶ ἀγῶνες γιά μικρὴ ζωὴ
2. ΓΟῦ Χριστιανικὸν Παρθεναγωγεῖον
3. Ὑπολλείματα ἐπαγγέλματος
4. Λούμπεν
5. Παραπόταμοι
6. Μέ τὴ λύρα
7. Ἀναχωρήσεις καί Μεταλλαγές
8. Μυστήρια
9. Προσοχὴ συνάνθρωποι!
10. Σπονδὴ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

2 ΠΗΓΗΣ 3 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ 360 32 34

Η ΚΛΑΣΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ 1961 - 1977

Ἐκλογὲς 1961			Ἐκλογὲς 1974		
Ἐκλογὲς 1963			Ἐκλογὲς 1977		
Εἰσματα	Ἔφηροι	Ποσοστὸ (%)	Εἰσματα	Ἔφηροι	Ποσοστὸ (%)
Ε.Κ.-Προοδευτικὸς	42.726	55,83	Ε.Δ.	10.971	15,26
Ε.Ρ.Ε.	20.416	26,68	Ε.Κ.-Ν.Δ.	27.255	37,91
Ε.Δ.Μ.Ε.	13.355	17,40	ΠΑ.Ε.Κ.	13.020	18,11
Ἀνεξέδρητοι	19	0,02	Ε.Δ.	6.830	9,50
			Ε.Δ.Σ.	621	0,86
			Ἀν.Δημ.Συνδασμοὶ	13.193	18,35
			Ε.Μητσotάκης		
Εἰσματα	Ἔφηροι	Ποσοστὸ (%)	Εἰσματα	Ἔφηροι	Ποσοστὸ (%)
Ε.Κ.	47.079	64,25	Ν.Δ.	11.654	16,00
Ε.Ρ.Ε.	11.379	15,53	ΠΑ.Ε.Κ.	17.065	23,44
Ε.Δ.Δ.	13.541	18,48	Ε.Δ.Μ.Ε.	14.967	20,55
Χριστ.Δημοκρατία	1.267	1,72	Ε.Κ.Ε.	7.771	10,67
			ΣΥΡΙΑΚΙΑ	1.442	1,98
			Ε.Ο.	18.722	25,77
			Ε.Π.	688	0,94
			Δ.Δ.Ε.	249	0,37
			Ε.Κ.Ε.Ν.	242	0,34

Οἱ σκευαὶ προτίμησης τοῦ Κ.Μητσotάκη καὶ τὸ ποσοστὸ τους σὲ συνολικὸ ἔρηθρ ὅν ἦσαν σὲ νομὸ Χανίων, καὶ τὲς ἐκλογὲς τῆς περιόδου 1961-1977 εἶναι :

1961 : 13.674 (17,9%) - 1963 : 14.490 (19,8%) - 1964 : 17.128 (18,35%) - 1974 : 13.193 (18,35%) - 1977 : Ἐκλογὲς σὲν ἔρηθρὸς Εἰσματα

ΜΕ ΤΙΣ σελίδες πού αφιερώνουμε σήμερα στά ΧΑΝΙΑ, εγκαινιάζουμε στό ΑΝΤΙ μία έρευνα γιά τά προβλήματα αλλά καί τή φυσιογνωμία του έλληνικού χώρου.

ΜΕ ΤΗΝ πάροδο του χρόνου, ποικίλες μεταβολές τείνουν νά έξομοιώσουν τό ύλικό καί πολιτιστικό πλαίσιο στις διάφορες περιοχές τής Ελλάδας. Η μελέτη, καθεμιάς ξεχωριστά περιοχής δείχνει τήν ποικιλία καί τήν ιδιαιτερότητα στό χαρακτήρα τής κοινωνικής καί πολιτιστικής ζωής. Διερευνώντας αυτόν τόν ιδιαίτερο χαρακτήρα καθενός από τά αστικά κέντρα καί τίς περιοχές τής Ελλάδας, πιστεύουμε, ότι θά δείξουμε τόν πλούτο τών ιδεών καί τήν πολυμορφία στις παραδόσεις του τόπου μας.

ΜΕ ΤΟ σημερινό τεύχος, χωρίς νά θεωρούμε ότι καλύπτουμε ολοκληρωτικά τήν διερεύνηση τών προβλημάτων τών Χανίων, ούτε καί τή συμβολή τους σάν αστικό κέντρο, στήν διαμόρφωση μιάς παράδοσης, επιχειρούμε μία πρώτη προσέγγιση στό θέμα μας, πού είναι τά αστικά κέντρα τής Ελληνικής έπαρχίας. Είναι όμως μία άρχή καί πιστεύουμε πώς θά καταφέρουμε σέ επόμενες εκδόσεις του περιοδικού, νά επανέλθουμε καί νά φωτίσουμε σφαιρικά τά προβλήματα τής Ελληνικής έπαρχίας.

ΚΛΕΙΝΟΝΤΑΣ θεωρούμε χρέος μας νά εύχαριστήσουμε θερμά καί από αυτή τή στήλη, όλους όσους μās βοήθησαν μέ τά άρθρα τους, τίς πληροφορίες, τίς υποδείξεις τους καί τή συμβολή τους στήν πραγματοποίηση αυτού του τεύχους.

ΑΠΟ ΤΟ
ΔΗΜΑΡΧΟ
ΧΑΝΙΩΝ

Χαιρετισμός καί μήνυμα

Χαιρετίζω μέ βαθιά Ικανοποίηση τήν απόφαση τής Διευθύνσεως του ΑΝΤΙ ν' αφιερώσει στά Χανιά τό πρώτο από τά αφιερώματα, του τόσο αξιόλογου αυτού περιοδικού, στις Πόλεις τής Χώρας. Γιατί έρμηνεύω καί έκτιμώ - πιστεύω σωστά - τή χειρονομία αυτή τής Διευθύνσεως του ΑΝΤΙ σάν εκδήλωση τιμής προς τό Ιστορικό παρελθόν καί τό ζωντανό παρόν τής πόλεως αυτής καί τής περιοχής τής, πού υπήρξαν στό παρελθόν ή πηγή, ή άφετηρία καί τό στάδιο μακράς σειράς Ιστορικών λαϊκών κινημάτων, άπελευθερωτικών καί δημοκρατικών, καί είναι σήμερα στρατόπεδο καί έπαληξ άκατάβλητη τής Δημοκρατίας, κέντρο άκτινοβόλο πολιτικής, κοινωνικής καί έθνικής προκοπής. Καί έκτιμώ άκόμη περισσότερο τήν έκδοση αυτού του αφιερώματος του ΑΝΤΙ, γιατί μ' αυτό, θά προβληθούν στήν πλατιά ελληνική δημοσιότητα, μαζί μέ τή λαμπρή Ιστορία, τά Ιστορικά μνημεία, άρχαία καί νεώτερα, τίς γοητευτικές καί άσύγκριτες όμορφίες του τόπου μας καί τίς σπάνιες άρετές του λαού του, οι πληγές, οι άνόητες άκόμη καί άνεπούλωτες πληγές, πού άνοιξαν στόν πολύπαθο αυτό τόπο οι πολεμικές δοκιμασίες καί άλλες άνώμαλες έσωτερικές περιστάσεις, μέ πιό πρόσφατη, καί σκληρότερη συνάμα, τήν εφτάχρονη Απριλιανή θεομηνία, πού μέ ιδιαίτερη μανία στράφηκε έναντίον αυτού του τόπου γιά λόγους ευνόητους.

Τά Χανιά, ό Νομός Χανίων, είναι ένας χώρος παραγωγικός καί εισφέρει άρκετά στήν έθνική καί τή δημόσια οικονομία τής Χώρας. Τά τοπικά όμως προβλήματα είναι πολλά, παλιά καί νέα, καί περιμένουν χρόνια τώρα τή σοβαρή καί άποτελεσματική αντιμετώπισή τους από τό Κράτος.

Η ύπαιθρος του Νομού, καί μάλιστα οι δύο παραγωγικότερες δυτικές έπαρχίες, πού καί τουριστική κίνηση παρουσιάζουν τώρα (μετά τήν άτμοπλοϊκή σύνδεση Κισάμου - Πελοποννήσου) συνεχώς αύξανόμενη, στεροούνται δρόμων καί επικοινωνούν μέ τήν πόλη άκόμη μέ τόν παλιό, έντελώς άκατάλληλο καί επικίνδυνο έθνικό δρόμο, γιάτί τό μόνο τμήμα του νέου έθνικού δρόμου τής Κρήτης πού ούτε έχει γίνει ούτε έχει καν μελετηθεί όριστικά, είναι αυτό πού θά συνδέσει τήν πόλη μέ τίς δύο αυτές έπαρχίες!

Περιορίζομαι ν' αναφέρω αυτά μόνον γιά τήν ύπαιθρο του Νομού μας γιάτί είναι άρκετά ένδεικτικά καί χαρακτηριστικά του μεγέθους τής κρατικής άδιαφορίας.

Η πόλη μας, παρουσιάζει ένα πληθος άναγκών σέ δημοτικά καί δημόσια έργα χωρίς ούτε τό Κράτος νά τίς αντιμετώπιζει, ούτε, βέβαια, ό Δήμος νά είναι σέ θέση νά τό κάμει, λόγω οικονομικής άδυναμίας πού καί αυτή όφείλεται στήν πολιτική πού ακολουθεί τό Κράτος άπέναντι στήν Τοπική Αυτόδιοίκηση. Τά αστικά τμήματα τών έθνικών δρόμων καί οι δημοτικοί δρόμοι έχουν περιέλθει σέ άθλια καί επικίνδυνη κατάσταση.

Τό μεγάλο καί ζωτικό έργο τής άποχετεύσεως δέν έχει έγγραφεί στις δημόσιες επενδύσεις καί έκτελείται κυρίως μέ δάνεια του Δήμου. Η παλιά, ή μεσαιωνική πόλη, πού έχει χαρακτηριστεί «διατηρητέα», κινδυνεύει ένεκα έλλείψεως τών άναγκαίων οικονομικών καί άλλων μέτρων γιά τή συντήρησή τής. Καμιά αναστήλωση Ιστορικών κτιριακών μνημείων τής παλιάς πόλεως δέν έχει γίνει. Ο ΕΟΤ έλάχιστα έχει ένδιαφερθεί γιά τά Χανιά καί τό Υπουργείο Πολιτισμού επίσης. Όλη ή πνευματική καί πολιτιστική κίνηση του τόπου όργανώνεται καί διεξάγεται από τό Δήμο καί από τά ιδιωτικά σωματεία μέ πεινχρά καί άνεπαρκή οικονομικά μέσα γιάτί οι χορηγίες καί του ΕΟΤ καί του Υπ. Πολιτισμού είναι άσήμαντες. Μπορώ νά πώ γιά άλλη μία φορά, στό σύντομο αυτό σημείωμά μου, ότι τά Χανιά καί ή περιοχή των, χρόνια τώρα περιμένουν, αλλά δέν έδοκίμασαν άκόμη τήν κρατική στοργή πού δικαιούνται. Ας έπίσουμε ότι τό αφιέρωμα του ΑΝΤΙ, πού, όπως είμαι βέβαιος, θά έπισημάνει έντονα καί πειστικά τήν κρατική αυτή άστοργία, θά βοηθήσει άποφασιστικά στή στροφή καί τήν ενεργοποίηση του κρατικού ένδιαφέροντος καί προς τόν άγνοημένο μέχρι σήμερα τόπο μας.

ΑΝΤ. Μ. ΜΑΡΗΣ
ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΧΑΝΙΩΝ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΚΑΤΣΑΝΕΒΑΚΗ

Πρόεδρο του Τ.Ε.Ε. Δυτικής Κρήτης.

Ξέρουμε τί χρειάζονται τὰ Χανιά, θέλουμε τὰ μέσα γιά νά τὰ πραγματοποιήσουμε

Γιά κάποιον πού πρωτοπάει στά Χανιά ή εύγενική ανακοίνωση πού άκούει πρίν άκόμα τό άεροπλάνο προσγειωθεί στό άεροδρόμιο του Άκρωτηριού από τήν άεροσυνοδό ότι «άπαγορεύεται ή λήψη φωτογραφιών» άποτελεί ένα «μήνυμα» του όποιου τήν άποκωδικοποίηση θά μπορέσει νά κάμει άφου κουβεντιάσει μέ τούς ντόπιους. Τό γεγονός ότι ή Σούδα άποτελεί άμερικανική καί νατοϊκή θάση είναι άλλά ένα γεγονός πού συμπλέκεται μέ τά άλλα ζητήματα έθνικής άνεξαρτησίας τής χώρας μας. Γιά τούς Χανιώτες όμως ή ύπαρξη τών θάσεων είναι κάτι άλλο, άποτελεί μιά καθημερινή πραγματικότητα μέ διαστάσεις πού ίσως μόνον αυτοί μπορούν νά συλλάβουν. Καί μπορεί κανένας έδω ν' άκούσει ιστορίες γιά ξένους πράκτορες πού κατοικούν μόνιμα στά Χανιά, πού έχουν άγοράσει παλιά άρχοντικά καί φιλοξενούν κάθε καλοκαίρι διάφορους προϊστάμενους ή ύφιστάμενούς τους.

Πέρα όμως άπ' αυτές τές ιστορίες πού τό πραγματικό στοιχείο μπορεί νά συμπλέκεται σέ μερικές περιπτώσεις καί μέ τό μύθο, οί θάσεις αποτελούν τό καίριο πρόβλημα πού, όπως χαρακτηριστικά ύπογράμμισε ό πρόεδρος του Τεχνικού Έπιμελητηρίου κ. Γιώργος Κατσανεβάκης, «έμποδίζουν τά Χανιά νά αναπτυχθούν». Δέν είναι όμως τό μόνο. Η πόλη, αλλά καί όλόκληρος ό νομός τών Χανίων αντιμετώπιζουν, μιά σειρά από προβλήματα πού χρόνια περιμένουν τή κυβερνητική άπόφαση γιά νά λυθούν. Έκείνο πάντως πού άξίζει νά σημειωθεί είναι ότι οί ίδιοι οί Χανιώτες καί συγκεκριμένα τό Τεχνικό Έπιμελητήριο Δυτικής Κρήτης, έχει άσχοληθεί λεπτομερειακά μέ αυτά τά προβλήματα καί ομάδες εργασίας έχουν καταρτίσει αναλυτικές μελέτες στίς όποιες υπάρχουν καί οί προτεινόμενες λύσεις.

Στή συνέντευξη πού άκολουθεί ό Πρόεδρος του Τ.Ε.Ε. Δυτ. Κρήτης κ. Γιώργος Κατσανεβάκης μιλά στό ΑΝΤΙ γιά τά προβλήματα του νομού καί τής πόλης τών Χανίων:

ΕΡ: Θά μπορούσατε νά μās δώσετε μιά γενική, κατ' άρχήν, είκόνα τών προβλημάτων πού αντιμετώπιζει σήμερα ό νομός καί ή πόλη τών Χανίων;

ΑΠ: Έντελώς γενικά μιλώντας, θά μπορούσε κανένας ν' αναφέρει π' γεωργικό πρόβλημα, τή βιομηχανία καί τή βιομηχανική ζώνη, τήν ανάπτυξη καί άξιοποίηση του ύδάτινου δυναμικού, τήν ανάπτυξη του τουρισμού, τό πρόβλημα τής συγκοινωνίας, τό Πολυτεχνείο καί κατ' έπέκταση τό πρόβλημα τής εκπαίδευσης, τής ύγείας καί τής κοινωνικής πρόνοιας, καί φυσικά τό πρόβλημα τών θάσεων. Όλα αυτά τά προβλήματα σέ κάποιο βαθμό άλληλοσυμ-

πλέκονται καί είναι γι' αυτό πού έμεις, τό Τεχνικό Έπιμελητήριο Δυτικής Κρήτης, ύστερα από τή συγκρότηση ομάδων εργασίας, έπεξεργαστήκαμε ένα συνολικό πρόγραμμα γιά τήν αντιμετώπιση τους, τό όποιο μέ τόν τίτλο «Σχέδιο πενταετούς προγράμματος άναπτύξεως του νομού Χανίων» προτάθηκε στην κυβέρνηση καί συγκεκριμένα στό ύπουργείο Συντονισμού. Κι' αυτό ύστερα από τίς γνωστές πρωθυπουργικές δηλώσεις ότι «στά πλαίσια μιάς δημοκρατούμενης χώρας, ή οικονομική ανάπτυξη είναι έργο του λαού...» (18.3.1976). Έτσι έμεις ανταποκριθήκαμε σ' αυτή τήν έμμεση πρόσκληση καί περιμένουμε νά δούμε τί θά κάνει ή κυβέρνηση. Θά πρέπει άκόμα νά τονιστεί ότι σ' αυτόν τόν προγραμματισμό πού έμεις κάναμε πήραν μέρος καί οί παραγωγικές τάξεις.

Η ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΡ: Άς άρχίσουμε από τό γεωργικό πρόβλημα...

ΑΠ: Ναί, τό πρόβλημα όμως συνδέεται καί μέ τήν άξιοποίηση του ύδάτινου δυναμικού του νομού. Η γεωργική γη του νομού σύμφωνα μέ στοιχεία τής Γεωργικής Στατιστικής Ύπηρεσίας του 1972 άνέρχεται σέ 623.000 στρέμματα επί συνόλου 2 έκατ. 276 στρ. καί άποτελεί δηλαδή τό 26% τής έκτασής του. Η άρδευόμενη έκταση άνέρχεται σέ 80 χιλ. περίπου στρέμματα από τά όποια μόνο 15 χιλ. άφορούν κανονικά έγγειοβελτιωτικά έργα πού διαθέτουν έκτός από δίκτυα άρδεύσεως καί δίκτυα άποχέτευσης, οδοποιίας καί άποστραγγίσεως, όπου άπαιτείται. Μέ φυσική ροή νερών άρδεύονται 53 χιλ. στρέμματα καί τό υπόλοιπα δι' άντλήσεως.

Η ύπάρχουσα κατανομή τών καλλιεργιών δίνει στό νομό ένα έντονο δεντροκομικό χαρακτήρα άφου οί καλλιέργειες αυτού του είδους καλύπτουν ποσοστό 70% τής καλλιεργούμενης έκτασης. Από τίς έτήσιες καλλιέργειες άξιόλογη σημασία έχουν τά κηπευτικά. Άπ' αυτά πάλι, τά έκτός έποχής άν καί καλλιεργούνται σέ περιωρισμένη έκταση (424 στρεμ.) συμβάλλουν στην γεωργική ανάπτυξη του νομού έξαιτίας τής μεγάλης τους δυναμικότητας.

Στόχος λοιπόν σέ ότι άφορά τήν άξιοποίηση του ύδάτινου δυναμικού, είναι όλα τά έπιμέρους έργα, καί τά ύπάρχοντα αλλά καί τά μελλοντικά, νά άλληλοσυνδεθούν ώστε νά ύπάρχει πλήρης καί έλεγχόμενη εκμετάλλευση τών ύδάτων του νομού. Άκόμα ή δημιουργία ενός Όργανισμού «Άξιοποίησης Ύδατικού Δυναμικού Δυτικής Κρήτης» μέ άρμοδιότητα τήν ένιαία διακίνηση καί διαχείριση τών ύδατιών πόρων, θά συνέβαλλε άποφασιστικά καί στην ανάπτυξη τής γεωργίας. Σ' ότι άφορά τή γεωργική πολιτική νομίζω ότι είναι άπαραίτητη ή άναδιάρθρωση όρισμένων καλλιεργειών. Άναγκαία είναι έπίσης ή προσφορά κινητήρων γιά τήν δημιουργία νέων προκαθορισμένων καλλιεργειών αλλά καί ή οργανωτική βελτίωση τών γεωργικών συνεταιρισμών γιά τήν συγκέντρωση, έμπορία καί έξαγωγή τών γεωργικών προϊόντων, κάτι δηλαδή πού καί οί ίδιοι γεωργικοί συνεταιρισμοί του νομού ζητούν.

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΡ: Ποιές είναι οί έκτιμήσεις πού γίνονται σχετικά μέ τήν ανάπτυξη κάποιας βιομηχανίας στό νομό καί πώς βλέπετε τό ζήτημα έσείς;

ΑΠ: Θά σās έλεγα άκριβώς καί σέ σχέση μέ τή γεωργία ότι έπειδή ό νομός δέν έχει όρυκτό πλούτο- καί αυτή είναι μιά παρα-

δοχή δεσμευτική μόνον γιατί δεν έχει γίνει σχεδόν καθόλου έρευνα του υπεδάφους— μάς χρειάζονται μόνο ελαφρές γεωργικές βιομηχανίες και μερικές άλλες που ουσιαστικά προέρχονται ή εξυπηρετούν τη γεωργία. "Έτσι άπορριπτουμε τη δημιουργία θαριάς βιομηχανίας, (τσιμέντα, διύλιστήρια, πετροχημικά κλπ.) στη βιομηχανική περιοχή της πόλης μας. Κι' αυτό γιατί πέρα από την έντονη άπορρόφηση του περιορισμένου εργατικού δυναμικού μας (μέ δυσάρεστη συνέπεια στην λειτουργία των γεωργικών βιομηχανιών) θά προκύψει έντονη μόλυνση του περιβάλλοντος και μηδενική συμβολή στην ανάπτυξη του νομού, αφού αυτές οι βιομηχανίες θά γίνουν από επιχειρηματίες εκτός νομού, με αποτέλεσμα τὰ κέρδη νά μεταβαίνουν άλλοι. Τό κύριο λοιπόν βάρος θά πρέπει νά πέσει στις βιομηχανίες έπεξεργασίας γεωργικών προϊόντων.

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΖΩΝΗ

ΕΡ: *Μέ τό θέμα αυτό συνδέεται και τό πρόβλημα τής βιομηχανικής ζώνης των Χανίων...*

ΑΠ: Νά σās πώ. 'Η διερεύνηση των τοπικών συνθηκών και δυνατότητων ανάπτυξεως των διαφόρων βιομηχανιών που έγινε, από τό έπιμελητήριο, καθορίζει τό μέγεθος τής βιομηχανικής ζώνης σέ 400 περίπου στρέμματα. Τά κριτήρια έπιλογής τής τοποθεσίας για τήν εγκατάσταση των βιομηχανιών συνηγορούν στόν καθορισμό τής θέσης ανατολικά του χωριού Τσικαλαριά, μεταξύ τής 'Εθνικής οδού και των ύπαιθρων τής Μαλάβας. Κι' αυτό γιατί συγκεντρώνεται τό συγκριτικά πλεονεκτήματα και έλαχιστοποιεί τό συνολικό κόστος τής βιομηχανικής περιοχής. 'Αναφέρω ένδεικτικά ότι τό συνολικό κόστος των 160 εκατ. δρχ. που έμεις έκτιμούμε ότι θά απαιτηθεί, είναι 2-3 φορές μικρότερο σέ σύγκριση μέ άλλες βιομηχανικές περιοχές που απαιτούν πολυδάπανα έργα έξωτερικής ύποδομής, κυρίως ύδρευσης και άποχέτευσης.

'Εκείνο που έμεις θεωρούμε σημαντικό είναι νά αναλάβει ο Δήμος Χανίων σάν φορέας τής βιομηχανικής περιοχής. 'Η ΕΤΒΑ, μέ βάση τήν προβλεπόμενη από τό νόμο δυνατότητα, νά παραχωρήσει στό Δήμο τό προνόμιο και τή χρηματοδότηση.

Η ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΡ: *Ποιά είναι σήμερα ή κατάσταση που επικρατεί στόν βιομηχανικό τομέα;*

ΑΠ: Οι βιομηχανικές μονάδες που υπάρχουν είναι μικρές και άπασχολούν λίγους υπαλλήλους και μικρή κινητήρια δύναμη μέ αποτέλεσμα τή χαμηλή κατανάλωση ηλεκτρικής ένέργειας. 'Από τίς βιομηχανίες που άπασχολούν πάνω από 10 άτομα, μόνον τό 10% είναι μεγάλου μεγέθους μέ αριθμό άπασχολουμένων πάνω από 50, ένω 12% άπασχολούν 20-50 άτομα και 78% 10-20 άτομα.

'Η όλη βιομηχανική δραστηριότητα του νομού είναι οργανωμένη σέ μικρές μονάδες βιοτεχνικού περισσότερο χαρακτήρα και καλύτερου κυρίως ανάγκης τής αγοράς του νομού Χανίων. 'Η ίδιωτική πρωτοβουλία στράφηκε βασικά στήν προσπάθεια νά καλύψει μιá περιορισμένη αγορά— εκτός των βιομηχανιών λαδιού, κρασιών και χυμών που άπευθύνονται σέ εύρύτερη αγορά. Λόγοι για τήν έρμηνεία τής παραπάνω κατάστασης υπάρχουν:

Είναι ή έλλειψη βιομηχανικών πρώτων ύλών— εκτός των γεωργικών— ή μικρή άπορροφητικότητα τής ντόπιας αγοράς, ή σχετικά χαμηλή στάθμη τεχνολογικής ανάπτυξης, ή έλλειψη βιομηχανικής ύποδομής και παράδοσης και, σέ κάποιο βαθμό, ή έλλειψη επιχειρηματικής ίδιωτικής πρωτοβουλίας.

ΕΡ: *Υπάρχουν συγκεκριμένες προτάσεις ή σκέψεις για τό είδος των βιομηχανιών που θά μπορούσαν ν' αναπτυχθούν;*

ΑΠ: Φυσικά και θά μπορούσα νά σās πώ ένα κατάλογο. 'Αναφέρω πάντως ένδεικτικά: βιομηχανίες τυποποίησης και έμφιάλωσης λαδιού, σαπωνοποιίας, έλαϊκών τροφών, χυμών σταφυλιών, έπεξεργασίας κίτρου, άρωματικών φυτών, έπεξεργασίας χαρουπιών, γάλακτος, ύποδημάτων και δερματινών ειδών, παραγωγής γεωργικών φαρμάκων, κονσερβών όπωροκηπευτικών, ύφαντών κλπ.

ΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

ΕΡ: *"Όλο αυτό τό πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης προϋποθέτει θέβαια και μερικά άλλα πράγματα όπως π.χ. ένα καλό οδικό δίκτυο...*

ΑΠ: Συμφωνούμε και θέλω νά προσθέσω ακόμα πώς ή διαμόρφωση ενός καλού οδικού δικτύου στό νομό θά έχει σάν αποτέλεσμα και τή δημιουργία δυνατότητων ανάπτυξης όλων των χώρων

που προσφέρονται για τουριστική αξιοποίηση και που δεν είναι λίγοι. Οι διαπιστώσεις για τήν κατάσταση που επικρατεί στόν συγκοινωνιακό τομέα δεν είναι ευχάριστες. Για νά όλοκληρωθεί όμως τό συγκοινωνιακό δίκτυο χρειάζονται περίπου τέσσερα δισεκατομμύρια δραχμές. Και για νά γίνει αυτό, θά πρέπει νά ακολουθηθεί μιá σταδιακή ύλοποίηση γιατί όπως σωστά αναφέρατε, τά συγκοινωνιακά έργα άποτελούν τήν βασική ύποδομή για όλους τούς αναπτυξιακούς τομείς, γεωργία βιομηχανία, τουρισμό κλπ.

Σήμερα τό βασικό οδικό δίκτυο του νομού έχει συνολικό μήκος 1500 περίπου χλμ., από τά όποια τά 150 είναι ένθνικές οδοί, τά 880 έπαρχιακές και τά ύπόλοιπα 470 κοινοτικές. 'Υπάρχουν μιá σειρά από προτάσεις για τήν καλύτερη ανάπτυξη του οδικού δικτύου του νομού που προβλέπουν πιστώσεις, απαλλοτριώσεις, επέκτασεις ύπαρχόντων και άνοιγμα νέων δρόμων. Χρειάζομαστε όμως και έδώ τήν κρατική βοήθεια...

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΕΡ: *'Αναφέρατε τήν τουριστική αξιοποίηση διαφόρων χώρων, τόσο στήν πόλη, όσο και στό νομό.*

ΑΠ: Χώρους τουριστικού ένδιαφέροντος ο νομός και ή πόλη διαθέτουν αξιόλογους. 'Η παλαιά πόλη των Χανίων, οικισμοί που διατήρησαν τό μορφολογικό χαρακτήρα τους, όπως ή χώρα των Σφακιών, τό Λουτρό, τό Γαβαλοχώρι, ο Πλατανιάς κλπ. Τά μεμονωμένα μνημεία— κτίρια που καλύπτουν παραστατικά μεγάλη περίοδο Ιστορίας τής περιοχής από τήν 'Ενετική κατοχή μέχρι τούς άπελευθερωτικούς άγώνες των Κρητών έλκύουν επίσης τό ένδιαφέρον. Είναι έξάλλου ο φυσικός πλούτος τής περιοχής, όπως τό Φαράγγι τής Σαμαριάς, τρίτο σέ αριθμό έπισκεπτών μετά τούς άρχαιολογικούς χώρους τής Κνωσσού και Φαιστού, που ικανοποιούν τόν τουρίστα-έπισκέπτη. Μπορούν όμως νά γίνουν ακόμα πολλά. 'Ο καθορισμός τουριστικών ζωνών και ή προγραμματισμένη αξιοποίηση τους άποτελεί σίγουρα μιá όρθολογιστική προέγγιση του τουριστικού δυναμικού τής περιοχής. Στη μελέτη του Τ.Ε.Ε. Δυτ. Κρήτης έντοπίσθηκαν ύπεριοχές που μέσα σέ μιάν εύρύτερη περιοχή άποτελούν αυτόνομα τμήματα και θά μπορούσαν νά αξιοποιηθούν. Οι ύπεριοχές αυτές είναι:

1. 'Η πόλη των Χανίων μέ τήν εύρύτερη περιοχή από τό χωριό Πλατανιάς μέχρι τό Καλάμι, ανατολικά τής Σούδας.
2. 'Ο άξονας από τίς Βρύσες μέχρι τή Χώρα των Σφακιών.
3. Τό όροπέδιο του 'Όμαλού.
4. 'Η περιοχή Παλαιοχώρας-Καντάνου-Σούγιας.
5. 'Η δυτική άκτή από τό 'Ελαφονήσι μέχρι τήν Φαλάσαρνα.
6. Τό Καστέλι Κισιάμου.
7. 'Η παραλιακή ζώνη από τό Κολυμπάρι μέχρι τό Μάλεμε.

Μέσα σ' αυτό τό πνεύμα για τή σωστή ανάπτυξη του τουρισμού είναι άπαραίτητη ή έκπόνηση όρισμένων ρυθμιστικών μελετών τουριστικών ζωνών, ή νομοθέτηση ειδικών όρων δόμησης των παραδοσιακών οικισμών, ή άποκατάσταση ύφισταμένων διατηρητέων κτισμάτων, ή ανακαίνιση μνημείων, κλπ.

ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΕΡ: *"Ας περάσουμε τέλος σ' ένα θέμα που συζητήθηκε και συζητιέται πολύ στά Χανιά αλλά και εύρύτερα. 'Εννοώ τό θέμα του πολυτεχνείου Κρήτης.*

ΑΠ: Σ' αυτό τό θέμα ύπάρχει μιá έξαιρετικά λεπτομερειακή μελέτη μιás ομάδας έργασίας του Τ.Ε.Ε. που καθορίζει πώς άκριβώς βλέπουμε τό θέμα τής δομής του Πολυτεχνείου. 'Εκείνο που θέλουμε είναι νά μη σπεύσουν οι άρμόδιοι νά τό θέσουν σέ λειτουργία γρήγορα και άπρογραμματίστα. 'Ελάουμε ένα σωστό, σύγχρονο Πολυτεχνείο, σύμφωνα μέ τά διεθνή πρότυπα (στη μελέτη αναφέρονται αρκετά, όπως π.χ. Τό τεχνολογικό 'Ινστιτούτο τής Μασσαχουσέτης), και όχι ένα «μπάλωμα» όπως γίνεται σήμερα σέ διάφορες περιοχές τής χώρας για νά άντιμετωπισθούν πρόχειρα οι εκπαιδευτικές ανάγκες και νά έξυπηρετηθούν μικροπολιτικές σκοπιμότητες. Σέ ότι άφορά τό πρόβλημα των έγκαταστάσεων, δεν νομίζω ότι μπορούν νά μπουν όποιαδήποτε προσκόμματα άφου ή περιοχή που έχει έπιλεγεί, άνήκει στήν εκκλησία και στά μοναστήρια και ο έπίσκοπος έχει δηλώσει ότι παραχωρεί τήν έκταση. Πέρα όμως άπ' αυτό, εκείνο που έχει σημασία— και τό ξανατονίζω— είναι ή δομή του Πολυτεχνείου, γιατί πιστεύουμε ότι άποτελεί τή μεγάλη εύκαιρία για τό τόσο αναγκαίο ποιοτικό άλμα, τήν ίδρυση δηλαδή ενός πραγματικά σύγχρονου Πολυτεχνείου που θά άποτελέσει τό κέντρο και τό έναυσμα για τήν ανάπτυξη τής άνώτατης παιδείας, τής έρευνας και τής έπιστήμης στόν τόπο μας.

Οι αμερικανικές βάσεις του θανάτου...

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ των αμερικανικών βάσεων στην Κρήτη όπως και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας είναι σήμερα ένα από τα κύρια πολιτικά πρόβλήματα του τόπου μας. Η λειτουργία των αμερικανικών βάσεων δεν έχει μόνο καταστρεπτικές συνέπειες για την Κρήτη και τους κατοίκους της, αλλά και οι εθνικές συνέπειες λόγω της διάθεσης ενός μέρους του εδάφους μας για την εξυπηρέτηση ξένων συμφερόντων που κάνουν όξυ αυτό το πρόβλημα.

ΣΤΗΝ γενική κατακραυγή και τις έντονες αντιδράσεις ενάντια στις βάσεις που σημειώνονται εδώ και μερικά χρόνια από την αντιπολίτευση, η κυβέρνηση δεν μπόρεσε ν' απαντήσει παρά με πολύ αδύνατα επιχειρήματα. Ίσχυρίστηκε π.χ. μεταξύ των άλλων, ότι η επιλογή ειδικά της Κρήτης, απ' όλα τα άλλα μέρη που είχαν «προσφερθεί» να φιλοξενήσουν τις βάσεις, έγινε για να φέρει μεγάλα οικονομικά όφελη στο νησί. Η Νομαρχία Χανίων μάλιστα σε μία πρόσφατη ανακοίνωσή της για να κατευνάσει την αγανάκτηση του κόσμου ανέφερε ότι τα Χανιά ωφελούνται από το Πεδίο Βολής Κρήτης 127 εκατ. δρχ. το χρόνο. Έξ άλλου, γίνεται προσπάθεια να συγκαλυφθεί η πραγματική σημασία των βάσεων και ο έφοδιασμός τους με πυρηνικά όπλα.

ΟΜΩΣ η επιλογή της Κρήτης από τους αμερικανούς δεν έγινε καθόλου τυχαία. Η στρατηγική σημασία του Αιγαίου και ειδικότερα της Κρήτης, την κάνει να είναι το κατεξοχήν μέρος όπου εξυπηρετεί τους Αμερικανούς να εγκαταστήσουν τις βάσεις τους. Οι αναλύσεις των ειδικών αποδείχνουν καθαρά τη φαιδρότητα των κυβερνητικών ισχυρισμών, ότι δηλαδή είναι «τιμή μας» το ότι προτιμήθηκε η χώρα μας και ειδικά η Κρήτη ανάμεσα σε τόσες άλλες περιοχές. Την τεράστια στρατηγική σημασία της περιοχής αναλύει ο στρατηγός Α. Σιαπκαράς στη μελέτη του: «Η Ελλάς συντελεστής ειρήνης και προμάχος της ελευθερίας» που είδαν το φως της δημοσιότητας το 1967. Ο Α. Σιαπκαράς τονίζει:

«Τό Αιγαίον είναι ό ζωτικός θαλάσσιος χώρος των στενών του Έλλησπόντου - Βοσπόρου και έλέγχει τας περιοχάς κατάπλου, απόπλου και άκτων της Ανατολικής Ελλάδος και Δυτικής Τουρκίας». Συνεχίζει αναφέροντας ότι τό Αιγαίο σε συνδυασμό με τό Κρητικό πέλαγος επιτρέπει τόν έλεγχο της διώρυγος του Σουέζ γιατί τό Κρητικό πέλαγος συμπληρώνει και πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες του Αιγαίου και του Ιονίου. Τό Κρητικό Πέλαγος «παρέχει εις την θαλασσίαν

δύναμιν εύχέρειαν έλιγμών διά την εξασφάλισίν της κυριαρχίας επί της Ανατολικής Μεσογείου(...) και των άκτων της λεκάνης της Ανατολικής Μεσογείου».

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου από τό 1975 είχε επισημάνει τη σημασία που έχουν για τους Αμερικανούς οι βάσεις. Σε συγκέντρωση που έγινε εκείνη την εποχή στο Ήράκλειο ό κ. Α. Παπανδρέου έλεγε:

«Γνωρίζουν καλά οι Κρήτες ότι οι Αμερικάνοι, μετά την εκδίωξή τους από τή Λιβύη, έστρεψαν την προσοχή τους στην Κρήτη. Από τότε μετατρέπεται ή μεγαλόνησος σε ένα τεράστιο όχυρό για την εξυπηρέτηση των ίμπεριαλιστικών σχεδίων των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ στη Μεσόγειο και τή Μέση Ανατολή».

ΑΛΛΑ η ύπαρξη των βάσεων όχι μόνο δεν λύνει τό οικονομικό πρόβλημα του νησιού, αλλά αποτελεί και τό μεγαλύτερο εμπόδιο για την ανάπτυξη του. Γιατί ή παρεμβολή στρατιωτικοποιημένων ζωνών όχι μόνον όριοθετεί με έξωαναπτυξιακά κριτήρια κάθε χωροταξικό προγραμμα-

τισμό αλλά και έπηρεάζει τούς επενδυτές και τά προγράμματα. Χαρακτηριστικό για τό ενδιαφέρον των μεγάλων φίλων μας για την προκοπή του τόπου είναι τό γεγονός που ένας Ιεράρχης, ό Μητροπολίτης Κυδωνίας και Αποκορώνου Ειρηναίος, αποκάλυπτε με δήλωσή του στην έφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» (1975) ότι αμερικανικές εταιρείες τόν πλησίασαν και ζήτησαν να τούς «νοικιάσει» μεγάλες εκτάσεις που άνήκουν στην Μητρόπολη Χανίων. Φυσικά δέν πρόκειται να εγκατασταθούν βιομηχανικά συγκροτήματα...

ΠΕΡΑ από αυτά όμως, ή λειτουργία των βάσεων επενεργεί άλλοτριωτικά στά ήθη και τις παραδόσεις του Κρητικού λαού. Η δημιουργία μιας αμερικανικής μικροκοινωνίας στην Κρήτη, που μεταφέρει μία όρισμένη νοοτροπία και έναν τρόπο ζωής, σίγουρα επηρεάζει - αρνητικά - τούς «ίθαγενείς». Αυτή ή επιρροή που εισδύει άργά και συστηματικά είναι ένας παράγοντας που, φυσικά, δέν εξετάστηκε όταν αποφασίστηκε ή εγκατάσταση των αμερικανικών βάσεων στην Κρήτη. Αλλά σήμερα κι' οι ίδιοι οι Κρητικοί άρχισαν να τό αντιλαμβάνονται στην καθημερινή ζωή τους.

ΑΛΛΑ τό κύριο είναι ότι υπάρχει πάντα ό φόβος ενός πολέμου που θά έθετε στον κίνδυνο της ολοκληρωτικής καταστροφής τό νησί. Ο φόβος αυτός εντείνεται από τό γεγονός ότι οι βάσεις της Κρήτης διαθέτουν και πυρηνικά όπλα.

ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ υπάρχει ένα θέμα άρχης: ή Ελλάδα δέν πρέπει με την παραχώρηση μέρους του εδάφους της για την λειτουργία βάσεων να εξυπηρετεί ξένα συμφέροντα, όποια κι αν είναι αυτά. Γι' αυτό και τό σύνθημα «ΕΞΩ ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ» έχει εξαπλωθεί κι έχει γίνει από τά κύρια αίτήματα του ελληνικού λαού με πρωτοστάτη τούς Κρητικούς.

«ΗΣΥΧΑ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΙΚΑ»

Ένα δείγμα της πολεμικής που έχει εξαπολύσει ό δεξιός τύπος ενάντια στην έπιτροπή άγώνα κατά των βάσεων είναι και τό δημοσίευμα που παραθέτουμε από την έφημερίδα «Έθνική Φωνή» (2/6/1978). Η «Έθνική Φωνή» είναι όργανο του υποψήφιου της «Νέας Δημοκρατίας» κ. Γ. Βολοδάκη και δέν υπολείπεται σε μένος της έφημερίδας «ΚΗΡΥΞ», όργανου του κ. Μητσοτάκη που είναι και ό κύριος υπερασπιστής της διατήρησης και λειτουργίας των βάσεων.

Αναδημοσιεύουμε τό σχόλιο με τίτλο «ΑΡΚΕΤΑ ΠΛΕΟΝ» - χωρίς να αλλάξουμε τη σύνταξη - γιατί παρουσιάζει ενδιαφέρον για τόν «άφελή» ραγιαδισμό του:

«Μερικοί νέοι στον Ν. Χανίων, εύ-

τυχώς λίγοι, έχει ξεχυλίσει ό πατριωτισμός τους και συχνά κάνουν συγκεντρώσεις και φωνάζουν χωρίς να γνωρίζουν τί ακριβώς ζητούν, φωνάζουν να φύγουν οι ξένες βάσεις κ.λ.π. Δέν γνωρίζουν όμως οι νέοι ή δέν θέλουν αυτοί που τούς καθοδηγούν να τούς πούν την αλήθεια. Και αυτή ή αλήθεια είναι ότι τότε που ζητούσε τό ΝΑΤΟ να φτιάξει κέντρα εκπαίδευσης σε κάποιο Ευρωπαϊκό κράτος βρέθηκαν πάρα πολλά κράτη και διεκδικούσαν να γίνουν τά κέντρα εκπαίδευσης του ΝΑΤΟ σ' αυτά.

Λόγω όμως του καλού χειρισμού του πολιτικού κόσμου της Ελλάδος έγινε αυτό και συγκεκριμένα στον Ν. ΧΑΝΙΩΝ.

Τά αποτελέσματα είναι γνωστά. Από τά χρήματα που διέθεσε τό

● ΣΤΙΣ αρχές Αύγουστου του 1977, λίγο μετά την μεταπολίτευση έγινε μία μεγάλη διαδήλωση στα Χανιά, όπου για πρώτη φορά αϋθόρμητα και δυναμικά τó σύνθημα:

«ΕΞΩ ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ».

● ΣΤΙΣ 25 Μάη του 1975 συναντήθηκαν στα Χανιά, στο Τεχνικό Έπιμελητήριο Δυτικής Κρήτης, εκπρόσωποι από τους μαζικούς φορείς του Νομού και εξέλεξαν την πρώτη επιτροπή αγώνα κατά των βάσεων. Η επιτροπή, με πρόεδρο τόν Μητροπολίτη Κυδωνίας και Άποκορώνου Ειρηναίο είχε μέλη πού εκπροσωπούσαν όλες τις πολιτικές παρατάξεις ακόμα και την, τότε, παράταξη τών Άνεξαρτήτων, τού κ. Μητσοτάκη. Η επιτροπή αντιδρώντας στις φήμες πού κυκλοφορούσαν εκείνη τήν εποχή για πιθανή επέκταση τών βάσεων, τόνισε ότι είναι έθνική ανάγκη νά μὴν εγκατασταθούν νέες βάσεις και ότι πρέπει νά αναθεωρηθεῖ ριζικά τó ἤδη ὑπάρχον καθεστώς. Προωθώντας τις θέσεις της ἡ επιτροπή ἀποφάσισε μερικότες μῆνες ἀργότερα νά υἱοθετηθεῖ τó αἴτημα γιά τó ὀριστικό κλείσιμο τών βάσεων.

● ΑΠΟ τόν 'Ιούλη το 1975 οἱ φοιτητές ἄρχισαν νά κινητοποιοῦνται γύρω ἀπὸ τó πρόβλημα τών βάσεων και νά οργανώσουν ἐξορμήσεις στά χωριά προβάλλοντας εἰκόνες και διαφωτίζοντας τόν πληθυσμό μέ ὀμιλίες. Μία μεγάλη συγκέντρωση ὁργανώθηκε στὸν κινηματογράφο «ΑΣΤΕΡΙ» μέ ὀμιλητὴ τόν Ν. Ψαρουδάκη. Συγχρόνως, οἱ πολιτικές νεολαίες μέ κοινή ἀπόφαση ἱδρυσαν ἕνα μόνιμο φορέα γιά τόν ἀγώνα κατά τών βάσεων.

● ΑΠΟ τόν Μάη του 1976 ἄρχισαν νά γίνονται και ἄλλες ἀντιαμερικανικές ἐκδηλώσεις μέ ἀποκορύφωμα τῆς διαδηλώσεως κατά τῆς παρουσίας τού Κίσιινγκερ στα Χανιά και τήν συγκέντρωση ἐναντία στήν παρουσία τών

...και οἱ λαϊκές κινητοποιήσεις στα Χανιά

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ἐναντία στις ἀμερικανικές βάσεις πού λειτουργοῦν στα Χανιά ἔχει ἤδη μία μικρή ἱστορία. Ἀπὸ τή μεταπολίτευση μέχρι σήμερα ἔχουν γίνει ἀλλεπάλληλες ἐκδηλώσεις διαμαρτυρίας και ἡ ἀντίδραση στή λειτουργία τών ξένων βάσεων ἔχει μετατραπεί ἀπὸ ἕνα αϋθόρμητο κίνημα, σέ μία καθολική και ὁργανωμένη ἀπαίτηση τών Χανιωτῶν. Εἶναι ἐνδιαφέρον νά παρακολουθήσουμε τήν πορεία αὐτοῦ τού κινήματος, μέσα ἀπὸ τó χρονικό πού παραθέτουμε και πού δείχνει τήν ἐξέλιξη και τῆς προοπτικές του.

Τῆς Πωλίνας Λάμψα

ἀμερικανικῶν πλοίων στή Σούδα. Αὐτές οἱ συγκεντρώσεις πραγματοποιήθηκαν μέ τήν αϋθόρμητη ἀντίδραση τού λαοῦ και κυρίως τῆς νεολαίας και πέρα ἀπὸ τῆς δραστηριότητες τῆς ἐπιτροπῆς ἀγώνα κατά τών βάσεων πού μερικά ἀπὸ τὰ μέλη της ἀποδοκίμαζουσαν τώρα πιά τῆς μαχητικές ἐκδηλώσεις.

Πρέπει ἐδῶ ν' ἀναφερθεῖ ὅτι ἡ πρώτη ἐπιτροπή κατά τών βάσεων και παρά τῆς προσπάθειες ὀρισμένων μελῶν της, εἶχε ἀρχίσει νά ἀδρανεῖ. Δέν παρουσίασε, σέ ἀντίθεση μέ τῆς εὐνοϊκές προοπτικές πού εἶχε ὅταν δημιουργήθηκε και τήν μεγάλη εὐρύτητά της, καμία ἀξιόλογη δραστηριότητα. Κι' αὐτό, γιατί ὑπονομεύτηκε ἀπὸ τούς ἀνθρώπους τού κ. Μητσοτάκη, πού εἶχαν συμμετάσχει στήν ἐπιτροπή μόνο και μόνο λόγω τῆς ἀπήχησης ποῖεῖ στὸν τόπο τού αἴτημα «ΝΑ ΦΥΓΟΥΝ ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ». Ὅταν τέλος ἡ Κυβέρνηση διαβεβαίωσε τή Βουλή ὅτι οἱ βάσεις ἔχουν γίνει πιά... ἐλληνικές, ἡ πλειοψηφία τῆς ἐπιτροπῆς μεθόδευσε τήν αὐτοδιάλυσή της μέ πρόσχημα «τὴν ἔλλειψη ἀντικειμένου».

● Οἱ ΠΑΓΙΔΕΥΣΕΙΣ και ἡ ἀνεπαρκῆς ὁργάνωση τού «ἀντιβασικῶς» κινήματος εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα ν' ἀποδυναμωθεῖ τελείως γιά ἕνα διάστημα ἰό κίνημα αὐτό στα Χανιά. Τό ζήτημα δέν ἀναφερόταν πιά παρά στις στήλες μερικῶν ἐφημερίδων ἢ στις ἀνακοινώσεις τών πολιτικῶν νεολαίων. Παρ' ὅλα αὐτά ἔγινε μία συγκέντρωση γιά τó κλείσιμο τών βάσεων πού ὁργάνωσαν οἱ πολιτικές νεολαίες μέ ὀμιλητὴ τόν δήμαρχο Σητείας. Αὐτή ἡ συγκέντρωση ἔδειξε και τήν σημασία πού ἐξακολουθοῦσε νά ἔχει γιά τούς Χανιωτῆς τó αἴτημα νά φύγουν οἱ βάσεις.

● ΤΟ ΘΕΜΑ τών βάσεων ἔρχεται και πάλι στήν ἐπικαιρότητα τόν Νοέμβρη τού '77 ἐξ αἰτίας τών ἀπαλλοτριώσεων πού ἀναγγέλλεται ὅτι θά γίνουν στήν περιοχή τού Ἀποκόρωνα γιά νά εγκατασταθούν ἐκεῖ νέες βάσεις τού ΝΑΤΟ. Δημιουργεῖται μία προσωρινή

ἐπιτροπή ἀγώνα, ὅπου συμμετέχουν και κάτοικοι ἀπ' τῆς θιγόμενες περιοχές. Γίνονται ἐπισκέψεις σέ διάφορα χωριά και δύο συγκεντρώσεις στήν πλατεία Δικαστηρίων. Στήν πορεία πρὸς τó κέντρο τῆς πόλης πού ἔγινε στή δεύτερη διαδήλωση συνελήφθησαν και δύο μέλη τῆς προσωρινῆς ἐπιτροπῆς ἀγώνα, ὁ ἕνας ἦταν ἱερέας.

● ΣΤΙΣ 31 τού Μάη 1978 δημιουργεῖται μία νέα μόνιμη ἐπιτροπή ἀγώνα κατά τών βάσεων πού ἐκλέγεται ἀπὸ μαζικούς φορείς (σωματεία, ἀγροτικές ἐνώσεις, πολιτικές νεολαίες κ.ἄ.). Ἔτσι βρῆκε πάλι ἀνταπόκριση αὐτή ἡ τόσο αἰσθητὴ στα Χανιά ἀναγκαιότητα γιά τόν ἀγώνα κατά τών βάσεων. Ἡ ἐπιτροπή ἐπιδιώκει νά διαφωτίσει τόν πληθυσμό ἀλλά και νά ὁργανώσει μία συστηματικὴ ἀντίδραση στήν λειτουργία τών βάσεων θανάτου. Μέ τó σκοπὸ αὐτό ἡ ἐπιτροπή κάνει ἐξορμήσεις στήν ὑπαιθρο και προσπαθεῖ νά δημιουργήσει ὑποεπιτροπές στα διάφορα χωριά. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐπιτροπή προσπαθεῖ νά δραστηριοποιήσει και τὰ μέλη τών μαζικῶν φορέων πού τήν ἐξέλεξαν. Παράλληλα γίνεται προσπάθεια γιά νά ἐπιτευχθεῖ ὁ παγκρήτιος συντονισμός τών «ἀντιβασικῶν» ἐπιτροπῶν, πράγμα πού παρουσιάζει ἀρκετές δυσκολίες ἐξ αἰτίας τῆς χαμηλῆς ὁργανωτικότητας τού μαζικοῦ κινήματος στα Χανιά και τῆς ἀνοιχτῆς πολεμικῆς πού ἔχει ἐξαπολύσει ἐναντία στήν ἐπιτροπή ὁ δεξιός τοπικός τύπος μέ πρωτοστάτη τήν ἐφημερίδα τού κ. Μητσοτάκη «ΚΗΡΥΞ».

● Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια πιστεύει πὼς θά κερδίσει τόν ἀγώνα και θά ἐπιτύχει τελικά τó κλείσιμο τών βάσεων πού ἀποτελοῦν μόνιμο κίνδυνο θανάτου γιά τó νησί και τήν χώρα και συγχρόνως ἕνα καταλύτη γιά τήν ἀλλοίωση και τή φθορά τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μέ τήν εἰσαγωγή τών «ἠθῶν» τού Νέου Κόσμου.

ΝΑΤΟ πολλοὶ κάτοικοι τού Ν. Χανίων ἔχουν ἀγοράσει ὀλόκληρα προάστια τών Ἀθηνῶν και ἀκίνητα τῆς πόλεως Χανίων. Ἐκτός ὅμως αὐτοῦ χιλιάδες ἀνθρώποι ἐργάζονται και ζοῦν ἀπ' αὐτὴ τήν ἐργασία τους. Μέσα σ' αὐτούς πού φωνάζουν εἶναι και μερικοὶ ἹΕΡΕΙΣ πού νομίζουμε ὅτι δέν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητός τους ἀλλά θά ἔπρεπε ν' ἀσχοληθοῦν στα θρησκευτικὰ τους καθήκοντα και νά προσπαθήσουν νά ἐπιναφέρουν τόν κόσμο στήν Ἐκκλησία πού ἐξ αἰτίας τους ἔχει φύγει και ἔχει ἀλλαξοπιστήση. ΟΛΟΙ λοιπὸν αὐτοὶ πού παρουσιάζονται σάν πατριῶτες, θά πρέπει ν' ἀντιληφθοῦν πὼς ἔχουν χάξει λάθος δρόμο και θά πρέπει ν' ἀφήσουν τόν κόσμο νά ζήσει ἡσυχά και εἰρηνικά».

Ἡ ἐποχή τῆς «Κρητικῆς Πολιτείας»

τοῦ Στρατῆ Παπαμανουσάκη

ΣΤΑ τέλη τοῦ 18ου αἰώνα, μέ τή βιομηχανική ἐπανάσταση στήν Εὐρώπη, ἡ ἀποικιακή πολιτική τῶν «Μεγάλων Δυνάμεων», πού ἔχει περάσει πιά στήν τελευταία τῆς φάση, τόν ἱμπεριαλισμό, ἀντιμετωπίζει μιὰ ὄξυνση τοῦ «Ἀνατολικοῦ Ζητήματος». Εἰδικότερα τό «Κρητικό Ζήτημα», σάν μέρος τοῦ Ἀνατολικοῦ, ἀπασχολεῖ συνεχῶς ἀπό τό '21 τήν εὐρωπαϊκή διπλωματία. Σ' αὐτό τό διάστημα ξεσποῦν στό νησί οἱ ἐπαναστάσεις τοῦ 1833, τοῦ 1841, τοῦ 1858, τοῦ 1866, τοῦ 1878, τοῦ 1889, τοῦ 1895 καί τοῦ 1897. Ἀλλά τό αἶτημα τῆς Ἐνώσεως τῆς Κρήτης μέ τήν Ἑλλάδα σκοντάφτει στούς ἀνταγωνισμούς τῶν Δυνάμεων. Τό μόνο πού καταφέρνουν οἱ Κρητικοί μέ τούς πολυαίμακτους ἀγῶνες των, εἶναι ὀρισμένες μεταρρυθμίσεις καί πρόνοια. Ἡ τελευταία ὅμως ἐπανάσταση καί οἱ τουρκικές βαρβαρότητες, καθώς κλονίζεται τό δόγμα τῆς ἀκεραιότητας τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὀδηγοῦν στήν ἐγκαθίδρυση ἑνός καθεστῶτος αὐτονομίας, στή δημιουργία ἑνός νέου κράτους μέ τήν ἐπικυριαρχία τοῦ Σουλτάνου, τῆς «Κρητικῆς Πολιτείας».

ΣΤΙΣ 9 Δεκέμβρη 1898 ἐρχότανε στό Χανιά, πρωτεύουσα τῆς Κρήτης, ὁ Πρίγκιπας Γεώργιος σάν Ὑπατος Ἀρμοστής τῶν Δυνάμεων καί σχημάτιζε τήν πρώτη κυβέρνησή του ἀπό τούς Ἑλ. Βενιζέλο, Κ. Φούμη, Μ. Κούνδουρο, Ν. Γιαμαλάκη καί Χ. Γενιτσαράκη. Οἱ ὑπερβολικές ἐξουσίες ὅμως, πού τοῦ δίδει τό Κρητικό Σύνταγμα τοῦ 1899, ὀδηγοῦν σέ ἀπολυταρχική διακυβέρνηση. Ὁ χειρισμός τοῦ ἐθνικοῦ θέματος τῆς Ἐνώσεως ἐρήμην τῶν Κρητικῶν, δημιουργεῖ τή ρήξη Γεωργίου καί Βενιζέλου τό 1901. Ἡ σύγκρουση ἀνάμεσα στίς παλιές φεουδαρχικές μοναρχικές δυνάμεις καί στίς νέες φιλελεύθερες ἀστικές καί ἀγροτικές ροπές, γίνεται ἀναπόφευκτη μέ τίς κοινωνικοοικονομικές ἀλλαγές πού συντελοῦνται στήν Κρήτη.

Ἡ ΕΠΙΠΛΗΡΩΣΗ τοῦ Θερίσου, στίς 10 Μάρτη 1905, καταλήγει στήν ἀπομάκρυνση τοῦ Ἡγεμόνα καί στήν ἐπικράτηση τῆς νέας τάξης πραγμάτων. Μέ τή σταδιακή ἀπομάκρυνση τῶν ξένων στρατευμάτων τῆς Διεθνοῦς Κατοχῆς ἀπό τήν Κρήτη, ἀποκτοῦν ὑπόσταση τά ἀλλεπάλληλα ψηφίσματα τῆς Ἐνώσεως τοῦ κρητικοῦ λαοῦ καί μέ τούς Βαλκανικούς Πολέμους, ὑψώνεται ἐπίσημα ἡ ἑλληνική σημαία στό Φρούριο Φιρκά τῶν Χανίων, τῆν 1 Δεκέμβρη 1913 καί ἐπισημαίνεται ἡ πολυπόθητη Ἐνωση.

Τά Χανιά μέσα καί ἔξω ἀπ' τήν τεῖχη

Ἡ ΠΟΛΗ τῶν Χανίων κτίστηκε ἀπό τούς Βενετούς στή θέση τῆς ἀρχαίας Κυδωνίας κι' ἀσφαλίστηκε γύρω-γύρω μέ τεῖχη. Μέσα στή πόλη πάνω ἀπ' τό λιμάνι μέ τά νεώρεια, τό Καστέλι, ἡ περιοχή τῶν εὐγενῶν, χωρίστηκε μέ ἐσωτερικά τεῖχη. Ἡ κανονική ρυμοτομία τῆς πόλης ὅμως χάλασε σιγά-σιγά μέ τήν προσθήκη νέων ὁρόφων καί προεξοχῶν καθώς ἀπαγορευόταν ἡ οἰκοδόμησις ἔξω ἀπ' τό φρούριο.

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ τῆς «Κρητικῆς Πολιτείας» τά Χανιά, ἐκτός ἀπό τή συνοικία τοῦ Καστελίου μέ τά γραφεῖα τῆς Ἀρμοστίας, ἔχουν τίς χριστιανικές συνοικίες τοῦ Τοπανᾶ καί τῶν Ἀγίων

Ἀναργύρων, τήν Ἰσραηλίτικη «Ὀθριακή» καί τήν μουσουλμάνικη Σπλάντζια. Στήν προκυμαία εἶναι τό τελωνεῖο καί οἱ μεγάλες ἀποθήκες, τά ναυτιλιακά γραφεῖα καί πολλά καταστήματα. Στήν Πλατεία τοῦ Σαντριβανίου εἶναι τό Δημαρχεῖο, τά ξενοδοχεῖα καί τά κέντρα ἀναψυχῆς. Στή συνέχεια βρίσκονται οἱ ἐμπορικοί δρόμοι τῆς πόλης, τά πατλωματάδικα, τά Στιβανάδικα, τά Μαχαιράδικα, τά Κασαπιά, τά Μανάβικα, πού παίρνουν τό ὄνομά των ἀπό τό εἶδος τῶν μαγαζιών πού εἶναι συγκεντρωμένα ἐκεῖ. Ἀπέναντι στή Χριστιανική μητρόπολη Τριμάρτυρη, εἶναι τό Κοινοτικά καταστήματα, τό ἐπισκοπικό μέγαρο καί τό Παρθενάγωγεῖο, πού ἀνοικοδομήθηκαν μετά τίς πυρκαγιές τοῦ '97 μέ δαπάνες τοῦ Τσάρου. Καθολικές ἐκκλησίες, ἐβραϊκές συναγωγές, τούρκικα τζαμιά, κρήνες, λουτρά καί μαιουσιεῖα βρίσκονται στήν πόλη. Σχολεῖα καί ἑλληνογυμνάσιο, νοσοκομεῖα καί στρατώνες, συμπληρώνουν τά δημόσια κτίρια μέσα στό τεῖχη.

ΔΥΤΙΚΑ ἀπό τό τεῖχη, πέρα ἀπό τά Ἐντέκια, τήν τάφρο μέ τούς λαχανόκηπους, ἀρχίζει νά κτίζεται ἡ καινούρια χώρα. Πιο πέρα εἶναι τό Βαρούσι, τά Κομαραριά, ἡ συνοικία τῶν λεπρῶν, πού ἔμειναν ἐκεῖ μέχρι τή μεταφορά των στή Σπιναλόγκα.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ στήν παραλία τοῦ Κούμ-Καπί, ζοῦν μέσα σέ σκηνές καί σέ καλύβες οἱ Χαλικοῦτες, ἀπόγονοι τῶν δούλων ἀπό τήν Αἰθιοπία καί Ἀραβες ἀποικοῖ ἀπό τή Βεγγάζη. Αὐτοί ἐκτελοῦν ὅλες τίς θαριές δουλειές στήν πόλη, ἔχουν τόν ἀρχηγό των, τό χαμάλμπαση καί ἀποτελοῦν τό λουμπεν προλεταριάτο τῶν Χανίων. Δυό χιλιόμετρα ἀνατολικότερα εἶναι τό Προάστειο τῆς Χαλέπας ὅπου βρίσκεται τό ἀνάκτορο τοῦ πρίγκιπα, τό σπίτι τοῦ Βενιζέλου, τά προξενεῖα τῶν Δυνάμεων, Ἡ Υπουργεῖα καί τά σπίτια τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν. Διεθνεῖς λέσχες καί ἐντευκτήρια, ἀκόμη καί γήπεδο τένις εἶναι στή διάθεση τῆς παροικίας τῆς Χαλέπας.

ΣΙΓΑ-ΣΙΓΑ τά Χανιά ἐπεκτείνονται ἔξω ἀπ' τό τεῖχη. Ὁ δρόμος πρὸς τό λιμάνι τῆς Σούδας, πού περνά δίπλα ἀπό τό Δημοτικό Κήπο, ὅπου καί τό κτίριο τῆς Βουλῆς, ἡ λεγόμενη «ὁδός τοῦ περιπάτου», ὁ δρόμος πρὸς τά Δικαστήρια, μεγάλο οἰκοδόμημα πού στεγάζει δικαστικές καί πολιτικές ἀρχές, τό Μουσεῖο καί τό Τυπογραφεῖο τῆς «Κρητικῆς Πολιτείας», καθώς καί ὁ δρόμος πρὸς τή Χαλέπα, γεμίζουν ἀπό ὠραία νεοκλασικά ἐπιθλητικά οἰκοδομήματα, δημόσια καί ἰδιωτικά.

Ὀικονομική καί Κοινωνική Κατάσταση

ΣΥΜΦΩΝΑ μέ τήν ἀπογραφή τοῦ 1900 ἀπό τό συνολικό πληθυσμό τῆς Κρήτης, πού ἀνέρχεται σέ 301.273 κάτοικους, ἡ «Διοίκηση Χανίων» ἔχει τούς 72.761 κάτοικους καί ἡ πόλη τῶν Χανίων ἔχει 20.972 κάτοικους, (11.377 ἄντρες καί 9.595 γυναῖκες). Ὑπάρχουν ἀκόμη 3.593 ἀλλοδαποί στό Χανιά, στήν πλειοψηφία των Ἕλληνες ὑπήκοοι. Κατά ἐπαγγέλματα ὑπάρχουν στό Χανιά 483 γεωργοί, 12 βοσκοί, 131 ψαράδες, 19 λατόμοι, 256 ράφτες κλπ., 96 θυροσδέψες, 333 μαραγκοί κλπ., 4 ἀμαξοποιοί, 39 σελοποιοί, 209 σιδηρουργοί κλπ., 34 χρυσοῦχοι, 27 μαχαιροποιοί, 17 σαπωνοποιοί, 109 φουρνάρηδες, 63 ζαχαροπλάστες, 122 χασάπηδες, 48 καπνοκόφτες, 78 μπαρμπέρηδες, 225 κτίστες κλπ., 42 τυπογράφοι καί θιθλοδότες, 15 ρολογάδες, 21 χειροτέχνες, θιομήχανοι κλπ., 211 ἐφοπλιστές, θαρκαρηδες κλπ., 72 ἀμαξάδες, 274 χαμάληδες, 24 τραπεζητικοί, 931 ἔμποροι κλπ., 70 μπακάληδες, 110 ἔμποροῦπάλληλοι, 67 κληρικοί, 13 δικαστές, 34 δικηγόροι, 32 συμβολαιογράφοι καί δικαστικοὶ κλητήρες, 34 γιατροί, 15 μαμές, 24 φαρμακοποιοί, 9 νοσοκόμοι, 83 δάσκαλοι, 22 γραφιάδες κλπ., 45 μηχανικοί κλπ., 28 ζωγράφοι, φωτογράφοι κλπ., 62 καλλιτέχνες κλπ., 264 εἰσοδηματίες, 105 μάγειροι, θυρωροί κλπ., 145 ὑπάλληλοι, 1.636 ἐργάτες, ὑπέρτεροι κλπ., 71 πόρνες καί 53 ἀλήτες, ἂν καί οἱ ἀριθμοὶ δέν εἶναι τελείως ἀκριβεῖς.

ΜΙΑ ραγδαία οἰκονομική πρόοδος σημειώνεται αὐτά τά χρόνια. Ἰδρύεται τότε ἡ Τράπεζα Κρήτης καί διοργανώνεται τό Κοινωνικὸς Ταμεῖον, ἐνῶ ἕνα πληθὸς ξένων ἀσφαλιστικῶν ἐταιρειῶν δημιουργοῦν στήν Κρήτη ὑποκαταστήματα. Ὁ προὔπολογισμός τοῦ κράτους παρουσιάζει πλεόνασμα. Μεγάλη εἶναι ἡ κίνηση τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Τό πρώτο ἔξαμηνο τοῦ 1901 γίνονται ἀπό τό Τελωνεῖο Χανίων 3.252.255 δρχ. εἰσαγωγές ἀπὸ ἀλεύρι, καπνὸν, βαμβακερά ὑφάσματα, ρύζι, πετρέλαιο, ξυλεῖα, δέρματα, ζάχαρη, μάλλινα, θιβάφια, νήματα, δέρματα, θούτυρο καί καφές καί 1.397.083 δρχ. ἐξαγωγές ἀπὸ λάδι, σαποῦνι, κρασί, χαρούπια καί πυρηνόλαδο.

Ἡ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ τῆς «Κρητικῆς Πολιτείας» ἔχει βάση τή γεωργική παραγωγή πού συμπληρώνεται ἀπὸ τή κτηνοτροφία καί

τήν οικοτεχνία. Στά Χανιά υπάρχει και αξιολογη βιοτεχνία και βιομηχανία. Πάνω από είκοσι σαπουνιάρια υπάρχουν στη πόλη, ενώ στη Χαλέπα είναι πολυάριθμα ταμπακαριά. Στη γειτονιά Χιόνες λειτουργεί γαλλικό εργοστάσιο μεταξουργίας. Ο γιατρός Βώμ φτιάχνει τό κρασί «σταφυλάδο» και ό χαλεπιανός Ποθουλάκης τήν περίφημη μαστίχα του. Η καπνοβιομηχανία χρησιμοποιεί ντόπιο μυρωδάτο καπνό, ανακατεμένο με ελληνικό και κυκλοφορούν πακέτα με τήν εικόνα του Πρίγκιπα. Άτμοκίνητοι άλευρόμυλοι και μηχανοκίνητοι φούρνοι, φτιάχνουν τό «ψωμί τής φάμπρικας». Τό μηχανουργείο Ουστά Ρεσιδ άλλάζει σε λίγα χρόνια τό ξύλινα έλαιοπιεστήρια με σιδερένια πού φτιάχνει και ή Φάμπρικα τού Μαστρογιάννη γίνεται τό καλύτερο χυτήριο. Ο έκδοτικός οίκος «Σαλίβερου» τών Άθηνών έκμεταλλεύεται φορολογικές άπαλλαγές και έγκαθιστά στά Χανιά τεράστιο τυπογραφείο όπου τυπώνει όλα του τά βιβλία.

ΤΟΤΕ άρχίζουν διάφορες μεταλλευτικές έρευνες και τό πρώτα δημόσια έργα, δρόμοι, γέφυρες, σήραγγες. Οι συγκοινωνίες είναι δόκολες στό έσωτερικό, αλλά ή θαλάσσια συγκοινωνία είναι εύκολώτερη. Τά Χανιά συνδέονται με τό έξωτερικό άπ' ευθείας. Τά άτμόπλοια έρχονται άπό τή Μασσαλία, Γένοβα, Τεργέστη, Πειραιά, Σύρο, Σμύρνη και Κωνσταντινούπολη. Τό πλοίο του γύρου τής Κρήτης, Ξεκινά άπό τά Χανιά και πάνει στη Σούδα, Γεωργιούπολη, Ρέθυμνο, Πάνορμο, Ηράκλειο, Χερσόνησο, Σεΐο, Άγιο Νικόλα, Παχειά Άμμο, Μόχλο και Σητεία. Τό χανιώτικο λιμάνι μπορεί νά χωρέσει μέχρι 40 πλοία τών 300 τόννων. Τά μεγάλα άτμόπλοια όμως σταματούν έξω άπό τό λιμάνι και οι επιβάτες και τά έμπορεύματα μεταφέρονται με βάρκες και μαζούνες. Τήν έποχή αυτή οργανώνεται ή ταχυδρομική ύπηρεσία, ιδρύεται Ταχυδρομικό Ταμειούτριο και μπαίνουν τά πρώτα τηλέφωνα. Η ναυτιλία και τό εμπόριο μεγάλωνών πολύ γρήγορα και περνούν άπό τά χέρια τών Τούρκων στό Έλληνικά χέρια.

ΟΙ ΛΑΔΕΜΠΟΡΟΙ τών Χανίων άποθηκεύουν τό λάδι σε μεγάλες ξύλινες δεξαμενές άπ' όπου εξαγεται στό έξωτερικό. Ταυτόχρονα οι λαδέμποροι είναι και ό τραπεζίτες τής έποχής, δίδοντας δάνεια στους φτωχούς αγρότες με μεγάλο τόκο, αγοράζοντας έτσι τήν παραγωγή των πιό μπροστά άπό τή συγκομιδή. Άπ' τούς υπόλοιπους εμπόρους, οι περισσότεροι άσχολούνται με είδη κιγκαλερίας, ύφασματα και άποικιακά, πού τά φέρνουν άπό τό έξωτερικό. Οι τιμές στην αγορά είναι 20 λεπτά ή όκα τό άσπρο ψωμί, 60 λεπτά ή ζάχαρη, 80 λεπτά τό λάδι, 20 λεπτά τά χαρούπια.

ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΗ του 1900 οργανώνεται στό Χανιά Διεθνής Έκθεση, πού στεγάζεται στό μεγάλο τής Βουλής και παρουσιάζει τά ξένα και τά ντόπια προϊόντα, καθρεφτίζοντας τήν οικονομική κατάσταση τής Κρήτης.

Ο ΑΣΤΙΚΟΣ πληθυσμός τών Χανίων στη έποχή τής «Κρητικής Πολιτείας» άποτελείται κυρίως άπό λίγους άπόγονους τών Ιστορικών οικογενειών, παλιούς επαναστάτες και όπλαρηγούς μεγαλοκτηματίες, εμπόρους και έπιστήμονες. Η κοινωνική διάρθρωση βασίζεται στην Κρητική οικογένεια, πού είναι μονάδα κοινωνική, οικονομική και πολιτική, με άυστηρή πατριαρχική ιεράρχηση. Άπό τις οικογένειες δημιουργούνται τά σόγια, πού δίδουν τούς άρχοντες και τούς καλόσειρους. Οι άκτήμονες είναι κακόσειροι και φανεγιοί. Τά ήθη και τά έθιμα είναι τυπικά και άπαραβίαστα. Η φιλοξενία, ό δεσμός του αίματος, ή παρθενία, ή θεντέτα, είναι χαρακτηριστικά. Όλ' αυτά θέβαια ισχύουν άπαρασάλευτα στό χωριά, αλλά άμβλύνονται στην κοινωνική ζωή τής πόλης.

Η ΓΟΡΓΗ καπιταλιστικοποίηση του τόπου άνεβάζει τούς άστους στην κοινωνική πυραμίδα. Τό χρήμα κυλά άφθονο, ξένα χρυσά και άσημένα νομίσματα κυκλοφορούν στην αγορά τών Χανίων, ενώ ή «Κρητική Πολιτεία» κόβει δικά της νομίσματα στό νομισματοκοπείο του Παρισίου. Η ζωή γίνεται κοσμική, γεμάτη πολυτέλεια και χλιδή. Τό μαύρο χαθιάρι πουλιέται σε βαρέλια. 150 βιενέζικα άμάξια διασχίζουν τούς δρόμους τής πόλης και γίνεται τής μόδας ή Ιππασία, ή ποδηλασία και ό περίπατος. Η μόδα στην ένδυμασία έρχεται άπό τό Παρίσι, με ειδιικούς αντιπροσώπους, πού γυρίζουν τά σπία της άριστοκρατίας. Πυλυάριθμα καφέ-Σαντάν γεμίζουν τά Χανιά. Ευρωπαίες άρτίστες και γυναίκες του έρωτα πού κουβάλησαν οι Δυνάμεις για τις άνάγκες τών στρατιωτικών, δημιουργούν μία κοσμοπολίτικη άτμόσφαιρα. Οι μπέδες και οι χριστιανοί μεγαλοκτηματίες ρευστοποιούν τά άγροτικά κτήματα. Οι τιμές τών άστικών άκινήτων διπλασιάζονται καθώς ή συσσώρευση πληθυσμού, ντόπιων και ξένων, δημιουργεί προβλήματα στέγης. Οι περιου-

Η αναχώρηση τών ξένων στρατευμάτων άπό τά Χανιά τόν Ιούλη του 1909.

σιες άλλάζουν γρήγορα Ιδιοκτήτες, οι μικρέμποροι γίνονται βιοτέχνες και βιομήχανοι. Τό 1900 Ιδρύεται ό Έμπορικός Σύλλογος Χανίων άπό τούς εμπόρους, έμπορικούς έπιτηδευματίες, τραπεζίτες, βιομήχανους και εργοστασιάρχες τής πόλης.

ΑΝΑΜΕΣΑ στους πολυθερμους δρόμους τών Χανίων κινούνται οι παγωτατζήδες, πού κουβαλούν τό χιόνι άπό τά Λευκά Όρη, οι έφημεριδοπώλες πού διαλογούν με δυνατός φωνές τά νέα και οι πετρελαιάδες πού πουλούν το νέο καύσιμο στις νοικοκυρές.

ΕΝΩ όμως ξεπέφτουν οι παλιοί γαιοκτήμονες κι άνεβαίνει ή άστική τάξη, άρχίζει νά έμφωνίζεται και τό εργατικό στοιχείο. Καταστραμένο χωρικοί άπό τις επαναστάσεις και τήν τοκογλυφία, φεύγουν άπό τά χωριά των και ενώνονται με τούς εργάτες τής πόλης, δημιουργώντας τό πρώτο χανιώτικο προλεταριάτο.

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ δουλειάς τών έρ. άτών τής έποχής χαρακτηρίζονται άπό μίαν άγρια έκμετάλλευση. Δουλειά συνέχεια άπό τήν άνατολή του ήλιου ως άργά τό βράδυ χωρίς άνάπαυση, με μία διακοπή για τό μεσημεριανό φαγητό πού πολλές φορές οι έργάτες έτρωγαν πάνω στόν πάγκο τής δουλειάς. Τό μεροκάματο δέν ξεπερνούσε τά 70-80 λεπτά για τόν εργάτη και τή 1-1,20 δρχ. για τόν τεχνίτη. Τήν ίδια έποχή ένας γιατρός παίρνει για μία έγχείρηση 40 δρχ., ένας δημόσιος κλητήρας 50 δρχ. μισθό τό μήνα. Ένας δάσκαλος γύρω στις 100 δρχ., ένας τελωνειακός υπάλληλος μέχρι 250 δρχ. τό μήνα. Ο μισθός του Δημάρχου φθάνει στις 300 δρχ., του Δικαστή στις 400 δρχ., του άξιωματικού τής Χωροφυλακής και του Δεσπότη στις 500. Τό δημόσιο ταμείο ξεδύει για τους βουλευτές 44.400 δρχ. τό χρόνο, ενώ ή έτήσια χορηγία του Ηγεμόνα είναι 200.000 δρχ.!

ΟΙ ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ άσύδοτοι, παίρνανε γυναίκες και άνήλικα παιδιά νά δουλεύουν για ένα ξεροκόμματο. Οι φουρνάρηδες δούλευαν τή νύχτα, κοιμούνταν πάνω στό τσουβάλια με τό άλεύρι και ξυπνούσαν για νά παρακολουθούν τή ζύμη. Στά τυπογραφεία τά μέταλλα τών στοιχείων προξενούσαν θανατηφόρες βλάβες στη δηλητηριασμένη άτμόσφαιρα τών ύγρων ύπογειών. Οι καπνερνάτες άνεθοκατέβαζαν τά μαχαίρια μέσα στην άποπνικτική μυρωδιά και στη σκόνη του καπνού πού κοσκινιζόταν. Στά ταμπακαριά, οι έργάτες τσαλαβουτούσαν στό νερά, μέσα στό ρεύματα του αέρα και κατάστρεφαν γρήγορα τήν ύγεια των. Κανένα μέτρο οσφάλειας και ύγιεινής, καμιά περίθαλψη, ούτε σύνταξη ύπήρχε.

Η ΑΘΛΙΑ κατάσταση τών έργατών συγκινούσε μιá μερίδα προοδευτικών διανοούμενων πού θάλθηκαν νά τους βοηθήσουν ιδρύοντας μερικούς φιλεργατικούς συλλόγους. Έτσι τό 1900 συστάθηκε ή «Έταιρεία τών φιλέργων», τό 1901, ό «Συνδεσμος τών Χριστιανών και Όθωμανίδων Κρησών» και τό 1902 ή «Μουσουλμάνικη Νυκτερινή Σχολή Χανίων», πού άπόβλεπαν στην εξασφάλιση δουλειάς και μόρφωσης στους άπορους.

ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ άρχίζουν νά σχηματίζονται εργατικά σωματεία, πού έχουν όμως άρχικά συντεχνιακό χαρακτήρα και συχνά μετέχουν σ' αυτά εργάτες και εργοδότες μαζί. Ο Σύλλογος Άρτοποιών «Ο Ευαγγελισμός» ιδρύεται τό 1900, τό Σωματείο τών 4 τεχνών «Η άλληλοβοήθεια» και ό «Σύλλογος τών έν Χανίων Καπνεργατών» τό 1908, τό «Πανεργατικών Συνδικάτων Κρήτης», «Η Πρόνοια» τό 1911, και ό «Σύλλογος τών Υποδηματοποιών Χανίων» τό 1913. Τόν επόμενο χρόνο γίνεται τό Έργατικό κέντρο Χανίων, πού άνάπτυξε αξιόλογη δράση και τότε άρχίζουν οι πρώτες εργατικές

Η γενθρόνηση τής «Κρητικής Πολιτείας».

κινητοποιήσεις, οι άπεργίες και η ανάπτυξη τής έργατικής συνειδησης πού δυναμώνουν τήν ταξική πάλη.

Κράτος και Δίκαιο

ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ σύνταγμα Μπραϊμποζιντάν, τό 1ο Ίταλικό Σύνταγμα τών Βερσαλλιέρων, τό Άγγλικό Σύνταγμα τών Σκώτων και τό Γαλλικό Σύνταγμα Κυνηγών τών Άλπεων, πού στρατοπέδευαν στά Χανιά, έδιδαν ανάγλυφα τή φύση του νέου κράτους. Ο Σουλτάνος περιοριζόταν σέ μιά τενεκεδένια σημαία μέ τό μισοφέγγαρο στό νησάκι τής Σούδας. Καί ό Ήγεμόνας διάθετε τήν Κρητική Χωροφυλακή και τούς αΐλικούς του στή Χαλέπα.

ΚΙ ΑΦΟΥ πάνω στήν ύλική βάση τής κοινωνίας ύψώνεται πάντα ένα νομικό, πολιτικό και πνευματικό έποικοδόμημα, έτσι κι ή «Κρητική Πολιτεία», έχει ένα δίκαιο, μιά πολιτική και πνευματική ζωή ανάλογη μέ τό οικοδόμημα πού περιγράψαμε παραπάνω.

ΕΝΑ Σύνταγμα μοναρχικό, μέ τά περιορισμένα τυπικά άτομικά δικαιώματα και μιά αδύνατη παρουσία τών αντιπροσώπων του λαού, έχει έγκριθει από τό Συμβούλιο τών Πρεσβευτών τών Δυνάμεων στή Ρώμη. Τό 1907 τροποποιείται μέ γνώμονα τό Έλληνικό Σύνταγμα και τόν επόμενο χρόνο οι Κρητικοί φέρνουν τό ίδιο τό Έλληνικό Σύνταγμα στήν Κρήτη.

ΑΠΟ τήν προηγούμενη νομοθεσία τής τουρκοκρατίας, διατηρείται γιά λίγο ό Όθωμανικός Άστικός Κώδικας και ό Έμπορικός Νόμος. Γιά τό κληρονομικό και οικογενειακό δίκαιο αποτελούν πηγές τό Ρωμαϊκό Δίκαιο, τών Βασιλικών και τής Έξάβιβλου του Άρμενογύλου, τά πολυχρόνια έθιμα, οι νεώτεροι νόμοι, καθώς και ή νομολογία και ή έπιστημονική έπεξεργασία του Ρωμαϊκού Δικαιου. Διατηρείται άκόμη τό πλέγμα τής νομοθεσίας πού ψήφισε ή Γενική Συνέλευση τών Κρητών μετά τή Σύμβαση τής Χαλέπας του 1878, όπως τήν είχε συντάξει ό νομομαθής Ίωαν. Σκαλτσούνης. Άνάμεσα σ' αυτούς τούς νόμους είναι ό οργανισμός τών δικαστηρίων, ή πολιτική και ή ποινική δικονομία, ή ειδική δικονομία τών Κρητών και ό Νόμος περί ύποθηκών.

ΑΡΓΟΤΕΡΑ ή Κρητική Βουλή ψηφίζει νέο δικαστικό οργανισμό και νέους κώδικες πολιτικής και ποινικής δικονομίας, σύμφωνα μέ νομοσχέδια ειδικής νομοπαρασκευαστικής έπιτροπής από τούς Σκαλτσούνη, Φούμη, Πλουμίδη, Φουρφουράκη και Πολυχρονίδη. Ο Κρητικός Άστικός κώδικας του 1904 περιέχει γενικές άρχές, έμπράγματα και έννοχό δίκαιο.

ΑΠΟ τό 1899 εισάγεται στήν Κρήτη ό έλληνικός ποινικός νόμος του Μάουερ και άργότερα ψηφίζεται ειδική ποινική νομοθεσία γιά τήν παράνομη όπλοφορία, ζωοκλοπή, αποπλάνιση, ψευδορκία, γιά τούς άισχροκερδεις πιστωτές, τά χαμαιτυπεία κ.ά.

ΕΝΑ μεγάλο πλήθος διοικητικών νόμων συμπληρώνει τό Κρητικό

Δίκαιο τής έποχής αυτής. Δίπλα στό γραφτό Δίκαιο, τό άγραφο έθιμικό ρυθμίζει διάφορες κοινωνικές σχέσεις. Στίς συναλλαγές εφαρμόζουν τή ρήτρα «τό χρέος παλιώνει, μά δέ λιώνει», ή «ή συμφωνία νόμο χαλά» ανάλογα θέβαια μέ τά συμφέροντα του ισχυρότερου.

Κόμματα και πολιτική ζωή

ΜΕ ΤΗΝ έφαρμογή του περίφημου οργανικού νόμου άρχίζει από τό 1878 νά δημιουργείται στήν Κρήτη μιά πολιτική ζωή. Στίς διάφορες έκλογές πού γίνονται συχνά γιά τή Γενική Συνέλευση, τούς δημάρχους, τούς δημαρχικούς συμβούλους και παρέδρους, τούς δημογέροντες, τούς έπαρχιακούς και τμηματικούς έφόρους, τούς δικαστές κ.ά., όπως καθόριζε τό νέο πολιτεύμα του νησιού, αντιπαρατάσσονται δυό μερίδες. Οι συντηρητικοί και ό λαός τούς όνόμασε Καραθανάδες, δηλαδή βολεμένους σέ κυβερνητικές θέσεις και οι φιλελεύθεροι, μέ τήν προοδευτική ιδεολογία τής έποχής, πού όνομάζονταν Ξυπόλητοι. Μέ τήν επανάσταση του 1889 σταματά ή πολιτική ζωή και τό λόγο παίρνει πάλι τό τουφέκι. Έτσι τό 1898 πού κατεβαίνει στήν Κρήτη ό Γεώργιος, μολονότι δέν έχουν ξεχαστεί τά παλιά κόμματα, ή πολιτική στρέφεται γύρω από τά πρόσωπα πού πρωταγωνιστούν στή δημόσια ζωή και τήν επηρεάζουν μέ τό όνομά των.

Ο ΓΙΑΤΡΟΣ Ίωάννης Σφακιανάκης, επαναστάτης του '66, διαπραγματευτής στή Σύμβαση τής Χαλέπας, Πρόεδρος τής Έπαναστατικής Συνέλευσης του 1897 και Πρόεδρος τής Έκτελεστικής Έπιτροπής μέ καθολική άναγνώριση, αποσύρεται από τήν πολιτική χωρίς νά δεχτεί τή θέση Πρωθυπουργού, πού του προσφέρεται στήν «Κρητική Πολιτεία». Ρίχνει όμως τό κύρος του άργότερα ύπέρ τών επαναστατών του Θερίσου.

● Ο Έλευθέριος Βενιζέλος, γαμβρός του ιδρυτή τών Ξυπόλητων Κ. Μισωτάκη, άνακατεύεται στά πολιτικά από τό 1889 μέ τήν ομάδα τών Λευκορειτών, έκδοτών τής εφημερίδας «Λευκά Όρη». Είναι μέλος τής Έκτελεστικής Έπιτροπής του 1897, γίνεται Ύπουργός Δικαιοσύνης στήν πρώτη κυβέρνηση του Πρίγκιπα και από τούς άρχηγούς του Θερίσου. Στή συνέχεια γίνεται πάλι Ύπουργός και Πρωθυπουργός στήν Κρήτη πρωτού νά αναλάβει τίς τύχες τής Ελλάδας.

● Ο Άντώνιος Μιχελιδάκης από τό Ήράκλειο, πληρεξούσιος στήν επαναστατική Συνέλευση του '66, γυμνασιάρχης και από τούς άρχηγούς τής συντηρητικής παράταξης μετά τό 1878, γίνεται άρχηγός τής αντιπολίτευσης κατά του Βενιζέλου, Πρόεδρος τής Κυβερνήσεως τής Κρήτης τό 1908 και τό 1912.

● Ο Χαράλαμπος Πωλογώργης από τά Σφακιά, νομικός, πήρε μέρος στίς κρητικές επαναστάσεις και έγινε άρχηγός του τρίτου κόμματος τών Άνεξαρτήτων. Άνηκε στήν ομάδα τών Λευκορειτών, συναρχηγός τής αντιπολίτευσης κατά του πρίγκιπα μέ τό Βενιζέλο και διατέλεσε Ύπουργός τής «Κρητικής Πολιτείας» τό 1907 και 1908.

● Ο επίσης σφακιανός και νομικός Μανούσος Κούνδουρος, άρχηγός τής Έπανάστασης του 1895 γιά τήν άυτονομία τής Κρήτης, έγινε Ύπουργός στήν πρώτη Κυβέρνηση του Πρίγκιπα και άργότερα αντιπολιτευόμενος τό Βενιζέλο.

● ΑΠΟ τούς άλλους πολιτευόμενους στή βενιζελική παράταξη άνήκουν: οι άδερφοί Κ. Φούμης και Π. Φούμης, οι Κ. Μοάτσος, Ε. Γενεράλης και Ε. Μουντάκης, καθώς και ό κισαμίτης γιατρός Π. Μαρής, διάδοχος του Βενιζέλου στό κόμμα του. Στους συντηρητικούς άνήκουν οι: Μ. Ήσυχάκης, άρχηγός τών Καραθανάδων, Α. Σήφρακας, Ν. Ζουριδης, Α. Κριαρης και Α. Γιάνναρης.

ΣΤΑ πρώτα χρόνια τής «Κρητικής Πολιτείας» οι πολιτικές δυνάμεις αντιπροσωπεύονται στήν κυβέρνηση και έξισορροπούνται. Από τό 1901 ό Πρίγκιπας συγκεντρώνει γύρω του τά παλαιοκομματικά στοιχεία και ό Βενιζέλος μέ τήν φιλελεύθερη άστική παράταξη περνά στήν αντιπολίτευση. Μέ τήν άπομάκρυνση του Πρίγκιπα παραμένουν άντιμέτωποι βενιζελικοί και αντιβενιζελικοί πού εναλλάσσονται ή και μοιράζονται μαζί τήν εξουσία, ως τήν Ένωση.

Η ΕΝΩΣΗ είναι τό βασικό πολιτικό πρόβλημα και σ' αυτό συμφωνούν όλοι οι πολιτικοί. Στο πολιτικό κέντρο τής Χαλέπας, όπου διαμορφώνονται οι πολιτικές τάσεις, οι διαφωνίες άφορούν μόνο στο χρόνο και στή μέθοδο πού χρειάζεται γιά νά πετύχει ή Ένωση. Μιά δυναμική έκφραση τών πολιτικών αυτών αίτημάτων άποτελούν τά πατριωτικά σωματεία, όπως ό Κόδρος, πού έστειλε έθελοντικό σώμα στήν Ήπειρο και οι σκοπευτικοί σύλλογοι πού οργανώνονται στήν Κρήτη.

ΠΛΑΙΙ όμως στήν πολιτική αυτή ξεπροβάλλουν τά κοινωνικά και οικονομικά αίτήματα τής έποχής, πού δίνουν τόν τόνο στίς πολιτικές συγκρούσεις, καθώς αντιπαλεύουν οι κοινωνικές δυνάμεις. Οι

σοσιαλιστικές ιδέες δέν είναι άγνωστες στην Κρήτη αυτή την περίοδο. Ο πρωτοπόρος σοσιαλιστής Σταύρος Καλλέργης, από τό Μυλοπόταμο, παίρνει μέρος στην Έπανάσταση του 1897 και άργότερα γίνεται πληρεξούσιος στην Κρητική Βουλή. Από τά Χανιά τό 1912 στέλνει στους σοσιαλιστές και στους έργάτες της Εύρώπης και της Άμερικής μιά Ιστορική προκήρυξη, πού συνοψίζει όλόκληρο τό πολιτικό ζήτημα της Κρήτης: «... διά νά φθάσωμεν εις μίαν κοινωνικήν άπολύτρωσιν, κιά άπολύτρωσιν πολιτική άπαιτείται άναποφεύκτως. Η κοινωνική σωτηρία λοιπόν της Κρήτης είναι ή ένωσις της μέ την Έλλάδα...».

ΣΤΗΝ «Κρητική Πολιτεία» είναι κατοχυρωμένη ή έλευθεροτυπία, στό Σύνταγμα και στό Νόμο περί τύπου, αλλά μέ πολλούς περιορισμούς. Από τις παλιότερες έφημερίδες πού έβγαίναν σάν έβδομαδιαίες κυκλοφορούν στα Χανιά ή «Πατρίς», τά «Λευκά Όρη» (1881) και ή «Μεσόγειος» (1891). Τώρα εκδίδονται και νέες, συνήθως δύο φορές την έβδομάδα, όπως ή «Έρευνα», ή «Επιθεώρηση» (1899), τό «Κέντρον» (1900), ή «Κήρυξ», ή «Έλλάς», ή «Νέα Έρευνα», ή «Σημαία» (1901), τό «Ελεύθερον Βήμα», ή «Αναγέννησις», ή «Μηνύτωρ», τά «Υψηλά Λευκά Όρη» (1905), τό «Σύνταγμα» (1906), ή «Άγων», (1907), ή «Κρήτη» και ή «Ανεξάρτητος» (1911), όπως και ή σατυρική «Ό Φλαφλατάς» (1907).

ΚΑΘΩΣ ή Βουλή συνεδριάζει δύο μήνες κάθε δύο χρόνια, ή τύπος άποτελεί τό πολιτικό θήμα και ή δημοσιογραφία την κύρια μορφή του πολιτικού άγώνα. Στόν «Κήρυκα» γράφει ή Βενιζέλος τά περίφημα άρθρα του μέ τόν τίτλο «Γεννηθήτω τό φώς», όπου στηλιτεύει την πριγκιπική πολιτική. Για την μαχητική του άρθρογραφία ή Βενιζέλος φυλακίζεται στό φρούριο Ίτζεδίν και παύεται τρεις φορές ή έφημερίδα του. Στην Έπανάσταση του Θερίσου εκδίδεται ή έφημερίδα τό «Θέρισσο», καθώς και ή «Έπίσημος Έφημερίς της Έπαναστατικής Συνελεύσεως».

ΤΟΤΕ κυκλοφορούν και πολλά περιοδικά γενικής ύλης, όπως είναι τό «Κρητικόν Ημερολόγιον» (1899), ή «Πρόδος, περιοδικόν παιδαγωγικόν και έπιστημονικόν», ή «Σπινθηρ, Έγκυκλοπαιδικόν εικονογραφημένον περιοδικόν» (1902), «Τό φώς» (1904), ή «Φύσις», (1905), ή «Κρητική Ηώς» (1906), τό «Κρητικόν Πάνθεον» (1908), ή «Κρητικός Λαός» (1909), ή «Άσπίς, Περιοδικόν παιδαγωγικόν Δεκαπενθήμερον» (1910), ή «Ηχώ, Δεκαπενθήμερον εικονογραφημένον Περιοδικόν» (1912) και άλλα.

Έκκλησία και ιδεολογία

ΜΕ ΤΗΝ έγκαθίδρυση του αυτόνομου πολιτεύματος στην Κρήτη δημιουργείται έκκλησιαστικό ζήτημα. Η έκδηλη θρησκευτικότητα του λαού, πιστού στη χριστιανική παράδοση και ή θέση του καλύτερου κλήρου μέσα στην κοινωνική διάταξη μέ την συμμετοχή του στους άπελευθερωτικούς άγώνες της Κρήτης, άποτελούν ύπολογίσιμους παράγοντες. Η Κρητική Έκκλησία έχει όμως στενή έξάρτηση από τό Οικουμενικό Πατριαρχείο. Οι έπίσκοποι διορίζονται από τόν Πατριάρχη, αλλά μετά από έπικλήρωσή της Ύψηλης Πύλης. Τώρα οι ριζοσπαστικοί ζητούν νά κοπεί κάθε δεσμός μέ την Κωνσταντινούπολη και νά δημιουργεί μιά ανεξάρτητη έκκλησία. Οι συντηρητικοί όμως έπιθυμούσαν νά συνεχισθεί ή παράδοση. Έτσι ύστερα από πολλές διαπραγματεύσεις ανάμεσα στην Κυβέρνηση τό Οικουμενικό Πατριαρχείο και την Έρα Έπαρχιακή Σύνοδο Κρήτης καταρτίζεται ή «καταστατικός Χάρτης των έν Κρήτη Όρθοδόξων Έκκλησίας» και μέ ένα συμβιβασμό τακτοποιούνται τά θέματα. Τότε ρυθμίζονται και τά προβλήματα των μοναστηριών πού τη μεγάλη των περιουσία διαχειρίζονται τά Μοναστηριακά Ταμεία.

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ρεύμα του έλληνικού διαφωτισμού, πού θρήκε τις ρίζες της κρητικής πνευματικής παράδοσης, μέ την έπίδραση των ιδεών της Γαλλικής Έπανάστασης και τό φιλελευθερισμό μέ την ανάπτυξη της Παιδείας και τό Ιδεώδες του έθνικου κράτους και μέ τη Μεγάλη Ίδέα έδωσε στον κρητικό λαό μίαν Ιδεολογία γεμάτη άπ' αυτά τά στοιχεία.

Η πνευματική ζωή

Η «ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ» καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για την ανάπτυξη της Παιδείας, φτιάχνει σχολεία και διορίζει δασκάλους. Άλλά τό 1902 οργανώνεται στα Χανιά ή «Παγκρήτιος Δημοδιδασκαλικός Σύλλογος».

Στους έπιστήμονες την πρώτη θέση έχουν οι νομικοί, πού μέ την άλλαγή του δικαίου έχουν τό καθήκον νά έμπεδώσουν τη νέα νομική κατάσταση. Τό 1901 εκδίδεται και ή «Νομική, Μηνιαίον Νομικόν Περιοδικόν». Η Ιατρική έπίσης είναι εύνοούμενη έπιστήμη για τους Κρητικούς. Ύπάρχει όμως έλλειψη γεωπόνων και τεχνικών, πού είναι ιδιαίτερα άπαραίτητοι για την άνασυγκρότηση του νησιού.

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, λογοτεχνία, Ιστοριογραφία θεραπεύεται από τους

καθηγητές και τους άλλους διανοούμενους. Οι μορφωμένοι συγκροτούν πνευματικούς όμιλους μέ σκοπό την ανάπτυξη του πνευματικού επίπεδου του λαού. Η «Λέσχη Βάμου Η Πρόδος», τό «Έντευκτήριον φίλων Αι Καλάμαι», τό «Έντευκτήριον Χαλέπας», ιδρύονται τά πρώτα χρόνια της «Κρητικής Πολιτείας» και συνδυάζουν τη μόρφωση μέ την ψυχαγωγία. Από τό 1899 ιδρύεται ή «Φιλολογικός Σύλλογος Χανίων ή Χρυσόστομος» πού συγκεντρώνει όλους τους διανοούμενους του τόπου.

ΚΑΘΩΣ μεγαλώνει ή πόλη των Χανίων διαμορφώνεται ένα ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό είδος, ή θίλα, μεγάλο οικοδόμημα μέ κήπο, όπως είναι τό σπίτι του Βενιζέλου στη Χαλέπα, καθώς και ή τύπος της δίπατης μονοκατοικίας πού χρησιμοποιείται και για γραφείο του ιδιοκτήτη. Οι περισσότεροι γιατροί, δικηγόροι και έμποροι κτίζουν τέτοια σπίτια έξω από τά τείχη, σε νεοκλασικό ρυθμό μέ έξωτερικές διακοσμήσεις και πολλές έξωτερικές ζωγραφίες, πού άποτελούν έργα τέχνης. Σ' αυτά τά πλουσιόσιτα, αλλά και στα δημόσια κέντρα δίδονται οι χοροί της εποχής ή πόλκα, τό βάλς, τό πά ντέ Κάτρ, ή μαζούρκα, οι λανσιέδες, οι καντρίλιες. Στα άνάκτορα δίδονται οι έπίσημοι χοροί μέ την άυστηρή έθιμοτυπία. Πολύ συχνά χρησιμοποιείται για χορό και ή αΐθουσα της Βουλής στο Δημοτικό Κήπο.

Οι μουσικές μπάντες των Ξένων στρατευμάτων και ή μπάντα της Κρητικής Χωροφυλακής άκούγονται στους Χανιώτικους δρόμους. Έρασιτεχνικοί θεατρικοί όμιλοι σχηματίζονται από τη «Χρυσή νεολαία» των Χανίων και συχνά έρχονται στην πόλη περιοδεύοντας θίασοι θεάτρου και όπερας. Προάγεται ή καλλιτεχνική φωτογραφία και ή έβδομη τέχνη. Ο Κινηματογράφος, βουβός μέ τη χειροκίνητη μηχανή άρχίζει νά μαζεύει τό κοινό στις σκοτεινές αΐθουσες.

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, οι έπιστήμες και οι τέχνες πού τόσα χρόνια έμειναν στο περιθώριο, μπαίνουν πιά μέσα στη ζωή της Χανιώτικης κοινωνίας. Τό έπιστέγασμα αυτής της άλλαγής ήρθε μέ την ίδρυση του Δημοτικιστικού Συλλόγου. Τό 1909 οι σύντροφοι, όπως λέγονταν, των Χανίων, μέ Πρόεδρο τόν κοινωνιολόγο Χρ. Χριστουλάκη, φτιάχνουν τό «Σύλλογο για την Έθνική Γλώσσα Ό Σολωμός», πού είχε σκοπό νά διδάξει τό θάρρος στην άλήθεια και την αγάπη στην πρόοδο, χτυπώντας την πρόληψη». Μ' όλο πού ή αντίδραση πέτυχε τελικά νά διαλύσει τους δημοτικιστές, ή «Σολωμός» έδειξε πώς τό φτεινόν πνεύμα σηκωνόταν πάνω στη νέα κοινωνική πραγματικότητα των Χανίων και ή άέναη ροή των πραγμάτων και της Ιστορίας έφερε τό μήνυμα των νέων καιρών.

BIOXYM

**ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ
ΧΥΜΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΩΝ**

Έκλεκτή ποιότητα σε:

- Πορτοκαλάδες
- Βυσινάδες
- Κρασιά

BIOXYM

ΧΑΝΙΑ ● ΟΔΟΣ ΘΕΡΙΣΣΟΥ 1

ΤΗΛ: (0821) 23861

Οί πρώτοι άπεργιακοί άγώνες στά Χανιά

Η άρρίπνηκη της εργατικης τάξης στά Χανιά και η άρχή των διαδικητικων της άγώνων τοποθετείται στην άρχή του αιώνα.

Από τό διδύλια του δικηγόρου κ. ΣΤΡΑΤΗ ΠΑΠΑΜΑΝΟΥ-ΣΑΚΗ που έχει μελετήσει αυτή τήν περίοδο του εργατικού κινήματος στά Χανιά αναδημοσιεύουμε ένα κεφάλαιο που αναφέρεται στις πρώτες άπεργιακές εκδηλώσεις στην πόλη.

Φαίνεται πώς σποραδικές άπεργιακές κινήσεις σημειώθηκαν στά Χανιά άπό τά πρώτα χρόνια του αιώνα μας. Έτσι στά Πρακτικά των Συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου Χανίων, της 12 Φλεβάρη 1908 αναφέρεται μιά άπεργία των «κρεοπωλών» που έγινετο προηγούμενο χρόνο, σέ αίτηση ένοικιαστή των δημοτικών φόρων και σφαγείων, που ζητά άποζημίωση άπό τό Δήμο. Άλλά τό Δημοτικό Συμβούλιο,

«Λαβόν ύπ' όψιν ότι η άπεργία των κρεοπωλών δέν διήρκεσεν ή μή μόνον τρεις ήμέρας, δέν ήτο δέ πλήρης και έπομένως δέν υπάσχει νόμιμος προς άποζημίωσιν λόγος, άπορρίπτει όμοφώνως τήν έν προκειμένω αίτησιν».

Άπό τή χρονιά του 1914 όμως, που ήταν γενικά έποχή εργατικης κινητοποίησης για τά Χανιά, οί άπεργίες πυκνώνοντα. Οί Χανιώτες εργάτες πήραν άπό τότε στά χέρια τους τό όπλο της άπεργίας και άγωνίστηκαν για νά καλυτερέψουν τή ζωή των. Μά όσο οί εργάτες ύψωναν τή φωνή τους ενάντια στην εκμετάλλευση, τόσο ή αντίδραση μέ τήν τρομοκρατία προσπαθούσε νά τούς συγκρατήσει. Η οργανωμένη δράση των πρώτων εργατικών σωματείων δέν άρесе καθόλου στά άφεντικά, που για νά διαλύσουν τούς εργάτες έβαλαν στόχο τούς συνδικαλιστές ήγέτες. Νά τί διαβάζουμε σέ έγγραφο του Ε.Κ.Χ.:

Έν Χανίους 22.2.14

Πρός τόν Άρχηγόν της έν Κορήη Χωροφυλακίης Κύριε Άρχηγέ,
Είς τήν Έκτ. Έπιτρ. του Ε.Κ.Χ. προσήλθεν χθές τό έσπέρας ό Σύμβουλος του Συλλόγου των Υποδηματοποιών Χανίων Μπεκήρ Μπεκνράκης και μās ανέφερον ότι χθές είς τάς 4 έως 4½ μ.μ. διερχόμενος έξωθι του καταστήματος της Δημαρχίας υπέστη ύδίκον επίθεσιν μετά βαιοπραγιών παρα τοῦ Κυριόκον Μαιμινάκη, δερματοπόλου, διά λόγους καθαρώς ξένους προς άτομικές διαφοράς των. Η προσβολή αυτή έγγένετο παρουσία του κατά τήν ώραν εκείνην φρουρούντος χωροφύλακος όστις παρα τό καθήκον του παρέλειπε νά συλλάβη τόν επ' αυτοφώρω άδικούντα παρασυρθείς

ύπό της πληροφορίας τούτου ότι είναι Γάλλος ύπήκοος.

Καταγγέλλοντες ύμιν τά άνωτέρω παρακαλούμεν όπως ενεργήσθε νόμιμως συλλαμβάνοντες ως έχετε δικαίωμα πρό της παρελεύσεως 24 ώρων τόν ειρημένον Μαιμινάκη και κρατήσθε τούτον επί έν 24ωρον προς κατευνασμόν των ύποδηματοποιών Χανίων οίτινες μόλις συνεκρατήθησαν ύφ' ήμών σκοπούντες νά προδώσιν είς άντεπιθέσεις, άντε της ειρημένης επίθεσεως προκληθείσης εκ του λόγου της καταρτίσεως Συλλόγου Υποδηματοποιών έν Χανίους όπου άντιστρατεύεται είς τά συμφέροντα του ειρημένου Μαιμινάκη.

Μάρτυρες των άνωτέρω σκινην αιτόπτες είναι:

1. Άγησίλαος Κουλάκης, έμποροοράπτης.
2. Νικ. Μπιτσάκης, τεχνίτης του Δήμου.
3. Νικ. Κουρασμενάκης, ύποδηματοποιός.
4. Ματθαίος Λαγκούλης (;), ύποδηματοποιός.
5. Οί υπάλληλοι του Καταστήματος Θ. Κορφιάτης (...) και ό φαρμακοποιός Ίωάν. Παπαδάκης

Έν τέλει παρακαλούμεν νά φροντίσετε και διά τήν νόμιμον τιμωρίαν του άδικήσαντος.

Δεν ξερομε άν τιμωρήθηκε ό ύπεύθυνος, μά όπως φαίνεται ή στάση της άστυνομίας δέν ήταν και τόσο άμερόληπτη, ώστε άργότερά τό Ε.Κ.Χ. αναγκάστηκε νά ζητήσει «όπως επί του στήθους κάθε χωροφύλακος τίθεται είς αριθμός ούτως ώστε νά εύρίσκειται εύκόλως ούτος». "Όμως παρ' όλα αυτά οί εργάτες δέν σταμάτησαν.

Οί καπνεργάτες των Χανίων που δούλευαν για ένα τιποτένιο μεροκάματο, μεταχειρίστηκαν πρώτοι τήν άπειλή της άπεργίας. Έτσι στις 3 Φλεβάρη 1914 ή Γενική Συνέλευση του Σωματείου αποφάσισε νά ζητήσει αύξηση άπό τούς καπνεμπόρους:

«Λαβόντες ύπ' όψιν τήν υπερτίμησιν των τροφίμων και λοιπών αναγκαίων ειδών και μη δυνάμενοι νά άνταπο-

κριθώμεν είς τάς ανάγκας μας όπως και ήμεις ζήσωμεν όλίγον άνέτως, αναγκαζόμεθα όπως ζητήσωμεν παρ' Υμών όλίγην ανακούφισιν. Προς τούτους άπεφασίσαμεν κατά τήν άνωτέρω συνέλευσιν όπως του λοιπού αί εργασίαι μας αι'ξηθώσιν ως έξής: Αί τιμαί διά τά στρογγυλά σιγάρα κατ' όκάν δρχ. 3,50, διά τά πλακέ δρχ. 4. Εύελπιστούντες ότι θά είσακοναθώσι παρ' Υμίν τά παραπάνω μας και δέν θά έλθωμεν είς τήν ανάγκην νά διακόψωμεν τάς εργασίας μας, σās εύχαριστούμεν εκ των προτέρων»

Και πολλοί καπνεμποροι δέχτηκαν τά δίκαια αίτήματα των εργατών και ύπογραψαν τό έγγραφο.

Στίς 22 Φλεβάρη 1914 σέ Γενική Συνέλευση των ραπτών αποφασίζεται ή κήρυξη άπεργίας και τυπώνεται ή παρακάτω «Διαμαρτυρία και Δήλωσις»:

«Η Άδελφότης Ραπτών και Ραπτριών του Νομού Χανίων

Πρός

τόν Λαόν του Νομού Χανίων

Άδελφοί. Η όμοτεχνία ήμών των Ραπτών και Ραπτριών ευρωπαϊκών ένδυνάτων αποτελουμένη από δυστυχείς ήμεροβίους βιοπαλαιστιάς δικαίον εκρινε κατόπιν των νέων δαπανηρών συνθηκών του βίου νά άπευθυνθώ πρός τούς Έμποροοράπτας και έξήτησεν παρ' αυτών λογικήν αύξησην των ήμερομισθίων εκ του ίκανου ύπάρχοντος ήδη περιθωρίου έν αυτοίς χωρίς νά παρίσταται ανάγκη νά ύψώσων και ούτοι τάς τιμάς είς τούς πελάτας των. Δυστυχώς όμως εκ των Έμποροοραπτών οί πλείστοι συνηθισμένοι είς τήν εκμετάλλευσιν του ιδρώτος ήμών ήρήθησαν ούχι μόνον νά συμμορφωθώσι άλλ' ούτε νά συζητήσων μεθ' ήμών επί της αίτήσεως μας ταύτης. Κατόπιν της τιαύτης καταστάσεως έξαντήθησαν και τό τελευταίο μέσον του ειρημένου διακανονισμού των δικαίων αξιώσεών μας αναγκαζόμεθα ύπήκοιτες και ήμεις είς τόν φυσικόν νόμον της εκ των πιέσεων αντιδράσεως, νά λάβωμεν άνά χείρας τό εργατικόν της άπεργίας όπλον προς άμυναν των δικαίων μας. Προτού όμως προδώμεν καθήκον εκρίναμεν ίνα άποτανωόμεν προς τόν λαόν και εκθέσωμεν δημοσίμ τούς λόγους των παραπόνων και αξιώσεών μας ίνα τό δικαίον μας άναγνωρισθώ από ύμάς. Όφείλομεν έν τέλει, άδελφοί, νά σās δηλώσωμεν ότι ή άπεργία δέν είναι γενική και άπόλυτος, αλλά στρέφεται άπλως και μόνον κατά της πλεονεξίας των Έμποροοραπτών και ως εκ τούτου δηλοΰμεν δημοσίμ ότι άπό της 27 Φεβρουαρίου 1914 όποτε άρχεται ή άπεργία ήμών, ή Άδελφότης κατήρτισε κοινόν Ραφεϊόν εντός του όποίου θά ράπτωνται εύρωπαϊκά ένδύματα

μέτελειοτάτην κοπτικήν καί ραπτικήν, εφαρμογήν πληρεστάτην, μέ υλικά πρώτης ποιότητος καί μέ τιμάς 34% χαμηλοτέρας από όσα ζητούν σήμεραν οί Έμπορορράπται δηλαδή δραχμάς είκοσιν (άριθ. 20) ή ένδυμασία.

Τό άνώγειον Ραφεϊόν τής Άδελφότητος εύρίσκειται είς τήν είσοδον τής όδοϋ Παλαιών Χασαπιών δεξιά άμα τή είσοδω πρώτη θύρα προς τήν όδόν θά άναρτηθῆ έπιγραφή μέ τās λέξεις «Έργοστάσιον Άδελφότητος Ραπτιών καί Ραπτριών του Νομου Χανίων»

Διά νά άντιληφθῆτε, δέ άδελφοί, ότι μέχρι τουδε είμεθα κυριολεκτικώς φόρον ύποτελεΐς είς τούς Έμπορορράπτας σας άναφέρωμεν ότι εκ τών ραπτικών τά όποία λαμβάνουν σήμεραν οί Έμπορορράπται από τούς πελάτας διά τās ένδυμασίας είσπράττον άπό τόν πελάτην δραχμάς τριάκοντα (άριθ. 30) καί πληρώνουν εκ τούτων είς ήμάς τούς ράπτας κατ' άποκοπήν διά τήν όλην ραπτικήν εργασίαν δραχμάς δώδεκα καί 50% (άριθ. 12.50) καί διά φόδρας καί λοιπά υλικά δραχμάς πέντε καί 50% (άριθ. 5.50), παρακρατοϋν δέ διά τήν μεταξύ ήμών καί του πελάτου παρέμβασίν των δραχμάς δώδεκα (άριθ. 12) καθηήμενοι σχεδόν καί είσπράττοντες αυτόν τόν φόρον εκ του κόπου μας.

Δέν άνεχόμεθα λοιπόν πλέον νά κερδοσκοποϋν οϋτω οί έμπορορράπται είς βάρος ήμών των πτωχών ραπτών τόν κόπον των όποίων άπομιζοϋν επί μακρά έτη καί προβαίνομεν είς τήν ειρημένην άπεργίαν ήτις καί ήμάς άνακουφίζει καί τήν κοινωνίαν πρόκειται νά ώφελήσῃ.

Έν τῷ Έργοστασίω τής Άδελφότητος θά εύρίσκωνται δείγματα όλων των χρωμάτων καί ποιότητων του τελευταίου συρμού. Η Άδελφότης

άναλαμβάνει ένδυμασίας όλοκλήρους μέ ύφασμα καί είς τās έξῆς τιμάς, ήτοι:

Ένδυμασία ραπτομένη είς έμπορορράπτας μετά του ύφάσματος άντι δραχμών 45 ράπτεται μέ δραχμάς 35, 50 μέ 40, 55 μέ 45, 60 μέ 50, 65 μέ 55, 70 μέ 60. Άντι δραχμάς 20(;) ραπτικά άνεν ύφάσματος μόνον μέ 20 δραχμάς. Τό άνωτέρω τιμολόγιον θά ίσχύη μέχρι τής Κυριακής του Θωμά.

Βοηθήσατε τούς πτωχούς βιοπαλαιστάς.

Έτσι κάτω από τήν πίεση τής άπεργίας οί Έμπορορράπτες ύπογράφουν στίς 26 Φλεβάρη συμφωνητικό καί καθορίζεται νέο τιμολόγιο για τούς εργάτες, μέ αύξηση μισθών καί περιορισμό τής δουλειάς σέ 12 πραγματικές ώρες. Η άπεργία όμως έγινε σέ όσους έμπορορράπτες άρνήθησαν νά συμμορφωθοϋν.

Τίς ίδιες εκείνες μέρες κηρύσσουν άπεργία καί οί ράφτες Κρητικών ένδυμασιών. Άπό τά πρακτικά τής Γενικής Συνέλευσης του Σωματείου τής 25 Φλεβάρη 1914 βλέπομε ότι οί εργάτες αυτοί διεκδικούσαν από τούς Έμπορορράπτες μεγαλύτερα μεροκάματα καί άπαγόρευση χρησιμοποίησης τεχνιτών έξω από τό Σωματείο. Ειδικά για τούς άνήλικους κάτω από 15 χρονών άπαιτούσαν νά είδοποιείται τό Ε.Κ.Χ. Η Έπιτροπή των άπεργών σέ έγγραφό της προς τό Ε.Κ.Χ. έτόνιζε στίς 5 Μάρτη 1914:

«Κύριε Προϊστάμενε. Λαμβάνομεν τήν τιμήν νά άναφέρωμεν είς τήν Έκτελεστικήν Έπιτροπήν του Ε.Κ.Χ. ότι κηρύξαμεν άπεργίαν είς τούς Καταστηματάρχας Έμπορορράπτας Κρητικών ένδυμασιών διά τούς έξῆς λόγους: Λόγω τής αύξήσεως όλων των ειδών τής πρώτης ανάγκης εκρίναμεν άναγκαϊόν νά ζητήσωμεν καί ήμείς μικράν αύξησιν των Ραπτικών κατί τό συνημένον τιμολόγιον, άτε ύπάρ-

χοντος ίκανού περιθωρίου, το όποϊον παρεδέχθησαν μέν καθ' όλην τήν γραμμήν οί κύριοι Έμπορορράπται άνούμενοι όμως ρητῶς τό έδάφιον ε του τιμολογίου καί έπιμμενοντες είς τήν διάλυσιν του Συνδέσμου ήμών. Ημείς όμως είμεθα όρχιζόμενοι διά ποινικής ρήτρας συνδεδεμένοι κατά τήν ύπ' άριθ... πράξιν του Συμβολαιογράφου Χανίων Δημ. Φρατζεσκάκη, καί θά προτιμήσωμεν νά εκπατρισθώμεν καί ζητήσωμεν άλλον πόρον ζωής ή νά ύποχωρήσωμεν είς τήν παράλογον καί άντισυνταγματικήν αϋτήν άπαίτησιν των καταστηματάρχων Έμποροραπτών. Οθεν επικαλούμενοι τά ύπέρ των συναδέλων ήμών εργατων αισθήματα καί τό άρθρον 1, έδάφιον ε' του Όργανισμου του Ε.Κ.Χ. όπως έλθῃτε άρωγοί ήθικώς μέν διά τής επεμβάσεως ήμών προς παϋσιν τής περαιτέρω άπεργίας, μεταξύ ήμών καί των κυριών Έμποροραπτών υλικώς δέ διά τής συνδρομής των συναδέλων Συντεχνιών ύπό τύπον δανείου προς συντήρησιν μερικών έξ ήμών οϊτινες έμμένοντες είς τήν ιδεάν ύστεροϋνται καί των απολύτως άναγκαϊων, ύποσχόμενοι μετά τήν παϋσιν τής άπεργίας ήμών είς τήν έπιστροφήν του ύφ' ήμών δανεισθέντος ποσού.

Στίς 7 Μάρτη 1914 μέ πρωτοβουλία του Ε.Κ.Χ. έγινε συνάντηση των άπεργών μέ τούς εργοδότες τους για νά λυθῆ ή άπεργία, αλλά δέν ξερομε τά άποτελέσματα της. Τό πιθανότερο όμως είναι ότι συνεχίστηκε για πολλές μέρες, άφού μάλιστα στίς 11 Μάρτη κάποιος τραμποϋκος, τέως ύπενωματάρχης, χτύπησε τόν Πρόεδρο των άπεργών καί προκάλεσε έντονη αντίδραση των εργατων.

Τό Σεπτέμβρη του 1914 φαίνεται ότι έγινε καί ή άπεργία των άροτοποιών, αλλά γι' αϋτήν δέν έχομε περισσότερες πληροφορίες.

A.B.E.A

Άνώνυμος Βιομηχανική Έταιρεία «ΑΝΑΤΟΛΗ»

Η άρχαιότερη έλαιουργική βιομηχανία τής Ελλάδας.

Η Α.Β.Ε. «ΑΝΑΤΟΛΗ» ιδρύθηκε τό 1889.

Η ΑΒΕΑ από τό 1951 διοικείται καί έλέγχεται από τίς Ένώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών Χανίων.

Τά προϊόντα μας είναι ΑΓΝΑ καί γνωστά στό πανελλήνιο για τήν άνώτερη ποιότητα τους.

Παράγομε:

- ΕΛΑΙΟΛΑΔΑ άγνά σέ συσκευασία από 1 μέχρι 16 κιλά
- ΣΑΠΟΥΝΙΑ από έλαιόλαδο
- ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ καλλυντικά σαποϋνια, τά OLIVA, από άγνό άποσταγμένο έλαιόλαδο.
- ΣΚΟΝΕΣ ΣΑΠΟΥΝΙΟΥ ένισχυμένες ειδικά για ηλεκτρικά πλυντήρια. Οί σκόνες μας άντικαθιστοϋν τά άπορρυπαντικά, προστατεύουν τήν υγεία τής οικογένειας, είναι οικονομικές. Τά προϊόντα είναι έγκεκριμένα από τό Άνώτατο Υγειονομικό Συμβούλιο.

Διεύθυνση: Α.Β.Ε.Α. Χανιά. Τηλ. (0821) 23364 καί (0821) 22510

ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ «Σολωμός» και «Φλαφλατάς»

του Μιχάλη Γρηγοράκη

Γλωσσικός αγώνας του Ψυχάρη πήρε να φουντώνει και να απλώνεται, πήρε να γίνεται πιά πράξη και ουσία στα τέλη του περασμένου αιώνα και στις αρχές του σημερινού. Ή τριακονταετία (1888-1920) στάθηκε η πιο σίγουρη και αποδοτική περίοδος για τον Ψυχαραισμό. Έδωσε ό, τι καλό και ώραίο μπορούσε να δώσει στο Δημοτικισμό. Έθρεψε γενιά ολόκληρη δημοτικιστών, σ' όλα τα είδη του Λόγου, που τώρα στέκονται ψηλά σά δημιουργοί και κράτησε, χάρη στο πείσμα και την αδιαλλαξία του, τη δημοτική γλώσσα άπειραχτη από τα χτυπήματα του πανίσχυρου καθαρευουσιανισμού.

Γιά να πετύχει στον τεράστιο αυτό αγώνα, οι όπαδοί του άρχισαν τη συστηματική όργωνωση. Σκοπός: τά πιο ύγια και προοδευτικά κεφάλια κάθε έλληνηκής γωνιάς να οργανωθούν σέ συλλόγους που μέ συνεχή και συστηματική διαφώτιση θά δάζαν στην ψυχή του καθένα τά δημοτικιστικά ιδεώδη. Ό Καζαντζάκης, στή λεπτομερή άνάλυση-προκήρυξη των γλωσσικών άρχών του συλλόγου «Ό Σολωμός» Ήρακλείου που ήταν πρόεδρος του (βλέπε περιοδικό «Ό Νουμάς» χρόνος Ζ', 7 Ιούνη 1909) θά γράψει: «Και γι' αυτό οι Σύλλογοι για τά διάδοση των ιδεών αυτών και για την ύποστήριξη της Δημοτικής είναι άπαραίτητοι. Έτσι φωτίζεται ό λαός, νιώθει πόσο σοβαρότατο είναι τό ζήτημα, προετοιμάζεται να τό μεταβάλει σέ ζήτημα κοινωνικό κι' ύστερα και πολιτικό - όποτε μέ νόμους πιά θά μεταβληθεί τό σύστημα τό εκπαιδευτικό μας και θά 'ρθει ή μεγάλη άναγέννηση».

Τά Χανιά έφτιαξαν τό σύλλογό τους τό 1909. Τότε, άρχη του χρόνου, ιδρύεται και δημοσιεύεται τό καταστατικό του. Άπό τόν τίτλο («Καταστατικό του Συλλόγου για την έθνική γλώσσα Ό Σολωμός») και από τό περιεχόμενο βλέπουμε πώς οι Χανιώτες δημοτικιστές δέν άστειεύονταν. Είχαν πάρει στά σοβαρά τά κηρύγματα του Ψυχάρη γι' αυτό και ήταν γεμάτοι θάρρος, όρεξη για δουλειά και άγώνα. Μά οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της εποχής δέν επιτρέπανε τέτοιου είδους τολμήματα. Αύστηρά προσηλωμένη στην παράδοση κι' ένοχλητικά συντηρητική ή χανιώτικη κοινωνία τουτό τόν καιρό, ξαφνιαζόταν μέ κάθε προοδευτική και νέα ιδέα ή πράξη. Έτσι και τό φτιάξιμο του «Σολωμού» στά Χανιά σήκωσε θύελλα από δια-

μαρτυρίες. Άπό τόν πιο άπλό Χανιωτή μέχρι και τον πιο γραμματιζόμενο δέχτηκαν οι λίγοι όπαδοί του «Σολωμού» βρισιδι και ειρωνίες που πολύ σύντομα τους όδήγησαν στην άπογοήτευση και τό μαρασμό.

Παλιότερα (βλέπε «Τά Χανιά και ό Δημοτικισμός» έφ. Παρατηρητής, φ. 10, Αύγ. 1963 και «Στιβανάδικα και... Δημοτικισμός» έφ. Παρατηρητής, φ. 10, Νοέμ. 1963, έδωσα κάπως αναλυτικά τά συμβάντα μεταξύ του δημοτικιστικού κινήματος, και της χανιώτικης κοινωνίας. Έδώ θά άσχοληθώ μ' ένα άλλο περιστατικό που σχετίζεται στενά μέ την ίδρυση και τη δράση του «Σολωμού», άρεκέτά ένδιαφέρον. Πρόκειται για τη σχέση του «Σολωμού» και γενικότερα του χανιώτικου δημοτικιστικού κινήματος μέ τό «Φλαφλατάς», τη σατυρική έφημερίδα που έβγαζε από τό 1907 στο Βάμο ό Δημήτρης Καλλιγιάννης. Ό «Φλαφλατάς» ήταν ένα φύλλο έβδομαδιαίο που έμοιαζε σέ πολλά μέ τόν περίφημο «Ρωμή» του Σουρή. Όπως και ό «Ρωμή», έτσι και ό «Φλαφλατάς» ήθελε την εύκολη μά άρεκέτά ίκανοποιητική και νόστιμη σάτιρα. Θέμα του ή γύρω πραγματικότητα και προπαντός ή πολιτική. Έτσι ό «Φλαφλατάς» επί μια όχταετία σχεδόν (1907-1915) έτεργε τους παλιούς Χανιώτες σατιρίζοντας καθετί που νόμιζε πώς έπρεπε να παρθεί από εύθυμη πλευρά. Ό αριθμός των φύλλων, γύρω στά τριακόσια, σέ σύγκριση μέ τόν αριθμό άλλων σατιρικών περιοδικών και έφημερίδων που τόλμησαν να βγούν στά Χανιά, δείχνει πώς ή σάτιρα του Καλλιγιάννη άγαπιώταν γι' αυτό και κράτησε τόσο πολύ. Ό «Φλαφλατάς», όπως συμβαίνει μέ τά πιο πολλά έντυπα, νομιζοντας πώς εξέφραζε τις άπόψεις της κοινής γνώμης, έπαιρνε πάντα τό μέρος της. Κι' όταν εκείνη εναντιωνόταν σέ κάθε ύπερβολή ή νεοφερμένη ιδέα έπρεπε κι αυτός να εναντιωθεί. Αυτό διαπιστώνεται από πολλά και προπαντός από τη στάση του στο γλωσσικό ζήτημα.

Ό Μαλλιαρισμός, όπως έδάφτισαν ειρωνικά τό Δημοτικισμό οι λογιάττοι επείδή τόν πήρε ό Λαός από την κακή του έννοια και τόν άρνήθηκε, είναι καρφί στο μάτι του «Φλαφλατάς». Πολλά ψέλνει στίς σελίδες του που κορυφώνονται μέ την ίδρυση και τη δράση του δημοτικιστικού συλλόγου «Ό Σολωμός». Κι' όταν θά ξεσπάσουν τά γεγονότα (Μάης του 1909) κι' ό «Σολωμός», χτυπημένος από παντού και παρατημένος άπ'

δλους θά διαλυθεῖ, τότε ὁ «Φλαφλατάς» πανηγυρίζοντας θά τοῦ ἀφιερῶσαι ἕνα ὀλόκληρο τετρασέλιδο φύλλο. Μά στό σημεῖο τῆς γλώσσας, ὁ τόσος σαρκασμός τοῦ «Φλαφλατά» δέν ἀποκλείεται νά πηγάζει ἀπό ἀντιπάθεια τοῦ ἴδιου τοῦ ἐκδότη, πού ὅπως φαίνεται τά μυαλά του ἦταν παραφορτωμένα ἀπό συντηρητικές καί φιλομοναρχικές ἰδέες. Ἀπό τά γραφτά του στό «Φλαφλατά» βγαίνει περιγκιπικός, ἀφοῦ σαρκάζει καί εἰρωνεύεται τή μετὰ τήν ἐπανάσταση τοῦ Θεορίσου κυβερνητική κατάσταση κι' ἀφοῦ ἀφιερώνει καί ποιήματα γιά τό γάμο τοῦ διωγμένου πριγκίπισπα Γεώργιου (φ. 26, σ. 1) ὅπως ἐπίσης βγαίνει καί ἐχθρός τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ μέ τό δηλητήριο πού χύνει γι' αὐτόν καί μέ τά τόσα πού ψέλνει τῆς Βουλῆς. Πρώτη σοβαρή ἐπίθεση κατά τοῦ Μαλλιαρισμοῦ ἔχομε στό 102 φύλλο, 8-2-1909, σ. 4. Εἶναι δέκα στίχοι πού ὅμως κρύβουν τέτοιο σαρκασμό καί τέτοια κακότητα πού πολύ θά τήν ἐξήλενε καί ὁ Μισοτριώτης, ὁ ἀφηνιασμένος αὐτός διώχτης τοῦ Δημοτικισμοῦ.

Ἀπό ἀριστερά πρὸς τὰ δεξιὰ: Ὁ πρόεδρος τοῦ σὺλλογος «Ὁ Σολωμός» Χρ. Χριστουλάκης, ὁ γραμματεὺς Στ. Χαριτάκης καί ὁ τιμίας Γιάννης Κοντολάκης.

*Δέν ἔχω εἰς τοὺς Μαλλιαροὺς τίποτε γιά νὰφήσω
ἐν τούτοις σέ παρακαλῶ, ἀδρέφι, σάν ψοφήσω
τῆς κεφαλῆς μου τὰ μαλλιά ἀμέσως νά ξεουρίσεις
καί νά τῶν τὰ χαρίσεις.*

*Κι' ἂν δέν τὰ θέλουν, Τενεκέ, κάμε τῶν παρακάλια
περούκα νά τὰ κάμουνε στά κλοῦδια τῶν κεφάλια.
Σάν δέν ἐπρόφθασα ἐγώ, ἀδρέφι καί τσολιά μου,
νά ἐμβαθύνω ἐπαρκῶς σέ μαλλιαρῶν κεφάλια
τουλάχιστον νά μένουνε μαζί τῶν τὰ μαλλιά μου
ἴσως ἀντιληφθοῖν αὐτὰ τὰ εἰδεχθῆ τῶν χάλια.*

Ὑστερα ἀπό δυό μῆνες (26-4-1909, φ. 112, σ. 4) ὁ «Φλαφλατάς» ξαναθυμᾶται τοὺς Μαλλιαροὺς. Ἀφοῦ ἀσχοληθεῖ μέ πολλά καί διάφορα ἔρχεται καί στό πολιτειακό τῆς Κρήτης. Ὁ Τενεκές λέει στό Φλαφλατά (Τενεκές καί Φλαφλατάς εἶναι τά κύρια πρόσωπα τοῦ διαλόγου) πῶς ψιθυρίζεται κάτι γιά δημοκρατία. Ὁ Φλαφλατάς ὀργίζεται καί λέει ἔνωση καί μόνο ἔνωση γιά νά καταλήξει σέ ὑβρεολόγιο καί κοροϊδία τῶν Μαλλιαρῶν πού γιά κείνο, ὅπως βλέπουμε, εἶναι ἀντίθετοι τῆς ἔνωσής.

Δευτέρω σκέψις δέ χωρεῖ...

*Κι' ἂν ρωτηθοῦν κ' οἱ Μαλλιαροὶ
πού ἤρχισαν καί ἐθνικὰς σελίδας νά ὑβρίζουν
τὴν ἴδια γνώμην τῶν λοιπῶν κι' αὐτοὶ ὑποστηρίζουν
Καὶ θάπαιθουν μοναχὰ τό ἐκλεκτόν σινάφι
κ' ἡ νεολαία τῶν Χανίων ἢ τόσον ἤδη δρῶσα
ἢ Νότα πού τὴν ἔνωσιν τῆς Νήσου μας θά γράφει
μέ κάθε τρόπο νά γραφεῖ στῶν Μαλλιαρῶν τῆ γλώσσα.
Ἦτοι ἢ λέξις «Ἐνωσις» νά γίνῃ λέξις «σμίξετε»
τό «γίνεται ἀποδεκτὴ» νά γίνῃ «πάρετέ την»
τό «τοῖς ταμείοις ἀπτασθαί» νά γίνῃ «κάσαις γκίξετε»
τό «νέμεσθε Ἑλλάδα σας» νά γίνῃ «γδάρετέ την».
Τ.-Κι' αὐτό τό «Λέσχη Μαλλιαρῶν» ὁ «Σολωμός»;
Φ.-
νά γίνῃ Κέρκυρα, Τζωρτζῆς Δρομοκαϊτης, Τήνος.*

Ἐκεῖνος

Ἡ ἐπίθεση συνεχίζεται καί στό ἐπόμενο φύλλο (113/3-5-1909), ὅπως καί στά ἄλλα ἐπόμενα τρία φύλλα, μέ τό αὐτό πνεῦμα. Στό τραγούδι «Τόν αὐτοκράτορα τῶν Γερμανῶν, τόν ἰσχυρότατον ὑπ' οὐρανόν» ἀδράχνει πάλι τὴν εὐκαιρία καί τὰ βάζει μέ τοὺς Μαλλιαροὺς. Τόν παρακαλεῖ νά μεσολαθῆσει γιά τὴν ἔνωση κι' ἂν θέλει νά χαρίσει στήν Τουρκία κάτι, ἄς χαρίσει τῶν Μαλλιαρῶν τὰ κεφάλια. Οἱ στίχοι εἶναι τοῦτοι:

*Πές το γλυκοσυμπεθέρα, πές το Μεγαλειότητή
τῶν τρανῶν καί σημαινόντων*

*κ' ἐπὶ τέλους τῆς Τουρκίας ἄς τῆς δώσουμε καί κάτι
ἐκ τῶν δυνατῶν κ' ἐνόνητων.*

*Ἦτοι μαλλιαρὰ κεφάλια νά τῆς δώσουμε καμπούρα
γιά νά τῆς διαρροθμίσουν τὴν δυσονότην τῆς γλώσσα,
νά δεχθῶμεν Τούρκους δίχως νά μᾶς μέλει οὐδαμῶς
νά σπουδάξουν ἀνεδόξως εἰς τὴν Λέσχην «Σολωμός».*

Στό φύλλο 114 (10-5-1909) καί στή στήλη «Καὶ μερικά, κοινωνικά» διαβάζουμε:

*Κατὰ παράκλησιν τινῶν
ἐμπόρων μας ἐπιφανῶν
γνωστόν ποιεῖτ' ὁ Φλαφλατάς τοῖς πάσιν γενικῶς
ὅτι ἰδρῶθη Σύλλογος ἀντιμαλλιαρικός
μέ πρόγραμμα νά ἐργασθῆ διὰ ποικίλων τρόπων
πρὸς θεραπείαν μιᾶς πληγῆς φανεῖσης εἰς τὸν τόπον,
τουτέστιν τῶν μαλλιαριστῶν, πού μετὰ τόλμης τόσης
πληγήματα καταφέρνοννε τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσης.
Ὅστις ἐνδιαφέρεται δέον νά μάθει ἔτι*

*ὅτι τὴν πρώτη συνδρομῇ
ἦτις ὠρίσθη μιὰ δραχμῇ
θά πηραίνει εἰς τὸν Πρόεδρον νά τὴν προκαταθέτει.*

Ἄν εἴνε τέτοια κίνηση δέ μόρεσα νά μάθω. Μάλλον πῶς ὁ Καλλιγιάννης εἰρωνεύεται τὴν ἀδράνεια τῶν προυχόντων, πού δέν εἶχαν πάρει ἀκόμα στά σοβαρὰ τῆ στάση τῶν Μαλλιαρῶν καί νά κηρύξουν τό ἀνελέητο διώξιμό των. Ὑστερα ἔρχεται τό 116 (24-5-1909) φύλλο. Εἶναι ἀφιερωμένο ὅλο κι' ἀρχίζει μέ τὸν τίτλο: «Τό γνωστό μας τό ζευγάρι – γιά τοὺς Μαλλιαροὺς παρλάρει». Ὁ Τενεκές ἐπιμένει νά τοῦ πεῖ ἕνα παραμῦθι. Ὁ Φλαφλατάς ἀρνεῖται, ὁ Τενεκές ἐπιμένει. Ὁ Φλαφλατάς ὑποχωρεῖ κι' ὁ Τενεκές ἀρχίζει τό παραμῦθι, τό ὑβρεολόγιο κατὰ τῶν Μαλλιαρῶν. Λέει, λέει καί μετὰ καταλήγει στά γεγονότα πού ξέσπασαν τότε κατὰ τοῦ «Σολωμοῦ». Στό φύλλο ὑπάρχει καί μιὰ ξυλογραφία πού θέλει νά παραστήσει μέ γειοιογραφικό τρόπο τὴν κηδεῖα τῶν Μαλλιαρῶν. Κάτω τῆς οἱ στίχοι:

*Μετὰ κλαμάτων καί φωνῶν καί θρήνων γοερῶν
ἀκολουθοῦν τό φέροτρο πάντες τῶν Μαλλιαρῶν*

Ἄπ' ὄλο αὐτό τό τετρασέλιδο ὑβρεολόγιο παίρνω τοὺς εἰκοσι τελευταίους στίχους, σάν τοὺς πιό ἀντιπροσωπευτικούς τῆς ἐμπάθειας τοῦ συντάχτη.

*Ἀκόμ' ἢ πλάσις δυστυχῶς εἶν' ἄξεστος, χυδαία
καὶ κάθε μιὰ ἐξαιρέτος κ' ἔθνοφελῆς ἰδέα
φρικτῶς καταδιώκεται καὶ κάπου, κάπου φθάνει
γιά νά γλυτώσει νά σωθεῖ
νά καταφύγει νά χωθεῖ*

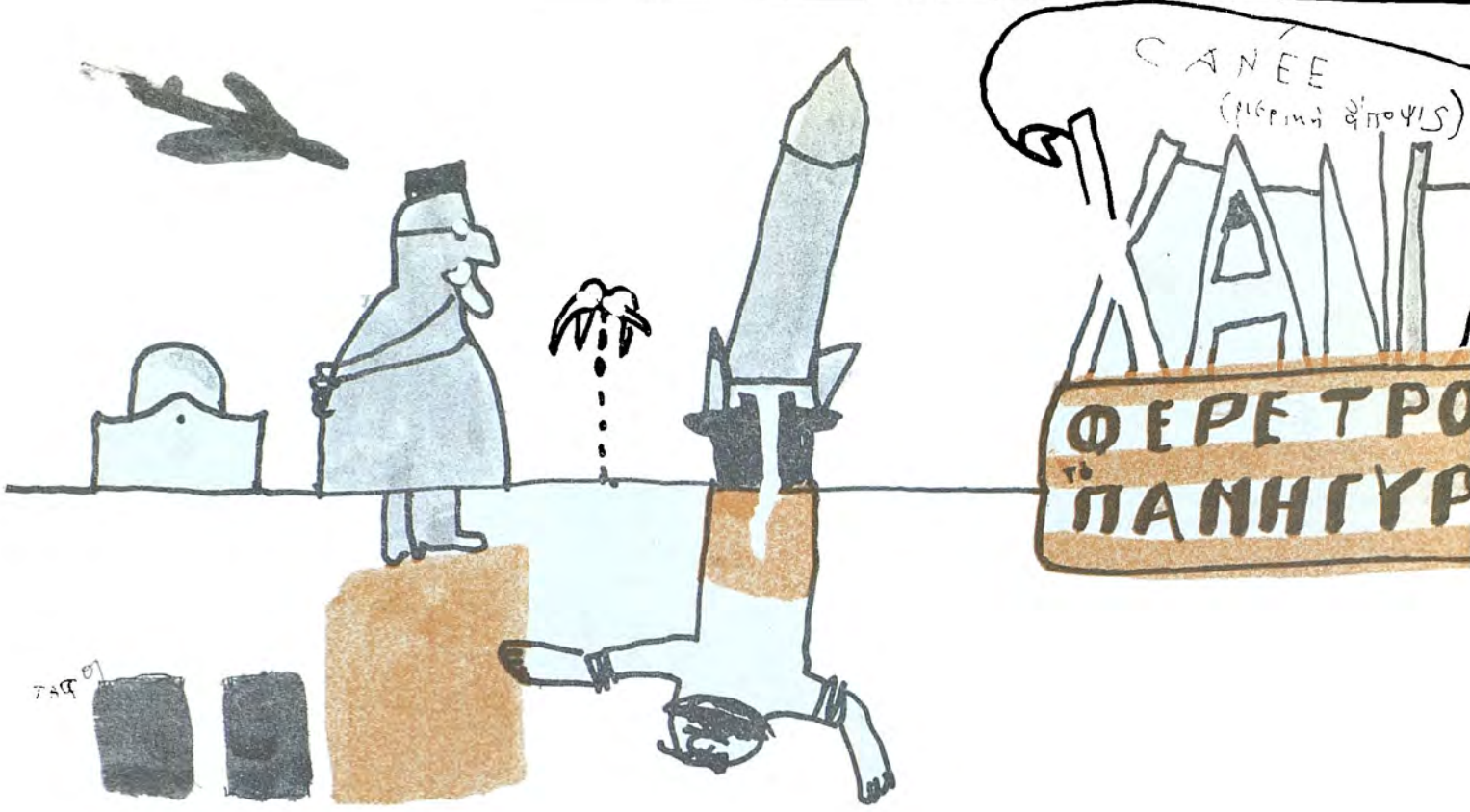
ἐκτὶ τοῦ Μπάμια... Δηλαδή στῶν γαῖδουριῶν τό χάνει.

*Ὁ μινάτος του θάκουσθεῖ μέ συντριβὴ μεγάλη
εἰς τὴν Ψυχάρη στό «Νουμά» εἰς τὸν «Λαόν» στόν Πάλλη
πού ἠγίτιζον πῶς ἀπὸ σέ ἀκτίνες θά ξεπλώσουν
τὴν κτίσιν νά κυκλώσουν.*

*Θά τῶν ἐτηλεγράφιζον πῶσιν τὴν ἀπαισίαν
ἀλλὰ δέν ἔχον χρήματα, ἕνας θεός τό ξέρει
κ' ἐσύ βλέπει καὶ ἄφησες μόνη περιουσίαν
ἕνα μεγάλο Μιχάλοῦς χρεωστικό τεφτέρι.*

*Ἐχεις τὴν γαίαν ἄλαφράν, ἢ μνήμη σ' αἰωνία.
κι' ἂν ἐτελεύτησες πικρῶς
εἶθε τουλάχιστον νεκρός
νά ἱσθεῖς νά μὴ γενεῖ ἢ τράλλα σου χρονία.*

Ὑστερα ἀπό τοῦτα ὁ «Φλαφλατάς» δέν ξανάγραψε τίποτε. Ἴσως ἡ διάλυση τοῦ «Σολωμοῦ», πού γινε κατὰ τρόπο ἱκανοποιητικό γιά τὴν ἀντίδραση, νά τὸν καθησύχασε καί νά θεώρησε περιττὴ τὴν παραπέρα διακομώδηση τοῦ Δημοτικισμοῦ.

ΠΟΛΕΙΣ
ΑΚΙ

35
ΤΑ ΗΛΙΑ
ΣΤΙΒΑΡΙΑ

Ποιότητα
Ασφάλεια
Παράδοση

Κατάσταση
Κατάσταση
Κατάσταση
Κατάσταση

Κατάσταση
Κατάσταση
Κατάσταση
Κατάσταση

Κατάσταση
Κατάσταση

Λαϊκό
Λετράβετ

Ποιότητα
Ασφάλεια
Παράδοση

Ἡ πολεοδομική εξέλιξη τῆς πόλης

Καλύβες χαλικούτηδων (μουσουλμάνοι με ποιότητα τὴν Β. Ἀγριζή) στὴ συνοικία τοῦ Κοῦμ-Καπί.

τῆς Μαρίας Βασιλάκη-Μαυρακάκη

Ἡ ΜΟΡΦΗ τῆς πρώτης ἐγκατάστασης τῶν Βενετῶν στὰ Χανιά καθοριζόταν ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς «Παραχωρήσεως τῶν Χανίων» ὅπου ἀναφερόταν ὅτι οἱ Βενετοὶ ἄποικοι ὄφειλαν νὰ ἐπανοικοδομήσουν τὴν πόλη τῶν Χανίων, νὰ χωρίσουν τὴν περιοχὴ σὲ 90 καβαλαρίες καὶ νὰ κρατήσουν τὶς 15 γιὰ τὸ Δημόσιο. Σ' αὐτὴ τὴν ἔκταση (τῶν 15 καβαλαριῶν) νὰ δημιουργήσουν τοὺς ἐλεύθερους χώρους καὶ νὰ ἀφήσουν χώρο γιὰ τὸ διοικητήριο καὶ τὰ ἄλλα δημόσια κτίρια, γιὰ τὸν ἐπίσημο δρόμο καὶ τὴν ἐκκλησία ἢ τὶς ἐκκλησίες. Τέλος ἔπρεπε νὰ οἰκοδομήσουν τὰ τεῖχη τῆς πόλης.

ΜΕ αὐτὲς τὶς ὁδηγίες, οἱ Βενετοὶ ἄποικοι συμπλήρωσαν καὶ ἐπισκεύασαν τὸ τεῖχος τοῦ Καστελιοῦ καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ δημιουργήσαν τὸν πρῶτο πυρῆνα τῆς πόλης, πάνω σὲ δυτικὰ πολεοδομικὰ πρότυπα. Χάραξαν τὸν ἐπίσημο δρόμο, τὸ Corso, (σημερινὴ ὁδὸς Κανεβάρο), πού διέσχισε τὸ Καστέλι ἀπὸ τ' ἀνατολικά πρὸς τὰ δυτικά, χωρίζοντάς το σὲ δύο ἄνισα μέρη. Ἔχτισαν τὸν καθεδρικό ναὸ (Duomo) τῆς Santa Maria, τὸ παλάτι τοῦ γέκτορα καὶ τὰ μέγαρα τῶν Βενετῶν φεουδαρχῶν. Κάθετα πρὸς τὸ Corso, χάραξαν ἄλλους μικρότερους δρόμους, παράλληλους μεταξὺ τους, ὅπου ἔχτισαν τὰ σπίτια τους καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἄποικοι.

ΜΠΟΡΕΙ λοιπὸν κανεὶς νὰ φανταστεῖ τὴν ἐμφάνιση τῆς καινούριας πόλης καὶ νὰ μὴν θεωρήσει ὑπερβολικὴ τὴ σύγκριση, πού ἔκαμε ὁ Benvegna (Viaggio di Levante, Bologna 1688), τῶν Χανίων, μὲ πόλεις ὅπως ἡ Carua καὶ τῶν μεγάρων τῆς μέ ἐκεῖνα τῆς Βενετίας.

Ὁ LITHGOW, Ἄγγλος περιηγητὴς, πού ἐπισκέφτηκε τὰ Χανιά στὶς ἀρχές τοῦ 17ου αἰ. γράφει, πὼς ὑπῆρχαν 97 παλάτια. Ἄλλὰ οἱ βομβαρδισμοὶ τοῦ 1941 μετέτρεψαν μέσα σὲ λίγην ὥρα τὸ θαυμάσιο αὐτὸ σύνολο σὲ σωρούς ἀπὸ πέτρες. Καὶ σήμερα μοναδικοὶ μάρτυρες τοῦ συνόλου αὐτοῦ παραμένουν οἱ λιγοστὲς παλιές φωτογραφίες.

ΓΥΡΩ ἀπ' τὸν πυρῆνα τοῦ Καστελιοῦ συγκεντρώνεται ὁ λαὸς καὶ δημιουργεῖ τὰ προάστεια (Bughi) πού δὲν εἶχαν πάρει ἀκόμα τὴν συγκροτημένη μορφή τῶν συνοικιῶν. Τὰ προάστεια αὐτά, ἀπροσπάτητα ἀπὸ κάθε ἐχθρική ἐπίθεση, ἔχουν ἀνάγκη κάποιας ἀσφάλειας, τῆς ἀσφάλειας ἐκεῖνης, πού παρέχουν τὰ τεῖχη. Χτίζονται λοιπὸν τεῖχη, τὸν 14ο αἰώνα, γιὰ νὰ περιλάβουν καὶ νὰ προστατεύσουν τὰ προάστεια, ἀλλὰ ἔχουν ἀτελὴ μορφή. Κι' ἔτσι ὅταν ἦλθε στὴν Κρήτη ὁ ἀρχιτέκτονας Michele Sammicheli, τὸ 1538, σχεδίασε τὴν καινούργια ὀχύρωση τῶν Χανίων. Ἐδῶσε στὴν περίβολο τῶν τευχῶν τεράγωνο σχῆμα καὶ ἐνίσχυσε τὶς τέσσερις γωνίες του μὲ προμαχώνες καὶ ἐπιπρομαχώνες.

ΤΩΡΑ ἡ πόλη ἀπλώνεται καὶ ἀποκτᾶ καινούρια πολεοδομικὴ διάταξη. Ἐνας καινούριος κεντρικὸς δρόμος ἡ Ruga Magista, χάρασσεται. Ξεκινᾷ ἀπ' τὸ λιμάνι καὶ καταλήγει στὸ νότιο

κοντὰ στὴν κεντρικὴ πύλη τοῦ τεύχους, τὴν Porta Retimiotta. Ἀπὸ κεῖ ξεκινᾷ ἄλλος δρόμος, κάθετος σ' αὐτόν, καὶ μὲ κατεύθυνση ἀρχικά πρὸς τὴν ἀνατολή, καμπυλώνεται στὴν πλατεία τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ καταλήγει στὰ νεώρια.

ΜΙΑ ὥραϊα κλειστὴ πλατεία τοῦ Συντριβανιοῦ, δημιουργήθηκε στὸ τέρμα τοῦ δρόμου τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου (ὁδὸς Χάληδων) στὰ νότια τοῦ λιμανιοῦ. Στὸ μέσον τῆς ὑπῆρχε κρήνη μὲ μορφή μνημειακὴ πού γκρεμίστηκε τὸ 1893. Στὴ βόρεια πλευρὰ τῆς πού τὴν ἔκλεινε μιὰ σειρά κτιρίων, ἀνοιγόταν δύο πύλες, πού ὀδηγοῦσαν στὸ λιμάνι. Ἡ ἀνατολικὴ πύλη ὀνομαζόταν τοῦ Μώλου ἢ Colombo καὶ εἶχε ἐπιγραφή καὶ οἰκόσημο τοῦ Nicolo Venier μὲ τὴν χρονολογία 1625. Ἡ πλατεία αὐτὴ καταστράφηκε μετὰ ἀπὸ πυρκαγιά, στὰ 1930.

ΣΤΗ βορειοδυτικὴ πλευρὰ τῆς πόλης, ὑπῆρχε ἡ Ἑβραϊκὴ (Giudecca) συνοικία ἀποκλεισμένη ἀπ' τὴν ὑπόλοιπη πόλη, μὲ μορφή γέκτο. Γιὰ ἄλλες συνοικίες δὲν ἔχομε καμιά πληροφορία. Ἡ μορφή τῆς πόλης συμπληρωνόταν μὲ τὸ λιμάνι καὶ τὰ νεώρια.

Οἱ ΤΟΥΡΚΟΙ δὲν ἄλλαξαν τὴν πολεοδομικὴ διάταξη, ἀλλὰ ἔφεραν καινούριες ἀρχιτεκτονικὲς ἀντιλήψεις στὸ κτίσιμο τῶν κτιρίων, μὲ τὶς ξύλινες (κιάσκια) καὶ τὶς ξυλόπηκτες (τσατμάδες, σαχινιά) κατασκευές. Ἡ πόλη, μὲ τὸ νὰ διατηρηθεῖ μέσα στὰ ἴδια πλαίσια πού καθόριζαν τὰ τεῖχη τῆς, θὰ πυκνοκατοικηθεῖ. Τὸ πρόβλημα τῆς στέγης θὰ λύσουν τὸ πολυώροφα κτίρια. Θὰ δημιουργηθοῦν συνοικίες καθαρὰ τουρκικὲς (Σπλάντζια) καὶ καθαρὰ χριστιανικὲς (Τοπανᾶς) καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ θὰ ἐνταχθεῖ στὴν εὐρύτερη συνοικία τοῦ Γιουσούφ - Πασᾶ.

ΜΕ ΤΗΝ ἀπελευθέρωση τῶν Χανίων, στὰ 1898, οἱ κάτοικοι πού ἀσφυκτιοῦν μέσα στὴν πόλη, θὰ νιώσουν τὴν ἀνάγκη νὰ καταστρέψουν ἐκεῖνο πού τοὺς θυμίζει ἔντονα τὴ σκλαβιά, δηλ. τὰ τεῖχη. Καὶ τὸν ἐπόμενο χρόνο θὰ γίνεῖ τὸ πρῶτο ρήγμα στὸ τεῖχος, στὴν πύλη τοῦ San Salvatore, στὰ ΒΔ τῆς πόλης. Τὴν ἴδια χρονία ἀποφασίζεται καὶ τὸ γκρέμισμα τῶν κιοσκιῶν. Μὲ τὸ νέο σχέδιο τῆς πόλης, τοῦ 1902, ἀποφασίζεται ἡ ἐπέκτασή τῆς ἐκτὸς τῶν τευχῶν καὶ ἡ σταδιακὴ κατεδάφιση τῆς νότιας πλευρᾶς τοῦ τεύχους. Κατ' ἀρχὴν γίνονται δύο ἀκόμη ρήγματα στὰ τεῖχη, στὸ Κρῦο Βρυσάλι (Τέρμα ὁδοῦ Χάληδων) καὶ στὴ Σπλάντζια (Τέρμα ὁδοῦ Δασκαλογιάννη). Στὴν ἴδια δεκαετία θὰ κατεδαφιστεῖ ἡ Porta Retimiotta, καὶ ἡ ἀνέγερση τῆς Δημοτικῆς ἀγορᾶς, στὰ 1911, θὰ προκαλέσει καινούριο ρήγμα στὴ νότια πλευρὰ τοῦ τεύχους. Στὴ δεκαετία τοῦ '30, θὰ κατεδαφιστεῖ ἡ πόρτα τῆς Sabbionara στὴ ΒΑ πλευρὰ καὶ θὰ διανοιχθεῖ ἡ ὁδὸς Νικ. Φωκᾶ, καταστρέφοντας καὶ πάλι τμήμα τῆς νότιας πλευρᾶς τοῦ τεύχους. Ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμο, τὸ ρυμοτομικὸ σχέδιο τοῦ Ὑπουργείου Ἀνοικοδομήσεως πρότεινε πληθὸς διανοίξεων στὴν παλιὰ πόλη καὶ στὶς περιπτώσεις πού ἐφαρμόστηκε, ὑπῆρξε καταστροφικὸ.

καί τοῦ San Dimitri (στήν ἀνατολική), ἐνισχύθηκαν ἐξωτερικά μέ παρωτίδες (Orrechioni). Στή μέση τῆς νότιας πλευρᾶς, κατασκευάστηκε μιὰ Piattaforma, πού ὀνομάστηκε καί προμαχῶνας Retimiotto ἢ Di S. Giovanni ἢ Della Misericordia. Στό ἐσωτερικό τῆς, ἀνατολικά καί δυτικά διαμορφώθηκαν δύο χαμηλές πλατείες.

ΤΟΣΟ πρὸς τὸ ἐσωτερικό τῶν προμαχῶνων, ὅσο καί σέ ἄλλα σημεῖα τῶν μεσοπύργων, τοποθετήθηκαν 8 ἐπιπρομαχῶνες μεγάλου (Cavaliere) ἢ μικροῦ (Cavaliertotti) σχήματος: στόν προμαχῶνα τῆς Sabbionara ἀντιστοιχοῦσε ὁ ὀμώνυμος Cavaliere, ὅπως καί στόν προμαχῶνα τῆς Santa Lucia ὁ κυκλικῶς σχήματος Cavaliere τῆς S. Lucia, . Ἀκολουθοῦσαν οἱ δύο Cavaliertotti τῆς Piattaforma, ἕνας στά ἀνατολικά τῆς S. Maria, καί ἄλλος στά δυτικά τοῦ S. Giovanni. Στόν προμαχῶνα San Dimitri ἀντιστοιχοῦσαν ὁ ὀμώνυμος Cavaliertotto καί ὁ κυκλικῶς σχήματος Cavaliere Landò. Τέλος στό δυτικό μεσοπύργιο τοποθετήθηκε ὁ Cavaliere Priuli ἢ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἢ Ἁθανασίου καί στόν προμαχῶνα San Salvatore, ὁ Cavaliere τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, τῆς Ἁγίας Μαρίας ἢ τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ εἶχε τρεῖς πύλες: τὴ Ρεθυμνιώτικη (Porta Retimiotta) στό νότιο μεσοπύργιο, δυτικά τῆς Piattaforma, τὴ Sabbionara στό ἀνατολικό μεσοπύργιο καί τὴ βοθητική πύλη τοῦ San Salvatore, πού ἀνοίγταν στόν ἀντίστοιχο προμαχῶνα. Ἐξωτερικά, γύρω ἀπὸ τὸ τεῖχος, σκάφτηκε τάφος καί γιά τὴ συγκράτηση τῶν χωμάτων κατασκευάστηκε ἀναλημματικός τοῖχος (Contrascarga). Μόνο στόν προμαχῶνα τῆς Sabbionara δέν ὑπῆρχε τάφος, ἀφοῦ ἔφτανε ὡς τὴ θάλασσα.

ΓΙΑ ΤΗΝ ἀποπεράτωση τῶν τειχῶν χρειάστηκαν 13.936 ἀγαρεῖες χωρικών. Οἱ χωρικοὶ τῶν βουνῶν ἔκαναν ἀγγραφεῖα 12 ἡμερῶν, ἐνῶ ἐκεῖνοι τῆς πεδιάδας 18. Κόστησε μαζί μέ τὴν

ὀχύρωση τοῦ νησιοῦ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων (στά δυτικά τῶν Χανίων) 87.000 δουκάτα. Τὸ τεῖχος τῶν Χανίων δέν εἶχε τὴν τελειότητα, τόσο στή σχεδίαση ὅσο καί στή κατασκευή, τοῦ τεῖχους τοῦ Χάνδακα, καί εἶχε βασικά ἐλαττώματα, ὅπως μυτεροὺς προμαχῶνες, στενές πολεμιστρες, ἀκάλυπτα πλευρά καί στενάχωρες τάφρους.

ΚΑΤΑ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, τὸ τεῖχος ἐπισκευάστηκε πολλές φορές. Ἀμέσως μετὰ τὸ 1645, ἐπισκευάστηκαν τὰ ρήγματα, πού εἶχαν προκληθεῖ σ' αὐτὸ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς πολιορκίας. Τέτοια ρήγματα ὑπῆρχαν στόν προμαχῶνα τοῦ San Dimitri καί στήν πύλη τῆς Sabbionara, ἀπ' ὅπου οἱ Τούρκοι μπῆκαν στήν πόλη. Ἡ πύλη αὐτὴ ἀνακατασκευάστηκε, διαφοροποιήθηκαν οἱ διαστάσεις τῆς, τοποθετήθηκε πιο μέσα ἀπὸ ὅτι ἦταν παλιότερα καί ὀνομάστηκε Κούμ - Καπί.

ΜΕ ΤΗΝ ἐπισκευὴ τῆς Ρεθυμνιώτικης πύλης (Porta Retimiotta) ἀλλοιώθηκε ἡ βενετσιάνικη μορφή τῆς. Αὐτῆς τῆς παλιᾶς μορφῆς τὴν ἀρχιτεκτονικὴ ἀπεικόνιση ἐπιχειρήσε ὁ Gerola στηριγμένος στά στοιχεῖα, πού διατηροῦνταν στὶς ἀρχές τοῦ 20ου αἰ. καί στό Χάρτη τοῦ Corner τοῦ 1625. Ἀπὸ τοὺς Τούρκους ὀνομάστηκε Καλέ - Καπισί. Τέλος, στό ἀνατολικό μεσοπύργιο, στά νότια τῆς πύλης τοῦ Κούμ - Καπί, οἱ Τούρκοι κατασκεύασαν τὸ 1686 καινούριο ἐπιπρομαχῶνα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Gius. Gerola: *Monumenti Veneti nell' isola di Creta vol. II, Venezia 1905.*

Γ. Σήφρακα: *Παραχώρηση ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Συγκλήτου τοῦ διαμερίσματος τῶν Χανίων ὡς φέουδου εἰς Ἑνετούς ἐγγενεῖς ἐν ἔτει 1252, Ἐν Ἀθήναις 1940.*

Στ. Ξανθοῦδίδου: *Ἐπαρχίαι καί πόλεις τῆς Κρήτης, ΕΕΒΣ Γ' (1926) Κ. Λασιθιωτάκη: Πόλεις τῆς Κρήτης. «Ἡὼς» 1964.*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ζαλόγγου 9, τηλ. 36.19.724

Βιβλία
γιά τὸ καλοκαίρι

Κάρλος Καστίγια Ντέλ Πίνο
Ἡ ἀλλοτρίωση τῆς γυναίκας

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

Λάουρα Κόντι
Σέξ καί ἐκπαίδευση

Ἄντα Ντέλα Τόρε
Τά λάθη τῶν γονέων

Μπερνάρ Μυλντόρφ
Ὁ ρόλος τοῦ πατέρα στήν οἰκογένεια

Σελεστέν Φρενέ
Τὸ σχολεῖο τοῦ λαοῦ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Τζὼν Γουαῖην
Ἄποφοιτος
μέ μέτριο βαθμὸ

Τσέζαρε Παβέζε
Ἐνα ὠραῖο καλοκαίρι

Μπέρτολτ Μπρέχτ
Τὸ ρομάντσο τῆς πεντάρας

Μάξ φόν ντέρ Γκρύν
Φωτιά καί ἀντιφῆγγισμα

Μπράγιμιρ Στσεπάνοβιτς
Στόμα γεμάτο χῶμα

Προσπερ Μερριμέ
Χρονικό τῆς βασιλείας
τοῦ Καρόλου ΙΧ

Μάρκ Τουαῖν
Οἱ περιπέτειες τοῦ
Χάκλμπερυ Φίν

Γκεόρκη Βελίτσκοφ
Ἄπλά θαύματα

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

· Ζάν-Μαρί Βενσάν
ἡ σχολὴ
τῆς
Φρανκφούρτης
καί ἡ
κριτικὴ θεωρία

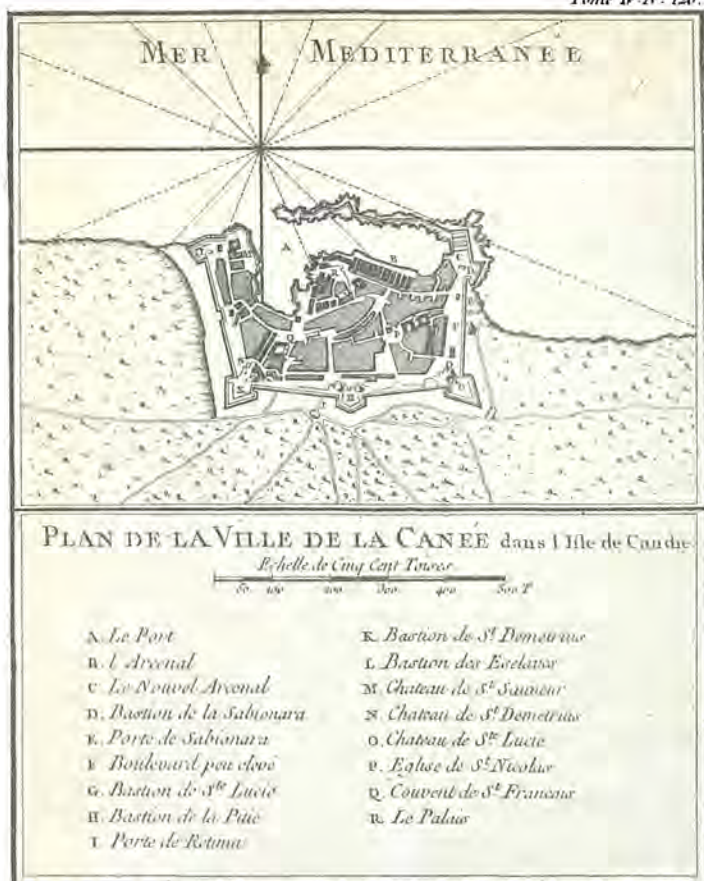

ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΧΝΑΡΙ.

βιβλία
δισκοὶ
αφίσσες

κίαφας 5 καὶ ἀκαδημίας
τηλ. 36.05.493

ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ ΤΟΥ ΚΑΣΤΕΛΙΟΥ

ΟΤΑΝ οί Βενετοί άποικιοι στά 1252 πήραν τήν έντολή «νά ξαναγτίσουν» τήν πόλη τών Χανίων ή όχύρωση του Καστελιού ύπήρχε, αλλά χρειαζόταν σέ άλλα σημεία νά συμπληρωθεί και σέ άλλα άπλώς νά επισκευαστεί. Τά ύλικά τής δόμησής του μās οδηγούν σέ παλιότερες εποχές. Στή Ν. πλευρά του βρισκομε νά έχουν χρησιμοποιηθεί σπόνδυλοι από άρχαίους κίνες και άρχιτεκτονικά μέλη, πού θυμίζουν κερκίδες θεάτρου (ό Οπ. Belli, στά τέλη του 16ου αιώνα αναφέρει ότι ύπήρχε ρωμαϊκό θέατρο στό Καστέλι, πού είχε καταστραφεί) και σέ μικρή στοά τής ίδιας πλευράς ύπάρχουν κιονόκρανα.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ, ότι τό τείχος πού θά κατασκευαστεί άργότερα (16ος αϊ.) γιά νά περιλάβει και τά προάστεια τής πόλης θά άρχρηστεύσει έντελώς τό τείχος του Καστελιού. (μέ αποτέλεσμα οί πύργοι του νά μεταβληθούν σέ κατοικίες και στά μεσοπύργια του νά θεμελιωθούν άλλες και άκόμη ή έξωτερική του πλευρά σέ πολλά σημεία νά καλυφθεί από άλλα κτίρια), μās έμποδίζει νά παρακολουθήσουμε τό σχήμα του σ' όλη του τήν περίμετρο.

ΟΙ ΒΕΝΕΤΣΙΑΝΙΚΟΙ χάρτες πδύ τό άπεικονίζουν, είναι πολύ μεταγενέστεροι από τήν εποχή τής έπανοικοδόμησής του και δέν συμφωνούν όλοι στό σχήμα του. Έτσι στά σχέδια τών Oddi (16ος), Basilicata (1630) και Μονναπύ (1631), ό περίβολος του τείχους έχει κυκλικό σχήμα και διακόπτεται σέ κανονικές άποστάσεις, από συμμετρικούς πύργους διαφορετικούς σέ αριθμό στό κάθε σχέδιο. Αντίθετα στά σχέδια τών Μορμογύ (1602) και Coronelli (1689), πού ανταποκρίνονται περισσότερο στήν πραγματικότητα, ό περίβολος άπεικονίζεται μέ λιγότερο συμμετρικό σχήμα. Σάν σωστότερη θά πρέπει νά δεχτούμε στά περισσότερα σημεία τής τήν άπεικόνιση του τείχους, πού έπιχείρησε στίς άρχές του αιώνα μās ό 'Ιταλός άρχιτέκτονας Giuseppe Gerola στό έργο του «Monumenti Veneti nell'isola di Creta».

ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ είχε τέσσερεις πύλες. Η κεντρική βρισκόταν

στή δυτική άκρη του Corso. Γι' αυτήν ό Gerola μās δίνει τήν πληροφορία, ότι είχε πλάτος 4,15 μ. και μήκος 6,50 μ. και άποτελούνταν από τρία άλλεπάλληλα τόξα. Από τήν πύλη αυτή, πού καταστράφηκε προπολεμικά, δέν έχει μείνει κανένα ίχνος. Όμοιον σχήματος αλλά μικρότερων διαστάσεων (πλάτος 3,20 μήκος 5,85) ήταν ή δεύτερη πύλη, πού βρισκόταν στήν ανατολική άκρη του Corso. Καταστράφηκε μέ τούς βομβαρδισμούς του 1941. Φωτογραφία τής ύπάρχει στόν Gerola. Ύπήρχαν άκόμη δύο μικρότερες πύλες, ή μία στή νότια πλευρά, στή σημείο πού σήμερα έχει διανοιχτεί ή όδός Κατρέ, και ή άλλη πού σημειώνεται μόνο στό χάρτη του Μονναπύ, στή βόρεια πλευρά, όπου ύπάρχει θαμμιδωτό κατέβασμα, δίπλα στό κτίριο τών Φυλακών του Καστελιού.

ΤΑ ΤΕΙΧΑ ΤΟΥ SAMMICHELI

Η ΕΞΕΛΙΞΗ τής πολεμικής τέχνης, μέ τήν ανακάλυψη τής πυρίτιδας, αλλά και ή τουρκική άπειλή, γρήγορα έδειξαν πώς τό τείχος του Καστελιού δέν έδινε καμιά ασφάλεια στήν πόλη και πώς ή ανάγκη κατασκευής καινούργιας όχύρωσης ήταν έπιτακτική. Ήδη από τίς πρώτες δεκαετίες του 14ου αϊ. αλλά και στή συνέχεια του, μαρτυρείται ή κατασκευή καινούριων τειχών. Στίς 16 'Ιουλίου 1336, ή Βενετική σύγκλητος μέ ψήφισμα τής αποφάσισε τήν παροχή χρηματικής βοήθειας στό ρέκτορα τών Χανίων γιά τά τείχη. Τό 1356 οί πρέσβεις τών Χανίων ζητούσαν ξανά χρήματα γιά τόν ίδιο σκοπό και τό 1383, ό Γιαν. Barbarigo, σέ αναφορά του, μιλούσε, γιά τήν ανάγκη νά άνυψωθούν περισσότερο τά τείχη. Γιά τό 15ο αϊ., έχουμε ψήφισμα τής Βενετικής συγκλήτου (στίς 4 Νοεμβρίου του 1475) πού μιλά γιά οικονομική βοήθεια και τό 16ο αϊ., τή μαρτυρία ότι ό Angelo Premarin, τό 1502, ζητούσε χρήματα γιά τά τείχη. Η τελευταία πληροφορία γιά τήν όχύρωση αυτή, είναι του 1503, όταν 150 εργάτες τήν ήμέρα έσκαβαν τίς τάφρους.

ΤΗΝ ΑΤΕΛΗ μορφή τών τειχών αυτών και τήν άδυναμία τους νά προστατεύσουν τήν πόλη, τή δείχνει ή άπόφαση τής Βενετικής συγκλήτου, τό Φεβρουάριο του 1538, νά αναθέσει στό Βερονέζο άρχιτέκτονα Michele Sammicheli, εκτός από τήν σχεδίαση τής όχύρωσης του Χάνδακα και του Ρεθύμνου και εκείνης τών Χανίων. Άκόμα τό γεγονός ότι ό Sammicheli σέ κανένα σημείο δέν χρησιμοποίησε τήν παλιά όχύρωση, αλλά χάραξε έντελώς καινούρια τείχη, άποδεικνύει τήν άτέλεια τής προηγούμενης όχύρωσης.

ΓΙΑ ΤΟ σχήμα τών παλιότερων αυτών τειχών μοναδική μαρτυρία είναι ή χάρτης του Τορίνο, όπου εκτός από τό τείχος του Sammicheli σχεδιάζεται και δεύτερο, μέ μικρότερη περίμετρο και πολλές επαλλείες. Τόν 'Ιούνιο του 1538, ό Sammicheli παρέδωσε τά σχέδια τών όχυρώσεων τών πόλεων τής Κρήτης στό γενικό προβλεπτή Γιουάννι Μογο, πού τά έστειλε στή Βενετία γιά νά έλεγχθού από τόν στρατηγό τής Δημοκρατίας Francesco Maria della Rovere, δούκα του Urbino.

ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ στά Χανιά άρχισαν όταν προβλεπτής ήταν ό Andrea Gritti και ρέκτορας ό Alvise Renier (1538 - 40). Τήν έποπτεία τών έργων, στήν άρχή, είχε ό ίδιος ό Sammicheli και μετά τήν αναχώρησή του τόν 'Οκτώβρη του 1539, ό Antonio da Crema, ένώ στή συνέχεια και μέχρι τήν άποπεράτωση τών εργασιών, πού εκτελούνταν μέχρι και τό 1644, σπουδαίοι μηχανικοί ανέλαβαν διαδοχικά τήν έποπτεία (Gian — Girolamo Sammicheli, Melchiorre Alberotoni, Gian — Paolo Ferrari κ.λ.π.).

ΣΤΟ τείχος δόθηκε τετράγωνο σχήμα και κάθε μία από τίς τέσσερεις γωνίες του ένισχύθηκε μέ έναν προμαχώνα (Balloardo): στή ΒΔ γωνία κατασκευάστηκε ό προμαχώνας του San Salvatore ή Gritti, στή ΝΔ ό προμαχώνας San Dimitri ή Schiavone, στή ΝΑ ό προμαχώνας τής Santa Lucia και στή ΒΑ ό προμαχώνας τής Sabbionara ή Mocenigo. Έσωτερικά στούς προμαχώνες αυτούς, διαμορφώθηκαν χαμηλές πλατείες (Piazze Basse) γιά τήν τοποθέτηση τών κανονιών. Οί προμαχώνες τής Sabbionara (στή νότια πλευρά) τής Santa Lucia (στή δυτική)

Τά Χανιά κέντρο του κρητικού έμπορίου κατά τόν 18ο Αιώνα

του Δ. Φλάμπουρα

Ένω τά περιηγητικά κείμενα που αναφέρονται στην Κρήτη κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας αφθονούν και είναι και πολύ ενδιαφέροντα, οι ταξιδιωτές που επισκέπτονται τό νησί κατά τη περίοδο της Τουρκοκρατίας μειώνονται στο ελάχιστο.

Γιά την περίοδο αυτή και ως τά 1800, ο Ξανθουδίδης αναφέρει τρεις μόνο περιηγητές που επισκευθήκανε την Κρήτη και γράψανε σχετικά όδοιπορικά,¹ ενώ ή μικρή συλλογή περιηγητικών κειμένων του Φιλολογικού Συλλόγου «Ο Χρυσότομος»² προσθέτει και έναν ακόμα, τον φλαμανδό Dapper, που τό βιβλίο του για τό «Έλληνικό Αρχιπέλαγος», λόγω και της λαμπρής εικονογράφησης του, άποτελεί άσφαλώς ένα ένδιαφέρον ντοκουμέντο για την χώρα μας την εποχή εκείνη³.

Είναι γνωστό όμως ότι ο Dapper έγραψε όλα τά «ταξιδιωτικά» βιβλία του στην Ολλανδία, χωρίς να επισκευθεί ο ίδιος καμιά άπ' τής χώρες που περιγράφει⁴. Έτσι τά έργα του Dapper μάλλον στά ιστορικά παραστά περιηγητικά βιβλία πρέπει να περιληφθούν.

Οί περιηγητές όμως που ταξιδέψανε στην Κρήτη την εποχή της Τουρκοκρατίας, είναι πολύ περισσότεροι άπ' όσους πιστεύεται γενικά και είναι δέβαιο ότι μία προσεκτικότερη έρευνα προς την κατεύθυνση αυτή, θα άποδόσει καλά άποτελέσματα και θα μπορέσουν να έπισημανθούν αρκετά περιηγητικά κείμενα, χρήσιμα για τη διερεύνηση μιας περιόδου της κρητικής ιστορίας που περιμένει ακόμα τον ιστορικό της⁵. Ένα τέτοιο, άγνωστο και άναξιοποίητο βέβαια κείμενο, είναι αυτό που παρουσιάζω με τό σημείωμα έτούτο, και που άφορά την Κρήτη και ιδιαίτερα τά Χανιά, και μάλλον άπό μίαν ιδιαίτερα ένδιαφέρουσα σκοπιά: τό εισαγωγικό και έξαγωγικό έμπόριο της Μεγαλονήσου.

Στήν πραγματικότητα δέν πρόκειται για καθαυτό περιηγητικό κείμενο παρ' όλον ότι ο συγγραφέας του βιβλίου έμεινε στά Χανιά πάνω άπό ένα δόκλιο χρόνο και γνώριζε έτσι άπό έπιτόπια έρευνα όσα μας άφηγείται - άλλα για ένα βιβλίο μιας ιδιότυπης κατηγορίας, αυτής, στην όποία άνήκουν όσα

OBSERVATIONS

SUR LE

COMMERCE

DE LA

MER NOIRE,

ET DES PAYS QUI LA BORDENT;

AUXQUELLES ON A JOINT

DEUX MEMOIRES SUR LE COM-

MERCE DE SMYRNE ET DE

L'ISLE DE CANDIE.

Ouvrages Composés sur les lieux mêmes, & dans lesquels on trouvera amplement détaillées toutes les especes de marchandises d'importation & d'exportation, avec leurs qualités, leurs quantités & leurs prix, ainsi que l'évaluation de tous les poids, mesures & monnoyes, sur le pied de ceux de France, d'après lesquels on pourra se régler.

A AMSTERDAM, LEIDE, ROTTERDAM
& UTRECHT.

CHEZ LES LIBRAIRES ASSOCIÉS.
MDCCLXXVII.

¹ Εξώφυλλο του βιβλίου

βιβλία θα μπορούσαν να όνομαστούνε «έγχειρίδια έμπορίου» ή και «όδηγοί» για τούς έμπορους, και που είχαν φαίνεται αρκετή πέραση την εποχή για την όποία μιλάμε.⁶

Τό βιβλίο στο όποιο αναφερόμαστε, τυπώθηκε άνώνυμα⁷ στην Ολλανδία⁸ τό 1787 με τό έξής τίτλο: *Παρατηρήσεις σχετικές με τό έμπόριο της Μαύρης Θάλασσας και των χωρών που την περιβάλλουν. Με την προσθήκη και δύο ύπομνημάτων για τό έμπόριο της Σμύρνης και της νήσου Κρήτης. Έργο που γράφτηκε στις ίδιες έτούτες χώρες, όπου σ' αυτό βρίσκονται με πάσα λεπτομέρεια, όλα τά είδη έμπορευμάτων εισαγωγής και έξαγωγής, με τής ποιότητες, ποσότητες και τιμές τους, καθώς και τον ύπολογισμό όλων των (τοπικών) μονάδων βάρους και μέτρησης, άλλα και τής τιμές τους με βάση τά γαλλικά αντίστοιχά τους, έτσι που να μπορεί να γίνεται σωστός ό ύπολογισμός τους.*

Αν όμως τό βιβλίο τυπώθηκε στά 1787, τά ταξίδια και ή πεντάχρονη παραμονή του άνώνυμου συγγραφέα του στην Ανατολή, πέψανε στά 1759 έως 1762 σε διάφορα λιμάνια της Μεσογείου και με την παραμονή του στα Χανιά όλόκληρο τό 1763. Ο συγγραφέας μας είναι Γάλλος έμπορος, που - όπως διαφαίνεται άπό όρισμένα σημεία του γραπτού του, - έχει άτυχήσει στις έπιχειρήσεις του, γι' αυτό κι' έχει εγκατασταθεί στο Άμστερνταμ, μη μπορώντας να γυρίσει στην πατρίδα του, λόγω χρεών άσφαλώς. Τή δουλειά του φαίνεται να

τήν ξέρει καλά. Παρ' όλα αυτά όμως φροντίζει να συγκεντρώσει πληροφορίες και άπό άλλους, έμπορους, ναυτιλόμενους και καραβοκύρηδες, των περιοχών που επισκέφθηκε, άνάμεσα στους όποιους αναφέρει συχνά και Έλληνες. Η έρευνά του έξάλλου είναι ευρύτερη άπ' όσο δηλώνεται στο τίτλο του βιβλίου, άφου καλύπτει και τη Βλαχία και Μολδαβία καθώς και τά παράλια της Μικρασίας.

Ένδιαφέρον παρουσιάζουν έξάλλου και οι συχνές αναφορές του σε άγροτικά και βιοτεχνικά προϊόντα άπό διάφορες περιοχές της Ελλάδας που μεταφέρονται για έμπορία στα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας: ύφασματα και λεμονοπορόκαλα άπό τη Χίο, χαλιά άπό τη Θεσσαλονίκη, λάδια άπό τη Μυτιλήνη, κρασιά άπό τη «Ρούμελη» (Ελλάδα), σταφίδα άπό τη Σμύρνη και σαπούνη άπο την Κρήτη. Έτούτο μάλλον τό κρητικό σαπούνη είναι τό καλύτερο άπ' όσα πουλιούνται στη Μαύρη Θάλασσα, άλλα και τό ακριβότερο, άφου πουλιέται «17 - 18 παράδες ή όκά ένω τό σμυρνέικο δέν ξεπερνάει τούς 13 - 14 παράδες» (σελ 44). Έξάλλου, κι' επειδή ο συγγραφέας μας δίνει πάντα και λεπτομερείς πληροφορίες για τής ποσότητες και τής ποιότητες των έμπορευμάτων που μμορουνε ν' άπορροφηθούνε σε κάθε λιμάνι, άλλα και τής τιμές που πιάνανε τά διάφορα είδη, τό βιβλίο του γίνεται ακόμα πιο πολύτιμο για την γενικότερη διερεύνηση των έμπορικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στον ευρύτερο έλλαδικό χώρο και σε μια άπ' τής πιο ένδιαφέρουσες περιόδους του, εκείνη που έχει χαρακτηριστεί σαν αύγή του νεοελληνικού καπιταλισμού. Έτσι όμως τό βιβλίο έτούτο μπορεί να πάρει τη θέση του άνάμεσα σ' αντίστοιχα, άλλα μεταγενέστερα, του βαρώνου Tott ή του F.

Γάλλος έμπορος στις Σκάλες της Ανατολής τής άρχής του 18ου αιώνα

Beaujour⁹ και ν' αποτελέσει ένα καλό δοθήμα για τις σχετικές έρευνες, που δυστυχώς σπανίζουν ακόμα.

"Όταν ο άνωνυμος συγγραφέας μας έφτασε στα Χανιά, η κατάσταση του εμπορίου, στην Κρήτη, και ιδιαίτερα του γαλλικού, βρίσκεται ήδη από καιρό, σε μαρασμό. Είναι τέτοια η κατάσταση που το Έμπορικό Επιμελητήριο της Μασσαλίας, στην δικαιοδοσία του οποίου υπάγονται οι «Σκάλες της Ανατολής», αντιμετωπίζει σαν έσχατη και ριζική λύση, την ανάκληση των Προξένων και των εμπόρων από την Κρήτη· λύση με την οποία ο συγγραφέας μας δέν συμφωνεί καθόλου. Αντιπροτείνει λοιπόν, με τό υπόμνημα του, μία σειρά από διοικητικά και κυρίως οργανωτικά μέτρα, με τα οποία ένα μέρος να διορθωθεί η κατάσταση και να ορθοποδίσει και πάλι το γαλλικό εμπόριο στο νησί¹⁰.

Δέν είναι του παρόντος να προχωρήσουμε σε αναλύσεις των διαπιστώσεων και προτάσεων του άνωμυμου συγγραφέα μας - πράγμα που θά αποπειραθούμε σε μελλοντικό έκτενέστερο μελέτημα - γι' αυτό και θά δώσουμε τό λόγο στον ίδιο, μεταφράζοντας μερικά ένδια-

φέροντα άποσπάσματα από τό βιβλίο του.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ξανθουδίδης, Στ. «Χανάξ - Ηράκλειο Ίστορικά Σημειώματα», Ηράκλειο 1964 (επανεκδόση με συμπληρώματα του Στ. Άλεξίου).
2. «Τά Χανιά (όπως τά είδαν Έλληνες και ξένοι πριν από τά 1900)», Χανιά 1968.
3. Τό βιβλίο του Darper για τό «Έλληνικό Αρχιπέλαγος» πρωτοκυκλοφόρησε φλαμανδικά τό 1688. Πιό προσιτή είναι όμως ή γαλλική του έκδοση που τυπώθηκε τό 1703. Ο Darper όμως έχει εκδόσει κι ένα ακόμα πολύ ένδιαφέρον βιβλίο, αποκλειστικά για την Πελοπόννησο, που κυκλοφόρησε όμως μόνον φλαμανδικά, κι έχει μείνει για τό λόγο αυτό σχεδόν άγνωστο κι αναξιοποίητο από τούς έρευνητές.
4. βλ. σχ. Δ. Φλάμπουρα: «Ο Ο. Darper και ή περιγραφή του της Κρήτης στά 1688», περ. «Κρητικά Χρονικά», Τομ. ΚΓ (1971), τ. 11, σσ. 467-476.
5. Για την περίοδο της Τουρκοκρατίας στην Κρήτη και μέχρι τό 1800, έχω έπισημάνει σε μία πρώτη έρευνα δώδεκα ακόμα άλλους περιηγητές, που τά βιβλία τους περιέχουν χρήσιμες πληροφορίες για τό νησί.
6. Ο G. Ch. Brunet στο γνωστό του «Manuel Du Libraire» τομ. VI (tables methodiques) σσ. 219 - 222, απαριθμεί αρκετές δεκάδες παρεμφερή βιβλία, ανάμεσα στά οποία και τρία που άφορούν τή Μαύρη Θάλασσα. Τό ένα άπ' αυτά μάλιστα αναφέρεται ειδικά στις ναυτικές και έμπορικές σχέσεις «ανάμεσα στα λιμάνια της Μ. Θ. κι εκείνα της Μεσογείου».
7. Η ύπαρξη του βιβλίου αυτού έχει μείνει φαίνεται άγνωστη ακόμα και στην διεθνή έρευνα, άν κρίνουμε άπ' τό γεγονός ότι τό άνοιξι ό Α. Α. Barbier στο μνημειώδες του «Dictionnaire Des Ouvrages Anonymes» καθώς και ό Brunet στο Συμπλήρωμα του

στον Barbier. Τά δύο αυτά έργα καλύπτουν τά έν νέα δέκατα των γαλλόφωνων βιβλίων που έχουν κυκλοφορήσει σ' αυτή τή χώρα.

8. Η άνορθόδοξη αυτή αναφορά στον τόπο Έκδοσης του βιβλίου όφείλεται στο γεγονός ότι σαν εκδότης του έμφανίζεται μία «κοινοπραξία βιβλιοπωλών» που έξη άπ' αυτούς έδρεύουνε στο Άμστερνταμ, ένας στο Λέντεν, ένας στο Ρότερνταμ και ένας στην Ουτρέχτη. Έτσι τό έντυπο αυτού αποτελεί κι ένα ένδιαφέρον ντοκουμέντο για την ιστορία της βιβλιολογίας, όταν οι μικροί έμποροι προσπαθούνε ν' αντιδράσουνε με κοινοπραξίες στις μονοπωλιακές διαθέσεις των μεγαλοεκδοτών που αρχίζουνε να εκδηλώνονται την εποχή άκριβώς εκείνη.
9. «Πίνακας του εμπορίου της Ελλάδας στην Τουρκοκρατία» Έλληνική έκδοση με καλό σχολιασμό του Τάσου Βουρνά, στις εκδόσεις Τολιόη, Άθήνα 1974.
10. Η κατάσταση δέν φαίνεται να βελτιώθηκε στα επόμενα χρόνια, άφου σε μία στατιστική του Έμπορικού Επιμελητηρίου της Μασσαλίας για τό έτος 1787, οι εξαγωγές άπ' τά Χανιά εμφανίζονται με πολύ μικρό πόσον σε σχέση με τις άλλες Σκάλες. Νά τά ποσά που δίνει, σε γαλλικές λίρες ή στατιστική αυτή:

Σμύρνη	15.240.159
Κωνσταντινούπολη	2.854.820
Θεσσαλονίκη	1.445.182
Πελοπόννησος	1.405.028
Κύπρος	953.409
ΧΑΝΙΑ	40.130

βλ. Fr. Charles - Roux: «Les echelles de Syrie et de Palestine au XVIII siecle», Paris 1928, σ. 196 (Και τούτο τό βιβλίο, άν και πολύτιμο για τις σχετικές έρευνες, έχει μείνει αναξιοποίητο μέχρι σήμερα).

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΤΟΝ 18ο ΑΙΩΝΑ

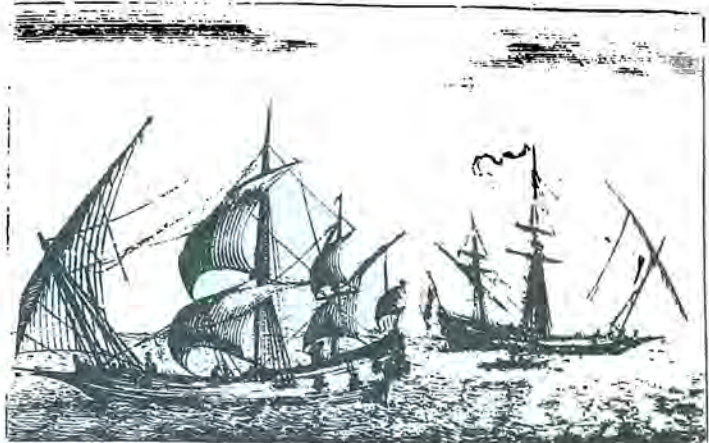
ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Τό εισαγωγικό κι εξαγωγικό εμπόριο στο βασίλειο τούτο, είναι τόσο γνωστό που περιττεύει να μιλήσει κανείς γι' αυτό. Δέν θά μπώ λοιπόν σε περιττές επαναλήψεις και θά θίξω μόνο μερικά σχετικά ζητήματα.

Τό εμπόριο του νησιού μπορεί να φτάσει σε μία μέση - καλή, κακή, - χρονιά τις 250.000 με 300.000 γαλλικά σκούδα ECUS) και με κανονικό κέρδος 20%, που μπορεί να φτάσει μέχρι και 40 ακόμα και 45% για τα ύφασματα. Έτσι θά μπορούνε να συντηρηθούνε 5 με 6 έμπορικοί οίκοι. Άλλά οι έμποροι από την άγνοιά τους για τό τρόπο που πρέπει να γίνεται τό εμπόριο, αλλά και λόγω του χαρακτήρα των κατοίκων, καταστραφήκανε και θά εξακολουθήσουν να καταστρέφονται. Γι' αυτό, έξ άλλον, παραπονιούνται και οι κύριοι του Έμπορικού Επιμελητηρίου της Μασσαλίας και με τό δικιο τους.

Πολλά πράγματα συντέλεσαν στην κακοδαιμονία του εμπορίου μας στο νησί αυτού: άπ' τή μία μεριά ή πολύ μεγάλη άπληστία των άλλων εμπόρων, ή επιπολαιότητα πολλών άπ' αυτούς, οι μεγάλες δαπάνες τους και ή κακή διαγωγή μερικών άλλων, καθώς και ή έλαστικότητα όρισμένων Προξένων. Άπ' την άλλη μεριά Έλληνες και Τουρκοί του νησιού σκαρώσανε αρκετά πλοία που τά λένε «Λόντρες», που κινούνται με κουπία και με πανιά και που τά ναυπηγούνε στα Σφακιά, στην μεσημβρινή δηλαδή πλευρά του νησιού. Άλλά δόθηκε ακόμα σε πολλούς γάλλους καπετάνιους ή άδεια να πουλήσουνε τά πλοία τους σε ντόπιους, που τά χρησιμοποιούνε τώρα για να κάνουνε δικό τους εμπόριο και μάλιστα να μάς συναγωνίζονται. [...]

Έτσι μπορούνε τώρα οι ντόπιοι να ταξιδεύουνε με ασφάλεια στη Μάλτα, στην Ελλάδα ολόκληρη, την Κωνσταντινούπολη, τή Σμύρνη, τή Συρία, την Αίγυπτο, τή Μπαρμπαριά, τό Τριέστη, τή Βενετία, την Άνκόνα και τό Λιβούρνο και ν' άνεφοδιάζονται μόνοι τους στα μέρη αυτά με ύφασματα, τσόχες, βαφές και άλλα εμπορεύματα δική μας (γαλλικής) κατασκευής ή και από άλλες χώρες. Έτσι όλα αυτά τά είδη δέν τούς τά προμηθεύουμε πιά έμεις. Αυτοί πάλι σ' αντάλλαγμα πουλάνε τά λάδια, τά σαπούνια, τό κερί και τά μεταξωτά τους, πράγμα που

Έμπορικά πλοία του τύπου της «Πολάκρας» που χρησιμοποιούσανε οι Γάλλοι στην Άνατ. Μεσόγειο.

μάς ζημιώνει αφάνταστα και στο εμπόριο και στις μεταφορές μας, ενώ παλιότερα δέν τόλμαγαν ούτε ν' άπομακρυνθούνε καν από τά παράλια τους. Σ' όλα αυτά πρέπει να προσθέσουμε και τό μεγάλο αριθμό ραγουζέικων καρabiών που και μάς συναγωνίζονται, αλλά και χαλάνε τις δουλειές με τούς χαμηλούς ναύλους που ζητάνε. Πρέπει τέλος να σημειωθεί πως κάτι που μάς ζημιώνει πολύ είναι ό μεγάλος αριθμός των γάλλων άνεργων ναυτών, πιλότων και καπετάνιων που ύπηρετούνε τώρα σε ξένα πλοία: αυτοκρατορικά (αυστριακά), ραγουζέικα και άλλα· υπάρχουνε μάλιστα και μερικοί Γάλλοι που είναι παντρεμένοι και έγκατεστημένοι στα νησιά και έχουν γίνει καπετάνιοι σε Έλληνικά ή Τουρκικά πλοία χωρίς όμως και να 'χουν τουρκέψει.

Όλα αυτά μαζί ρημάζανε τελείως τό εμπόριο μας κι' άν δέ λάβουμε τά κατάλληλα μέτρα για να βελτιωθεί ή κατάσταση, ύπάρχει φόβος πριν από δύο χρόνια, όπως τόπα κώλας παραπάνω, να ύποκύψουνε τελειωτικά και να μη μπορούμε ποτέ πιά να ορθοποδήσουμε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΡΕΘΥΜΝΟ, ΧΑΝΙΑ

Είναι αλήθεια ότι τό Προξενείο μας του Ήρακλείου είναι σχεδόν άχρηστο. Ένας μόνο Γάλλος υπάρχει ακόμα στο Ήρακλείο, μεγάλος στην ηλικία, παντρεμένος με ντόπια γυναίκα και πού δέν κάνει πλέον τίποτα, έτσι πού τό εμπόριό μας νά είναι άνυπαρκτό εκεί. Στην πόλη αυτή θά άρχιούσε ένας μόνο Γάλλος πού θά εισπράττει τά δικαιώματα τών πλοίων, θά θεωρεί τις πατέντες τών καπεταναίων, και συγχρόνως θά δουλεύει για δικό του λογαριασμό, ένώ θά είναι και αντιπρόσωπος τών εμπόρων τών Χανίων, για τήν άγορά λαδιών και άλλων εμπορευμάτων εξαγωγής, καθώς και για τήν διάθεση τών ύφασμάτων και άλλων εμπορευμάτων δικής μας εισαγωγής. Αν πάλι χρειαστεί, μπορούμε άργότερα νά στείλουμε και δεύτερο έμπορο. Μέ τόν τρόπο αυτό θά έξοικονομούσαμε τά έξοδα τριών υπαλλήλων: του Υποπρόξενου, του Καγκελάριου και του Δραγουμάνου, πού τώρα είναι όλοτελα άχρηστοι και δημιουργούνε πολλά έξοδα εις βάρος του Έπιμελητηρίου, πού θά 'τανε σίγουρα πολύ ευντυχισμένο νά απαλλαγεί από δαύτα. Αν πάλι θεωρηθεί ότι είναι απαραίτητος και ένας Δραγουμάνος, τότε θά χρησιμοποιήσουμε ένα ντόπιο πού μέ εκατό πιάστρα θά 'κανε τή δουλειά αυτή. Στην περίπτωση αυτή ο Πρόξενος τών Χανίων, θά αναλάμβανε και τις υποθέσεις του Ήρακλείου και θά μεταβίβαζε τις έντολές του, μέσω του ντόπιου έμπορα, πού θά 'κανε έτσι και χρέη Υποπρόξενου. Αν όμως ή διοίκηση θεωρήσει σκοπιμότερο νά αφήσει Υποπρόξενο στο Ήρακλείο, τότε θά μπορούσε νά σταλεί για τή δουλειά αυτή ένας άπ' τούς έμπορους τών Χανίων πού θά αλλάζει κάθε χρόνο. [...]

Όσο για τό Ρέθυμνο, ο Πρόξενος τών Χανίων, μέ έγκριση της διοίκησης έχει αναθέσει σ' έναν Έθραϊο νά κάνει τόν Υποπρόξενο και νά θεωρεί τά χαρτιά τών γαλλικών πλοίων πού πιάνουνε εκεί, πράγμα πού συμβαίνει άρκετά σπάνια, και εισπράττει και τά δικαιώματα του Προξενείου. Τό ίδιο θά 'πρεπε νά γίνει και για τά Σφακιά, όπου καμιά φορά πιάνουνε πλοία μας.

Τελείως διαφορετική είναι ή περίπτωση τών Χανίων, πού βρίσκονται στο έμπα του Ήρακλείου, πάνω στο δρόμο, άπ' τή Γαλλία προς τή Σύμνη και τήν Πόλη και είναι δίπλα στον κόλπο της Σούδας. Σέ τούτη τήν πόλη τό εμπόριο μας είναι αξιόλογο, γι' αυτό είναι άπόλυτη ανάγκη νά υπάρχει εδώ μόνιμος Πρόξενος. Και τούτο για πολλούς και διάφορους λόγους. Πριν άπ' όλα για νά μπορεί νά επιβάλλεται στους πολλούς Γάλλους πού μένουν εδώ και πού άν δέν έχουν προϊσταμένη άρχή νά τους κρατάει τά λουριά, θά άλληλοκαταστραφούνε. Δεύτερος και πολύ σπουδαίος λόγος τά (πολεμικά) πλοία του βασιλιά πού έρχονται άρκετά συχνά στη Σούδα, χρειάζονται κάποιον πού νά 'ναι διορισμένος όμως άπ' τή μεγαλειότητά του και αναγνωρισμένος και από τόν Σουλτάνο και τις Άρχές του τόπου, πράγμα πού συμβαίνει μόνον μ' έναν Πρόξενο. Έτούτος θά φροντίζει για τόν έφοδιασμό τών πολεμικών πλοίων μέ τά χρειαζόμενα, πράγμα πού δέν θά το καταφέρνανε μόνον

τους οί έμποροι, γιατί θ' άρχίζανε άμέσως τις αντίζηλιές. Κι' όποιος άπ' αυτούς τύχει νά είναι τότε ο βουλευτής¹ και συνεπόμενα ν' αντιπροσωπεύει τόν Πρόξενο, θά θέλει νά καρπωθεί μόνος αυτός τά κέρδη πού θά άποφέρει ο έφοδιασμός της πολεμικής μοίρας.

Στά Χανιά κυβερνάει Πασάς μέ τρεις άλογοουρές. Πρόκειται για άνώτερο αξιωματούχο, πού όντας συνηθισμένος σε δεσποτική έξουσία πιστεύει πως όλα πρέπει νά υποκύπτουν στο νόμο τό δικό του και πού συχνά πολύ λίγο υπολογίζει τις διαταγές του Άφέντη του. Έξ άλλου και ο λαός είναι άνυπαρκτος, έμείς δε δέν μας συμπαθεί καθόλου και είναι πουλημένος στους Έγγλέζους, πού σε τούτο τόν τελευταίο πόλεμο πού τέλειωσε στα 1764, μάς πήρανε πολλά καράδια πού ήρθανε και τά πουλήσανε σε πολύ φτηνές τιμές, στα Σφακιά, και σ' άλλα μέρη του νησιού, μαζί μέ τά φορτία τους, έτσι πού οί ντόπιοι κάτοικοι πραγματοποίησανε τεράστια κέρδη. Πόσες δυσκολίες δέν δοκιμάσαμε όταν στα 1760 χρειάστηκε νά έφοδιαστεί μέ παξιμάδι ή μοίρα του κυρίου De Rannat, πού βρισκότανε μπλοκαρισμένη άπ' τούς Άγγλους στον κόλπο της Σούδας.

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ

Όσο για τό εμπόριο τών Χανίων, πού εΐτανε πάντα και είναι ακόμα τό σπουδαιότερο του νησιού, ο κάθε έμπορος θά τό κάνει ο ίδιος για δικό του λογαριασμό ή όταν θά πρόκειται για εμπόριο μέ τή Γαλλία για λογαριασμό του οίκου πού αντιπροσωπεύει εδώ. Όταν όμως θά πρόκειται για εμπόριο μέ τις άλλες χώρες θά 'τανε καλύτερα νά γίνεται αυτό από κοινοπραξία όλων τών εμπόρων, πού θά μπορούσανε έτσι νά μονοπωλήσουνε τό εμπόριο του νησιού. Οί εισαγωγές όλων τών χρειαζόμενων θά γίνονται μέ δικά μας πλοία πού θά κάνουνε στη συνέχεια και τήν εξαγωγή τών ντόπιων εμπορευμάτων σ' όλες τις έπαρχίες του Σουλτάνου, άπ' όπου και θά φέρνουνε εδώ τά άλλα εμπορεύματα, όπως π.χ. μπαμπάκι, λινάρι, χάλκωμα, ρύζι, στάρι, ξυλεία, κλπ. χωρίς ν' αναφέρω και τά εμπορεύματα δικής μας (γαλλικής) παραγωγής και κυρίως ύφασματα.

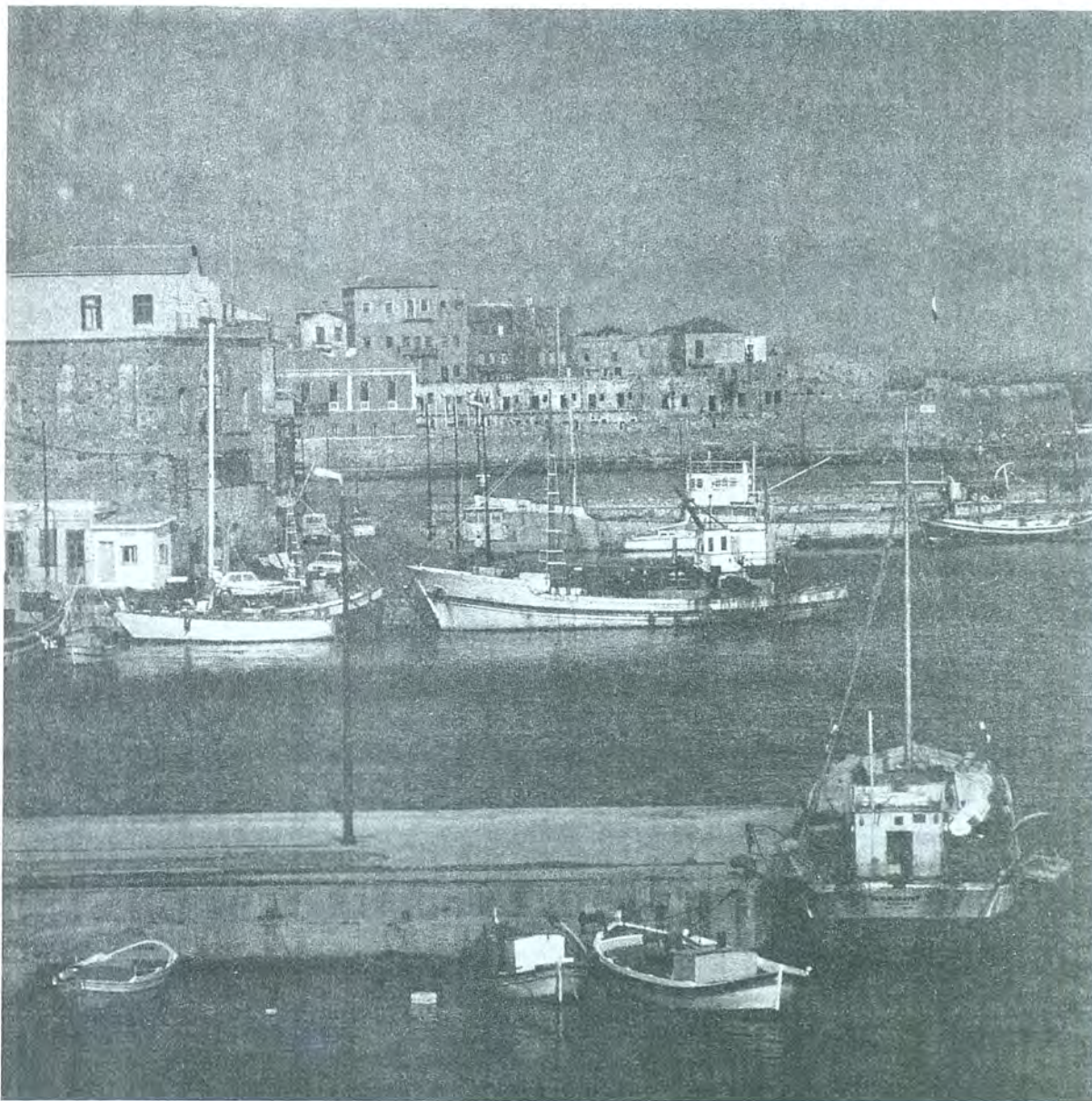
Όσον άφορά τώρα τά κατάλληλα για εξαγωγή ντόπια προϊόντα, τό σπουδαιότερο είναι πάντα τό λάδι. Τι είναι όμως τό πιό σκόπιμο νά γίνει, νά κάνουνε οί έμποροι τις άγορές τους από κοινού ή ο καθένας τους χωριστά; Τό ερώτημα αυτό θά τό αποφασίσουνε οί συνθήκες πού θά δημιουργηθούνε μελλοντικά, καθώς και ή αναζωογόνηση του εμπορίου μας: Αν οί έμποροι άγοράζουνε τό λάδι από κοινού δέν θά υπάρχει περίπτωση νά ανεβάζουνε τις τιμές για νά τό εξασφαλίζουνε από Τούρκους και Έλληνες παραγωγούς. Αν δέν στέλνεται όλοκληρη ή ποσότητα του λαδιού στη Γαλλία, θά μπορεί ένα μέρος νά διοχετεύεται στο Λιβουόρο, κυρίως στο Τριέστη, τή Ραγκούζα και άλλους τόπους μέ τούς όποιους οί έμποροι μας θά πρέπει νά φροντίσουνε νά 'χουνε άπ' εύθείας συναλλαγές. Αν όμως κάθε έμπορος άγοράζει για λογαριασμό του, θά πρέπει νά άπαγορευτεί μέ αυστηρότητα ή μονοπώληση, πράγμα πού είναι πολύ δύσκολο νά έμποδιστεί, για νά μπορεί έτσι ο καθένας νά τό προμηθεύεται στην καλύτερη δυνατή τιμή. Νά γιατί ή άγορά από κοινού θά είναι προτιμότερη. Όσον άφορά όμως τά άλλα εμπορεύματα, όπως τό κερί, τό μετάξι, τά μαλλιά κλπ., γι' αυτά θά πρέπει νά υπάρχει άπόλυτη έλευθερία.

ΤΕΛΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Χανιά, Κρήτης. "Αποψη του λιμανιού

Γραφείο Πληροφοριών ΕΟΤ στά Χανιά: Άκτῆ Τομπάζη 6 τηλ. (0821) 26426

Ο καθηγητής R.G. Schwartzberg και ο συνεργάτης μας Σπύριος Παπασημάριος.

Δημοκρατικά καθεστώτα και αυταρχικοί μηχανισμοί

Ο καθηγητής R. G. Schwartzberg στή συνέντευξη που έδωσε στο «ΑΝΤΙ» (όλο τό κείμενο δημοσιεύεται πιά κάτω), αναλύει τά βασικά προβλήματα τής δημοκρατικής λειτουργίας τής εξουσίας σέ σχέση μέ τά σοσιαλιστικά καθεστώτα.

ΑΛΛΑ ποιός είναι ό R.G. Schwartzberg και ποιό είναι τό έργο του; Είναι καθηγητής στό 2ο Πανεπιστήμιο τού Παρισιού, όπου εξέλεγή σέ ηλικία 26 ετών (είναι τώρα 33) και στό Ίνστιτούτο Πολιτικών Σπουδών τού Παρισιού. Γράφει, επίσης, άρθρα στόν «Monde», και είναι γενικός εκπρόσωπος τού Κόμματος τών Ριζοσπαστών τής Άριστεράς. Δημοσίευσε δυό βιβλία πού αναλύουν τίς προεδρικές εκλογές τού 1965 και τού 1969, μελέτες γιά τόν Μακιαβέλι και τό Ρουσσώ, αλλά τά κύρια βιβλία του είναι μία όγκώδης «Πολιτική Κοινωνιολογία», πού πρωτοεβγήκε τό 1971, και «Τό Κράτος - Θέαμα» («L'Etat - Spectacle», Flammarion, 1977).

Η «Πολιτική Κοινωνιολογία» (Sociologie Politique», Ed. Montcrestien, 3η έκδοση 1977) είναι πανεπιστημιακό σύγγραμμα, αλλά, γραμμένο μέ μεγάλη παιδαγωγική καθαρότητα, μπορεί νά σταθεί χρήσιμο σ' αυτούς πού ενδιαφέρονται νά συστηματοποιήσουν και νά ξεκαθαρίσουν τίς γνώσεις τους πάνω στίς έννοιες, τά προβλήματα, τίς μεθόδους τής Πολιτικής Έπιστήμης.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ μέρος μέ τόν τίτλο «Πολιτική θεωρία» περιλαμβάνει τά εξής κεφάλαια:

- Η μαρξιστική ανάλυση γιά τό κράτος και τήν κοινωνία.
- Η συστηματική ανάλυση γιά τό πολιτικό σύστημα.
- Η λειτουργική ανάλυση γιά τίς πολιτικές λειτουργίες.
- Η ανάλυση, μέ βάση τήν κυβερνητική, τής πολιτικής επικοινωνίας.

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ μέρος, μέ τόν τίτλο «Πολιτικά Συστήματα», περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο γιά τήν προβληματική τής ανάπτυξης, όπου εξετάζονται οι σχέσεις ανάμεσα στήν οικονομική ανάπτυξη και

στός πολιτικούς θεσμούς, ένα κεφάλαιο μέ τίτλο «ύπο-ανάπτυξη και ύπερ-έξουσία», όπου εξετάζονται όλα τά πολιτικά φαινόμενα τών «ύπαναπτύκτων» χωρών, κι ένα κεφάλαιο μέ τίτλο «ύπερ-ανάπτυξη και ύπο-έξουσία», όπου εξετάζονται τά πολιτικά φαινόμενα τών διομηχανικά αναπτυγμένων χωρών και οι διαφορές θεωρίες γύρω από τήν πολιτική συμμετοχή, τήν πολιτική κουλτούρα, τήν αντίθεση κοινωνίας και εξουσίας κ.λ.π. Καί στά τρία αυτά κεφάλαια τά προβλήματα εκτίθενται χωρίς ιδεολογικούς βερμπαλιστικούς πομφόλυγες, μέ απόλυτη αναλυτική και επιστημονική αυστηρότητα.

ΤΟ ΤΡΙΤΟ μέρος, τέλος, είναι αφιερωμένο στίς «Πολιτικές Όργανώσεις» και σ' αυτό εξετάζονται τά κόμματα, ό τρόπος δημιουργίας τους, ό τρόπος λειτουργίας τους, ή θέση τους μέσα στό πολιτικό σύστημα και ή σύνδεσή τους μέ τίς κοινωνικές δυνάμεις· εξετάζονται επίσης οι ομάδες πίεσεως. Όταν ό αναγνώστης έχει διατρέξει τίς 692 σελίδες τού βιβλίου, πείθεται ότι ή πολιτική ζωή και ή πολιτική διαδικασία, ή πάλη γιά τήν εξουσία πού αποτελεί μέρος τών κοινωνικών σχέσεων τού «πολιτικού ζώου» πού λέγεται άνθρωπος, δέν είναι διαδικασίες τόσο σκοτεινές και άλογες, όσο θέλουν μερικοί νά μάς πείσουν, αλλά ότι υπάρχουν αναλυτικά εργαλεία, πού τίς ανατέμνουν και τίς επεξηγούν.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ μέ τήν «Πολιτική Κοινωνιολογία», «Τό Κράτος - Θέαμα» δέν είναι πανεπιστημιακό σύγγραμμα, αλλά βιβλίο γιά τό ευρύ κοινό, εύχαριστα και ζωντανά γραμμένο, γεμάτο ανέκδοτα, γεμάτο χιούμορ, μέ άμεσες αναφορές σέ σύγχρονα πολιτικά πρόσωπα και γεγονότα. Είχε άλλωστε, πέρσι πού κυκλοφόρησε, μεγάλη εκδοτική επιτυχία, γιατί διαβάζεται, πραγματικά, σά μυθιστόρημα. Μας βοηθάει νά μήν παίρνουμε τήν πολιτική ζωή πάντοτε στά σοβαρά, νά τήν αντιμετωπίζουμε μέ χιούμορ και μέ τή μπρεχτική «άπόσταση» κι είναι αυτό έξαιρετικά καθαρήτριο και αντιπροσοκοπικό.

ΣΚΟΠΟΣ τού βιβλίου, όπως λέει και στόν ύπότιτλο, είναι ν' αναλύσει τό «σύ-

στημα τών στάρ» στήν πολιτική ζωή. Βέβαια τά άρχηγικά φαινόμενα δέν είναι προνόμιο τής εποχής μας. Όμως, παρ' όλο τόν εκδημοκρατισμό, λόγω τού ρόλου τών μαζικών μέσων επικοινωνίας σήμερα οι πολιτικοί άρχηγοί είναι ύποχρεωμένοι όλο και περισσότερο νά εμφανίζονται σάν ήθοποιόι, σά βεντέτες τού κινηματογράφου ή τών σπόρ, σάν «ήρωες» πού ένσαρκώνουν τήν ιστορία, όδηγούν, κατευθύνουν, κυβερνάνε σιβαρά. Βέβαια, ή προσωπολατρεία δέν είναι παντού ή ίδια κι ούτε είναι παντού ό ίδιος τύπος ήγήτη: ακόμα και στήν ίδια χώρα, τόν άρχηγό - πατέρα μπορεί νά διαδεχτεί ό άρχηγός - γόης, ή ό άρχηγός «πού ξέρει πολλά». Όλους αυτούς τούς τύπους τούς αναλύει ό Schwartzberg, κι αναφέρει, βέβαια, και μερικά παραδείγματα απόλυτης προσωπολατρίας και θεοποίησης όπως έγινε μέ τόν Στάλιν και τόν Χίτλερ.

Μπροστά σέ τέτοια παραδείγματα «ήρωοποίησης» νιώθει κανείς ναυτία. Άλλά νιώθει αγανάκτηση όταν βλέπει μέ ποιούς μηχανισμούς και μέ ποιά μέσα προβάλλονται κι επιβάλλονται οι ήγέτες στά δημοκρατικά, κι όχι στά αυταρχικά καθεστώτα. Κι αυτούς τούς μηχανισμούς αναλύει στή συνέχεια τού βιβλίου του ό R. G. Schwartzberg.

ΑΠΕΝΑΝΤΙ στήν κακόβουλη κι επικίνδυνη αυτή επιδρομή κι επιβουλή ενάντιον τού λογικού τού ανθρώπου, πού αντί γιά πολίτης γίνεται παλαμακιστής ενός άνόητου και μέτριου - πνευματικά κι αισθητικά - θεάματος, τί πρέπει νά γίνει; «Η πολιτική άνήκει σ' όλους» λέει ό Π. Μαντές - Φράνς. Για νά καταργηθεί τό «Κράτος - Θέαμα», πρέπει ν' απομυθοποιηθεί τό κράτος, νά ξαναμάθουμε τό μή σεβασμό, πρέπει νά διαδοθούν περισσότερο ή πληροφόρηση κι ή πολιτική παιδεία, πρέπει νά ελευθερώσουμε τό χρόνο γιά τή δημόσια ζωή, πρέπει νά σπάσει ή συγκέντρωση τής εξουσίας, πρέπει νά καθοριστεί ανώτατο όριο τών εκλογικών δαπανών, πού νά καταβάλλονται από τό κράτος, πρέπει ν' αναπτυχθεί μία πολιτική αντι-κουλτούρα. Πρέπει νά πούμε: όχι. Πρέπει νά πούμε: φτάνει.

ΕΡ: Κύριε καθηγητά, διδάσκετε Πολιτική Κοινωνιολογία στο Παρίσι. Θά ήθελα λοιπόν να σας ρωτήσω για ένα θέμα που ενδιαφέρει πολύ τους άριστερους στην Ευρώπη και σ' όλο τον κόσμο. Δηλαδή ποιά προβλήματα αντιμετωπίζουν οι θεσμοί της δυτικής άστικής δημοκρατίας, σέ τί αδιέξοδα βρίσκονται και ποιές είναι κατά την γνώμη σας οι θετικές και άρνητικές τους πλευρές. Τί μπορούμε νά διδαχθούμε άπ' αυτά για τή σοσιαλιστική δημοκρατία πού θέλουμε;

ΑΠ: Νομίζω πώς οι θετικές πλευρές είναι γνωστές. Είναι αυτές της φιλελεύθερης δημοκρατίας, πού δέν είναι έξ άλλου καινούριες γιατί είναι αυτές της άστικής δημοκρατίας εδώ και δυό αιώνας. Δηλαδή, στην ούσία, ή έλευθερία της γνώμης, της έκφρασης, της συγκέντρωσης, του συνεταιρισμού, τό πολυκομματικό σύστημα. Άν αυτές οι έλευθερίες τηρούνται πραγματικά, έχουμε μιά πολλαπλότητα ρευμάτων έκφρασης, έχουμε μιά πραγματική πολιτική ζωή. Αυτό όμως είναι ή θεωρία, γιατί στην ούσία πολλές άπ' αυτές τις έλευθερίες μονοπωλούνται άπ' τις δυνάμεις του χρήματος. Άναφέρομαι π.χ. στην έλευθερία του τύπου. Παρ' όλα αυτά πού άπαιτεί ή έλευθερία του τύπου θεωρητικά, στην πραγματικότητα έχουμε, στή Γαλλία κυρίως, έφημερίδες πού βρίσκονται στά χέρια της εξουσίας του χρήματος, πού καθοδηγούν τον τύπο. Καί ή έλευθερία της κρατικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης βρίσκεται στά χέρια της κυβέρνησης. Πράγμα που δημιουργεί τον κίνδυνο για μιά σοσιαλιστική δημοκρατία, άν υπάρξει, νά συμπεριφερθεί κι αυτή σάν μονοπωλιακός ιδιοκτήτης της έλευθερίας.

Έχουμε πάντα την έντύπωση ότι έμεις είμαστε ή φυσική εγγύηση της έλευθερίας, πώς είμαστε δ,τι καλύτερο υπάρχει για τό λαό, κι επομένως δτι δέν υπάρχουν μέτρα πού νά πρέπει νά λάθουν άπέναντι σ' έμάς τους ίδιους. Λοιπόν νομίζω ότι ό Μοντεσκιέ είχε άπόλυτο δίκιο. Κάθε εξουσία, όποια και νά είναι, άκόμα και μιά δημοκρατική εξουσία, καί πρέπει νά παίρνει μέτρα άσφαλείας και κρατ' άρχήν, άπέναντι στον ίδιο της τον έαυτό. Η εξουσία καθ' έαυτή είναι πάντοτε ή πιά δυνατή, πράγμα πού φέρνει όρισμένες δυσκολίες και κινδύνους, και βρίσκεται πάντα στό μυαλό των ανθρώπων πού γυρεύουν την εξουσία, γεγονός πού έχει όρισμένες άρνητικές πλευρές. Τό θετικό στοιχείο πού υπάρχει στίς σοσιαλιστικές δημοκρατίες, όταν υπάρχουν, είναι ή μεγαλύτερη ισότητα των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Είναι γεγονός ότι στίς καπιταλιστικές κοινωνίες ή ισότητα στην εκπαίδευση και τό δικαίωμα έργασίας για όλους, δέν τηρούνται στην πραγματικότητα, κι ότι αυτά τά δικαιώματα τηρούνται καλύτερα στίς χώρες μέ σοσιαλιστική οικονομία. Πρέπει λοιπόν νά προσπαθήσουμε νά θρούμε μιά τρίτη μορφή δημοκρατίας πού νά συνδυάζει τις θετικές πλευρές της φιλελεύθερης και της σοσιαλιστικής δημοκρατίας και νά άπορρίπτει τις άρνητικές πλευρές και των δυό.

Είναι πραγματικά ή ούσία της δουλειάς πού γίνεται τά τελευταία είκοσι χρόνια, τό νά θρούμε μιά μορφή δημοκρατίας πού νά έπιτρέπει άπλως έσ' κάθε πολίτη νά έχει τή συχνή, σχεδόν καθημερινή, έπιρροή του στην ζωή της χώρας του. Γιατί ό μεγάλος κίνδυνος άκόμα και σέ μιά σοσιαλιστική

δημοκρατία είναι νά επαναπαύεται κανείς σέ μηχανισμούς πού μιλούν στό όνομα της βίωσης, μά πού στην πραγματικότητα δέν εκφράζουν παρά μόνο τον έαυτό τους. Μηχανισμοί, πού δέν είναι τά μεγάφωνα της βίωσης, πού βουλώνουν τ' αυτιά τους άντι ν' ακούν τή βίωση, μά πού μιλούν πιά δυνατά άπ' τή βίωση, σ' όνομα της. Καί συχνά χωρίς νά καταλαβαίνουν τις νέες επιδιώξεις, τις νέες ανάγκες. Όμολογώ ότι μ' έχει έκπλήξει τό γεγονός ότι εδώ και μερικά χρόνια, οι πολιτικοί μηχανισμοί, σέ μερικές ευρωπαϊκές χώρες, άκόμα και μηχανισμοί της άριστερας, δέν δημιούργησαν καμιά σημαντική ιδέα. Όλες οι σημαντικές ιδέες ξεπήδησαν έξω άπ' τους μηχανισμούς. Συχνά άπό την πίεση περιθωριακών στοιχείων, νέων περιθωριακών. Η προστασία της φύσης, ή θέση της γυναίκας, ή θέση των έξων έργατών, ή θέση των νέων πού εκτελούν τή στρατιωτική τους θητεία. Όλα αυτά τά προβλήματα τά ξεκίνησαν άλλοι, έξω άπό τις καθιερωμένες πολιτικές δυνάμεις. Οι καθιερωμένες πολιτικές δυνάμεις άπορροφούν αυτές τις ιδέες μέ άρκετά άδέξιο τρόπο μετά πέντε ή δέκα χρόνια. Ό Τρότσκι έλεγε: «Νομίζω ότι τό κοινοβούλιο είναι πάλο, ή όπισθοφυλακή της επανάστασης». Άς πούμε ότι τά κόμματα είναι εδώ και δέκα χρόνια ή όπισθοφυλακή της πολιτιστικής επανάστασης. Όταν τά κόμματα πάψουν ν' άσχολούνται μόνο μέ εκλογές, μέ τό μοίρασμα των έδρών του κοινοβουλίου και των εκλογικών περιφερειών, ή μέ τό διορισμό των ύπουργών, όταν θά βαλθούν ν' ακούσουν περισσότερο την κίνηση των ρευμάτων πού υπάρχουν στην βίωση μέσα στην χώρα τους, όταν θ' άνοιξουν τά μάτια και τ' αυτιά τους, άντι ν' άνοίγουν τό στόμα μόνο, για νά μιλούν έν όνόματι ανθρώπων πού δέν ακούν, τότε μπορεί οι νέες επιδιώξεις νά γίνουν πιά κατανοητές και νά διεισδύσουν καλύτερα στην πολιτική σφαίρα. Σήμερα ή πολιτική σφαίρα είναι διαχωρισμένη άπ' τή ζωή. Η ζωή βρίσκεται πάντα πιά μπροστά άπό την πολιτική σφαίρα και ή πολιτική σφαίρα είναι πάντα καθυστερημένη. Θά έπρεπε νά ξανατοποθετηθεί ή πολιτική σφαίρα μέσα στην ζωή.

ΕΡ: Για σάς ό ευρωκομμουνισμός φέρνει κάποιο νέο θετικό στοιχείο ή άποτελεί ούσιαστικά μιά άρνηση;

ΑΠ: Είναι ή συνειδητοποίηση όρισμένων πραγμάτων πού είναι τό πιά θετικό στοιχείο. Είναι ή συνειδητοποίηση άπό όρισμένα ευρωπαϊκά κόμματα, του ότι τό πρόβλημα του χτισίματος του σοσιαλισμού σήμερα τίθεται σέ όρους πού πιά κοντινούς μέ την ύπόθεση του Μάρξ. Πολύ πιά κοντινούς μέ την ύπόθεση ότι ό σοσιαλισμός είναι τό ξεπέραςμα ενός καπιταλισμού πού έχει φτάσει στην πλήρη ώριμότητά του, παρά μέ την κατάσταση πού άνέλαβε ό Λένιν. Πού θρέθηκε τό 1917 σέ μιά χώρα όπου ό καπιταλισμός δέν είχε άναπτύξει τελείως τις άντιφάσεις του και νάναγκάστηκε ν' άναποδογυρίσει τό σχήμα του Μάρξ και νά πάρει πρώτα την εξουσία και μετά νά δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για τό σοσιαλισμό. Στην Γαλλία τό πρόβλημα πλησιάζει πιά πολύ τον τρόπο πού τέθηκε άπό τον Μάρξ μέ παράδειγμα την Άγγλία του 19ου αιώνα. Αυτό είναι πολύ θετικό, άφού είδαμε ποιές είναι οι συνέπειες της άντιστροφής της θεωρίας.

Ό ίδιος ό Λένιν τό είχε δει, είχε προβλέψει μάλιστα τό σταλινισμό έφ' όσον τό 1921 έπτε: «Λόγω της κληρονομιάς πού πήραμε μπορούμε στην καλύτερη περίπτωση νά κάνουμε ένα σοσιαλισμό για τό λαό, αλλά δέν μπορεί νά γίνει άπ' τό λαό». Είναι μιά πρόβλεψη του σταλινισμού, παρ' όλο πού ή ύπανάπτυξη ζύγισε πολύ βαριά. Άλλά πρέπει νά διδαχθούμε άπ' τις συνέπειες, γιατί ό Λένιν είχε προσπαθήσει νά διατηρήσει ένα σοσιαλισμό άποτελεσματικό. Σήμερα μου φαίνεται πολύ σημαντικό, κι αυτό είναι τό δεύτερο βήμα πού δυστυχώς δέν έγινε άπ' όλους τους εκπροσώπους του ευρωκομμουνισμού, αλλά μόνο άπ' τό Σαντιάγο Καρίγιο, δηλαδή νά έπρωθεί καθαρά ότι τό καθεστώς πού υπάρχει σήμερα στην ΕΣΣΔ, πού δέν είναι καπιταλιστικό όπως τό άποκαλούν οι Κινέζοι, γιατί δέν έπέστρεψε τή γή στους κτηματίες ούτε τά έργοστάσια στους εργοδότες, δέν είναι σοσιαλιστικό. Είναι ένα ιδιότυπο καθεστώς πού δέν έχει καμιά σχέση μέ τό σοσιαλισμό. Κι αυτό είναι πολύ σημαντικό ζήτημα, όχι μόνο άπό θεωρητική πλευρά αλλά κι άπό πρακτική. Ό σοσιαλισμός στην Γαλλία δέν μπορεί νά γίνει πιστευτός άν συνεχίσουμε νά όνομάζουμε σοσιαλιστικό ένα καθεστώς πού έχει καταργήσει όλες τις έλευθερίες. Πράγμα πού τό κάνει νά είναι πιά πίσω κι άπ' την άστική δημοκρατία.

ΕΡ: Κάνεις μιά άνάλυση της εξουσίας πού είναι ιδιαίτερα σημαντική για τους ανθρώπους της άριστερας, άναφερόμενος στό Μοντεσκιέ. Νομίζεις ότι πρέπει νά άρνηθεί κανείς τή σοσιαλιστική εξουσία, όπως τό κάνουν οι «Νέοι Φιλόσοφοι» στην Γαλλία, φτάνοντας μάλιστα ν' άποκαλούν «πατέρες του σοσιαλιστικού όλοκληρωτισμού» μερικούς στοχαστές πού ένέπνευσαν και έπηρέασαν την ευρωπαϊκή άστική τάξη;

ΑΠ: Έγω νομίζω ότι δέν μπορούμε ν' άπορρίψουμε, ν' άρνηθούμε την εξουσία. Η εξουσία είναι αναγκαία, μπορεί νά είναι ένας παράγοντας προόδου. Άκόμα και για τις λαϊκές δυνάμεις. Μά ή μόνη εξουσία πού δέχεται είναι ή νόμιμη εξουσία. Δηλαδή μιά εξουσία πού εκφράζει πραγματικά την κοινωνία. Αυτό πού κάνει άνυπόφορη και άνεπίτρεπτη την εξουσία στίς άνατολικές χώρες είναι ότι δέν είναι νόμιμη, λόγω έλλειψης πραγματικής εκλογής, έλλειψη δημοκρατίας, εκτός άπ' αυτή του μοναδικού συνήθως κόμματος. Η λαϊκή θέληση, ή νόμιμη θέληση, δέν μπορεί νά εκφραστεί, κι αυτό τό καθεστώς δέν είναι νόμιμο. Είναι μιά εξουσία πού μονοπωλείται άπό μερικούς ειδικούς της πολιτικής πού κινούνται σ' ένα φαύλο κύκλο μέ κύριο σκοπό νά κρατηθούν στην εξουσία. Στόχος τους δέν είναι κυρίως ή πρόοδος της κοινωνίας, αλλά ή διατήρησή τους στην εξουσία, διότι έχουν τή μεγαλομανή ιδέα ότι είναι οι καλύτεροι για την εξουσία κι ότι κανείς δέν θά μπορούσε νά τά καταφέρει καλύτερα άπ' αυτούς. Αυτό λοιπόν είναι άπεχθές, όπως και ή λατρεία του κράτους, πού, είναι άλλη ή άλλη, άναπτύχθηκε άπό τους γερμανούς φιλοσόφους, όπως άναφέρει κι ό Γκλυκομάν, και πού υπάρχει στά κράτη πού άποκαλούνται σήμερα σοσιαλιστικά. Υπάρχει και λατρεία του άρχηγού του κράτους. Δέν είναι λοιπόν σοσιαλισμός όταν υπάρχει τέτοια προσωπολατρεία, ώστε ό άρχηγός του κράτους νά θεωρείται άλάνθαστος, πανίσχυρος, νά μένει αιώνα

στήν έξουσία καί τά λόγια του ν' αναφέρονται όπως ή 'Αγία Γραφή. Μερικοί πρόεδροι δέν διατάζουν ν' ανακηρυχθούν Ισόβια πρόεδροι. Τό ότι ό Τίτο είναι Ισόβια πρόεδρος τής Γιουγκοσλαβίας είναι κάτι πού ξαφνιάζει τά ελεύθερα σκεφτόμενα μυαλά. Καί στόν Τρίτο Κόσμο υπάρχουν πολλά τέτοια άπαραδέκτα παραδείγματα.

ΕΡ: Τό ότι άναφέρεις τόν Τρίτο Κόσμο μέ κάνει νά σού κάνω άλλη μία έρώτηση. Τί πιστεύεις γιά τό επίχειρημα πού άναφέρεται συχνά σάν έξήγηση τής έλλειψης δημοκρατικών ελευθεριών στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, δηλαδή ότι ή δημοκρατία είναι καθεσώς άναπτυγμένης χώρας κι ότι μπορεί νά υπάρξει μόνο πέρα από ένα επίπεδο ζωής;

ΑΠ: Νομίζω ότι όταν τό θέλουμε, μπορούμε πάντα νά τηρήσουμε τή δημοκρατία, αλλά ότι δέν είναι εύκολο. Είναι περισσότερο ή λιγότερο δυνατό. Κι υπάρχει πάντοτε σχεδόν μία μοιραία σχέση άνάμεσα στην υπερέξουσία και τήν υπανάπτυξη. Όσο μία χώρα είναι καθυστερημένα οικονομικά, τόσο υπάρχουν προβλήματα έθνικης ένότητας και ή τάση νά υπάρχει σάν αντίβαρο μία υπέρ-έξουσία γιά νά μειώσει τήν υπανάπτυξη τής χώρας. Δέν είναι λοιπόν περίεργο τό γεγονός ότι στα τελευταία είκοσι χρόνια οι χώρες πού έγιναν ανεξάρτητες έχουν υπέρ-έξουσίες γιά νά μπορέσουν νά ξεφυγουν άπ' τήν υπανάπτυξη. Αυτό πού υπάρχει στίς δικές μας δυτικές κοινωνίες είναι ένα αντίβαρο από υπο-έξουσίες. Γιατί αυτό πού όνομάζω υπερανάπτυξη τής οικονομίας, μέ τή γιγαντιαία μορφή τής, τά έργαλιά της πού θέλουν νά περιορίσουν τό άτομο στην όμοιομορφία, δημιουργεί μία αντίδραση, ένα σοκ πού είναι ό πολλαπλασιασμός μικρών πυρήνων κουλτούρας πού κινούνται από υπο-έξουσίες, όπως οι φοιτητές, οι μαύροι, οι Ινδιάνοι στή ΗΠΑ, οι Βάσκοι, οι Βρετανοί και οι Όξίτανοι στή Γαλλία, οι Ουαλοί και οι Σκωτσέζοι στή Μεγ. Βρετανία. Όλοι αυτοί είναι ή αντίδραση άπέναντι στην πίεση τής βιομηχανικής κοινωνίας, οι αντιδυνάμεις πού άρχίζουν και δημιουργούνται.

ΕΡ: Άπ' τήν άλλη μεριά νομίζεις ότι σχετικά μέ τά ποπολιστικά στοιχεία πού βρίσκουμε σά καθεστώτα του Τρίτου Κόσμου, πού άποκαλούνται σοσιαλιστικά, αλλά εμπνέονται ίσως από μορφές του σοσιαλισμού, πού δέν άπορρέουν άπ' τό σοσιαλισμό σάν αναγκαιότητα του έυρωπαϊκού εργατικού κινήματος, υπάρχει μήπως έπιστροφή στις πηγές αυτού του έξω-έυρωπαϊκού σοσιαλισμού; Καί μήπως αυτές οι χώρες πού πρέπει νά θγούν άπ' τήν υπανάπτυξη έχουν άναγκη, όπως τό είπες, αυτού του συγκεντρωτισμού τής έξουσίας; Οι ελευθερίες σ' αυτή τήν έξουσία πού δέν εμφανίζεται σάν σοσιαλιστική και δέν είναι περισσότερο ποπολιστικοέθνικιστική, δέν είναι στην περίπτωση αυτή στή θέση πού ήταν στην ΕΣΣΔ στην περίοδο τής έκβιομηχάνισης, δηλαδή «πρώτα τό ψωμί, μετά οι ελευθερίες»;

ΑΠ: Ό σοσιαλισμός σ' αυτές τις χώρες είναι συνήθως μία έτικέτα, ένα κάλυμμα. Οι χώρες πού άποκαλούνται σοσιαλιστικές στην Άν. Εύρώπη και στον Τρίτο Κόσμο κατά 80% δέν είναι σοσιαλιστικές. Καί βλέπουν τό σοσιαλισμό βαπτιζόμενες σοσιαλιστικές.

ΕΡ: Άρχισες τήν επέμβαση σου στο συμ-

πόσιο «Σοσιαλισμός και Πολιτισμός» λέγοντας ότι δέν ξέρουμε τί σημαίνει σοσιαλισμός, δέν ξέρουμε τί σημαίνει πολιτισμός. Μήπως μπορείς νά μάς τό εξηγήσεις αυτό;

ΑΠ: Ό κάθε συμμετέχων άρχισε μέ τό νά όριζει τί είναι κατ' αυτόν ό σοσιαλισμός, και τί είναι ό πολιτισμός, κι όπως κι καθένας έδινε μία διαφορετική έρμηνεία, τό αποτέλεσμα ήταν ότι μετά από δύο μέρες κανείς δέν ήξερε πιά τί ήταν ό σοσιαλισμός κι ό πολιτισμός, αλλά όλοι μιλούσαν γι' αυτά. Αυτό λοιπόν μέ παραξένεψε. Αυτό πού θά ήθελα νά πώ παρ' όλα αυτά γιά τις σοσιαλιστικές χώρες του Τρίτου Κόσμου, τις πραγματικά σοσιαλιστικές, είναι ότι συμβαίνει κάτι πού είναι πολύ ένδιαφέρον άκόμα και γιά τά δυτικά κράτη. Υπάρχει στην ούσία μία δυνατή έπιστροφή στον ούτοπιστικό σοσιαλισμό. Ξέλω νά πώ ότι ό λεγόμενος έπιστημονικός σοσιαλισμός, γιά τόν όποιο ό Μάρξ ήταν τόσο περήφανος έναντι στον Προυτόν, στην ούσία άπέτυχε. Δέν φέρνει μία καλύτερη ποιότητα ζωής. Δέν είναι ότι φέρνει μία χειρότερη ποιότητα ζωής άπ' τό φιλελεύθερο καπιταλισμό, αλλά έχει άλλα προτερήματα και έλαττώματα. Έτσι ό ούτοπιστικός σοσιαλισμός είναι δυνατός έφ' όσον ή κοινωνία γίνεται μετα-βιομηχανική, έφ' όσον 60% του εργαζόμενου πληθυσμού των ΗΠΑ άνήκουν στον ύπηρεσιακό τομέα, κι όχι πλέον στό βιομηχανικό τομέα, όπως και τό 50% στή Γαλλία. Έτσι είναι δυνατόν αυτή ή μετα-βιομηχανική κοινωνία, αυτή ή προοδευμένη οικονομία, νά ελευθερώσει πιά πολύ χρόνο γιά τήν ψυχαγωγία, τή φαντασία, δηλ. τήν ούτοπία, τόν ούτοπιστικό σοσιαλισμό. Ό λεγόμενος ούτοπιστικός σοσιαλισμός ήταν ούτοπιστικός γιά τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες του 19ου αιώνα. Τώρα είναι ό βαρύν έπιστημονικός σοσιαλισμός του 19ου αιώνα πού γίνεται άχηρστος. Υπάρχει μία δυνατή έπιστροφή του ούτοπιστικού σοσιαλισμού. Ό Β. Ούγκυ έλεγε: «Η ούτοπία είναι ή αλήθεια του αύριο». Τώρα βρισκόμαστε στό αύριο γιά ν' άρχίσουμε νά μπαίνουμε στην ούτοπία. Λοιπόν νομίζω ότι οι σοσιαλιστές έχουν άδικο νά μόν έχουν περισσότερες φιλοδοξίες. Φιλοδοξίες αισθητικές και ήθικές, και νά νομίζουν ότι όλα στό βάθος είναι οικονομία. Νομίζω ότι αν ό σοσιαλισμός αντικαταστούσε τούς δεξιούς τεχνοκράτες μέ άριστερούς, δέν θ' όξίζε τόν κόπο. Ό σοσιαλισμός γιά μάς είναι μία καλύτερη ποιότητα ζωής, μία καλύτερη ήθική, μία καλύτερη τέχνη, ένας καλύτερος πολιτισμός.

ΕΡ: Μία τελευταία έρώτηση. Αναφέρθηκες στην άρχή τής συνέντευξης στα δεινά τής έξουσίας και στην αναγκαιότητα νά οργανωθεί ή έξουσία. Μήπως μπορείς νά μάς πεις, μετά τήν έμπειρία πού είχαμε του γραφειοκρατικού σοσιαλισμού, και του συγκεντρωτισμού τής έξουσίας, πώς οι άναπτυγμένες χώρες πού έχουν ξεπεράσει τό στάδιο τής υλικής ανάγκης και βρίσκονται στό μεταβιομηχανικό στάδιο έχουν οργανωμένες υπο-έξουσίες; Γιατί πρέπει νά πούμε ότι πολλοί διανοούμενοι στή Γαλλία σήμερα δέν έχουν έμπιστοσύνη στον έρχομό στην έξουσία μιας άριστερας πού δέν θά είχε διδαχθεί άπ' τά προηγούμενα λάθη του συγκεντρωτικού και γραφειοκρατικού σοσιαλισμού.

ΑΠ: Μπορώ νά πάρω δύο παραδείγματα υπο-έξουσίας. Τό πρώτο είναι ή τοπική έξ-

ουσία. Όσο ή δημοκρατία λειτουργεί σέ μικρή κλίμακα, τόσο είναι πραγματική. Οι πολίτες έχουν πιά μεγάλη ύπευθυνότητα στις άποφάσεις πού παίρνονται στην περιοχή τους, κι εκεί έχουν μία πραγματική έπιρροή. Νά ένα δεύτερο παράδειγμα: Στή Γαλλία τό ραδιόφωνο είναι κρατικό μονοπώλιο. Καί προτείναμε έμεις οι Ριζοσπάστες τής Άριστερας νά πάμε αυτό τό μονοπώλιο στην άναπροσαρμογή του Κοινού Προγράμματος. Δέν βρήκαμε όμως πλήρη άνταπόκριση άπ' τά άλλα δύο κόμματα. Νομίζουμε ότι ιδιωτικοί σταθμοί πού θά μπορούσαν νά δημιουργηθούν μέ λίγα χρήματα από πολιτιστικές δυνάμεις, έθνικές μειονότητες, κόμματα τής άντιπολίτευσης, θά έφεραν ζυμώσεις και πραγματικές ελευθερίες, γιατί ό πραγματικός πολιτικός άγώνας βρίσκεται στα μέσα ενημέρωσης. Οι ιδιωτικοί σταθμοί θά ήταν ένα πολύ ένδιαφέρον πείραμα.

ΕΡ: Πώς θά μπορούσαν νά συμφιλιωθούν οι αντι-έξουσίες πού άναφέρες σάν άπαραίτητες γιά μία πραγματικά σοσιαλιστική έξουσία, κι αυτή τή μάχη δημιουργίας μιας ένωμένης Εύρώπης και ποιές είναι οι θέσεις των προοδευτικών δυνάμεων άπέναντι στην ένωμένη Εύρώπη;

ΑΠ: Νομίζω ότι υπάρχει μία άνακατανομή τής έξουσίας στις κοινωνίες μας πρós τά πάνω και πρός τά κάτω. Πρός τά κάτω είναι πρός τις διάφορες περιοχές. Έκει ή έξουσία είναι άπ' εύθείας προσιτή, στα τοπικά πλαίσια, στους πολίτες. Πρός τά πάνω είναι σέ έυρωπαϊκή διάσταση, γιατί ή θέληση νά κυριαρχηθεί ή οικονομία, και οι πολυεθνικές εταιρίες, πού κινούνται πιά σέ παγκόσμιο επίπεδο, κάνει τις πολιτικές δυνάμεις νά θέλουν νά είναι δραστικές, νά έχουν κι αυτές ένα έυρωπαϊκό επίπεδο. Έξ άλλου υπάρχει από καιρό μία Σοσιαλιστική Διεθνής. Δέν είναι κάτι τό καινούριο. Κι ή Σοσιαλιστική Διεθνής, αν θέλα ν' άκουστεί ή φωνή τής μέ τις καλύτερες συνθήκες, πρέπει νά καταφέρει νά γίνει τό Εύρωπαϊκό Κοινοβούλιο πού θά έκλεγεί μέ πλειοψηφικό σύστημα, ένα μέρος όπου θά συμμετέχει πολύ, ένα μέρος όπου οι σοσιαλιστές θά έξετάζονται ένα νέο πρότυπο κοινωνίας, και θά τό κάνουν σωστά. Είναι μία συνθισμένη πολιτική σκηνή, τό Εύρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπου οι σοσιαλιστές πρέπει νά κάνουν τήν ίδια προσπάθεια μ' αυτή πού κάνουν στα έθνικά κοινοβούλια του 20ού αιώνα. Νομίζουμε ότι δέν υπάρχουν πιά πολλά νά πούμε γιά τά έθνικά κοινοβούλια. Ξέραμε εκ των προτέρων κατά 95% τί θά πεί ένας δεξιός όταν άρχίζει νά μιλάει.

ΕΡ: Είναι μέρος του κράτους-θεάματος πού αναλύεις στο τελευταίο σου βιβλίο;

ΑΠ: Ναι, γιατί ένας πολιτικός παίρνει τόσες προφυλάξεις γιά τό σχήμα των πραγμάτων, ώστε συχνά στην ούσία αυτά πού λέει δέν έχουν νόημα, είναι άπλώς ένα θέαμα. Όσα λιγότερα λέει, τόσο παίζει. Νομίζω ότι ήταν ό Σαίν-Ζυστ πού έλεγε κοιτάζοντας τό άμερικάνικο Σύνταγμα του 1787 και βλέποντας ότι ύπήρχε στους στόχους τής άμερικάνικης συνομοσπονδίας ή άνεύρεση τής εύτυχίας: «Η εύτυχία είναι μία καινούρια ιδέα γιά τήν Εύρώπη». Τό 1978 ή εύτυχία παραμένει μία καινούρια ιδέα γιά τήν Εύρώπη. Αυτό πού μένει νά κάνουν οι σοσιαλιστές είναι τό 1990 π.χ. νά μόν υπάρχει κανείς πού νά μπορεί νά πεί: «Η εύτυχία είναι μία καινούρια ιδέα γιά τήν Εύρώπη».

ΚΑΘΕ ΠΡΩΙ

αγοράζε

διαβαζε

διαδιδε

την **ΑΥΓΗ**
τη δίκη 68
ΦΩΝΗ

ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ

Στό
«**ΜΑΓΑΖΙ**»
μιά
ειδική
προσφορά

μέ αγορά
1.000 δρχ.
δῶρο
μιά τσάντα
γιά τό
καλοκαίρι

«**ΜΑΓΑΖΙ**»
ΔΙΔΟΤΟΥ
ΚΑΙ Ζ. ΠΗΓΗΣ

●
ΕΧΕΙ ΑΠ' ΟΛΑ!

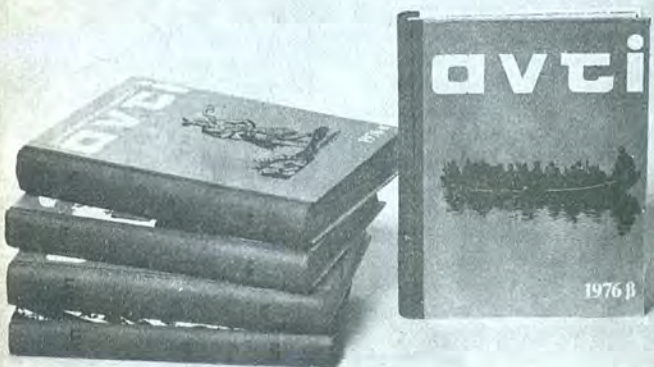
ΖΗΤΗΣΤΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΕ ΚΑΘΕ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Φιλήμονα Γιαλούρη

τα δικαιώματά μας

ΟΤΙ ΑΦΟΡΑ ΤΟΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟ - ΤΗΛ. 8678535

Οί τόμοι του «ANTI», πανόδετοι, μέ πλήρη πίνακα περιεχομένων προσφέρονται γιά τή μελέτη:

- τής πολιτικής ζωής του τόπου, μέ αναλυτικές καί αποκαλυπτικές έρευνες
- τής σύγχρονης ιστορίας μας καί τής Αντίστασης
- τής οικονομίας, τής παιδείας, τής κοινωνικής ζωής
- τής διεθνούς επικαιρότητας
- τών προβλημάτων ιδεολογίας καί τής πνευματικής ζωής

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτιστική αποκέντρωση

Τό αίτημα γιά πολιτιστική αποκέντρωση έχει γίνει πιά συνείδηση· ό βαθμός τής συνειδητοποίησής του προχώρησε αντίστροφως ανάλογα μέ τό βαθμό έρήμωσης τής ελληνικής έπαρχίας. Πρώτα εγκαταλείφθηκε ή έπαρχία από τό κράτος καί τούς ανθρώπους της κι' ύστερα, όταν πιά όλοι νιώθαμε μέρα μέ τήν ήμέρα τόν ύδροκεραλισμό τής πόλης-κράτους, άρχισαμε νά ψελίζουμε τίς πρώτες μας σκέψεις.

Τό πρόβλημα όμως είναι ότι παρ' όλο τό χρόνο πού μεσολάβησε, δέν καταφέραμε άκόμη νά αντίληφθούμε τό ουσιαστικό, ότι δηλαδή αποκέντρωση δέ σημαίνει «ένέσεις» παιδείας άπ' τήν Άθήνα, ούτε καί μεταφορά δομών ίδιων μ' αυτές πού έχουν αναπτυχθεί κάτω από άλλους όρους.

Όφείλουμε πιά νά δούμε καθαρά ότι πρέπει τό κράτος νά πάρει τήν ευθύνη του καί ή στροφή πρός τήν έπαρχία νά γίνει στή βάση ανάπτυξης τών τοπικών εκείνων πολιτιστικών στοιχείων πού δίνουν τήν έλκτική ιδιαιτερότητα σέ κάθε τόπο: Κι' αυτό δέν μπορεί παρά νά είναι έργο τών τοπικών, κάθε φορά, δυνάμεων. Έτσι, ύποχρεωτικά πιά, θά πρέπει τό κράτος νά δει, πώς ή πολιτική τής αποκέντρωσης, μόνο μέσα από μία άλλαγή στήν αντίληψη γιά τήν τοπική αυτοδιοίκηση περνάει· μέσα άπ' τό δυνάμωμα καί τήν αυτονομία τής Αυτοδιοίκησης, θά μπορούσε νά πραγματοποιηθεί ή διερεύνηση τών προβλημάτων του κάθε τόπου χωριστά κι' από κει καί πέρα, νά γίνει ή εκκίνηση γιά κάποιες λύσεις.

Ένα μουσείο

Χρόνια τώρα, ή Έλένη Φραντζεσκάκη έχει τάξει σκοπό της νά οργανώσει ένα λαογραφικό μουσείο στά Χανιά ή στο χωριό της τό Βάμο Αποκορώνου. Μεθοδικά συγκεντρώνει κομμάτια λαϊκής τέχνης. Έχει κιόλας οργανώσει μίαν αξιόλογη συλλογή - κυρίως ύφαντών. Άλλά ή άπορία της φαίνεται νά είναι: «αυτή τή συλλογή ποιός θά τήν στεγάσει;»

Γιατί ήββια ή άνάγκη γιά ένα τέτοιο μουσείο στά Χανιά ύπάρχει, όπως ύπάρχει καί ή πρώτη μαγιά καί πολύ όρεξη από ιδιώτες. Τί λένε όμως οί άρμόδιοι;

Γιατί όσο γνωρίζουμε, εκτός από τόν Δήμαρχο Χανιών κ. Άντώνη Μακρή, ούδείς άλλος συγκινείται...

ΈΗ «Βικελαία Βιβλιοθήκη»

Μιά έκθεση σπάνιων καί πολύτιμων βιβλίων λειτουργησε στήν «Βικελαία» δημοτική βιβλιοθήκη Έρακλείου από τίς 3 μέχρι τίς 15 του Ίούλη. Στήν έκθεση παρουσιάστηκαν τά καλύτερα άποκτήματα τής βιβλιοθήκης, όπως παλιά βιβλία, χειρόγραφα, περιοδικά καί έφημερίδες. Άνάμεσα στά πιά παλιά άποκτήματα τής βιβλιοθήκης είναι καί οί «Άριστοφάνους Κωμωδίαί» (έκδοση Βενετίας 1498 δηλαδή 43 μόλις χρόνια μετά τήν έκδοση του πρώτου βιβλίου του Γκούτεμπεργκ).

Πρέπει νά σημειώσουμε ότι ή «Βικελαία» στεγάσει δεκάδες χιλιάδες τόμους πού προσφέρονται σέ κάθε μελετητή καί άναγνώστη. ΈΗ «Βικελαία» στεγάσει έπίσης τούς πολύτιμους γιά τήν Ιστορία τής Κρήτης κώδικες τών Τουρκικών άρχείων. Άπό τό 1976 έχει εγκαινιαστεί καί δανειστικό

τμήμα.

ΈΗ τόσο όμως αξιόλογη καί άπαραίτητη γιά τό Έρακλείο βιβλιοθήκη, αντιμετωπίζει ένα ουσιαστικό πρόβλημα στή λειτουργία της. Στεγάζεται σέ μέρος του δευτέρου όρόφου του Μεγάρου «ΑΚΤΑΡΙΚΑ» κι' ό περιορισμένος αυτός χώρος δέν άφήνει περιθώρια γιά τήν ταξινόμηση τών βιβλίων. Τό πρόβλημα θά μπορούσε νά λυθεί άν ή βιβλιοθήκη μεταφερόταν σ' ένα κτίριο όπου θά ύπάρχει έπαρκής χώρος. ΈΗ συνειδητοποίηση αυτής τής άναγκαιότητας γιά τή μεταφορά σέ κατάλληλο χώρο, ήταν ένας

Ό ποιητής του Έρωτόκριτου

«Βιτζέντζος είν' ό ποιητής κ' εις τή γενιά Κορνάρου, πού νά θρηθή ακμάτιστος, όντε τόν-πάρ' ό Χάρου. Στή Στειάν εγεννήθηκε, στή Στειάν ενεθράφη, εκεί καμε κ' εκόπιασε έτούτα, πού σάς γράφει.»

Τόν ποιητή του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ όπου στο τέλος τής άφήγησής του γιά τά πάθη τής Άρετούσας καί του Έρωτόκριτου, δίνει έτοι σύντομα τήν ταυτότητά του, θέλησε νά τιμήσει φέτος ό Δήμος τής Σητείας.

Στά πλαίσια του έτους Κορνάρου θά οργανωθούν διαλέξεις, θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, λαϊκές γιορτές καί θά κυκλοφορήσει ειδικό μετάλλιο.

Ό «Έρωτόκριτος» ήταν γιά

από τούς στόχους τής έκθεσης τών σπάνιων βιβλίων τής «Βικελαίας».

Τό «άντάμωμα»

Στά Χανιά, στήν παλιά πόλη, στήν δδό Ζαμπελίου 49, λειτουργεί ένα καφενείο «άλλιώτικο από τ' άλλα». Τό καφενείο, πού λέγεται τό «άντάμωμα», δέν περιορίζεται στο νά είναι ένας χώρος καταναλώσεως ποτών αλλά είναι χώρος έκδηλώσεων καί εργαστήρι. Είναι ένας χώρος έλεύθερος πού άλλάζει μορφή ανάλογα μέ τήν έκδήλωση πού φιλοξενεί. Στο πρωτότυπο αυτό καφενείο μπορεί κανείς πότε νά δει μιά έκθεση ζωγραφικής ή γλυπτικής, πότε ν' άκούσει ένα ρεσιτάλ μουσικής, πότε νά δει μιά παράσταση κουκλοθέατρου, ή καρνακίοζη ή άκόμα νά συμμετάσχει σέ μιά έλεύθερη συζήτηση. Μπορεί όμως πάντα καί νά παίξει σκάκι, νά διαβάσει ένα βιβλίο, νά άκούσει μουσική. Τό πειραματικό καφενείο «τό άντάμωμα» είναι ένας χώρος έλεύθερος σέ κάθε μορφή δημιουργικότητας όπου συναντιέται καί διαίέγεται ό δημιουργός κι' ό θεατής.

αίωνες τό πιά αγαπητό άνάγνωσμα γιά τούς Κρητικούς - μιά δεύτερη Βίβλος. Πολλοί γέροντες καί γερόντισες τόν είχαν άποστηθίσει καί μάλιστα από προφορική παράδοση.

Τό έρωτικό πάθος πού διατρέχει τό ποιήμα έχε μιά πλήρη αντίστοιχία μέ τό λαϊκό άίσθημα. Οί στίχοι του, όπως αυτοί όπου ή Άρετούσα εικονογραφεί τό πάθος του έρωτα έχουν τυπωθεί στή λαϊκή μνήμη:

«κι ό Έρωτας είν' ό μάγερος, συμπαίνει καί σπουδάξει, καί τσί φτερουγές του σιχνιά άνεβοκατεβάξει. Φυσά καί ξάφτει τή φωτιά, μήν-πάη καί του σήση, τή μαγερειάν άκάμωτη δέ θέ νά τήν άφήση, κι αυτός άέρας τώ φτερω, πού ξάφτει τό καμίνι, κάνει τόν άναστεναμόν π' έτσι σιχνιά μέ κρίνει, καί δέν εύρίσκ' άνάπασι στο στήθος ή καρδιά μου, μά πάντα μ' άναστεναμό έρχετ' ή-άναπνιά μου, κι ά λάχη ξύλο γή κλαδί, όντεν άναστενάσω, θγαίν' έτοια φλόγα καί καημός, πού καίω τά λογιάζω, κ' είν ή καρδιά μου στήν-πυρά, καί καίγεται στή λάδρα, σάν-κάρβουνο 'ναι κόκκινη, τά φύλλα τς' είναι μαύρα. Μαγάρι ν' άποκαίγοντον, νά γίνοντον άθάλη, νά πάψουσιν οί πόνοι τς, κ' ή παιδα τς' ή μεγάλη.» καί συνεχίζει:

«Γλήγορα, Νένα, βοήθησε, εύρε νερό γή χιόνι, νά σήσης τήν-καρβουνιατιά νά πάψουσιν οί πόνοι. Μά τό δροσίζει καίει με, τό καίει μέ μαργώνει, καί τό γυρεύω γιατρικό, βαρίσκει καί λαδώνει. Ό νούς μου τά θουνά κρατεί, καί μέσ' στά δάση μπαίνει, κ' όντε πετά στόν ούρανό, στά δάθη κατεβαίνει.»

Στόν 'Αποκόρωνα

Στις άρχές του 'Ιούνη οι κάτοικοι της έπαρχίας 'Αποκόρωνου ίδρυσαν έταιρία για την ανάπτυξη του τόπου. 'Η έταιρία ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του Μητροπολίτη Γερμανίας Ειρηναίου και θά έχει ευρεία λαϊκή βάση με την συμμετοχή συλλόγων, εκπροσώπων όλων των κομματικών οργανώσεων και των κοινοτήτων. 'Η έταιρία θά αποσκοπεί στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, στην ένισχυση των δεσμών ανάμεσα στους ξηνητεμένους 'Αποκορωνιώτες με την ιδιαίτερη πατρίδα τους και στην πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου. 'Έχει ήδη διατυπωθεί τό καταστατικό της έταιρείας που θά λέγεται «'Εταιρεία 'Αναπτύξεως 'Αποκόρωνα Α.Ε.» και έχει υποβληθεί για έγκριση.

«'Αποσπερίδα»

Στά Χανιά έχουν ξεφυτρώσει τά τελευταία χρόνια - λόγω και της ραγδαίας επέλασης των τουριστών, μα σειρά από νέα έστιατόρια, καφενεία και κέντρα διασκέδασης. Πολλά από αυτά έχουν στεγαστεί σε παλιές μεσαιωνικές αποθήκες και κτίσματα. 'Ενα από αυτά, είναι και ή «ΑΠΟΣΠΕΡΙΔΑ» στην όδο Κονδυλάκη 37-39 στην παλιά πόλη, στην συνοικία «'Οθριακή». 'Η «'Αποσπερίδα» στεγάζεται σ' ένα μεγάλο, άνετο κτίσμα των μέσων του 17ου αιώνα που για κάποιο διάστημα ήταν σαπουναριό. 'Ενα «πολλαπλό» μαγαζί με ταβέρνα, καφενείο, εστιατόριο και μπάρ στά διάφορα επίπεδα και πατάκια του, με μιά πολύ επιτυχή διαμόρφωση, ή «'Αποσπερίδα» είναι άσφαλώς από τίς υποδειγματικές περιπτώσεις μετατροπής ενός παλιού χώρου για σύγχρονη χρήση. 'Όσοι πάντως βρεθείτε στά Χανιά τό καλοκαίρι, χάσατε! 'Η «'Αποσπερίδα» δέν λειτουργεί τούς καλοκαιρινούς μήνες.

Συζήτηση για τό Πανεπιστήμιο

Σήμερα τό βράδυ στις 8, υπό την αιγίδα του Δημάρχου Χανίων κ. 'Αντώνη Μαρή και με την ευκαιρία του ειδικού αφιερώματος του ANTI για τά ΧΑΝΙΑ, τό περιοδικό μας οργανώνει μιά διάλεξη - συζήτηση με θέμα ή «'Δομή ενός Σύγχρονου Πανεπιστημίου».

Τή διάλεξη θά προλογίσει ό Δήμαρχος κ. 'Αντώνη Μαρή

και ή συζήτηση θά διευθύνει ό κ. 'Αλέξ. Παπαδερός.

Στή συζήτηση συμμετέχουν οι: Κώστας Κριμπιάς, καθηγητής της Γεωπονικής, Χρήστος Ροζάκης, ύφηγητής της Παντείου και 'Αριστομένης Προβελέγγιος, αρχιτέκτων - καθηγητής, σύμβουλος του Γαλλικού Κράτους σε προβλήματα ανώτατης Παιδείας.

'Η συζήτηση θά κλείσει με άπαντήσεις στά ερωτήματα που θά τεθούν από τό κοινό. 'Η εισοδος είναι ελεύθερη και έχουν κληθεί νά συμμετάσχουν πανεπιστημιακοί, πολιτιστικοί φορείς και σωματεία.

Τό περιοδικό πιστεύει πώς ή συζήτηση αυτή ενδιαφέρει όλους τούς Χανιώτες, τώρα μάλιστα που έχει τεθεί επί τάπητος και τό πρόβλημα της ίδρυσης Πολυτεχνικής Σχολής στην πόλη.

ΡΟΖΟΝΑΡΙΣΜΑ

Στόν κρητικό τύπο - ήμερήσιο και περιοδικό - έχει καλλιεργηθεί ένα ιδιαίτερο είδος χρονογραφήματος που, δέχεται τό ανάλογο του, βρίσκει κανείς και σε άλλες περιοχές της 'Ελλάδας. Πρόκειται για ένα είδος έντεχνου λόγου, όπου γράφονται άφηγήματα, συνήθως ακριβικά και ήν ζωή της έπαρχίας. Ούσιαστικό στοιχείο του είδους είναι τό γλωσσικό ιδίωμα - κάποτε άκατανόητο άκόμα και για τούς ντόπιους - ό χρονογράφος ανασύρει τίς πιο έξειδικωμένες και σπάνιες λέξεις. Τό είδος έχει τό αντίστοιχο του και στόν έμμετρο λόγο.

Στά Χανιά, ό Μιλτιάδης Βαυδάκης, που χρησιμοποιεί τό ψευδώνυμο «Μαδαρίτης», καλλιεργεί τό είδος με ιδιαίτερη επιτυχία. 'Η επιτυχία του δέν όφειλεται μόνον στην άνετη χρήση του τοπικού ιδιώματος - τόν διακρίνει λυρισμός, μιά άίσθηση χιούμορ αλλά και μιά σωστή καταγραφή της συμπεριφοράς και της ψυχολογίας του Κρητικού.

'Από ή βδομαδιάτικη έφημερίδα «ΑΛΗΘΕΙΑ» όπου συνεργάζεται, άντιγράφουμε ένα «ροζονάρισμά» του:

'Όθεν τά χωριά άπου γενήθηκε κι εϊδε τόν κόσμο και ή ζωή ήτα παωμένος ό Μιχάλης. Στή λουτρογυιά¹ του πλιά γεροντή του 'Αγγού, νιούς άπούχε δοσμένα για την πατρίδα, ή δημοκρατία και ή λευτεριά, πέντε γιούς και γαμπρούς, δίχως το' άλλες συφορές άπου τόν ήβρανε. Ούλοι τ' άντεξε άντρίστικα, κυμαρισι εστάθηκε στο' άερίδες και στο' άστροπελέκια, για νά πέσει του καιρού-ντου στά έννενηντα δύο του χρόνια.

Ψηλά ναι τό σπίτι του και τό Μοναστήρι κι ό κόσμος βγορίζει²

'Απολούτρουγα³ έκατσεν ό Μιχάλης στο πέζουλι κι άπόλυσε ή θύμησήν του ν' άντιγιάρει⁴ στά κοπελλάνα⁵ του. Στά κορφές, σοσί τόπους άπου 'βόσκε, στά πλάγια, τά λιόφυτα, τ' άμπέλια, τ' άλώνια τά χωριά και τό σκολειό άπου σπουδάξε!⁶

Τυραγισμένη και με πολλές στέρησες έτότες ή ζωή, άλόργο άπου τόν κόσμο και το' άπολανές του με ήσυχη και γαληνεμένη.

Δέ θερρίζουν σήμερα, δέν άλωνεύου, δέ γροικιά⁷ μουγγιτά βουγιώ μουδ' άγκανίσματα⁸ γαδιάρω. 'Ο ποταμός δέ βουτζει, τά χάχα και τά ξεφωνητά των κοπελλιώ άπου κολυμπού δέ γροικούντα. 'Ο χατζίνες⁹ στο μεγάλο πλάτανο έστειρώξε¹⁰, δέν άνημένον¹¹ λυγερές με τοί λαίνες, έρημα και βουλισμένα τά Βαρδιανίτικα δώματα¹² για δέν ήτونه κοπελλιές και ντεληκανήδες¹³, τ' 'Αη Γιαννιού νά βάλου ή λαίνα με σοσί κληδώνας.

Δυό-τρεις φαμελιές σε κάθε χωριό κι ούλοι γερόντοι, τά μαγατζιά στο Βουτά έρημα, δέν κουβαλόνε μπλιό οι Κισσαμίτες τά μουλαρογύμαρα τό κρασί. Οι πέρδικες δέν κακαρίζου τοί ταϊτερινές¹⁴.

Και σκέδγεται ό Μιχάλης. Πότες διαφέρθηκε τό κράτος γη οι μεγάλοι μας για μάς; Μόνον τά μεταβατικά κι οι γι' εισπρακτόροι για σοσί φόρους κι οι κομμα-

τάρχες στο' έκλογές για νά μάς - ε - τάσου.

Μά νά δυό γαλανοί τρούλοι του Ραντάρ στού Ράμπη ήν κορφή, θωρείς πώς μάς άναστορηθήκα;

'Εδωκα και των άμαθιών¹⁵ τωνε οι νεοί, μά βρεθήκαν κι εϋτοί που δέν έγκάφα,¹⁶ έχαιηλώσα σοσί γυαλούς στην Κομντούρα. Σοσί σήνους, το' άλυγές, το' άσπαλάρθους, τά χαράκια, με τά νύχια - ν - τωνε έξεπατώσα για νά κάμου σύγχρονες καλλιέργειες, ως λένε, θερμοκήπια. Σκληρή, βασανισμένη κι επικίνδυνη, για την υγεία των ανθρώπων δουλειά. Δέν κατέμε¹⁷ τόν ξετελεμόν¹⁸ τωνε.

Μά εϋτό που μάς - ε - παρηγορά κι μάς - ε - δοϋδει όρπιδες είναι πώς βρίσκονται νεοί που δέν παραιτού τόν τόπο, τό χώμα που με αίμα ποτίσανε οι προγονοί μας για νάνα δικό μας, έμάς και των άπογόνων.

ΜΑΔΑΡΙΤΗΣ

1. Λειτουργία - εδω, στην έπέτειο θανάτου. 2. προβάει, φαίνεται. 3. Μετά τό τέλος της λειτουργίας. 4. 'Επιστρέφει 5. Νεότητα 6. 'Ακούς 7. Βοδιών 8. Γκαρίσματα 9. Δημόσιο ταμείο 10. Στέρεψε 11. 'Αναμένο, περιμένο. 12. Σπίτια 13. Νιου πινιλά κάρια 14. πρωϊνά 15. έφυγαν 16. αναχώρησαν 17. Γνωρίζομε 18. Τέλος, κατάληξη.

Πολιτιστικά σωματεία και μουσειακές συλλογές

● Φιλολογικός Σύλλογος «ό Χρυσόστομος»

Είναι τό αρχαιότερο σωματείο στη Κρήτη. 'Ιδρύθηκε τό 1899. Στεγάζεται σε ιδιόκτητο κτίριο στην όδο Χάληρων με αίθουσες διαλέξεων, καλλιτεχνικών έκδηλώσεων, εκθέσεων τέχνης. Ιστορικών και λαογραφικών αντικειμένων κ.λ.π. Μερικές από τίς δραστηριότητες του συλλόγου: Πρίν από τόν πόλεμο, εκτός από τίς άλλες δραστηριότητες, όργάνωσε και στέγασε (τό 1936) την πρώτη βιβλιοθήκη της πόλης. 'Η βιβλιοθήκη καταστράφηκε τό Μάη του 1941 με τούς βομβαρδισμούς στις έπιχειρήσεις της Μά-

Στά Χανιά έχουν ιδρυθεί και κινούνται δραστήρια μιά σειρά από πολιτιστικά σωματεία, ενώ συγχρόνως λειτουργούν βιβλιοθήκες και μουσειακές συλλογές.

'Η δραστηριότητά τους όμως άσφικτά έτσι όπως στερείται μιάς ούσιαστικής κρατικής άρωγής. Πολύτιμα άρχεία αλλά, και μιά πρόθυμη ιδιωτική πρωτοβουλία, τείνουν νά μείνουν άναξιοποίητα.

Παραθέτουμε με συντομία την ιστορία και ή δράση αυτών των σωματείων και των συλλογών:

χης της Κρήτης. Μετά τον πόλεμο επαναδραστηριοποιήθηκε και ανάμεσα στα άλλα οργάνωσε το Β' Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο (1966), καθιέρωσε την Παγκρήτια Έκθεση καλών τεχνών για κάθε δύο χρόνια και συνέχισε την πολιτιστική του δραστηριότητα στους τομείς της λαϊκής επιμόρφωσης και της καλλιτεχνικής ανάπτυξης, διάσωσης του λαϊκού πολιτισμού και εύρυθρης προβολής του τόπου.

Τμήμα του συλλόγου είναι η **Κινηματογραφική Λέσχη Χανίων** που φέτος δρoικείται στην 7η περίοδο της λειτουργίας της, με προβολές χειμώνα - καλοκαίρι (τό χειμώνα στον κιν/γράφο «Ρεγγίνα» κάθε Κυριακή πρωί και τό καλοκαίρι στο «Αττικόν» κάθε Παρασκευή βράδυ).

● **Σύνδεσμος υπέρ της Διαδόσεως τών Καλών Τεχνών εν Κρήτη**

Ίδρύθηκε τό 1923 μέ επίτιμο πρόεδρο τόν Έλ. Βενιζέλο, μέ οικονομική ένίσχυση τού όποίου χρίστηκε πρίν 50 χρόνια τό ιδιωτικό κτίριο τού Συλλόγου στην όδό Νικηφόρου Φωκά, όπου λειτουργεί τό «Κρητικό Ώδειο Χανίων» (Παράρτημα τού Έλληνικού Ώδειού Αθηνών), σχολή ρυθμικής και, περιοδικά, σχολή ζωγραφικής.

● **Ίστορική και Αρχαιολογική Έταιρεία Δυτικής Κρήτης**

Ίδρύθηκε τό 1969. Σκοπός της ή βοήθεια της αρχαιολογικής, λαογραφικής και ιστορικής έρευνας στους νομούς Χανίων και Ρεθύμνου. Έχει πραγματοποιήσει επιστημονικές εκδόσεις και επιχορηγεί τίς ανασκαφές στις Βρύσες Κυδαμίνης.

● **Έταιρεία Θεάτρου Κρήτης**

Ίδρύθηκε τό 1973. Πρόεδρος ό Α. Παπαδεδός. Από τό 1974 έχει δώσει 45 συναυλίες μουσικής και 145 θεατρικές παραστάσεις σε πόλεις και χωριά της Κρήτης μέ 85.000 περίπου θεατές. Φέτος παρουσιάζει την «Ερωφίλη».

ΜΟΥΣΕΙΑ

● **Αρχαιολογικό Μουσείο**

Στεγάζεται στο μεγάλο Ένετικό ναό τού Αγίου Φραγκίσκου. Τήν σπουδαία συλλογή τού Μουσείου σε γλυπτά (προτομές, αγάλματα κλπ.), πήλινα αντικείμενα, σαφκοφάγους, ψηφιδωτά δάπεδα, γυάλινα και χάλκινα αντικείμενα, χρυσά κοσμήματα κ.ά. συνεχώς πλουτίζουν εύρηματα ανασκαφικών έρευνών στο νομό Χανίων. Σημαντικά πρόσφατα εκθέματα περιήφθησαν από τό Μινωικό ανάκτορο τού Κασσιξιού και πινακίδες της γραμμικής γραφής Β.

● **Ίστορικό Αρχείο Κρήτης**

Ίδρύθηκε τό 1920 σαν αρχαική Ύπηρεσία της Γενικής Διοικήσεως Κρήτης. Τό 1928 αναγνωρίστηκε από τό κράτος

σαν νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, ενώ από τό 1943 αναγνωρίστηκε σαν δημόσια ύπηρεσία και σήμερα υπάγεται στο Ύπουργείο Πολιτισμού. Έχει μία πλούσια συλλογή ιστορικών και φιλολογικών βιβλίων, μία μοναδική συλλογή κρητικών έφημεριδών που καλύπτουν μία περίοδο τουλάχιστον εκατό χρόνων, συλλογή σπάνιων φυλλαδίων που τυπώθηκαν στη Κρήτη ή άφορούν την Κρήτη, πολύτιμα άρχεία (της Τουρκοκρατίας, της Διεθνούς Κατοχής, τών Κρητικών Ύπαναστάσεων, της Γερμανικής Κατοχής κλπ.), συλλογή ιστορικών αντικειμένων, αίθουσα κρητικού λαογραφικού μουσείου και μία ιδιαίτερη αίθουσα μέ αναμνηστικά τού Έλ. Βενιζέλου. Στο Ίστορικό Αρχείο ύπάρχει και μία άρκετά καλή συλλογή αντιστασιακού ύλικού (ΕΠΟΝ, ΕΛΑΣ, ΕΑΜ, ΕΟΚ - Έθνική Ύργάνωση Κρήτης - και άλλων οργάνώσεων).

● **Ναυτικό Μουσείο Κρήτης**

Στεγάζεται σε κτίριο τού Φιρκά που αναστηλώθηκε. Άνοιξε τό 1973, αλλά τά δυό τελευταία χρόνια παραμένει κλειστό λόγω έλλειψης προσωπικού. Οί αίθουσές του από τότε που έκλεισε παραχωρούνται για εκθέσεις.

● **Δημοτική Βιβλιοθήκη και Πινακοθήκη**

Ίδρύθηκε τό 1953 και άρχισε να λειτουργεί από τίς 14.3.54. Στεγάζεται στο κτίριο τού Δημαρχείου σε μία έκταση 800 τ.μ. Είναι μία άπ' τίς πιο πλούσιες και αξιόλογες βιβλιοθήκες της χώρας μέ 75.000 τόμους βιβλίων, περιοδικών και έφημεριδών, μεγάλο αριθμό σπάνιων και παλιών βιβλίων, έντύπων, φωτογραφιών και χειρογράφων και ανάμεσα στις άλλες παραχωρημένες βιβλιοθήκες περιλαμβάνει την βιβλιοθήκη τού Έλ. Βενιζέλου μέ 10.000 τόμους βιβλίων. Παράρτημα της Δημοτικής Βιβλιοθήκης είναι ή Δημοτική Πινακοθήκη μέ μεγάλο αριθμό έργων Έλλήνων και ξένων καλλιτεχνών.

Στή Δημοτική Βιβλιοθήκη, όπως και στο Ίστορικό Αρχείο, ύπάρχει μία καλή συλλογή φυλλαδίων από την Άντίσταση καθώς και τό άρχείο τού Εργατικού Κέντρου Χανίων.

ΆΛΛΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ:

● **Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών**

Εκίνησε τόν Μάρτη τού 1978. Ύργανώνει προβολές ταινιών, όμιλίες, εκδηλώσεις κλπ.

● **Λύκειο Έλληνίδων**

Παράρτημα Χανίων

● **Όμιλος Βραχοφώρων.**

Χορευτικός όμιλος για τή διάδοση της δημοτικής μουσικής και τών λαϊκών χορών.

ΚΕΡΑΜΙΚΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΤΑΧΥ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Δημητρίου Γουναρη 110 Θεσσαλονίκη

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ:
Φανερωμένης 48 Χολαργός.
Τηλ 652 1725

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

Σταθμό στην παγκόσμια λογοτεχνία και πρωτοποριακό δείγμα νέας γραφής έχει χαρακτηρίσει τόν «Φύλακα στη σίκαλη» ό Έρνστ Φίσερ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΤΡΙΤΗ
ΕΚΔΟΣΗ

«Σύγχρονη Έποχή».

1978

Ο «Μικρός Πρίγκιπας» για τους Έλληνες τής Σουηδίας

Άννα Θ. Κολτσιδοπούλου

Με πρωτοβουλία του ελληνικού τμήματος τής σουηδικής ραδιοφωνίας και σε συνεργασία με το Θέατρο Μαριονετών (Μίχαελ Μέσκε), ηχογραφήθηκε πριν λίγες μέρες στην Αθήνα, η θεατρική διασκευή του «Μικρού Πρίγκιπα» του Έξυπερύ. Η ηχογράφηση έγινε για λογαριασμό τής Έλληνικής έκδοσης ΣΗΜΕΡΑ που απευθύνεται στους Έλληνες τής Σουηδίας, με μία ακροαματικότητα 90%. Το τεχνικό και καλλιτεχνικό επίπεδο που πλαισίωσε αυτή τη ραδιοφωνική δουλειά ήταν περισσότερο από εκλεκτό, αφού η ίδια ηχογράφηση θα χρησιμοποιηθεί κι' από το θέατρο Μαριονετών του Μέσκε για τή ελληνόπουλα τής Σουηδίας. Η ραδιοφωνική προσαρμογή και η μετάφραση ήταν του Ζαννή Ψάλτη σε συνεργασία με τόν Μίχαελ Μέσκε. Έπαιξαν οι ηθοποιοί Ξένα Καλογεροπούλου, Λευτέρης Βογιατζής, Μίμης Κουγιουμτζής, Άννιτα Σαντοριναίου, Βάσος Ανδρονίδης, Σπύρος Κωνσταντόπουλος, Άλβέρτος Έσκενάζι, Μίνα Αδαμάκη, Νίκος Αρμάος, Άννα Χριστοπούλου και Ρηνιώ Πατανικόλα. Τό στούντιο ΕΡΑ ανέλαβε τή ηχογράφηση με τεχνικούς ηχού τόν Γιάννη Πορτοάνο και τήν Τζίνα Κατσίτη.

Ο Μίχαελ Μέσκε – γνωστός στην Αθήνα από τήν «Αντιγόνη» που παίχτηκε με κούκλες (Λυκαδηττός καλοκαίρι 77) – μαζί με τούς Έλληνες φίλους του, θά δόσουν σίγουρα μία μικρή χαρά, μία μικρή τύψη κι' έναν μι-

κρό πόνο στους ξενιτεμένους τού τόπου μας, μ' αυτό τό μεγάλο άριστούργημα.

Θ' άξιζε τόν κόπο, πριν άπ' όλους μας, τό Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων νά διάβαζε αυτό τό παιδικό μάθημα για μεγάλους. Θ' άξιζε τόν κόπο, ή Βουλή τών Έλλήνων, τήν έναρξη τών χειμερινών τής εργασίων, άντι για ότιδήποτε άλλο νά διάβαζε και να κατανοούσε τόν Μικρό Πρίγκιπα... Ίσως τότε, άλλη τύχη κι' άλλη μεταχείριση νά περιέμενε τούς Έλληνες μετανάστες και τά παιδιά τους, ίσως άλλη τύχη νά είχανε τά ελληνικά σχολεία τής διασποράς, όπου παιδεύονται στρατιές εφήβων δίχως πατρίδα και Ιθαγένεια καρδιάς, που ποτέ δέν θά γνωρίσουν, δέν θά πονέσουν, δέν θά φροντίσουν τόν μικρό τους άστεροειδή, τόν άκριβό αυτό πλανήτη τής καταγωγής τους...

Άν οι «μεγάλοι» δέν ήταν τόσο «σοβαροί άνθρωποι» για ν' άσχοληθούν μ' έναν μικρό πρίγκιπα, ίσως μάθαιναν πόσο εύκολο είναι ν' αναγνωρίζεις και νά ξεριζώνεις άπ' τόν τόπο σου τής κακής σπορές, πόσο άπλό νά ξεριζώνεις όσο είναι άκόμη θλαστάρια όλα τά επικίνδυνα «μπαομπάμπ» τής κακοδιαμονίας μας. Θά μάθαιναν ίσως, πώς στή γή υπάρχουν... «εκατόν έντεκα βασιλιάδες, έφτά χιλιάδες γεωργοί, ένακόσμις χιλιάδες επιχειρηματίες, έφτάμισι εκατομμύρια μπεκρηδες, τριακόσια έντεκα εκατομμύρια ματαιόδοξοι... κι' ίσως γι' αυτό δέν πάμε και πολύ καλά... Ίσως μάθαιναν κι' αυτοί νά βλέπουν και μέ τήν καρδιά, θά μάθαιναν νά ναι υπεύθυνοι για ότι έχουν «ημερώσει» – αν έχουν ποτέ κάτι ημερώσει – μέχρι όμως νά «ημερώσουν» τούς μεγάλους – τά ελληνικά παιδιά τής Σουηδίας, τά παιδιά τής γής, άς γεντούν αυτό τό εύαγγελικό έντερμέδιο άνθρωπιās και άς έχουν μέχρι τότε στο νου τά λόγια τού Μικρού Πρίγκιπα: «Τά παιδιά πρέπει νά χουν πολλή έπεικία για τούς μεγάλους και πρέπει μόνα τους νά φροντίσουν για τήν «τύχη τού πλανήτη τους. Μόνα τους νά τόν ημερώσουν και θά ναι πάντα υπεύθυνοι για κείνο που έχουν ημερώσει... Άς τά βοηθήσουμε λοιπόν!!

ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

τής Ντόρας Ήλιοπούλου-Ρογκάν

Μέ τό εποχιακό κλείσιμο τών γκαλερι και τών άλλων χώρων έκθέσεων επιχειρούμε, όπως και πέρις τέτοιον καιρό, έναν άπολογισμό τής κίνησης που σημειώθηκε στις κυριότερες αίθουσες τών Αθηνών από τό Γενάρη ως τό τέλος Ιουνίου. Συμπληρώνεται έτσι τό έτήσιο χρονικό που έχει καθιερωθεί πιά στο «Αντί» και που τό πρώτο του μέρος για τς έκθέσεις από τό Σεπτέμβρη ως τό Γενάρη δημοσιεύτηκε στο τεύχος 90 (περίοδος Β', 14 Γενάρη 1978). Έννοείται, βέβαια, πώς τό χρονικό αυτό είναι συνοπτικό – όσο τό επιτρέπει ό χώρος τού περιοδικού – κι ότι ή επιλογή και ή αξιολόγηση τών έκθέσεων που έχει γίνει, εδώ, δέν μπορεί παρά νά ναι, σε τελευταία άνάλυση, ύποκειμενική. Στις 180 περίπου μέρες που μεσολάβησαν από τό Γενάρη μέχρι και τόν Ιούνη οργανώθηκαν στους κυριότερους χώρους έκθέσεων τών Αθηνών κάπου 265 έκθέσεις. Στήν αντίστοιχη περσινή περίοδο είχαν οργανωθεί κάπου 209 και σε εκείνην από τό Σεπτέμβρη τού 1977 ως τό Γενάρη τού 1978 γύρω στις 180.

Άπό τς τωρινές έκθέσεις γύρω στις 12-15 παρουσίασαν, άναμφισβήτητα, ένα μεγάλο ένδιαφέρον. Ύπήρχαν όμως και περί τς 10 άλλες που ήταν, όπωσδήποτε αξιόλογες. Θά σημειώσουμε, εδώ, κατ' άρχήν ξεχωριστά τς έκθέσεις που έγιναν στα πλαίσια πολιτιστικών ανταλλαγών καθώς κι εκείνες που παρουσίασαν ένα μοναδικό και ιδιαίτερα έντονο μορφωτικό χαρακτήρα.

Άπό τς πολιτιστικού περιεχομένου έκθέσεις: Η Μεσαιωνική Γλυπτική από τήν Περιοχή τού Μπορντιό, στην Έθνική Πινακοθήκη, και οι Παραδιασιακές Καλλιέργειες, στο Μουσείο Μπενάκη, άρτια παρουσιασμένες και οι δύο, συνεχίστηκαν από τό Δεκέμβρη τού 1977 στο Γενάρη τού 1978. Τς είχαμε αναφέρει και στο α' μέρος τού χρονικού (βλ. «Αντί» τεύχος 90).

Στό Μουσείο Μπενάκη οργανώθηκε μέ έναν κατ' έξοχήν πρότυπο τρόπο (βλ. «Αντί» τεύχος 102) ή έκθεση τής Συλλογής Ντ. και Ν. Γουλανδρή: Εύρηματα τής Κυκλαδικής Τέχνης και άλλων εποχών τής Έλληνικής Προϊστορίας και Ίστορίας. Πρόκειται για μία μνημειακή παρουσίαση που συνοδεύεται από έναν καταλογο μέ έπιστημονικό ένδιαφέρον.

Μάς δόθηκε, άκόμα, ή μοναδική ευκαιρία νά δούμε για πρώτη φορά στή Ελλάδα, σε τέσσερεις συγχρόνως γκαλερι (ΑΤΑ, Αίθουσα τό «Τρίτο Μάτι», «Δεσμός» και «Μπερνιέ») ζωγραφικά έργα, γλυπτά και χαρακτηριστικά τού πάπα τού σουρεαλισμού Μάξ Έργστ που άνήκουν στή συλλογή Α. Ίόλα. Ο τελευταίος είχε πολύ βοηθήσει στην άνάδειξη τού, γερμανού στην καταγωγή, καλλιτέχνη και χάρη στις ενέργειές του έγινε δυνατή ή μουσειακή αυτή έκθεση σε τέσσερεις, συγχρόνως, χώρους.

Πολύ ώραία παρουσιασμένη και μέ μίαν εύστοχη επιλογή τών έργων που ξεχώριζαν για τήν ποιότητά τους, ήταν ή έκθεση που οργανώθηκε στο Γαλλικό Ίνστιτούτο Αθηνών. Άπό τόν Μόντريان ως σήμερα. Μέ τή συμβολή τής Ντ. Ρενέ και τού κριτικού τέχνης Μ. Μαυρομάτη, δόθηκε για πρώτη φορά στο ελληνικό κοινό ή ευκαιρία μίας συνοπτικής, αλλά μέ ουσιαστικό περιεχόμενο, παρουσίασης τών κυριότερων τάσεων τής σύγχρονης τέχνης. Καί πάλι μέ τή συνδρομή τής Ντ. Ρενέ, γνωστής για τήν άμέριστη ύποστήριξη τής στή γεωμετρική άφαίρεση και τήν κινητική Τέχνη, οργανώθηκε στή γκαλερι Τζουμπούλακη ή δμώνυμη έκθεση. Στήν ίδια γκαλερι είδαμε και τήν παρουσίαση τών νεορεαλιστών από τόν Π. Ρεστανύ.

Οι έκθέσεις Πορτογαλικής Τέχνης, Ούγγρικης Τέχνης και Ίταλικής Χαρακτικής στην Έθνική Πινακοθήκη παρουσίασαν ένα άναμφισβήτητο ένδιαφέρον από τή στιγμή που ήταν ουσιαστικά αντιπροσωπευτικές τής καλλιτεχνικής κίνησης τών χωρών που αντιπροσώπευαν.

Στό Βρετανικό Συμβούλιο, άρτια επιλεγμένη και παρουσιασμένη ήταν ή έκθεση μέ τς Άγγλικές Άφλοες καθώς και εκείνη που παρουσίαζε τούς Σύγχρονους Οικισμούς στή Βρετανία.

Στό Ίνστιτούτο «Γκαίτε» στα

πλαίσια των παρουσιάσεων από ένα σύνολο 12 εκθέσεων με χαρακτηριστικά που αντιπροσωπεύουν διάφορες σύγχρονες καλλιτεχνικές τάσεις της Δυτικής Γερμανίας, είδαμε τις δύο ενδιαφέρουσες εκθέσεις «Φαντασία και Πραγματικότητα» και «Δομές». Φέτος για πρώτη φορά πλάι στους γερμανούς καλλιτέχνες παρουσιάστηκαν και έργα Ελλήνων καλλιτεχνών.

Επισημαίνουμε ακόμα τις εκδηλώσεις των «Νέων Δημιουργών» στην «ΩΡΑ», που έχουν καθιερωθεί σαν ετήσιος θεσμός με στόχο να τονώσουν το ήθικό των νέων εκπροσώπων των τεχνών και των γραμμάτων, καθώς και την προσπάθεια του Κολλέγιου Αθηνών που εξελίσσεται επίσης σε ετήσιο θεσμό: τη διασχολική έκθεση από μαθητές διαφόρων γυμνασίων των Αθηνών.

Σημειώνουμε τώρα τις πιο ενδιαφέρουσες ατομικές εκθέσεις καλλιτεχνών, προσπαθώντας να ακολουθήσουμε - στα όρια του δυνατού και λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη την ηλικία και τη γενικότερη συμβολή τους - μία χρονολογική σειρά των παρουσιάσεων.

Η έκθεση με γλυπτά - από την παλιότερη δουλειά - του Τάκη συνεχίστηκε από το Δεκέμβριο του 1977 στο Γενάρη του 1978 στην αίθουσα τό «Τρίτο Μάτι». Είχαμε επισημάνει το μεγάλο ενδιαφέρον αυτής της παρουσίασης στο α' μέρος του χρονικού (τεύχος 90).

Εντυπωσιακή και με ένα αναμφισβήτητο ανανεωμένο περιεχόμενο ήταν η έκθεση του Γ. Μόραλη στην γκαλερί Ζουμπουλάκη. Οί πετυχημένες χρωματικές αρμονίες και η μεστή σύνθεση κατοχύρωσαν την αξία του ζωγράφου.

Ενδεικτική και ενημερωτική για την πορεία του άξιου καλλιτέχνη ήταν η αναδρομική έκθεση των έργων του Δ. Διαμαντόπου-

Γ. Τσαρούχης: Λάδι

λου στην Έθνική Πινακοθήκη, καθώς και η παρουσίαση των σχεδίων του στην Αίθουσα «Καλλιτεχνική Ε.Π.Ε.».

Ο Γ. Τσαρούχης παρουσίασε στο «Ζυγό» σε μία πολύ αξιολογημένη έκθεση όπου, υπενθύμισε τη μεγάλη του μαεστρία και ευχέρεια στο σχέδιο, μία σειρά από παλιότερα και πιο πρόσφατα σχέδιά του: πορτραίτα, σπουδές για λάδια, νεκρές φύσεις κ.ά. Η έκθεση συνοδεύτηκε από μία έκδοση αφιερωμένη στην καλλιτεχνική προσφορά του ζωγράφου.

Στην έκθεση έργων του Σαμαρά στη γκαλερί «Μπερνιέ» είχαμε την ευκαιρία να διαπιστώσουμε τη δεξιοτεχνία με την οποία ο εγκατεστημένος στη Νέα Υόρκη Έλληνας καλλιτέχνης χειρίζεται την ορθόδοξη ζωγραφική καθώς και τις «άνορθόδοξες» κατασκευές, τις φωτογραφικές συνθέσεις και εκείνες που άρχισε να πραγματοποιεί πρόσφατα από ύψαματα.

Πρωτότυπη κι εϋρηματική ήταν η τελευταία δουλειά-κολάζ του Άκριθακή στην αίθουσα «Τό Τρίτο Μάτι». Οί συνθέσεις του καλλιτέχνη ξεχώριζαν για τις έξυπνες λύσεις και για την ποιότητά τους.

Ο Πρόσινος παρουσίασε στην ΑΤΑ την τελευταία του δουλειά - Πουλιά και Λουλουδία - και μās έδωσε μέσ' από διαφάνειες και ένα φίλμ την ευκαιρία να θυμηθούμε την προηγούμενη δουλειά του καθώς και τις ταπισερί που θά δείξει τό φθινόπωρο στο Γαλλικό Ίνστιτούτο. Στόν ίδιο χώρο έδειξε φέτος τις συνθέσεις του στο χώρο της χαρακτηριστικής ό Π. Τέτσος. Τά παλιότερα καθώς και τά τελειώς πρόσφατα χαρακτηριστικά του αποκαλύπτουν μία δουλειά που έχει γίνει μέ συνέπεια και μέ προσοπτικές. Στόν ίδιο πάντοτε χώρο ό Γ. Μαγκανάρης έδειξε τό τελειώς προσωπικό ζωγραφικό του έργο.

Τήν πιο πρόσφατη δουλειά του έδειξε και ό Χρ. Καράς στό «Δεσμό». Τά έργα του καλλιτέχνη ήταν αποκλειστικά έπηρεασμένα από την τεχνολογική πραγματικότητα.

Η αναδρομική έκθεση του Θ. Στάμου στην Έθνική Πινακοθήκη μās δίνει την ευκαιρία να συνειδητοποιήσουμε την εξοικείωση και τά διώματα ενός Έλληνα καλλιτέχνη σε σχέση μέ τή σύγχρονη άμερικανική τέχνη.

Από τούς νεότερους καλλιτέχνες είχαμε την ευκαιρία να εκτιμήσουμε τή δουλειά τών: έξης:

Τής Όπυς Ζούνη, που καλλιερτώντας έξαντλητικά και μέ συνέπεια τή γεωμετρική άφάρεση, άποδεικνύει όλοένα μέσ' από τις κατασκευές, τά ανάγλυφά της και τό ζωγραφικό της έργο ότι έχει φτάσει στό σημείο της ώριμότητας.

Του Γ. Μίχα, στό «Δεσμό», που «πλάθει» τά γλυπτά και τις κατασκευές του μέ μιάν άναμφισβήτητη ποιότητα.

Του Κ. Ρόκου, στις «Νέες Μορφές», που καταργάζεται μέ έπιτυχία τις άναζητήσεις του μέσ' από πολλά ύλικά και κατευθύνσεις.

Του Β. Χάρου, στό Κολλέγιο Αθηνών και στην αίθουσα «Σύγχρονη Χαρακτική», που μās άπέδειξε μέ τό παραπάνω τό τέλειο «μετιέ» του.

Του Α. Δρούγκα στην αίθουσα «Σύγχρονη Χαρακτική», που τελευταία έπεξεργάζεται και μερικές «κατασκευές».

Του ΜΠ, που έδειξε στην «Γκαζέτ» μιάν έπιλογή από τή δουλειά του: σχέδια, φωτογραφίες, κατασκευές, γλυπτά. Στόν ίδιο χώρο είδαμε τήν ενδιαφέρουσα πρόσφατη δουλειά του Β. Κουζούνη που έπιχειρεί και τό πετυχαίνει να περιορίσει τή ζωγραφική του στα πιο έλάχιστα μέσα. Τέλος είδαμε στην ίδια γκαλερί τά πολύ «ζωντανά» δοσμένα νεοκλασικά σπύτια της Ντ. Φελουκατζή.

Μέ ώραιές άναλογίες και «γραμμή» ήταν προικισμένη η δουλειά του Θ. Παπαγιάννη στό Κολλέγιο Αθηνών.

Μιάν έντονη καλλιτεχνική προσωπικότητα άποκάλυψε η πρόσφατη δουλειά του νέου καλλιτέχνη Κ. Βαλαβάνη στό «Ζυγό».

Οί τοιχογραφίες της Μ. Ρούσου στό «Θόλο» διακρίθηκαν για τήν ποιότητα της τεχνικής τους.

Εύσυνείδητη και πολύ ενδιαφέρουσα ήταν η άτομική παρουσίαση τών γλυπτών και τών σχεδίων της Α. Παπαδοπεράκη στην «Ωρα».

Ένδιαφέρον παρουσίασαν ακόμα οι εκθέσεις τών νέων καλλιτεχνών: Στ. Κουκά στόν «Αριμό», Β. Σπεράντζα στό «Πολυπλάνο» και του Στ. Μπανάτσου στις «Νέες Μορφές».

Πρωτότυπη και μέ δείγματα μιάς άσθεντικής φαντασίας ήταν η τελευταία δουλειά του Άμπντιν Ντίνο στην «Συλλογή». Άποκλειστικό θέμα τών συνθέσεων του ήταν: τό λουλούδι. Τό ίδιο θέμα χειρίστηκε μέ έναν τελειώς διαφορετικό τρόπο και μέ μιάν άναμφισβήτητη χάρη η Ί. Μητοέα-Μαλάμου στό Κολλέγιο Αθηνών.

Στά πλαίσια ενός άφηρημένου έξπρεσιονισμού κινείται μέ μιάν άναμφισβήτητη ευχέρεια ό Α. Πιεράκος (Γκαζέτ) καθώς και η Τ. Κριεζή (Πολυπλάνο) που έχει προικίσει μέ έπιτυχία τά έργα της μέ μιάν έντονη συμβολική χροιά.

Από τις συνθέσεις του Π. Καλαντζόπουλου στην ώραν ξεχώριζαν εκείνες όπου είχε άποθανάτισει η φύση.

Σουρεαλιστικό, μέ έναν

Χέρμαν Μπλάουτ: Λάδι

προσωπικό «τόνο» ήταν τό έργο του Μπλάουτ (Νέες Μορφές). Οί συνθέσεις του καλλιτέχνη διακρίνονταν κι από ένα πολύ λεπτό πνεύμα. Στόν ίδιο χώρο παρουσίασε τήν τελευταία τήν δουλειά - μέ μιάν έντονη ποιητική χροιά - η Σ. Πολυχρονιάδη. Πρόκειται για τεκμήρια μιάς άκαταπόνητης εργασίας που διακρίνεται για τήν ποιότητά της. Στις «Νέες Μορφές» πάντα, είδαμε και μιάν άναδρομική παρουσίαση της δουλειάς του Γ. Σικελιώτη σε μιάν ενδιαφέρουσα έπιλογή.

Τίς πρόσφατες δημιουργίες του παρουσίασε στην «Αργά» ό Γ. Μιγάδης μαζί μέ μερικά παλιότερα έργα του που έπιβεβαιώνουν τήν ένότητα της έμπνευσής του.

Μιά καλή ευκαιρία να γνωριστούν και οι νέοι μέ τό έργο του έδωσε ό Α. Μπαχαριάν μέ τήν όλιγοήμερη έκθεση του στό Πολιτιστικό Κέντρο Έξαρχείων.

Εύχάριστη ήταν η έκπληξη της πρώτης «ζωγραφικής» παρουσίας του Μπόστ στην «Ωρα» μέ θέματα και συνθέσεις όπου αναβιώνουν παλιές λαϊκές μνήμες.

Η Έφη Μιχελή παρουσίασε άναδρομικά τήν προσωπική «ναύφ» δουλειά της στην «Αστορ». Στά έργα της έχουν άποκρυπτογραφηθεί μέ έναν «ιδίωμαρφο» τρόπο: «γωνίες» και «στιγμές» τής χώρας μας.

Τέλος, ό Ν. Χρήστου άποθανάτισε μέ συνέπεια τά «ναυπηγεία» και τά «λιμάνια» που μās έδειξε στό «Ζυγό».

Στό χώρο τών κεραμικών θαυμάσαμε σε πολλές ευκαιρίες στό «Πολυπλάνο» τήν έξοχη και διαρκώς ανανεωμένη δουλειά της Βερναρδάκη: φόρμες άπέριττες και κομήματα που προκάλεσαν τό διεθνές ενδιαφέρον στό Παρίσι.

Στό χώρο τών κοσμημάτων πολύ ενδιαφέροντα ήταν και τά κοσμήματα σε κέρατο και σε κό-

NIKI DE SAINT PHALLE: η Παγοδρόμος

καλο του Γ. Πολύζου στο «Ζυγό».

Θαυμάσαμε ακόμα στο χώρο της φωτογραφίας τις συνθέσεις των: Πορφύρα και Μακρή στην Έλληνο-Αμερικανική Ένωση και του Τσιακμά στο Πολυπλάνο. Το έργο του τελευταίου ξεχώριζε για την ποιητικότητά του.

Φόρο τιμής σε καλλιτέχνες που δεν υπάρχουν πια αποτέλεσαν οι ωραία παρουσιασμένες εκθέσεις των: Γαλάνη (Αργώ), Κοντόπουλου (Τρίτο Μάτι), Μάρθα (Τρίτο Μάτι), Τσίγκου (Κρεωνίδης).

ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

Από τους ξένους, τώρα, καλλιτέχνες που παρουσίασαν το έργο τους στον αθηναϊκό χώρο, οι πιο σημαντικές εκθέσεις ήταν των: Χάας, Λαλάν, Μάγκολντ, Νίκης ντέ Σαίντ Φάλ, Ράουσεμπεργκ, Σουλάζ και Γουέμπ.

Οι ηλεκτρονικές κατασκευές του Χάας (Πολυπλάνο) διακρίθηκαν για την εφημερικότητα και την ποιητική τους ευαισθησία.

Τά έπιπλα των Λαλάν (ΑΤΑ) ξεχώρισαν για την ηχηματι-

φαντασία και πρωτοτυπία.

Οι συνθέσεις του Μάγκολντ (Μπερνιέ) μάς έφεραν πιο κοντά στην ουσία της τέχνης «minimal».

Τά πολλαπλά και τά χαρακτηριστικά του Ράουσεμπεργκ (Έλληνο-Αμερικανική Ένωση) συμπλήρωσαν την περσινή του παρουσίαση στη γκαλερί Ζουμπουλάκη.

Τέλος οι φωτογραφικές συνθέσεις του Γουέμπ διακρίνονταν από ένα άρκετά ιδιότυπο «πνεύμα».

Οι έξαιρετες χαλκογραφίες και λιθογραφίες του Π. Σουλάζ στο Γαλλικό Ίνστιτούτο μάς αποκάλυψαν, πέρα από τό ταλέντο του καλλιτέχνη, τις άπεριόριστες δυνατότητες της χαρακτηριστικής.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Άλλο ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα του εξαμήνου που πέρασε ήταν οι εκθέσεις των ελληνικών καλλιτεχνών στο εξωτερικό που είχαν μιάν αναμφισβήτητη έπιτυχία.

Σημειώνουμε, εδώ, άρχικά την άτομική παρουσίαση του Ν. Χατζηκυριάκου-Γκίκα στο New Art Center του Λονδίνου (Φλεβάρης-Μάρτης). Στην έκθεση αυτή ό καλλιτέχνης παρουσίασε περί τά 40 έργα (λάδια και μικτή τεχνική) από την τελευταία του δημιουργική δουλειά. Πρόκειται για έναν τελείως προσωπικό τρόπο άφαιρέσης που καλλιεργεί πρόσφατα ό καλλιτέχνης.

Έπιτυχία σημείωσε και ή έκθεση του Γ. Γατζη στο Βελιγράδι. Η παρουσίαση των κατασκευών και των συνθέσεων του καλλιτέχνη άδρασε πολύ στους Γιουγκοσλάβους γείτονές μας.

Στό Παρίσι ό Τάκης παρουσίασε σε δύο χώρους τή δουλειά του. Πρώτα στο Artcurial και ύστερα στο ARC (Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης τής Πόλης των Παρισίων). Στό Artcurial ό καλλιτέχνης έδειξε πολλαπλά, εκδόσεις, σινιάλα και κατασκευές μέ

μαγνητικό ύφρο. Στό ARC κατόρθωσε χάρη στα έπιδητικά του γκόγκ μέ τούς ήλεκτρομαγνητες και τις μουσικές κατασκευές μέ τις χορδές τά μεταβάλλει τελείως τή έννοια του χώρου και τά προκαλείσει ιδιαίτερα ενοϊκές κριτικές.

Άξιόλογη ήταν και ή έπιτυχία του γλύπτη Γ. Νικολαΐδη, που βραβεύτηκε μέ τό Διεθνές Βραβείο Γλυπτικής στή Μπιενάλε τής Άλεξάνδρειας.

Πολύ ενδιαφέρουσα και άξιόλογη ήταν ή έκθεση 21 ελληνικών καλλιτεχνών που αντιπροσώπευσαν τή χώρα μας στή Βουδαπέστη (Γενάρης 1978). Έπιτυχία σημείωσε και ή έκθεση «Πρωτοπορία και Πειραματισμός» που άργάνωσε πρώτα στή Μοντένα και ύστερα στή Βενετία ή τεχνοκριτικός Έ. Στρούζα μέ τή συμμετοχή 14 ελληνικών καλλιτεχνών.

Έπιτυχία τέλος σημείωσε ή άτομική παρουσίαση του έργου του Έ. Φασιανού στή Διεθνή Έκθεση τής Βασιλείας (περίπτερο τής γκαλερί Ζουμπουλάκη). Στή Βασιλεία ή συμμετοχή τής Ελλάδας μέ τρεις γκαλερί - Ζουμπουλάκη, Μπερνιέ και Πολυπλάνο - ήταν φέτος ιδιαίτερα έντυπωσιακή μέ τή συμμετοχή κάπου 100 καλλιτεχνών.

Μέ τις κάπου 265 εκθέσεις στις κυριότερες αίθουσες των Άθηνών αντί των 209 τής αντίστοιχης περσίνης περιόδου - σε αυτά τά πλαίσια αϊξήθηκαν και οι όμαδικές, που ήταν 39, αντί των περσινών 25 - άποδεικνύεται ότι ή καλλιτεχνική κίνηση και ιδιαίτερα ή έμπορική κίνηση των έργων τέχνης δεν πτοείται ακόμα από... τά μέτρα λιτότητας. Τό ίδιο συμπέρασμα άγαίνει και από μερικές διαπιστώσεις ή μάλλον άνακαλύψεις που κάναμε σε ό,τι άφορά τις «τιμές», που συνεχίζουν ν' άνεβαΐνουν κατακόρυφα. Μερικοί μάλιστα καλλιτέχνες που ίκανοποιήθηκαν ιδιαίτερα από τήν άπήχηση που είχαν οι «ύψηλές» τιμές των έργων τους έπανήλθαν ή έτοιμάζονται τά επανέλθουν «δριμύτεροι».

Άντίθετα, τά «μέτρα λιτότητας» πρόλαβαν και επηρέασαν τό θέμα του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης, που παραμένει στάσιμο - τουλάχιστον έπιφανειακά - στό Έπουργείο Πολιτισμού και Έπισημών.

Ένα θετικό σημείο άποτελεί ή αύξηση των πολιτιστικών εκθέσεων - γνώρισμα που παρατηρήθηκε και στήν περίοδο Σεπτέμβρης 1977 - Γενάρης 1978 - καθώς και των παρουσιάσεων που γίνεται μέ στόχο τά προβληθούν τάσεις τής διεθνούς σύγχρονης τέχνης στήν Ελλάδα. Οι εκθέσεις αυτές, καθώς παρουσιάζουν μία συνολτική εικόνα των «κινήσεων», είναι ιδιαίτερα πολύτιμες για τή νεολαία και για όσους δεν

είχαν τήν ευκαιρία τά έπισκεφτούν τά μουσεία του έξωτερικού.

Βέβαια, διάφοροι τεχνικοί λόγοι - ύψηλά ασφάλιστρα, προβλήματα μέ τό τελωνείο και μέ τό χημείο τής ελληνικού κράτους - μά πού όχι μόνο οι φαινομενικά «ύποπτες» καλλιτεχνικές κατασκευές αλλά ακόμα και οι ζωγραφικές συνθέσεις περνάνε από χημική άνάλυση - συντελούν στό τά μήν παρουσιάζονται στον τόπο μας τά πιο αντιπροσωπευτικά έργα των ξένων δημιουργών. Τί θλιβερό πού είναι πράγματι τό θέαμα μιās μεταλλικής σφραγίδας (μέ μολύβι) των ελληνικών τελωνείων πάνω σε ένα έργο τέχνης... Και τά σκεφτεί κανείς ότι ξεχνάμε τά είμαστε έστω και ούσιωδώς τυπικοί σε πολύ πιο ούσιαστικά και σοβαρά θέματα.

Δύο ακόμα χαρακτηριστικά γνώρισμα τής περιόδου Γενάρης - Ιούνης 1978 είναι ή αύξηση του άριθμού των εκθέσεων φωτογραφίας άπόχους ενός φαινομένου που άποτέλει εδώ και χρόνια στό έξωτερικό καθώς και οι προσπάθειες που γίνονται για τήν καλύτερευση τής ποιότητας των καλλιτεχνικών εκδόσεων και των «πολλαπλών». Στό σημείο αυτό δεν έννοούμε, βέβαια, τις σειρές των μεταλλίων που κυκλοφορούν μέ πολύ έξυπνότερον «διαφορετικούς» στόχους.

Ένα άναμφισβήτητο θετικό στοιχείο άποτελεί και ή πιο «ούσιαστική» φέτος αντιπροσώπηση τής Ελλάδας σε διεθνείς εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια των πολιτιστικών και των καλλιτεχνικών άνταλλαγών.

Καλός οϊωνός στέκει - όπως έξακριδύσαμε στις άτομικές παρουσιάσεις διάφορων νέων καλλιτεχνών - ότι ή νέα γενιά άρχίζει και πάλι άργά, αλλά σταθερά, τά άποκτάει μιιά μεγαλύτερη συνείδηση των άναζητήσεων τής και μιάν ύπευθυνότητα που δεν πρόλαβε τόσο έντονα στα άμέσως μεταδικτατορικά χρόνια. Στα πλαίσια αυτά άναφέρουμε και τις συνεχείς προσπάθειες μερικών όμάδων από καλλιτέχνες (Σύνδεσμος Καλλιτεχνών, «Όμάδα για τήν Έκπαίδευση και τήν Έπικοινωνία στήν Τέχνη») που έχουν ιδιαίτερα άνεπτυγμένους τους έκπολιτιστικούς τους στόχους.

Μέ μερικά άρνητικά και μερικά θετικά στοιχεία προβάλλει τό έξάμηνο που μάς πέρασε σε ό,τι άφορά τήν καλλιτεχνική κίνηση. Όμως στήν άνισότητα αυτή ύπάρχει κάτι τό ενδιαφέρον: Άρχίζουμε τά διαισθανόμαστε ένα κατασπάλαγμα των δυναμικών, που δείχνει ότι γρήγορα και μέ τήν κατάλληλη διαπαιδewγή θά μπορέσουμε τά σταθμίσουμε στή «σωστή τους διάσταση» όρισμένες «καταστάσεις» που ρυθμίζουν τή «σύγχρονη τέχνη».

Θ. Παπαγιάννη: Γλυπτό

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΓΚΑΛΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ

ΑΙΘΟΥΣΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ

Ε.Π.Ε.
Μπ. Άγγελου
Α. Φιλισπίδης
Δ. Διαμαντόπουλος
Α. Σταυρούλακης

ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΥΛΛΟΓΗ

Όμαδική Ψαλμογραφίας
Θ. Κωνσταντινίδης
Α. Γαλιάνης
Β. Σολωμάκης
Σαραφιανού
Άμπη Ντίνο
Άλη Ντίνο Μπέη
Ε. Δημοπούλου
Δ. Σκελιών
Π. Σπαρτιάτης

ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΧΝΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Λαλάν
Ο. Ζούνη
Μ. Έρνστ
Όμαδική Ποσειδών
Όμαδική Χαρακτικής

ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΜΑΤΙ

Τάκης
Μ. Έρνστ
Α. Κοντόπουλος
Τ. Μάρθας
Α. Ακριθάκης
Όμαδική

ΑΡΓΩ

Κ. Καμπούρακης
Α. Άλας
Γ. Μιγάλης
Γ. Μαυροειδής
Δ. Γαλιάνης
Κ. Τσάρας
Όμαδική

ΑΡΜΟΣ

Στ. Κουκάς
Όμαδική Βρέττας
Στ. Μπουράκης
Α. Μωραΐτης
Γ. Κανακάκης

ΑΣΤΟΡ

Στ. Κουρής
Ρ. Κολονέλου-Μπούρα
Κ. Τσάρας
Ε. Μιχελή
Α. Στεφανάκη-Αντωνιάδη
W. Ρουπάλλ
Μ. Νοταράς
Κ. Σπυρόπουλος
Γ. Γαλαβάρης
Όμαδική

ΓΚΑΖΕΤ

Β. Κουζοίνης
Δ. Γέρος
Α. Πιερράκος
Ντ. Φελοικατζή

ΜΙΤ

Παρουσίαση της έκδοσης «Τά Ψάρια του Αιγαίου» με σχέδια του Γ. Βαλαβανίδη

ΔΕΣΜΟΣ

Χ. Καράς
Μάξ Έρνστ
Γ. Μίχας
Niki de Saint Phalle
ΔΙΟΓΕΝΗΣ
Ε. Μαγαζιάν
Β. Κουτλιδής
Ι. Ζωγράφος
Μ. Ζυραπ
Στ. Λιδάνης
Π. Ασλανιάν
Η. Μητροπούλου
Γ. Φωκάς
Όμαδική Ζωγραφικής και Γλυπτικής
Τέχνη και Περιβάλλον
ΕΛ ΓΚΡΕΚΟ
Όμαδική
Όμαδική
Όμαδική
Στ. Πουλιμένος
Β. Εύφραμιδίου

ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ (Πλ. Φιλικής)

Νεορεαλιστές
Γ. Μόραλης
Από τη Γεωμετρική Αφαίρεση στην Κινητική Τέχνη
Από τη Γεωμετρική Αφαίρεση στην Κινητική Τέχνη
Όμαδική Έκθεση 5 Σύγχρονων Αμερικανών Φωτογράφων
ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ (Κρωσιώτου 7)

Π. Σάμιος

Όμαδική Συνεργατών
ΖΥΤΟΣ
Θ. Μανωλίδης
Θ. Μαρκέλος
Α. Τόμπρου
Α. Σολομίνης
Διαγωνισμός Έπίπλου
Κ. Βαλαβάνης
Γ. Τσαρούχης
Ν. Χρήστου
Γ. Πολύζος
Λαϊκά Λιθογραφήματα

Όμαδική ΘΕΟΛΟΣ

Μ. Μιχαηλίδης
Α. Καραχάλιος
W. Beckwith
Μ. Ρουσοέα
Μ. Ράμφου
Τ. Περάση
ΚΡΕΩΝΙΔΗΣ
Δ. Πετροπούλου
Θ. Τσίγκος
Α. Μοντεσάντου
Γ. Σάν Άντωνιο Κεφάλια
Γ. Κράλλη
Α. Ξέρα
Αρμάντο Άπία
Σ. Κουμπή

ΛΕΣΧΗ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ
Όμαδική
Γ. Βαΐτης
ΜΟΥΛΤΙ
Όμαδική
Ζ. Χατζηφωτιάου
ΜΠΕΡΝΙΕ
Όμαδική Έπτά Καλλιτεχνών
Μ. Έρνστ
Μάγκολντ Γουέμπ
Λ. Σαμαράς
ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ
Σ. Δασκαλοπούλου
Μιλάουτ
Κ. Ρόκος
Γ. Σκελιώτης
Σ. Πολυχρονιάδης
Δ. Μάζης
Στ. Μπανάσος
Γ. Αδαμάκης
Ν. Ακρίβος
Π. Ίερεμιάδης
Ξ. Σαχίνης

Όμαδική Τοπίου

Όμαδική Συνεργατών
ΠΟΛΥΠΛΑΝΟ
Haas
Τ. Κρετζή
Β. Σπεράντζας
Τσακιάς
ΡΟΤΟΝΤΑ
Ε. Παπαδοπούλου
Α. Σκελετάρη
Μ. Μητσάκης
Α. Μητσάτος
Όμαδική
ΣΤΟΑ ΤΕΧΝΗΣ
Δ. Σεβαστός
Μ. Σκάσση
Όμαδική: Γυναικεία Συντροφιά
9 Νέοι Ζωγράφοι
Δ. Κωστόπουλος
Όμαδική
Η. Καπδ

Όμαδική Θαλασογραφίας

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ
Όμαδική Συνεργατών
Β. Χάρος
Α. Δρούγκας
F. Stower
Όμαδική
Όμαδική
ΣΥΝ
Όμαδική
Μάθεση
ΤΖΙΟΚΟΤΑ
Έλ. Χανιώτη
Χ. Βιέννα

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «ΩΡΑ»

Μ. Μπουστάντζογλου
Α. Σιγρεμέτη
Χ. Μπότσογλου
Ν. Παπαϊωάννου

Ν. Καραγάτση
Γ. Ίωάννου
Γ. Παππάς
Θ. Παλαιολόγου
Θ. Φανουράκης
Α. Κάραγιαν
Π. Καραντζόπουλος
Α. Παπαδοπεράκη
Β. Ξένου
Κ. Ρόθος
Γ. Μπουσναζάκης
Π. Γουλάκος
Όμαδική «Νέων Δημογραφέων»
Κ. Οικονόμου-Νίκα
Λαϊκή Τέχνη στο Αίγαιο

ΆΛΛΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Γαλλική Μεσαιωνική Γλυπτική
Δ. Διαμαντόπουλος
Σύγχρονη Πορτογαλική Τέχνη
Ούγγρικη Χαρακτική 19ου-20ου αιώνα
Νεοελληνική Έκκλησιαστική Ζωγραφική και Ναζαρινή Σκέψη
Σύγχρονη Ιταλική Χαρακτική
Θ. Στάμος
Έκθεση Μαθητών Γυμνασίων με την ευκαιρία της Ναυτικής Έβδομάδας

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

Παραδοσιακές Καλλιέργειες
Συλλογή Ν. και Ντ. Γουλανδρή
ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
Νέες Κατευθύνσεις στην Οικιστική
Ν. Παναγιωτόπουλος (Φωτογραφίες)
Glynn Hughes
Άφισες στη Βρετανία

ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Από τον Μόντριαν ως τις μέρες μας
Π. Τέτσης
Ρ. Soulages
Γ. Μαγκιανάκης
ΕΛΛΗΝΟ-ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
Κ. Αντωνιάδης (φωτογραφίες)
Rauschenberg
Σχολή Στυράκου (φωτογραφίες)
Ν. Χρονόπουλος
Α. Πορφύρας - Β. Μακρής (φωτογραφίες)
Εύσταθίου

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΚΑΪΤΕ

Φαντασία και Πραγματικότητα
Κόσσελ: Ντακουμέντα 6 (φωτογραφίες)
Δομές

ΚΟΛΕΓΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Ι. Μητσέα-Μαλάμου
Β. Χάρος
Θ. Παπαγιάννης

Διασχολική Έκθεση Είκοστικών Τεχνών

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Γρηγοριάδης
Άλεξανδρίδης
Δρακόπουλος
Κουζοίνης
Κορωναίος
Κελέκης
Έξάρχου
Ξένος
Κάσης
Πετρίδου-Καρούση
Ταυδάκης
Φανουράκης
Τηγανίτης
Μηνακιάκη
Λιάσκος
Πίτσιος
Φωτιάδης
Καραβάκος
Βακαλόπουλος
Μυλωνάς
Ασλανιάν
Γερούμοβ
Κριόδης
Γαλεάδης
Μανροκεφαλίδου
Κανδηλώρος
Μπούρας
Σωτηρόπουλος
Τζαννης
Κονφόπουλος
Σκαρλάτου
Νυχτάκη
Ίμπραημ Σαφίρ
Κατσιγιάννης

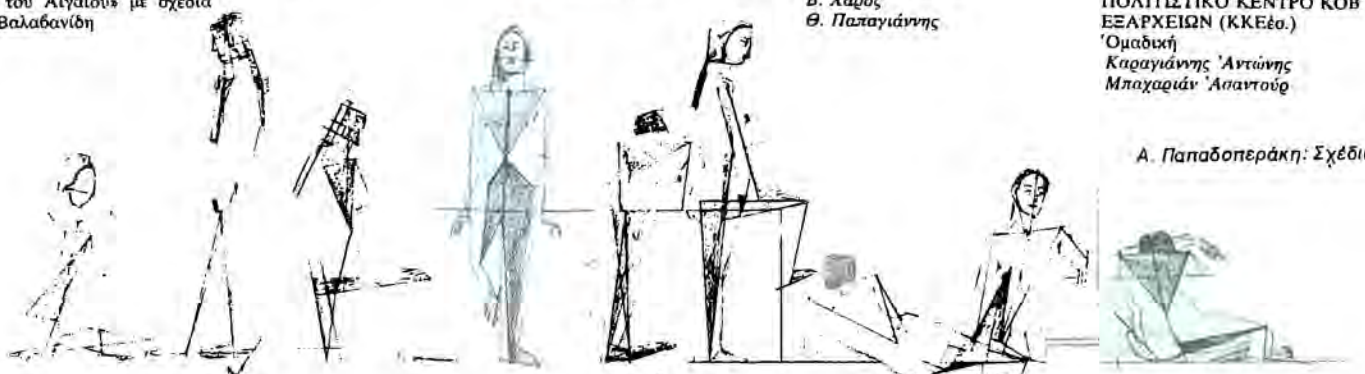
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Α. Ξένος
Β. Ζαφειρίου
Π. Τζουβάλα
Παιδική Ζωγραφική (Κέντρο Νεότητας του Δήμου Αθηναίων)
Γ. Πίτσιος
Α. Σκουλικίδου
Έλληνο-Έλβετικός Σύνδεσμος
Ευλογραφίας
Έθνική Έταιρία Καλλιτεχνών
Φιλική Έταιρία Επιστημόνων
Καλλιτεχνών
Έκθεση Φωτογραφίας από τη Ζωή του Μακαρίου
Β. Κανέλλος
Δ. Γιαννακάκης
Η. Χατζηνανάκου-Λιάση
Π. Ηλιόπουλος
Ε. Κροναζέ-Μασωνίδη
Σωματείο Έλλήνων Ήθοποιών
Ι. Λαζαρίνι
Ν. Μάστορας
Γ. Λεγάτος
Δ. Τυλαγάνης

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΒ

ΕΞΑΡΧΕΙΩΝ (ΚΚΕε.)
Όμαδική
Καραγιάννης
Αντώνης
Μπαχαριάν
Άσαντού

Α. Παπαδοπεράκη: Σχέδιο

Σᾶς ἀρέσει
τό ρεμπέτικο
τραγούδι;

Ἐλάτε....
στό Κολωνάκι
Χάρητος 38

ΡΥΛΑΡΙΝΟΣ

**Ειδικός
στα
νομίσματα
και
μοναδικός
στα
χαρτονομίσματα**

STAMPS and COINS
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 5, ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ.: 32 10 577 - 32 10 384

ὀλοκληρη ἡ Ἑλλάδα
ὀλοκληρος ὁ κόσμος

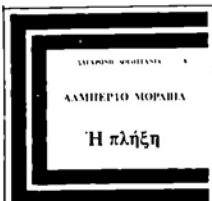
ΤΟ ΒΗΜΑ

κάθε πρωί
στα χέρια σας

Σ. Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7 - ΑΘΗΝΑ -
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ 141 - ΠΕΙΡΑΙΑΣ -

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΣΚΟΙ ΑΦΙΣΕΣ
ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

ΕΚΠΤΩΣΗ 30%

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

ΚΩΛΕΤΤΗ ΚΑΙ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ
ΤΗΛ. 32.49.557

ΒΟΥΛΑΣ ΔΑΜΙΑΝΑΚΟΥ
Πολυμύθικο
Αθήνα 1977

Ένα ακόμη βιβλίο της άκαταπόνητης συγγραφέως Βούλας Δαμιανάκου. Πρόκειται για ένα βιβλίο πεζογραφικό στο οποίο συγκεντρώνονται όλα τα προσόντα τα οποία η συγγραφέας του έχει από πολλά τώρα χρόνια αποδείξει ότι διαθέτει: Απλότητα λόγου, τιθασευμένο συναίσθημα, θεματικό πλούτο και γλωσσική πληρότητα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ:
Η πείρα και η πυρά
Ποιήματα 1973 - 1977
(Και άλλα κείμενα για την ποίηση και τη γλώσσα),
Κέδρος.

Επεξηγώντας ο Άριστοτέλης Νικολαΐδης την έννοια του τίτλου του πολύ σημαντικού αυτού βιβλίου του, σημειώνει: 'Ο ποιητής «καίει» τα περισσότερα από τα κείμενά του σαν αντικείμενα που δεν του ανήκουν πια και μέσα απ' τή στάχτη που είναι ή πείρα του μέσ' απ' τήν πυρά των πειρασμών και των πειραματισμών του, από κάποια αποσπάσματα που διασώζονται συνεχίζει, ώσπου νά φτάσει στο κατορθωμένο ποιήμα. Στο ίδιο αυτό βιβλίο περιέχονται και κείμενα πολύ ενδιαφέροντα για τήν ποίηση και τή γλώσσα, ενώ τα ποιήματα που είναι γραμμένα ανάμεσα στα 1937-77 είναι χωρισμένα σε πέντε ενότητες: στίς μνημίδες ή τα πρώτα ποιήματα και στίς περιόδους Α', Β', Γ', Δ'.

ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΖΑΧΑΡΕΑ:
Ο στρατηγικός πολιτικός προγραμματισμός της οικονομίας.
Έκδ. «Οδυσσεύς», Αθήνα 1978.

Ο τίτλος του βιβλίου αποτελεί και τήν υιοθέτηση ενός νεολογισμού. Κατά τόν συγγραφέα ή έννοια του στρατηγικού - πολιτικού προγράμματος «αποβλέπει νά προσδιορίσει τήν προγραμματική διαδικασία, σαν μία πολιτική στρατηγική ενός ελεγχόμενου μετασχηματισμού του οικονομικού και κοινωνικού συστήματος προς συγκεκριμένους στόχους». Και ό στόχος αυτός είναι «ή επιδίωξη νά οικοδομηθεί μία καλύτερη κοινωνία και πολύ λιγότερο ν' αύξηθούν ή παραγωγή και ή επενδύσεις».

Η πρόταση του Α.Ζ. είναι νά εισαχθούν και άλλες παράμετροι εκτός από τίσ τεχνολογικές ανυλύσεις για τόν οικονομικό άνα-

πτυξιακό προγραμματισμό. Η έρευνα και ή ανάλυση του στηρίζεται κατ' άρχήν στα δεδομένα τής ελληνικής εμπειρίας.

ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗ:
Σχόλια σχετικά με τήν περίπτωση Κέδρος

Ο συγγραφέας, πού όντας μικρό παιδί ό πατέρας του εκτελέστηκε σαν αντίστασιακός, αναζητεί τά ίχνη του σ' εκείνους πού τόν γνώρισαν και στόν τόπο πού τόν έθαψαν, πιστεύοντας ότι, κατ' αυτόν τόν τρόπο, όρθωθεί τό χώρο του. Αυτή ή αναζήτηση, πού αποτελεί τή συγγραφή ενός χρονικού είναι και ό πυρήνας του έργου πού καλύπτει τό πρώτο μέρος. Τό δεύτερο μέρος δίνει τά παλαιότερα και τά κατοπινά τής «περίπτωσης», τά πρώτα μέσ' από μαρτυρίες κι έξηγήσεις διάφορων άνώνυμων, τά δεύτερα στηριγμένα σε διωματικές αντιλήψεις, όπως αυτές εμφανίζονται σήμερα.

Ν. ΨΑΡΟΥΔΑΚΗ:
Παιδεία και Δημοκρατία
Έκδόσεις Μήνυμα

Τό βιβλίο αυτό αναφέρεται στη σχέση τής Παιδείας με τή Δημοκρατία και τό αντίστροφο. Γιατί, ή άληθινή Δημοκρατία κατά τό συγγραφέα, είναι ό καρπός τής άληθινής Παιδείας και για τήν άληθινή Παιδεία απαιτείται ή άληθινή Δημοκρατία. Η μελέτη αυτή είναι τό περιεχόμενο μιας διάλεξης πού επρόκειτο νά γίνει στη Θεσσαλονίκη τό 1972 αλλά άπαγορεύτηκε από τό καθεστώς.

ZAN-MARI BENΣAN:
Η σχολή τής Φρανκφούρτης και ή κριτική Θεωρία.
Έκδόσεις Έπίκουρος

Η σχολή τής Φρανκφούρτης, πού από τά μέσα τής δεκαετίας του '20 μέχρι τά τέλη τής δεκαετίας του '60 άπετέλεσε τή σημαντικότερη ίσως ομάδα φιλοσόφων και κοινωνιολόγων του αιώνα μας, άρχίζει πια, μετά τό θάνατο των μεγάλων ίδρυτών και εκπροσώπων της, νά γίνεται ή ίδια αντικείμενο κριτικής. Στίς πολυάριθμες κριτικές εργασίες συγκαταλέγεται και αυτό τό βιβλίο του Z.M.B., σαν μία προσπάθεια ανάλυσης και ξεκαθαρίσματος τής πνευματικής κληρονομιάς πού άφησε πίσω της ή σχολή τής Φρανκφούρτης.

Γ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΥ:
Τά Ποιήματα
Κέδρος

Τά ποιήματα του Γ. Θ. Βαφόπουλου, συγκεντρωμένα όλα σ' ένα τόμο, αποτελούν τήν πνευματική έκφραση μιας δύσκολης πορείας, άνάμεσα σε μιάν άφετηρία (1923) και σ' ένα τέραμα (1978), ίσως όχι ακόμα όριστικό. Τούτη ή συνεχής πορεία, μέσα στο χώρο μουσού και πλέον αιώνα, πραγματοποιήθηκε άλλοτε με ήμα μειωτό κι άλλοτε με άλματα. Πάντοτε όμως με τήν άγωνία και με τή συνείδηση μιας εύθνης.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΑΝΙΑΤΑΚΟΥ:
Τό ξίφος (μυθιστόρημα)
Έκδόσεις Νέα Σύνορα

Μέ τό νέο του μυθιστόρημα ό Γ.Μ. δίνει, μέσα σε δυό πρωτότυπα, παράλληλα και διασυνδεδεμένα οικογενειακά δράματα τίσ άφύσικες άλλουώσεις πού παθαίνουν οι διαπροσωπικές σχέσεις κάτω από τήν άπολυταρχική έξουσία του άτόμου πάνω στο άτομο. Μέσα σ' αυτό τό πλέγμα των ανθρώπινων σχέσεων, ή προβληματική του συγγραφέα αναπτύσσεται μεθοδικά, με τολμηρό ήθικό κριτήριο, διορατική εύαισθησία και πρωτότυπη ικανότητα ψυχολογικής διάγνωσης.

ΠΑΥΛΟΥ ΜΑΤΕΣΗ:
Διηγήματα
Κέδρος

Τά έξι διηγήματα αυτού του βιβλίου αποτελούν τήν πρώτη έξοδο του συγγραφέα τους από τόν Θεατρικό χώρο. Σάν θέμα του έχει, σε όλα σχεδόν τά διηγήματα, τή μόνιμη ένοχή του άτόμου, πού προκύπτει όταν τό άτομο άναγκαστεί νά έκτραπεί από τήν ευνομία, πού δεν είναι, ή τελευταία, παρά ή έμφυτη τάση του ανθρώπου νά συμβάλλει στο καλό του κοινωνικού συνόλου.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ:
ΝΕΚΥΪΑ (Ποιήματα)
Έλληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο
Αθήνα 1978

Πρόκειται για τό νέο βιβλίο του αξιολόγου και γνωστού από τίσ προηγούμενες ποιητικές συλλογές του ('Απόλλους '63, Έπιστροφές '73 και Άλφαθητάρι '76) ποιητή, Δημήτρη Δασκαλόπουλου, στο όποιο, συνεχίζοντας τήν πολύ ενδιαφέρουσα και έπιπονη ποιητική του πορεία, φθάει σε στιγμές όπου ή ποίηση του άποικτά τραγικές διαστάσεις, όπως στο ποίημα «Μνημόσυνο»: Τή θυμάμαι νά τρέχει /κρουτάνοντας τίσ θύρες. /Τό λιγδια-

σμένο της ράσο άνέμιζε /σά φτερούγα άετού /πού δεν μπορεί νά πετάξει. /Άσκήτευε /στά πορνεία τής όδου Συμμάχων. /Τώρα /παραστέκουν διπλοσκοπιές /τό κρεουρημένο κορμί της /ό Διονύσιος ό Άντρέας ό Κωστής / ό Άγγελος ό Κωσταντίνος ό Γιώργος. /Άλληλούια.

ΔΗΜ. ΡΑΒΑΝΗ - ΡΕΝΤΗ:
Τό φωμωμένο φώς (Διηγήματα)
Κέδρος

Τά δεκατέσσερα διηγήματα πού συγκεντρώνονται σ' αυτό τό βιβλίο, άγκαλιάζουν μία συγκλονιστική περίοδο τής νεώτερης Ιστορίας μας, αυτήν του έμφυλλίου πολέμου. Ο συγγραφέας, πού δεν είναι άπλός παρατηρητής, δίνει κάτι από τή δραματική άτμόσφαιρα εκείνης τής εποχής. Τά διηγήματα, μέρος από μεγαλύτερη εργασία του Δημήτρη Ραβάνη-Ρεντή, δημοσιεύονται για πρώτη φορά.

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΒΑΛΙΟΥΛΗ
Τώρα τά χρειάζεσαι περισσότερο
1)Τά φαιδρά τής τραγωδίας 2)
Βουτιές στο μυρωμένο σύννεφο.
Κέδρος

Τό βιβλίο αυτό χωρίζεται σε δύο ένότητες, οι όποιες περιλαμβάνουν Ιστορίες, περιστατικά και σκέψεις μιας παλιότερης εποχής. Πρόκειται δηλαδή για χρονογραφήματα, τά όποια δημοσίευσε ό Σ.Β. σε ένα καθημερινό έντυπο του ΕΑΜ τής Ανατολικής Μακεδονίας, ένα μέρος των όποιών περιλαμβάνεται σ' αυτό τό βιβλίο. Όπως μάλιστα γράφει προλογικά και ό ίδιος, διάλεξε αυτές τίσ μέρες νά τό εκδόσει, γιατί πιστεύει ότι τώρα, με τό σλόγκαν τής δεξιάς «άνήκομεν εις τήν Δύση» και τά λογής «σταγονίδια» βιβλία σαν κι αυτό χρειάζονται σήμερα πολύ περισσότερο.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΥ ΓΚΕΜΕΡΕΥ
Η δύση τής Δύσης
Έκδ. «Παπαζήση», 1978

Έλληνολάτρης και Ευρωπαίος ό συγγραφέας, πολιτικός πρόσφυγας - όπως λέει ό ίδιος - στόν ελληνικό χώρο, έπιχειρεί μιάν άντιπαράθεση του ελληνισμού με τή Δύση, εμφανίζοντας μία Δύση καθόλου άστραφτερή, με πολιτισμικά άδιέξοδα και χωρίς όρατές δυνατότητες νά ξεπεραστούν. Πλάι σ' αυτά έπιχειρεί μία προσέλαση του νεοελληνικού πολιτισμού και τής νεοελληνικής κοινωνίας έπιδοσφορά. Κάτι, τέτοιο, πού σε ένα βιβλίο λιγότερο μεστό θα κολάκευε ίσως τήν «έθνική» μας ματαιοδοξία, στο βιβλίο του Λ.Γ. άντιμετωπίζεται σαν ανθρώπινη περιουσία και έξάγεται από τήν Ιστορική πορεία ενός λαού πού άπαρτίζεται από ζωντανούς ανθρώπους.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΪΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΚΩΝΣΤ. ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ

Κυδαθναίων και 'Αγγέλου
Γέροντα 8 Τηλ. 3229152 - 'Α-
δριανού 105. Τηλ. 3234282
(Πλάκα).

Τὰ παραδοσιακά σπιτία
πού είναι βασισμένα στή λα-
ϊκή μας τέχνη έχουν μιὰ δι-
κή τους προσωπικότητα. 'Ο
διακοσμητής θεοδ. Συνοδίνος
και ὁ σχεδιαστής λαϊκῶν ἐ-
πιπέλων Νίκος Συνοδίνος πα-
ρουσιάζουν τὰ γνησιότερα
παραδοσιακά 'Ελληνικά ἐ-
πιπλα. Χειροποίητα ἀπὸ ξύ-
λα πατιναρισμένα. Νησιώτι-
κα σαλόνια σκαλιστές κρεβα-
τοκάμαρες, τραπέζαρες, ση-
ρόνια στήν ὡραιότερη κατα-
σκευή τους. 'Επισκεφθίτε
τάς ἐκθέσεις μας.

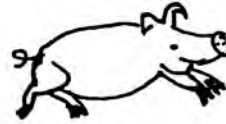
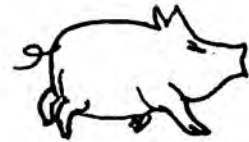
Κ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΑΛΛΑΝΤΙΚΑ ΑΠΟ ΤΟ 1922

Κάνουμε ἄλλαντικά
55 χρόνια

μέ τά πιό
σύγχρονα μηχανήματα
σεβόμενοι ἀπόλυτα
τό δικαίωμά σας νά τρῶτε:

φρέσκα, ὑγιεινά
καί καθαρά ἄλλαντικά

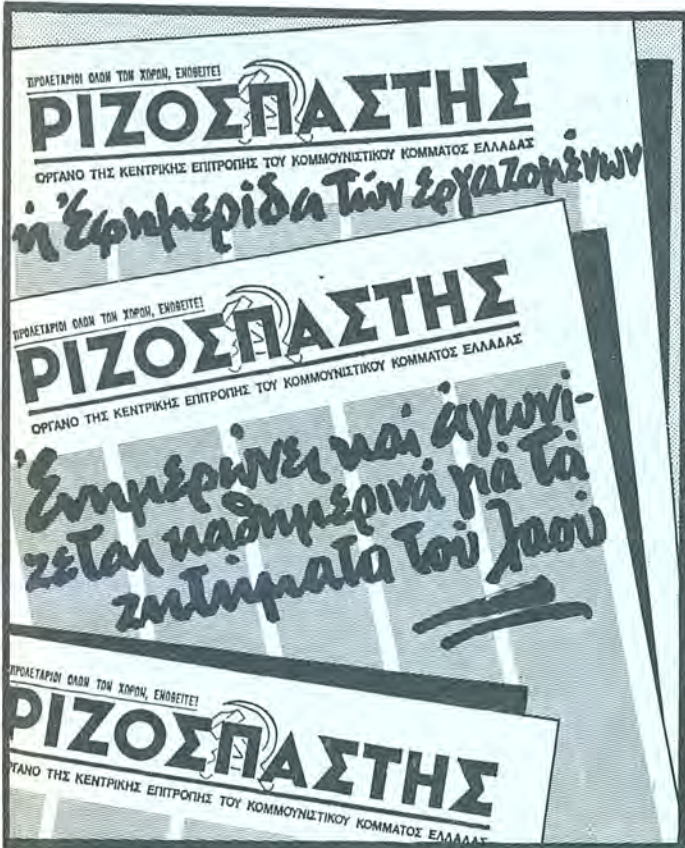
Κ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ
ΑΛΛΑΝΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΑΣ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ:

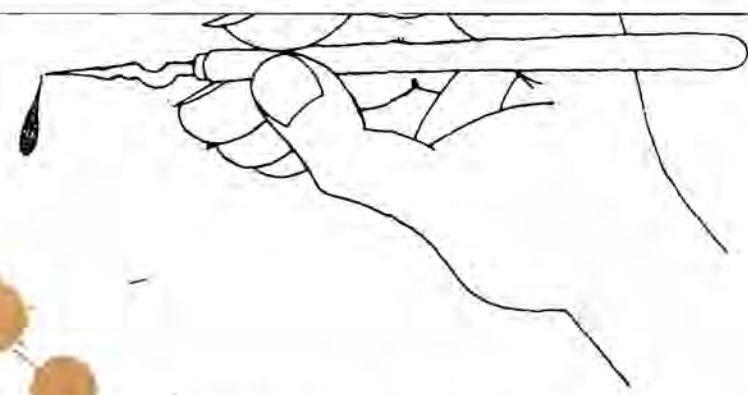
Λεωφόρος Σούδας 316 - Χανιά. Τηλ. 0821/27270

ΠΡΑΤΗΡΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ:

ὁδός 1866 ἀριθμ. 6 - Τηλ. (081) 285684

- Συνεχίζεται ο διάλογος γύρω από το θέμα «Σοσιαλισμός και ελευθερίες»

Ἀγαπητό Ἀντί,
Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δέν εἶμαι τακτική ἀναγνώστριά σου, τελευταία ἄλλω ἔλασά σου κριτική ἀναγνώστῶν σου σχετικά μέ μιά συζήτηση πού δημοσίευσες γιά τό «ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ». Πῆρα λοιπόν τά τεύχη σου Νο 92 καί 93 γιά νά διαβάσω τή συζήτηση πού ἔγινε μεταξυ τῶν 4 καθηγητῶν.

Ὁμολογῶ ἔμεινα κατάπληκτη. Γίνεται μιά κριτική τῆς πραγματώσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ στίς σοσιαλιστικές χώρες καί ἰδιαίτερα στή Σοβιετική Ἐνωση. Καί συνεχῶς σάν παράδειγμα διαφωνούντων πολιτῶν μᾶς φέρονιν τόν Σολζενίτιν καί τόν Ζαχάροφ. Ἀλλά καί τούς δυό οἱ συζητητές τοῦς χαρακτηρίζουν τόν μὲν ἕνα φασίστα τόν δέ ἄλλον ἀντιδραστικό.

Θά προτιμούσαμε νά μᾶς φέρναν σάν παράδειγμα ἄλλους πολίτες πού τοῦς στέρησαν τό δικαίωμα τῆς δουλειᾶς, τῆς μόρφωσης τῶν παιδιῶν τους καί τῆς ἐλευθέρως κριτικῆς γιά τό σύστημα, ὅπως τό ἀντιμετωπίζουν στήν καθημερινή τους ζωή. Δηλαδή ὅτι δέν μποροῦν νά πουν «τή δική τους γνώμη» ὅπως μπόρεσε νά τήν πει ὁ Κάρουσι στό Σοβιετικό φιλμ πού εἶδαμε φέτος ἢ τήν κριτική του γιά τήν διαδικασία τῆς παραγωγῆς πού ἔκανε ὁ Σοβιετικός ἐργάτης στό φιλμ τοῦ Μικαελιάν «Τό πρίμ».

Ἀσφαλῶς κανένας δέν μπορεῖ νά μή παραδεχτεῖ ὅτι στίς σημερινές (γιατί τό νά παρελθοντολογοῦμε νομίζω ὅτι εἶναι ἄσκοπο) σοσιαλιστικές κοινωνίες ἀντιμετωπίζονται ποικίλα καί σοβαρά προβλήματα. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι τίς «ἀτομικές ἐλευθερίες» οἱ διανοοῦμενοι τίς ἀντιλαμβάνονται μέ μιά ἰδιορρηθμία καί ὄχι ὅπως ὁ κοινός ἄνθρωπος. Ἐλευθερία δέν εἶναι νά κάνουμε ὅ, τι θέλουμε ἀλλά νά ξερομε τί θέλουμε.

Ἐμεῖς οἱ ἄπλοοί πολίτες μέ κοινή ἀνθρώπινη εὐαισθησία δταν σκεφθήκαμε ποιά κοινωνία θά θέλαμε γιά μᾶς καί γιά τά παιδιά μας κάναμε τήν ἐπιλογή μας, πολλές φορές ἀνεξάρτητα ἀπό τό στενό προσωπικό μας συμφέρον ἢ τή βολή μας, γιά σοσιαλισμό ἢ καπιταλισμό. Εἶπαμε ναι στόν σοσιαλισμό παρ' ὅλο τό σκεπτικισμό πού μᾶς δημιουργοῦν οἱ συζητητές σου. Ζητᾶμε μιά κοινωνία πού θά μπορούσαν

οἱ ἄνθρωποι νά ἐξασφαλίσουν τήν ὀλοκληρωμένη ἀνάπτυξη τῶν ἱκανοτήτων τους καί τήν ποιότητα τῆς ζωῆς τους. Αὐτά δέν τά θεωροῦμε «εὐχολόγια» ἀλλά εἶναι οἱ ἐπιθυμίες ἑκατομμυρίων ἀνδρῶν καί γυναικῶν στήν ὑφήλιο.

Διάβασα πρόσφατα ὅτι μιά ἀποστολή Γάλλων μηχανικῶν ἐπισκέφθηκαν στήν ΕΣΣΔ τό Νοβοριόσκ καί εἶδαν ὅτι οἱ Σοβιετικοί συναδέλφοι τους παθιάζονταν γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς τεχνικῆς προόδου πού θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν σέ μεγαλύτερο βαθμό αὐτοματοποίηση τῆς παραγωγῆς. Κι ὅταν τοῦς ρωτοῦσαν πῶς θά καταφέρετε νά ἀποφύγετε τήν ἀνεργία ἂν αὐτοματοποιήσετε σέ τέτοιο σημεῖο τήν παραγωγή αὐτοὶ ἀπάντησαν πολύ φημισκᾶ «ἀλλά ἀπό τοῦς ἐργαζόμενους πού θά ἔχουν ἐλεύθερο χρόνο θά γίνουν οἱ ἐρευνητές, οἱ ποιητές, οἱ μουσικοί, οἱ σοφοί κλπ.».

Γιά μένα, ἄπλά, αὐτή εἶναι ἡ δυναμική τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Εὐχαριστῶ
Ἐλένη Κατάζογλου
νοικοκυρά
Ἀθήνα

Ἀγαπητό Ἀντί

Στό τεύχος σου 98 δημοσιεύεις μακροσκελή ἐπιστολή τοῦ Δημήτρη Σπάθα πού ἀπαντᾶ σέ ἕνα διάλογο πού ἔγινε στό περιοδικό σας.

Ὁ φίλος αὐτός μᾶς λέει ὅτι δέν πρέπει νά κάνουμε κριτική στίς σοσιαλιστικές χώρες ἀλλά νά περιμένουμε νά γίνει ἀταξική κοινωνία, δηλαδή μᾶς λέει τά ἴδια πράγματα πού μᾶς λένε καί οἱ παπάδες, νά πιστεύουμε καί νά μήν ἐρευνᾶμε παρά μόνο ὅταν πάμε στόν παράδεισο.

Καί τώρα νά δώσω τήν ταυτότητά μου, γιά νά μήν δημιουργηθοῦν παραξήγησεις. Εἶμαι μετανάστης ἐργάτης στόν Καναδά. Δέν εἶμαι ἀντικομμουνιστής οὔτε ἀντισοβιετικός. Πιστεύω στό σοσιαλισμό μέ ἐλευθερία καί δημοκρατία. Τό σοσιαλισμό πού δραματίστηκαν οἱ κομμουνιστές ἡγέτες Νικητας Κροῦτσεφ, Ντοῦπτοσκ καί Καργιό.

Ἐπειδή ὁ φίλος Σπάθας ἀναφέρθηκε στόν Καργιό, θά ἤθελα

νά τόν ρωτήσω ἂν στόν σοβιετικό τύπο δημοσιεύτηκαν οἱ θέσεις τοῦ Καργιό. Ἐγώ διάβασα στό σοβιετικό περιοδικό «Νέοι Καιροί» μόνο τίς ἐπιθέσεις κατά τοῦ Καργιό. Μέ ἄλλα λόγια ὁ σοβιετικός λαός ἐνημερώθηκε μονόπλευρα. Καί ἐρωτῶ: αὐτά δίδαξαν ὁ Λένιν καί ὁ Μάρξ; Μονόπλευρη ἐνημέρωση;

Ἀκούω ταχτικά ἐδῶ τό ραδιοφωνικό σταθμό τῆς Μόσχας στή ἀγγλικά. Καί κυρίως τό πρόγραμμα ἀπαντήσεων σέ ἀκροατές. Ἀφοῦ μᾶς ἔλεγαν νά γράψουμε ὅ, τι ἐρωτήσεις ἔχουμε στό σταθμό, ἀποφάσισα καί ἐγώ νά γράψω καί νά κάνω 2 ἐρωτήσεις.

● Ἡ πρώτη ἐρώτηση ἦταν: ποιά εἶναι ἡ ἀγοραστική ἀξία τοῦ μηχανίου μισθοῦ ἐνός μέσου σοβιετικοῦ πολίτη;

● Καί ἡ δεύτερη ἦταν: Διαβάζω ἐδῶ στή ἀστικὰ περιοδικὰ ὅτι στή Σοβιετική Ἐνωση ὑπάρχουν μαγαζιά πού ἔχουν τοῦ κουλιού τό γάλα, στή ὁποία μποροῦν μόνο νά πωρίζουν ἀνώτερα στελέχη τοῦ κόμματος καί τῆς κυβέρνησης. Εἶναι ἀλήθεια ἡ ἀστική προπαγάνδα;

Ὁ ραδιοφωνικός σταθμός μου ἀπάντησε μέ ἐπιστολή ὅτι στίς 7 τοῦ Ἀπριλίου θά μετέδιδε μόνο τήν πρώτη ἐρώτηση. Πράγματι στίς 7 Ἀπριλίου τό βράδυ μετέδωσαν τήν ἀπάντησή τους στήν πρώτη ἐρώτηση. Τῆς δεύτερης ἐρώτησης τήν ἀγνόησαν.

ὀρισμένες ἀλήθειες.

Πρῖν ἀναφερθῶ στό συγκεκριμένο θέμα θέλω νά ὑπενηθισθῶ: «ὅταν ἡ κεφαλαιοκρατία ἀγοράζει τόν τύπο καί τόν κατευθύνει ἐκεῖ πού αὐτή θέλει, ὅταν δηλητηριάζει τήν ψυχή τοῦ λαοῦ μέ τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης, ὅταν προπαγανδίζει τήν ἰδεολογία τῆς στάς σχολεία, στήν ἐκκλησία, στό στρατό, ὅταν κανονίζει τή σύνθεση τοῦ στρατοῦ καί τῆς χωροφυλακῆς ἐξυπηρετώντας τά ταξικά τῆς συμφέροντα, ὅταν ἐπιρεάζει μέ τό χρηματιστήριο τήν ψυχολογία τῆς ἀγορᾶς, ὅταν ἀναγκάζει τοῦς ἐργάτες καί ὑπαλλήλους νά τῆς παραδίνουν τό σῶμα τους καί τή σκέψη τους γιά νά τοῦς μεταβάλλει σέ μηχανικά πλάσματα, τότε δέν μπορούμε νά μιλάμε γιά πραγματική ἐλευθερία στήν καπιταλιστική κοινωνία».

Ἀπό τά παραπάνω μπορούμε νά συμπεράνουμε ὅτι μόνο σέ μιά πραγματική σοσιαλιστική κοινωνία ὑπάρχει ἐλευθερία, καθόσον σοσιαλισμός σημαίνει κατάργηση τῆς ἐκμετάλλευσης ἀνθρώπων ἀπό ἄνθρωπο, δηλ. λευτερώνεται ὁ ἄνθρωπος ἀπό τό δεσμός τῆς καταπίεσης πού τοῦ ἐπιβάλλει ὁ καπιταλισμός. [...]

Τώρα ἀπομένει νά δοῦμε ἂν τά δικαιώματα τοῦ πολίτη ὑπάρχουν «στίς σοσιαλιστικές» χώρες. Καί τά δικαιώματα αὐτά ἢ ὑπάρχουν σέ μικρό βαθμό ἢ σπανίζουν.

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ

Νομίζω ἡ κανονική ὁδός θά ἦταν νά διαψεύσουν ἢ νά ἐπαληθεύσουν τοῦς ἰσχυρισμούς τῶν ἀστικῶν περιοδικῶν. Ἡ σωπὴ τους δημιουργεῖ ὑπόνοιες ὅτι κάτι πάνε νά κρύβουν. Καί ἐρωτῶ τόν φίλο μας Σπάθα: πῶς βλέπει τήν περιέργη αὐτή ἐνημέρωση;

Φιλικὰ
Χοῆτος Ταρνάρης

Ἀγαπητό Ἀντί,

Διάβασα τή συζήτηση τῶν 4 καθηγητῶν πάνω σ' αὐτό τό θέμα καθώς καί γράμματα ἀναγνωστῶν γι' αὐτό. Ἐπειδή κατάλαβα ὅτι ὑπάρχει σύγχυση πολλῶν ἀναγνωστῶν, θέλω νά ἀναφέρω

Γιατί ἀκριβῶς κυριαρχεῖ ἡ ἀπάτη τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου». Αὐτό φαίνεται ἀπό τό αὐταρχικό καί γραφειοκρατικό καθεστῶς τῶν χωρῶν αὐτῶν· κι αὐτή ἡ ἔλλειψη ἐλευθερίας (ἢ ἡ ἄλλη ἐλευθερία) ὑπάρχει γιατί ἡ γραφειοκρατία - ἢ ἡ ἰθύνουσα κάστα - στή καθεστῶτα πού διακρύβουν τό σοσιαλισμό, ἔχει θυσιάσει τίς ἐλευθερίες τῶν πολιτῶν στίς ἀπαιτήσεις τῆς ἐξουσίας.
Ἔτσι:

1. ὁ τύπος εἶναι κομματικός καί πασάρεῖ αὐτά πού συμφέρον τήν ἰθύνουσα κάστα, 2. τό δικαίωμα τοῦ λόγου δηλ. τῆς κριτικῆς ἀπαγορεύεται, ἐκτός ἐάν συμφωνεῖς μέ τήν ἡγεσία, 3. Ἡ κομματική προπαγάνδα κάνει πλύση ἑγκεφάλου καί ἀπαγορεύεται ἡ κυκλοφορία ἄλλων ἰδεῶν σοσιαλιστικῶν, δηλ. αὐτῶν

πού βλέπουν τό σοσιαλισμό μέ διαφορετικό μάτι π.χ. Ρόυ Μαν-τβέγιεφ στὴν ΕΣΣΔ, Μπέρμαν στὴν Ἀνατολική Γερμανία, «Χάρτα 77» στὴν Τσεχοσλοβακία κλπ. 4. Δέν ὑπάρχει τό δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης, γι' αὐτό καί τούς Τατάροφ τῆς Κριμαίας τούς ἐστειλαν στὴ Σιβηρία.

Ἰώρα θά σταθῶ στό θέμα τοῦ Κράτους. Κατά τόν Μάρξ: «τό Κράτος εἶναι ἓνα ὄργανο ταξικῆς κυριαρχίας· ἓνα ὄργανο γιά τὴν ὑποταγὴ μιᾶς τάξης σέ κάποια ἄλλη». Καί βλέπουμε τώρα τό τραγελαφικό «Παλαιῶ κράτος» τῆς ΕΣΣΔ τῆς κλίμας Μπρέζνιεφ. Δηλαδή τό «Παλαιῶ κράτος» καταπιέζει ποιόν; Τόν λαό; Δηλ. τό «Παλαιῶ κράτος» εἶναι ὄργανο τοῦ λαοῦ ἐναντία στό λαό; ἢ εἶναι ὄργανο τῆς κλίμας Μπρέζνιεφ ἐναντία στό λαό; Γι' αὐτό ἢ ὑπαρξῆ τοῦ ὄποιου κράτους καταλήγει ἀναγκαστικά στή δημιουργία μιᾶς προνομιακῆς μειοψηφίας πού ἀποκτᾶ ἀργά ἢ γρήγορα τὴ δυνατότητα νά ἐκμεταλλεῖται τούς ἐργαζόμενους. (Γι' αὐτό καί ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ πάνω στό θέμα τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου» μέ ὄργανο

καταπίεσης τό κράτος, διεφώνησε μέ τόν Λένιν). Συνεπῶς πρέπει νά καταργηθεῖ ὁλόκληρος ὁ μηχανισμός τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας. [...]

Ἀπό τότε πού ὁ Λένιν καί ὁ Τρότσκι ἐπνίξαν στό αἷμα τούς ἐπαναστάτες τῆς Κροστάνδης τό 1921 καί ἐσθίσαν τό σύνθημα «ὄλη ἡ ἐξουσία στὰ Σοβιέτ» γιά τό «ὄλη ἡ ἐξουσία στό κόμμα τῶν μπολσεβίκων», ἡ ἐλευθερία δέχτηκε μιὰ μαχαίριά. Γιατί οἱ ἐξεγερμένοι ἤθελαν νά μετατρέψουν ἓνα αὐταρχικό καί γραφειοκρατικό καθεστῶς σέ μιὰ αὐθεντική σοσιαλιστική δημοκρατία. [...]

Αὐτές τῆς ἀλήθειες ἤθελα νά πῶ καί μὴν ξεχνᾶω ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐπαναστατική, ὅπως εἶπε καί ὁ Λένιν. Καί ὅπως τόνισε ὁ Ζάν Ἐλενστάιν: «Πρέπει νά ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στὴν ἐπαναστατική ἀξία τῆς ἀλήθειας. Πρέπει ἀκόμα νά ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στό λαό. Δέν μπορούμε νά τοῦ κρύβουμε τὴν ἀλήθεια».

Ἀμβροσιάδης Παναγιώτης
Φοιτητής

* * *

Οἱ ἀναγνώστες μας .1. Χατζηπαναγιώτου καί Α. Ν. μᾶς γράφουν τῆς ἀπόψεως τους σχετικά μέ τὴν πολιτική συζήτηση πού «φούντωσε» γιά τὴ χούντα τῆς Ἀργεντινῆς καί τὴν διοργάνωση τοῦ «Μουντιάλ '78».

Ἀγαπητό «ΑΝΤΙ»,
Πρὶν ἓνα χρόνο περίπου, εἴχαμε στὴν Ἑλληνική Βουλὴ τὴν

ὁ Βιντέλα (μετριοπαθῆς κατά τό ΚΚΕἔξωτ.!!) δήλωσε: «Δέν θά διατάσουμε νά σκοτώσουμε ὄλους αὐτούς πού πρέπει νά σκοτώσουμε, γιά ν' ἀποκατασταθεῖ ἡ εἰρήνη». [...] Οἱ συνεργάτες του ἀποτελοῦν τὴν «προοδευτική τάση τῆς κυβέρνησης (sic) τῆς Ἀργεντινῆς». Φαντασθεῖτε τὴν ποιότητα τῆς συντηρητικῆς τάσης....

ΜΟΥΝΤΙΑΛ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ἀνανέωση, ὑπερψήφιση κι' ἐπικύρωση ἀπὸ τό ΚΚΕ ἔξωτ. καί τῆ Ν.Δ. τῆς μορφωτικῆς συμφωνίας Ἑλλάδας μέ τὴ χούντα τῆς Ἀργεντινῆς. Τότε ὁ βουλευτὴς τοῦ ΚΚΕἔξωτ. ἀνέλαβε νά μᾶς «διαφωτίσει», ἐξηγώντας καί δικαιολογώντας τό «νόημα» τῆς ψήφου τοῦ κόμματος του, λέγοντας ὅτι τό καθεστῶς τοῦ Βιντέλα στὴν Ἀργεντινὴ «εἶναι ρευστό καί μεταβατικό». Καί φυσικά θά νόμιζε τότε ὅτι ἡ κακὴ αὐτὴ στιγμή γρήγορα θά ξεχνιόταν. Ἀλλά...

Δυστυχῶς ὁμως γιά τό ΚΚΕἔξωτ., τὰ βασανιστήρια τῆς Ἀργεντινῆς χούντας ἤρθαν πάλι στό παγκόσμιο προσκήνιο. [...] Ψηφίσματα ἀπὸ παντοῦ καταγγέλον τὴ δικτατορία τῆς Ἀργεντινῆς.

Ἄς δοῦμε ὁμως ἀπὸ κοντὰ τὴ «ρευστότητα» τοῦ καθεστώτος τοῦ Βιντέλα, ὅπως τὴν περιγράφουν οἱ ἴδιοι οἱ ἀρχιτέκτονές του. Κι' ἄς δοῦμε ἀκόμα καί μερικὲς περιγραφές ἀπὸ τούς ἴδιους τούς Ἀργεντινοὺς πατριώτες. Ὁ ἴδιος

Ὦς τώρα στὴν Ἀργεντινὴ ἔχουν ἐξαφανιστεῖ 25.000 πολιτῶτες, ὑπάρχουν 15.000 πολιτικοὶ κρατούμενοι κι' ἔχουν ἀναγνωριστεῖ 10.000 νεκροί. Ἡ πλειοψηφία τῶν συνδικαλιστικῶν στελεχῶν βρίσκεται ἀνάμεσα σ' αὐτούς τούς ἀριθμούς. [...]

Ἐνας πρῶην κρατούμενος ὁ Ντομίνγκο Μάτζιο πού βασανίστηκε στὴ Σχολὴ Μηχανικοῦ τοῦ Ἀργεντινικοῦ Ναυτικοῦ περιγράφει σέ συνέντευξή του στό Παρίσι τῆς περιπτώσεως βασανισμοῦ δύο Γαλλίδων καλογοριῶν τῆς Ἄλῆς Ντυμόν καί τῆς Ρενέ Ντυγκέ, καθὼς καί τῆς Ἀργεντινῆς Νόρμα Ἐσθερ Ἀρόσιτσο, πού δολοφονήθηκε στῆς 15 Ἰανουαρίου 1978. Λέει: «Ἐφαρμόζουν τό μαρτύριο τῆς «πικάνια», δηλαδή ἠλεκτρικὲς ἐκκενώσεις σέ ὄλο τό σῶμα καθὼς καί τό βασανιστήριο τοῦ λεγόμενου «ὑποδρύχιο», δάζοντας ἓνα πλαστικό σάκο γύρω ἀπὸ τό κεφάλι πού ἐμποδίζει τὴν ἀναπνοή. Γιά νά

ἐξαφανίσουν τούς κρατούμενους ἢ τὰ πτώματά τους ἐφαρμόζουν τὴν ἐξῆς μέθοδο. Βάζουν 6 ἢ 7 ἄτομα σ' ἓνα αὐτοκίνητο, τό κάνουν διάτρητο ἀπὸ τῆς σφαιρῆς καί μετὰ τοῦ δάζουν. Ὑστερα τὰ πτώματα ὀλχνονται στὴ θάλασσα ἀπὸ ἓνα ἐλικόπτερο».

Ἡ διεθνὴς συμπαραστάση στὸν Ἀργεντινικό λαό ὑπῆρξε ἐπίσης ἐντονη αὐτῆς τῆς μέρες.

Ἀνάμεσα σ' ὄλα θρῖσκονται καί μιὰ συνέντευξη τοῦ Γκυ Ἐρμιέ, μέλους τοῦ Π.Γ. τοῦ Γαλλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, σέ συννεργασία μέ τόν Κάρλος Νταβίντ, ὑπεύθυνος τῆς Ἐνώσεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου στὴν Ἀργεντινὴ, ὅπου δηλώνει ὅτι «ἀπαγορεύεται ἡ δραστηριότητα ὄλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων καί τῶν συνδικάτων. Οἱ νεκροί, οἱ φυλακισμένοι, οἱ ἐξαφανισμένοι, ὑπολογίζονται κατά χιλιάδες. Ἀπὸ τό 1977 ἀκόμα οἱ Γάλλοι κομμουνιστές κατάγγειλαν αὐτὴ τὴν κατάσταση». Φυσικά γιά τό ΚΚΕἔξωτ. ὑπάρχει ἡ ἐπίσημη γνωμοδότηση τοῦ ΚΚ Ἀργεντινῆς (στὴν οὐσία μιᾶς μερίδας του πού ἀσκει «κριτικὴ ὑποστήριξη» στὸν Βιντέλα, γιὰ ὅπως εἶναι γνωστό τό ΚΚΑ ἔχει διασπαστεῖ σέ δύο κομμάτια), πού μιλάει γιά «προοδευτικὲς τάσεις στὴν Κυβέρνηση τῆς Ἀργεντινῆς».

Κι' ἀφοῦ τό εἶπε αὐτό τό κομμάτι τοῦ ΚΚΑ, ἔτσι πρέπει νά εἶναι. Ὅλοι οἱ ἄλλοι θά πρέπει νά κλείσουν αὐτιά καί μάτια σ' ὄποιαδήποτε «χαλκευμένη πληροφορία», πού καταγγέλλει τό δικτατορικό καθεστῶς τοῦ Βιντέλα. [...]

Κλείνοντας παραθέτω τὴ δήλωση τοῦ Γερμανοῦ ποδοσφαιριστῆ Πάουλ Μπράιτνερ, πού μιλάει εὐγλωττα καί δίνει ἀπάντηση σ' ὄλους μᾶς. Νά τί λέει: «Δέν μπορῶ νά κάνω ἀθλητισμὸ σέ μιὰ χώρα, πού ἡ φασιστικὴ κυβέρνησή της βασανίζει τούς πολίτες».

Δημήτρης Χατζηπαναγιώτου

Ἀγαπητό ΑΝΤΙ,

Τό «Μουντιάλ» μόλις τελείωσε. Παρακολούθησαμε ἀγῶνες συναρπαστικούς ἀλλά τό πιό εὐχάριστο θέμα ἦταν αὐτό πού τόσο ἀπλόχερα μᾶς προσφέρθηκε τὴν τελευταία βραδιά, μετὰ τόν τελικό. Ὁ Βιντέλα ὀρθιος, καμαρωτός (καί φυσικά παγωμένος ἀπ' τό φόβο του) ποζάρησε γιά τοὐλάχιστον 20 λεπτά στῆς ὀθόνης μας. Φαντάζομαι τὴν χαρὰ τῶν συντρόφων τοῦ δογματικοῦ ΚΚΕ καί τὴν ὄργη τους πού «δύστροποι» Ὀλλανδοὶ δέν ἤρθαν νά πάρουν τὰ μετάλλια τους ἀπὸ τό φιλελεύθερο πρόεδρο καί τὴ συντροφιά του.

Καί θά ἤθελα, ἐπειδὴ ἔχουν δεῖ τό φῶς τῆς δημοσιότητας πολλὰ ἀνατριχιαστικά πράγματα, νά μοῦ ἐξηγήσουν οἱ σύντροφοι τοῦ λεγόμενου μοναδικοῦ ΚΚΕ: Πότε κατὰ τὴ γνώμη τους ἓνα καθεστῶς πρέπει νά λέγεται φασιστικό;

Σέ τί ὄψη πρέπει νά φθάνουν οἱ ἀριθμοὶ τῶν δολοφονημένων, τῶν ἀκρωτηριασμένων, τῶν κακοποιημένων, τῶν βασανισμένων, τῶν φυλακισμένων;

Πραγματικά νομίζω ὅτι φθάσαμε καί ξεπεράσαμε τὰ ὄρια τοῦ παράλογου. Ὅταν ἓνα καθεστῶς, ἓνας ἄνθρωπος, πού κυβερνᾶ σφάζοντας καί βασανίζοντας, χαρακτηρίζεται φιλελεύθερος ἐπειδὴ, λέει, ὑπάρχουν ἄλλοι χειρότεροι (ἀν εἶναι ποτέ δυνατό) τότε τό καθεστῶς τοῦ Παπαδόπουλου θά πρέπει νά χαρακτηριστεῖ σάν «ἄκρως δημοκρατικό» σέ ἀντιδιαστολή μέ τό καθεστῶς τοῦ Ἰωαννίδη. Ὅστε λοιπὸν σύντροφοι, φτάσαμε νά κάνουμε συγκρίσεις γιά νά ποῦμε ἀν ἓνα καθεστῶς εἶναι φασιστικό ἢ ὄχι. Κι' ὄλα αὐτὰ ἐπειδὴ τό κόμμα ὀδηγός ἔδωσε γραμμή...

Θά ἤθελα πολλὰ ἀκόμα νά πῶ ἀγαπητό ΑΝΤΙ, ἀλλά δέ μπορῶ πνίγομαι.

Λ.Ν. Ἀθήνα

Γιά τὴν πολιτικὴ συζήτηση σχετικὰ μέ τό Μουντιάλ μᾶς γράφει κι' ἓνας ἀναγνώστης μέ τὴν ὑπογραφή «δογματικός»:

Ἀγαπητό «Αντί»,
Ἀφορμὴ παίρνοντας ἀπὸ ὀρισμένα γράμματα πού στᾶλθηκαν γιά τὴν Ἀργεντινὴ, θά ἤθελα νά ἐκφράσω κι' ἐγὼ μερικὲς σκέψεις.

Μέ ἀφορμὴ τὸ «ΜΟΥΝΤΙΑΛ» ξεσηκώθηκε μιὰ καλὰ ὀργανωμένη καμπάνια, δῆθεν ἀντιδιενελετική, πού στὴν οὐσία ἀπόβλεπε σέ ἄλλους σκοπούς, μέ προεξάρχοντες τούς δεξιούς, ἀριστεροῦς, ἀναθεωρητῆς καί τόν «Ἐλεύθερο κόσμο».

Ἐκμεταλλεῦόμενοι οἱ ἄνθρωποι τὴν ἀπέχθεια τοῦ λαοῦ γιά κάθε ἀντιλαϊκό καθεστῶς, θελήσανε οὔτε ὄλο οὔτε πάλι, νά μᾶς πείσουν ὅτι τό ΚΚΕ εἶναι ἀπολογητῆς τοῦ Βιντελικοῦ καθεστώτος κι' αὐτοὶ οἱ κατηγοροὶ του. Ἀλήθεια ποιοί;

Αὐτοὶ πού ἔχουν κοινὸ παρανομαστή τὸν ἀντισοβιετισμὸ καί παρὰ τῆς τεράστιης ἰδεολογικῆς τους διαφορῆς συμφωνοῦν πάντα δταν πρόκειται νά προδοκάρουν τό ΚΚΕ.

Αὐτοὶ πού τὰ ἀντιδραστικὰ καθεστῶτα ΠΙΝΟΣΕΤ, ΜΟΜΠΟΥΤΟΥ τὰ βαφτίζουν παράγοντα σταθερότητας (σ' αὐτό συμφωνεῖ κι' ὁ μεγάλος ἀντιφρονὸν Ζαχάραφ) καί ἐκπληροῦν γωνυπετεῖς τὸ ΝΑΤΟ νά φτιάξει τὴ δόμβα νετρονίου.

Αὐτοὶ πού μετὰ χαρᾶς δεχτήκανε τὸν Μαρεκζίνγη γιά πρωθυ-

πουργό και τον Γλύξμπουργκ γιά φύλακα τής δημοκρατίας στην εποχή τής Χούντας και δημιουργήσανε τήν ΕΑΔΕ, τόν ΑΣΔΗΣ - αιώνα τους ή μήνη - και τόσους άλλους... έχθρους τής αντίδρασης.

Άρχετ' όμως μ' αυτούς, άλλωστε οι άνθρωποι τό ρόλο τους παίζουν κι' ευκαιρία ήταν μετά τό έκλογικό μαύρισμα - ό... ήλιθιος λαός πού δέν καταλαβαίνει - νά άκουσθούν και λίγο μέ τήν άφλοκερδή βοήθεια του άστικου τύπου.

Έρχομαι όμως στόν προοδευτικό φίλο πού ζητάει πληροφορίες και εξηγήσεις.

Άν θέλεις φίλε νά κρίνεις μιá πολιτική θέση, είναι άσπείο νά βασίζεσαι στό ότι ό τάδε ειπε αυτό. Άν έλέχθη από δημοτικό σύμβουλο του ΚΚΕ ότι ό ΒΙΝΤΕΛΑ είναι «κεντρώος», πρέπει νά έλέχθη μέ άλλη έννοια του όρου άπ' αυτήν πού δίνουμε έμεις.

Υπάρχουν φίλε έπίσημες ανάλυσεις του κόμματος και του ΚΚΕ στό «ΡΙΖΟ», «προδλήματα», «ΟΔΗΓΗΤΗ», «ΟΥΜΑΝΙΤΕ», «ΠΡΑΒΔΑ» κι' αφού διψάς γιά τήν άλήθεια, μπορούσες νά διαβάσεις. Άν σέ πειθουν ή όχι είναι άλλο θέμα. Τουλάχιστον θά είχες τήν ίκανοποίηση ότι είχες πλήρη γνώση του θέματος.

Μέ λίγα λόγια τό ΚΚΑ θεωρεί ότι στην Άργεντινή γίνεται μιá μάχη μεταξύ τής Πινσοσεικής κλίμας και εκείνης πού έπιθυμεί μιá έλεγχόμενη άστική δημοκρατία. Άλήθεια, σου θυμίζει τίποτε; Η θέση του Βιντέλα στόν αγώνα αυτό είναι εναντίον του Πινσοσεικού καθεστώτος (Τί κρίμα γιά τό... ΕΚΚΕ). Άν αυτή ή εκτίμηση είναι σωστή ή λαθεμένη, θά τό δείξει ό χρόνος. Όλα τά άλλα τά «υπερεπαναστατικά», από τους έθνικόφρονες «κομμουνιστές» και τους άδερφούς τους έν όπλους ΕΚΚΕτζήδες είναι εκ του πονηρού.

Σ' ευχαριστώ,
Ένας δογματικός

Άγαπητό Άντί,

Συμβαίνει καμιά φορά νά σέ πνίγει τό δικιο και μέσω του τύπου νά θέλεις ν' άκουστεί ή φωνή σου. Τό περιεργό είναι πώς τώρα μέ πνίγει ή άηδία, κι ό λόγος;

Όταν άνθρωποι πού θέλουν νά λέγονται δημοκράτες, προοδευτικοί, άριστοερί, άνθρωποι μέ πολλά χρόνια έξορίας και φυλακής στις πλάτες τους, γίνονται φερέφωνα τής τυφλής κομματικής πειθαρχίας, όταν οι άρχές τοακίζονται κάτω από τό ΣΥΜΦΕΡΟΝ, τότε μόνο άηδία μπορείς νά γεμίσεις.

Όταν οι δημοτικοί Σύμβουλοι του Κ.Κ.Ε. μäs λένε πώς ό Βιν-

τέλα είναι κεντρώος και τό καθεστώς φιλελεύθερο άγνοώντας τους χιλιάδες, δολοφονημένους πατριώτες, άγνοούμενους και φυλακισμένους, δίνοντας πίστη μόνο στό Κ.Κ.(;) Άργεντινής, ή μόνη άπάντηση πού τους άρμόζει είναι: ΝΤΡΟΠΗ και ΑΙΣΧΟΣ.

Τελειώνοντας θά ήθελα νά διευκρινήσω γιά τό Κ.Κ.Ε. μäs λέει ότι τό καθεστώς ότι δέν είναι φασιστικό: Ό λόγος είναι ότι ή Σοβιετική Ένωση διατηρεί καλές σχέσεις μέ τό καθεστώς, λόγω οικονομικών συμφερόντων.

Νίκος Μ.

ΜΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ

Όπως ό αντιαμερικανισμός υπάρχει σάν παγκόσμιο φαινόμενο έτσι και εδώ τόν εκδηλώσαμε και έμεις (μιá αντιαμερικανική ομάδα) μέ αποτέλεσμα ή δικαιοσύνη του αντιδραστικού, άστυνομικού, αντιδημοκρατικού κράτους, νά μέ στείλει (οί άλλοι πήραν άναστολή) γιά 1 1/2 χρόνο στις έγκληματικές (!) φυλακές Αίγινας. Έκει είναι τέτοιες οι συνθήκες πού θγαίνεις ράκος οργανικά-ψυχικά. Παρ' ότι τελείωσα μέ τή φυλακή, ή άστυνόμευση και ή καταπίεση συνεχίστηκε:

Μέ καλούν στην τοπική ασφάλεια.

Μέ παρακολουθούν συχνά. Κάνουν δυό φορές έφοδο - έρευνα (τή μιá όταν ήμουνα μέσα!) τελευταία φορά 13 Ιούνη, ένώ παράλληλα ή φυλακή μου κρατάει παράνομα πολιτικά μου κείμενα και άπ' τό άρχείο δικαστηρίου εξαφανίζεται ντισοί μου μέ πολιτικά συνθήματα. Όλη αυτή ή κατάσταση μέ οδηγεί σταδιακά σέ νευρική κατάπτωση, ένώ ή άστυνόμευσή μου συνεχίζεται.

Φιλικά
Δ. ΠΕΙΘΗΣ ήθοποιός

ΤΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ

Ό άναγνώστης μας Π. Μποτσάκης έπισημαίνει μερικώς άπόψεις γιά τό ρόλο των πετρελαίων στη διένεξη του Αιγαίου.

Κύριε Διευθυντά,
Λίγες γραμμές στόμαχητικό σας περιοδικό γιά ΤΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ-ΙΟΝΙΟ, αξίζουν δυο και μιá ολοκληρωμένη ανάλυση.

Ό όγκος του πετρελαίου πού διακλαδώνεται στην Ελλάδα, Τουρκία, Κύπρο είναι από τό 1960 ή γενεσιουργός οικονομική αίτία κάθε ένεργειας στο Αιγαίο. Άπό τό 1960 μέχρι τό 1973 έπιχείρησαν χωρίς αποτέλεσμα ή Άγγλική και ή Άμερικανική κυ-

βέρνηση, κάθε μιá γιά λογαριασμό της, νά έντάξει τό Αιγαίο στα συμφέροντά της.

Άπό τά μέσα του 1973 μέχρι σήμερα ή διένεξη Άγγλιας-Άμερικης γιά τά πετρέλαια του Αιγαίου-Ιονίου, έχει μετατραπεί σέ ρήξη ΕΟΚ των έννέα εναντίον τής Άμερικανοεβραϊκής του πετρελαίου.

Δυστυχώς ή διένεξη έγινε και ή ρήξη γίνεται στην πλάτη μας και τά πλάτη μας.

Έπειδή ή ιστορία του πετρελαίου είναι μιá: πριν τήν άντληση προηγείται ή καταστροφή του κατόχου. Μοναδική έξαιρεση μέχρι τώρα, ή Νορβηγία και ή Βόρεια Θάλασσα (Διεθνή ύδατα).

Δυστυχώς όμως δέν υπάρχουν αιτιόδοξες ένδείξεις ότι στο Αιγαίο θά έχουμε Νορβηγικό παράδειγμα, αλλά αντίθετα, καταπρόφη χειρότερη του 1922 και ή ίδια, ή πριν τήν άντληση καταστροφή στο Αιγαίο, δέν άφορά κάτι τό μελλοντικό, κάτι πού ένδέχεται νά γίνει, δηλαδή δέν είναι κινδυνολογία ή είδος πατριδικατηλείας, γιατί ή καταστροφή άρχισε μέ τό διαμελισμό και τήν προσφυγοποίηση τής Κύπρου, πραγματοποιήθηκε ή οικονομική καταστροφή τής Τουρκίας, είναι στα πρόθυρα τής Ελλάδας και συνεχίζεται και θά συνεχίζεται μέ τις ύπόλοιπες μορφές καταστροφής: διαμελισμοί, συνεκμεταλλεύσεις, άνεξαρτοποιήσεις πού αυξητιούνται και μεθοδεύονται.

Υπάρχει έννοχη άποπληροφόρηση γύρω από τά πετρέλαια, στην όποία μετέχει μέ τή σωστή της και ή άριστερά και ή άπόδειξη γιά ύπαρξη πετρελαίου, ή ποσότητα, ή ποιότητα, ή τοποθεσία ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΑΙ από τις εταιρείες πετρελαίου, νά γίνονται γνωστές στο πληθυσμό του κράτους - κατόχου ΜΟΝΟ μετά τήν άντληση.

Λίγες γραμμές γιά τά πετρέλαια ΤΩΡΑ και όχι κατόπιν έρωτης - καταστροφής, θά άποκαλιφουν κενά στη πρακτική και θωρητική εκτίμηση των γεγονότων από τό 1960.

Πάνος Άντ. Μποτσάκης - Πειραιάς

ΑΝΤΙ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Άθήνα 601.
Τηλ: 732.713 - 732.819

● Έκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
● Υπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ
Δημοσθένους 153
Καλλιθέα

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ
Βασ. Αλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 - 713.604

● Έκτύπωση:
Έργοστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ίσίου 5, Περιστέρι.

● Κάθε ένυπόγραφο άρθρο εκφράζει τήν προσωπική άποψη του συγγραφέα του.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:

Έξομ. 260 δρχ. - Έτήσια 520
Έτήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κ.λπ. 1.200 δρχ.
Γιά φοιτητές έκπτωση 15%.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ:

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άεροπ. δολ. 13
έτήσια: άπλή δολ. 20
άεροπ. δολ. 25
Η.Π.Α. - Καναδάς - Άν. Ασία:
έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άεροπ. δολ. 17
έτήσια: άπλή δολ. 20
άεροπ. δολ. 34
Αυστραλία - Ωκεανία:
έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άεροπ. δολ. 24
έτήσια: άπλή δολ. 20
άεροπ. δολ. 47

● Εμβάσματα, έπιταγές:
ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.
● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ 30 ΔΡ.

● Κεντρική διάθεση:
● γιά τά βιβλιοπωλεία τής Άθήνας:
Στά γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732-713
● γιά τά βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Ν. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τοιμισκή 78, τηλ. 279-720.
Θεσ/νίκη

στο πλευρό
του Έλληνα αγρότη
μέ "ήλιο,, ή μέ "χαλάζι,,

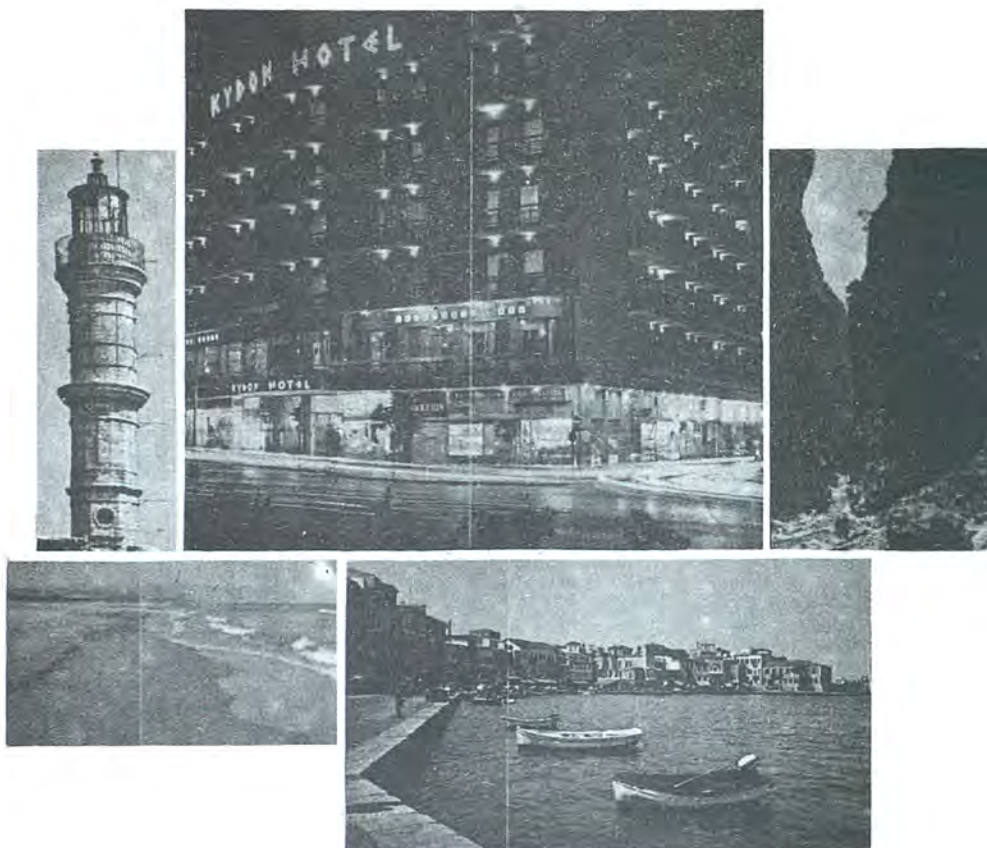
ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

KYDON HOTEL

ΧΑΝΙΑ ● ΚΡΗΤΗ

Τηλ. (0821) 26190 - 94 (5 γραμμές)

Telex 291-146 HK CC GR CABLE: KYDONCHANIA.

- ένα μοντέρνο ξενοδοχείο στο κέντρο της πόλης των Χανίων
- 120 άνετα δωμάτια όλα με ιδιαίτερη βεράντα, λουτρό, τηλέφωνο, κεντρική θέρμανση, μουσική 4 προγραμμάτων
 - σουίτες για 2 & 3 άτομα
- κοκτέιλ-μπάρ, καφετερία, δισκοθήκη
 - διεθνές εστιατόριο
- άνετα σαλόνια με πλήρη κλιματισμό
 - ιδιωτικό πάρκινγκ
- συγκρότημα καταστημάτων δώρων και αντικειμένων καθημερινής χρήσης στο ισόγειο.